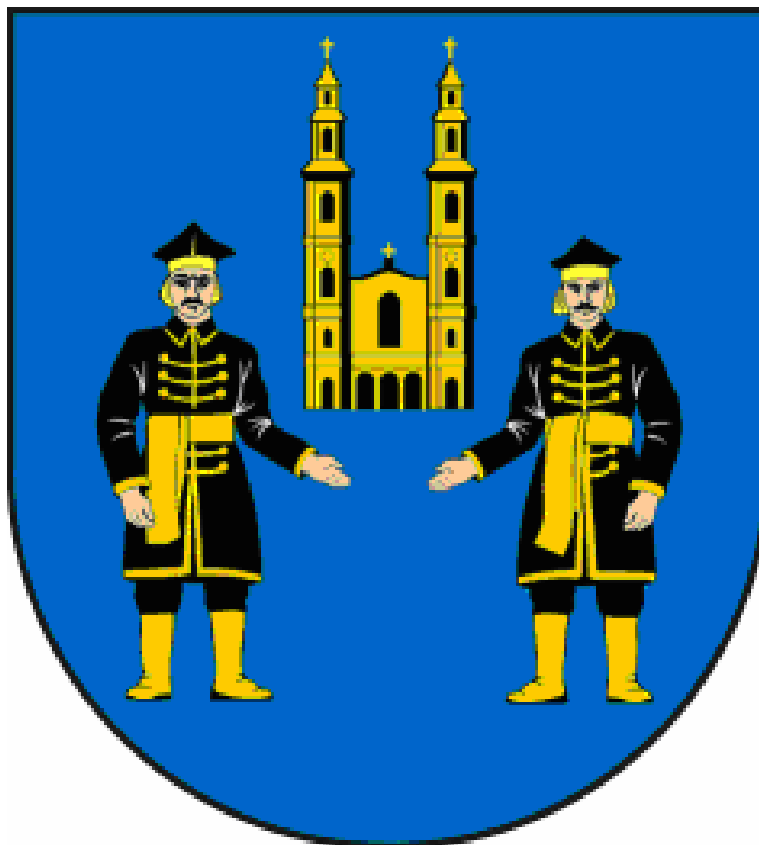

Załącznik nr 1 do uchwały nr XLVI/593/14

Rady Miasta Piekary Śląskie

z dnia 25 września 2014 r.

PIEKARY ŚLĄSKIE

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ
I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO MIASTA
PIEKARY ŚLĄSKIE**

TOM I/II

UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA PIEKARY ŚLĄSKIE

SPIS TREŚCI

1	WPROWADZENIE.....	7
1.1	PODSTAWY FORMALNO – PRAWNE OPRACOWANIA NINIEJSZEGO STUDIUM.....	7
1.2	ZAKRES MERYTORYCZNY I TOK SPORZĄDZANIA STUDIUM ZGODNIE Z USTAWĄ Z DNIA 27 MARCA 2003R. O PLANOWANIU I ZAGOSPODAROWANIU PRZESTRZENNYM.....	7
1.3	CEL STUDIUM.....	9
1.4	ZAŁOŻENIA STUDIUM.....	11
1.5	KONSTRUKCJA DOKUMENTU STUDIUM.....	12
2	UWARUNKOWANIA.....	13
2.1	DOTYCHCZASOWE PRZEZNACZENIE, ZAGOSPODAROWANIE I UZBROJENIE TERENU.....	13
2.1.1	TERENY MIESZKANIOWE.....	16
2.1.2	TERENY USŁUGOWE (KOMERCYJNE I PUBLICZNE).....	19
2.1.3	TERENY PRZEMYSŁOWE, PRODUKCYJNE I PRODUKCYJNO USŁUGOWE.....	24
2.1.4	TERENY POPRZEMYSŁOWE I POPRODUKCYJNE.....	24
2.1.5	TERENY OTWARTE - LASY, PARKI, RODZINNE OGRODY DZIAŁKOWE, TERENY ROLNE, WODY POWIERZCHNIOWE.....	25
2.1.6	TERENY INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ.....	26
2.2	STAN ŁADU PRZESTRZENNEGO I WYMOGI JEGO OCHRONY.....	28
2.2.1	POŁOŻENIE MIASTA.....	28
2.2.2	UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z ISTNIEJĄCEGO ZAGOSPODAROWANIA W OTOCZENIU MIASTA.....	29
2.3	STAN ŚRODOWISKA, W TYM STAN ROLNICZEJ I LEŚNEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ, WIELKOŚĆ I JAKOŚĆ ZASOBÓW WODNYCH ORAZ WYMOGÓW OCHRONY ŚRODOWISKA, PRZYRODY I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO.....	34
2.3.1	POŁOŻENIE PIEKAR ŚLĄSKICH NA TLE REGIONALNEJ STRUKTURY PRZYRODNICZEJ.....	34
2.3.2	STAN I FUNKCJONOWANIE ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO.....	36
2.3.2.1	RZEŻBA TERENU.....	36
2.3.2.2	BUDOWA GEOLOGICZNA.....	38
2.3.2.3	EKSPLOATACJA DOKONANA.....	42
2.3.2.4	ZMIANY ŚRODOWISKA SPOWODOWANE DZIAŁALNOŚCIĄ ANTROPOGENICZNĄ.....	46
2.3.2.5	GLEBY.....	50
2.3.2.5.1	ROLNICZA PRZESTRZEŃ PRODUKCYJNA.....	50
2.3.2.5.2	SKAŻENIE GLEB.....	54
2.3.2.6	WARUNKI KLIMATYCZNO – METEOROLOGICZNE I STAN SANITARNY POWIETRZA.....	57

2.3.2.6.1	STAN SANITARNY POWIETRZA	58
2.3.2.6.2	HAŁAS.....	69
2.3.2.6.3	KIERUNKI WYMIANY POWIETRZA	71
2.3.3	STRUKTURA PRZYRODNICZA PIEKAR ŚLĄSKICH	74
2.3.3.1	POMNIK PRZYRODY ŻYWEJ.....	75
2.3.3.2	LEŚNA PRZESTRZEŃ PRODUKCYJNA	75
2.3.3.3	OBSZARY O WYSOKICH WALORACH PRZYRODNICZYCH	76
2.3.3.3.1	DOLINA BRYNICY.....	77
2.3.3.3.2	DOLINA BRYNICY – CZĘŚĆ POŁUDNIOWA.....	81
2.3.3.4	POLA, LASY I NIEUŻYTKI ZACHODNIEJ CZĘŚCI MIASTA (PRZY GRANICY Z RADZIONKOWEM	81
2.3.3.5	POLA, UGORY I NIEUŻYTKI POŁUDNIOWO – WSCHODNIEJ CZEŚCI MIASTA.....	84
2.3.3.6	POZOSTAŁE OBIEKTY	85
2.3.3.7	ZIELEŃ MIEJSKA	87
2.3.3.8	OBSZARY O DUŻYCH WARTOŚCIACH PRZYRODNICZYCH – PRAWNIE CHRONIONE.....	89
2.3.4	MOŻLIWOŚCI KSZTAŁTOWANIA STRUKTURY PRZYRODNICZEJ MIASTA	90
2.3.5	UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WYNIKAJĄCE ZE STANU I FUNKCJONOWANIA ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO	93
2.3.6	PODSUMOWANIE.....	99
2.4	STAN DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTKÓW ORAZ DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ.....	102
2.4.1	KRÓTKI RYS HISTORYCZNY.....	102
2.4.2	OBIEKTY ZABYTKOWE WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW ...	107
2.4.3	OBIEKTY ZABYTKOWE WPISANE DO GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW	108
2.4.4	HISTORYCZNE UKŁADY PRZESTRZENNE.....	116
2.4.5	STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE.....	117
2.4.6	OBIEKTY TECHNIKI – OBIEKTY BUDOWNICTWA OBRONNEGO.	121
2.4.7	MIEJSCA PAMIĘCI	124
2.5	WARUNKI I JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW, W TYM OCHRONY ICH ZDROWIA.....	127
2.5.1	LUDNOŚĆ.....	127
2.5.2	GOSPODARKA MIASTA.....	131
2.5.3	ŹRÓDŁA UTRZYMANIA LUDNOŚCI	131
2.5.4	PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ	134
2.5.5	RYNEK PRACY	138
2.5.5.1	PRACUJĄCY.....	138
2.5.5.2	BEZROBOCIE	140
2.5.6	POMOC SPOŁECZNA	142

2.5.7	BUDŻET MIASTA	145
2.5.8	WARUNKI MIESZKANIOWE	147
2.5.8.1	MIESZKALNICTWO – CHARAKTERYSTYKA ZASOBÓW MIESZKANIOWYCH	147
2.5.8.2	POTRZEBY MIESZKANOWE.....	169
2.5.8.3	OKREŚLENIE POTRZEB MIESZKANIOWYCH DO ROKU 2030..	172
2.5.8.4	ZASOBY MIESZKANIOWE GMINY – GMINNA GOSPODARKA LOKALAMI	173
2.5.9	INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA.....	174
2.5.9.1	OPIEKA ZDROWOTNA	174
2.5.9.2	OŚWIATA I EDUKACJA.....	177
2.5.9.3	KULTURA	181
2.5.9.4	ZIELEŃ SPORT I REKREACJA.....	183
2.5.9.5	USŁUGI HANDLOWE	186
2.5.10	ADMINISTRACJA	186
2.5.11	BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE	188
2.6	ZAGROŻENIA BEZPIECZEŃSTWA LUDZI I MIENIA	195
2.6.1	TERENY ZALEWOWE	195
2.6.2	OBSZARY NATURALNYCH ZAGROŻEŃ GEOLOGICZNYCH.....	197
2.7	POTRZEBY I MOŻLIWOŚCI ROZWOJU GMINY	197
2.7.1	POTRZEBY	197
2.7.2	MOŻLIWOŚCI.....	198
2.8	STAN PRAWNY GRUNTÓW.....	200
2.9	WYSTĘPOWANIE OBIEKTÓW I TERENÓW CHRONIONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODREBNYCH.....	201
2.9.1	OCHRONA KONSERWATORSKA	201
2.9.2	OCHRONA ŚRODOWISKA.....	201
2.9.3	TERENY ZAMKNIĘTE.....	201
2.10	WYSTĘPOWANIE OBSZARÓW NATURALNYCH ZAGROŻEŃ GEOLOGICZNYCH.....	202
2.10.1	TERENY I OBSZARY GÓRNICZE.....	202
2.10.2	ZAGROŻENIA WSTRZĄSAMI GÓROTWORU	202
2.10.3	OSUWISKA	203
2.10.4	ZAGROŻENIA WYNIKAJĄCE Z HISTORYCZNEJ, PŁYTKIEJ EKSPLOATACJI GÓRNICZEJ.....	205
2.11	WYSTĘPOWANIE UDOKUMENTOWANYCH ZŁOŻ KOPALIN ORAZ ZASOBÓW WÓD POWIERZCHNIOWYCH I PODZIEMNYCH ..	208
2.11.1	ZŁOŻE NIE BĘDĄCE WŁASNOŚCIĄ GÓRNICZĄ	208
2.11.2	ZŁOŻA BĘDĄCE WŁASNOŚCIĄ GÓRNICZĄ.....	208
2.11.3	WODY POWIERZCHNIOWE I PODZIEMNE	209
2.11.3.1	WODY POWIERZCHNIOWE.....	209
2.11.3.2	ZASOBY WÓD PODZIEMNYCH	210

2.11.3.3	OCENA ORAZ GOSPODARCZE WYKORZYSTANIE ZASOBÓW WODNYCH	211
2.11.3.4	UJECIA WÓD PODZIEMNYCH.....	213
2.11.3.5	GOSPODARKA WODNO - ŚCIEKOWA.....	214
2.12	WYSTĘPOWANIE TERENÓW GÓRNICZYCH WYZNACZONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODREBNYCH	217
2.12.1	TERENY GÓRNICZE I OBSZARY GÓRNICZE.....	217
2.12.2	PLANOWANA EKSPLOATACJA WĘGLA KAMIENNEGO.....	219
2.13	STAN SYSTEMÓW KOMUNIKACJI I INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ, W TYM STOPNIA UPORZĄDKOWANIA GOSPODARKI WODNO – ŚCIEKOWEJ, ENERGETYCZNEJ ORAZ GOSPODARKI ODPADAMI	220
2.13.1	KOMUNIKACJA.....	220
2.13.1.1	ZEWNETRZNY UKŁAD KOMUNIKACYJNY	220
2.13.1.2	WEWNĘTRZNY UKŁAD KOMUNIKACYJNY	221
2.13.1.3	KOMUNIKACJA PUBLICZNA.....	229
2.13.1.4	KOMUNIKACJA KOLEJOWA.....	229
2.13.1.5	ŚCIEŻKI ROWEROWE	229
2.13.2	INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	230
2.13.2.1	WODOCIĄGI	230
2.13.2.2	KANALIZACJA	231
2.13.2.3	SKŁADOWISKA ODPADÓW	233
2.13.2.4	ENERGETYKA.....	239
2.13.2.5	GAZOWNICTWO.....	240
2.13.2.6	CIEPŁOWNIE.....	242
2.14	ZADANIA SŁUŻĄCE REALIZACJI PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH.....	243
2.14.1	PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO	243
2.14.2	ZAMIERZENIA GMIN SĄSIEDNICH W ZAKRESIE PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO	253
2.15	WYMAGANIA DOTYCZĄCE OCHRONY PRZECIWPOWODZIOWEJ.	253
2.16	OBSZARY WYMAGAJĄCE PRZEKSZTAŁCENI, REHABILITACJI I REKULTYWACJI.....	254
2.17	ANALIZA PLANÓW MIEJSCOWYCH ORAZ WYDANYCH POZWOLEŃ NA BUDOWĘ.....	259
2.17.1	ANALIZA PLANÓW MIEJSCOWYCH.....	259
2.17.2	ANALIZA WYDANYCH POZWOLEŃ NA BUDOWĘ.....	261

SPIS ZAŁĄCZNIKÓW GRAFICZNYCH

CZEŚĆ GRAFICZNA:

UWARUNKOWANIA – plansza nr:

1. Plansza zbiorcza uwarunkowań – skala 1:10 000
2. Struktura obszarów zieleni - skala 1 : 20 000
3. Ekosystem miasta - skala 1 : 20 000
4. Zagrożenia środowiska - skala 1 : 20 000
5. Klasy bonitacyjne gleb - skala 1 : 20 000
6. Uwarunkowania wynikające z ochrony dóbr kultury - skala 1 : 20 000
7. Analiza własności gruntów - skala 1 : 20 000
8. Uwarunkowania górnicze - skala 1 : 20 000
9. Wody powierzchniowe i podziemne - skala 1 : 20 000
10. Układ komunikacyjny - skala 1 : 20 000
11. Sieci wodociągowe – skala 1 : 20 000
12. Sieci kanalizacyjne – skala 1 : 20 000
13. Sieci elektroenergetyczne - skala 1 : 20 000
14. Sieci gazownicze - skala 1 : 20 000
15. Sieć ciepłownicza - skala 1 : 20 000
16. Obszary wymagające rehabilitacji, rewitalizacji i restrukturyzacji - skala 1 : 20 000

KIERUMKI – rysunek nr:

1. Kierunki zagospodarowania przestrzennego – skala 1: 10 000

1 WPROWADZENIE

1.1 PODSTAWY FORMALNO – PRAWNE OPRACOWANIA NINIEJSZEGO STUDIUM

W dniu 16 czerwca 2011r. Rada Miasta Piekary Śląskie podjęła uchwałę Nr VIII/107/11 w sprawie przystąpienia do sporządzenia studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Piekary Śląskie.

Podstawę prawną niniejszego studium stanowi art. 18 ust. 2 pkt 5 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2013r. poz. 594 z późn. zm.) oraz art. 3 ust 1, w związku z art. 9 ust.1, art.27 i art. 33 ustawy z dnia 27 marca 2003r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2012r. poz. 647 z późn. zm.).

Podstawą formalną opracowania projektu studium jest umowa zawarta między Zarządem Miasta Piekary Śląskie, a Pracownią Urbanistyki i Architektury „REGION” z siedzibą w Tarnowskich Górach przy ul. Słoneczników 7, 42-606 Tarnowskie Góry.

1.2 ZAKRES MERYTORYCZNY I TOK SPORZĄDZANIA STUDIUM ZGODNIE Z USTAWĄ Z DNIA 27 MARCA 2003r. O PLANOWANIU I ZAGOSPODAROWANIU PRZESTRZENNYM

Pierwotne „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Piekary Śląskie” zostało przyjęte uchwałą Rady Miasta w Piekarach Śląskich nr XXIII/178/2000 z dnia 28.09.2000r. co oznacza, że było sporządzone pod rządami ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz. U. z 1999r. nr. 15 poz. 139, z późn. zm.). W celu aktualizacji studium z 2000r. Rada Miasta w Piekarach Śląskich podjęła Uchwałę nr XXI/219/08 z dnia 13 marca 2008r. w sprawie przyjęcia “Zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Piekary Śląskie”.

Niniejsze studium sporządzono zgodnie z ustawą z dnia 27 marca 2003r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz. U. z 2012r. poz. 647 z późn. zm.) oraz z obowiązującymi przepisami w tym zakresie. Obejmuje on ujednoliczony pod względem tekstu i grafiki dokument uwzględniający ww. wcześniejsze opracowania.

Niniejsze studium uwzględnia uwarunkowania wynikające w szczególności z:

- dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu;
- stanu ładu przestrzennego i wymogów jego ochrony;
- stanu środowiska, w tym stanu rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, wielkości i jakości zasobów wodnych oraz wymogów ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego;
- stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- warunków i jakości życia mieszkańców, w tym ochrony ich zdrowia;
- zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia;
- potrzeb i możliwości rozwoju gminy;
- stanu prawnego gruntów;
- występowania obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych;
- występowania obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych;
- występowania udokumentowanych złóż kopalin oraz zasobów wód podziemnych;
- występowania terenów górniczych wyznaczonych na podstawie przepisów odrębnych;
- stanu systemów komunikacji i infrastruktury technicznej, w tym stopnia uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej, energetycznej oraz gospodarki odpadami;
- zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych;
- wymagań dotyczących ochrony przeciwpowodziowej.

W studium określono w szczególności:

- kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz w przeznaczeniu terenów;
- kierunki i wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów, w tym tereny wyłączone spod zabudowy;
- obszary oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody, krajobrazu kulturowego i uzdrowisk;
- obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- kierunki rozwoju systemów komunikacji i infrastruktury technicznej;
- obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym;

- obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, zgodnie z ustaleniami planu zagospodarowania przestrzennego województwa i ustaleniami programów, o których mowa w art. 48 ust. 1;
- obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych, w tym obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości, a także obszary rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000m² oraz obszary przestrzeni publicznej;
- obszary, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, w tym obszary wymagające zmiany przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne;
- kierunki i zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej;
- obszary szczególnego zagrożenia powodzią oraz obszary osuwania się mas ziemnych;
- obiekty lub obszary, dla których wyznacza się w złożu kopaliny filar ochronny;
- obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji lub rekultywacji;
- granice terenów zamkniętych i ich stref ochronnych;
- inne obszary problemowe, w zależności od uwarunkowań i potrzeb zagospodarowania występujących w gminie.

1.3 CEL STUDIUM

Głównym celem Studium jest określenie polityki przestrzennej miasta poprzez rozpoznanie uwarunkowań, a następnie sformułowanie odpowiednich kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Studium jest materiałem wyjściowym do sporządzania planów miejscowych. Przejmuje ono koordynację nad tworzeniem planów, gdyż wskazuje obszary wymagające sporządzenia planów. Przedstawiony w studium zasób informacji dotyczących zasad kształtowania rozwoju przestrzennego miasta stanowi podstawę merytoryczną podczas sporządzania planów miejscowych.

Studium nie stanowi prawa miejscowego, jest jedynie wewnętrznym dokumentem wskazującym kierunki rozwoju miasta oraz możliwości wykorzystania jego atutów społecznych i ekonomicznych.

Celem studium było utrzymanie ładu przestrzennego. Pojęcie „ładu” oznacza stan harmonii, stanowiący skutek proporcjonalnego uporządkowania wzajemnie dopełniających się elementów określonej całości. Przenosząc je na płaszczyznę zagospodarowania przestrzennego, można przyjąć, iż ład funkcjonalny miasta oznacza właściwe użytkowanie przestrzeni miasta, zapewniające jego istnienie, trwanie i harmonijny, zrównoważony rozwój.

Stan ładu funkcjonalnego powinien odpowiadać sytuacji, w której funkcje miasta są adekwatne do jego wewnętrznych potrzeb i zewnętrznych możliwości (rangi miasta w jego otoczeniu, strukturze osadniczej, gospodarczej, transportowej itp.). Poszczególne elementy funkcjonalne, odpowiadające funkcjom miasta, powinny występować we właściwych proporcjach, a ich rozmieszczenie - spełniać wymóg w miarę bezkonfliktowego współistnienia (separacji w przypadku funkcji konfliktowych) oraz właściwej dostępności dla użytkowników.

Specyfikacja poszczególnych elementów funkcjonalnych struktury miasta decyduje o konieczności przyjęcia dość zróżnicowanych kryteriów oceny ich wewnętrznego ładu funkcjonalnego. Inne bowiem czynniki decydują o właściwym funkcjonowaniu np. środowiska przyrodniczego, inne zaś o funkcjonowaniu infrastruktury technicznej. Można jednak wyróżnić kilka właściwych dla wszystkich elementów cech decydujących o ładzie funkcjonalnym: odpowiednia ilość (powierzchnia, długość), jakość, hierarchizacja oraz rozmieszczenie ich komponentów (w tym ze względu na ich dostępność dla użytkowników oraz z uwagi na bezkonfliktowość sąsiedztwa z innymi systemami). Wśród specyficznych (indywidualnych) cech elementów wymienić można na przykład wymóg ciągłości przestrzennej terenów otwartych czy niezawodności działania i „szczelności” systemów infrastruktury technicznej (odprowadzania ścieków, składowania odpadów itp.) wobec środowiska przyrodniczego.

Ład funkcjonalny decyduje o jakości życia mieszkańców miasta w dziedzinie usług oraz integracji i komunikacji społecznej zapewnianych przez odpowiedni rozwój infrastruktury społecznej i technicznej, stanu i możliwości rozwoju bazy ekonomicznej miasta, skali zagrożeń, jakości i możliwości wzbogacania środowiska przyrodniczego.

Narzędziem kształtowania ładu funkcjonalnego miasta jest przede wszystkim prawo miejscowe w postaci miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, mogą nim być także istniejące standardy, programy, strategie, itp. Lokalne dokumenty regulujące

kształtowanie i kierunki rozwoju poszczególnych dziedzin funkcjonowania miasta, znajdujące swój wyraz w ustaleniach miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

Ład funkcjonalny miasta rozpatrzono w kilku aspektach:

- stopnia ukształtowania struktury funkcjonalno - przestrzennej w świetle ustaleń planu zagospodarowania przestrzennego miasta,
- jakości życia mieszkańców miasta,
- funkcjonalności układu drogowego i infrastruktury technicznej,
- struktury gospodarczej miasta oraz możliwościach jej zróżnicowania i rozwoju, w tym - rozwoju funkcji turystyczno - rekreacyjnych,
- wartości kultury materialnej i ich ochrony,
- funkcjonowania i ochrony środowiska przyrodniczego.

Warunkiem oceny ładu funkcjonalnego jest identyfikacja zasadniczych konfliktów przestrzennych, dysfunkcji i niedoborów wynikających z istniejącej struktury miasta oraz stanu i funkcjonowania poszczególnych elementów decydujących o stopniu jego ładu funkcjonalnego.

1.4 ZAŁOŻENIA STUDIUM

Głównym założeniem studium jest rozpoznanie i scharakteryzowanie wszelkich uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych miasta Piekary Śląskie. Analiza istniejących uwarunkowań pozwoli na określenie długoterminowych kierunków rozwoju miasta.

Zasadniczym elementem rozpoznania uwarunkowań, a następnie kierunków rozwoju jest zapoznanie się z lokalnymi programami rozwoju.

Lokalne programy rozwoju:

1. Strategia Rozwoju Miasta „Piekary Śląskie 2020”, Piekary Śląskie, 2011,
2. Strategia Rozwoju Miasta Piekary Śląskie do roku 2015”, Piekary Śląskie, 2004,
3. Plan Rozwoju Lokalnego Miasta Piekary Śląskie 2006 – 2013, EKOID, Katowice 2006,
4. Lokalny Program Rewitalizacji Piekar Śląskich na lata 2008 – 2015 Dla Obszarów Miejskich i Przemysłowych, Piekary Śląskie, 2008/2010,

Założeniem studium są działania komplementarne z wyżej wymienionymi programami i ich priorytetami. Kompleksowe podejście do problemu rozwoju miasta pomoże w sformułowaniu długofalowych kierunków rozwoju miasta.

1.5 KONSTRUKCJA DOKUMENTU STUDIUM

Dokument „studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Piekary Śląskie” składa się z trzech części:

1. część I – Wprowadzenie,
2. część II - Uwarunkowania,
3. część III - Kierunki.

Część I obejmuje charakterystykę elementów wejściowych do sporządzenia studium. Określono tutaj otoczenie prawne dokumentu, jego zakres merytoryczny, cel oraz podstawowe założenia.

Część II - Uwarunkowania – zawiera wnikliwą analizę i charakterystykę uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych miasta. W tej części skrupulatnie przedstawione zostały wszystkie elementy funkcjonalno – przestrzenne miasta. Występują tutaj elementy opisowe, tabelaryczne, zestawienia, wykresy, porównania. Kwintesencją części II są plansze graficzne uwarunkowań.

Część III – Kierunki – wskazuje główne kierunki polityki przestrzennej, a co za tym idzie kierunki zagospodarowania przestrzennego miasta. Wyznaczone kierunki są wypadkową przedstawionych w części II uwarunkowań. Kierunki zagospodarowania przestrzennego to najważniejsza - właściwa część studium. Poza częścią opisową zostały one przedstawione w formie graficznej.

Część III ma służyć podejmowaniu działań związanych z przekształceniem struktury funkcjonalno – przestrzennej miasta oraz sterowaniu polityką przestrzenną jako narzędziem rozwoju. Kierunki zagospodarowania przestrzennego stanowią syntetyczne sformułowanie szczegółowych celów polityki przestrzennej oraz sposobów ich realizacji.

2 UWARUNKOWANIA

2.1 DOTYCHCZASOWE PRZEZNACZENIE, ZAGOSPODAROWANIE I UZBROJENIE TERENU

Poznanie genezy i mechanizmu rozwoju układu osadniczego miasta Piekary Śląskie wymaga prowadzenia specjalistycznych studiów, znacznie wykraczających poza możliwości zakreślone problematyką studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Posiadając jednak dostępną literaturę przedmiotu oraz mapy ilustrujące stan układu osadniczego w drugiej połowie XIX i na początku XX wieku, można postawić roboczą hipotezę wyjaśniającą proces tworzenia się układu osadniczego Piekar Śląskich. Jest ona, wraz z analizą istniejącego uformowania układu osadniczego, niezbędna dla sformułowania koncepcji przekształceń tego układu w przyszłości.

Początek powstania obecnego układu osadniczego miasta Piekary Śląskie posiada swe źródło, pomijając względy archeologiczne, w osadnictwie związanym z uprawą roli oraz wydobywaniem rud ołowiano - cynkowych oraz ich przetwórstwa. Takie funkcje spełniały wsie Piekary, Brzozowice, Kamień i Dąbrówka, a wyłącznie rolnicze - Kozłowa Góra. Wszystkie one podporządkowane były ośrodkowi miejskiemu w Bytomiu, a związki takie nie zmieniły się do czasów współczesnych. Wyjątkiem była Kozłowa Góra podporządkowana państwu świerklanieckiemu. Rozwój górnictwa i hutnictwa w XIX i XX wieku spowodował gwałtowny wzrost poszczególnych jednostek osadniczych oraz szybki proces ich urbanizacji. W tym okresie powstały nowe osady Szarlej i Brzeziny, które przez pewien czas posiadały status odrębnych jednostek administracyjnych. Proces wzrostu przemysłu wydobywczego i przetwórstwa rud był intensywnie kontynuowany w latach powojennych, aż do jego całkowitego załamania z początkiem lat dziewięćdziesiątych.

Wywołał on rozliczne, niekorzystne, skutki w środowisku przyrodniczym, przede wszystkim znaczny przyrost zainwestowania miejskiego: terenów przemysłowych oraz przedsiębiorstw współpracujących z przemysłem górnym i hutniczym, a także terenów infrastruktury społecznej, a w tym mieszkalnictwa, szczególnie w Piekarach (oś. Wieczorka, oś. Józefka, oś. Pod Lipami), w Szarleju (oś. Sowińskiego), w Brzozowicach i Kamieniu (oś. Andaluzyja I). Proces konsolidacji poszczególnych jednostek osadniczych przebiegał z różnym nasileniem. Najsilniej wystąpił on między Piekarami i Szarlejem, a następnie z terenami Osiedla

Wieczorka i Józefki, doprowadzając do zaniku granic przestrzennych między nimi. Podobny proces doprowadził do scalenia Brzozowic i Kamienia.

Wśród czynników scalających organizmy tych jednostek, oprócz funkcjonalnych, wynikających z przynależności administracyjnej oraz usług publicznych wymienić należy również infrastrukturalne. Jest to przede wszystkim główny, historyczny szlak komunikacyjny (z jego późniejszymi mutacjami) prowadzący z Bytomia, przez Piekary do Świerklańca i dalej do Częstochowy oraz drugi o podrzędniejszym znaczeniu prowadzącym od Przełajki przez Dąbrówkę Wielką, Kamień, Brzozowice i wiążącym się z poprzednim w Szarleju. Ponadto również systemy infrastruktury technicznej są czynnikiem scalającym, a wśród nich system odprowadzenia i oczyszczania ścieków dla Piekar, Szarleja i Kozłowej Góry oraz dla Brzozowic i Kamienia. Wyodrębniającymi się przestrzennie jednostkami osadniczymi są Dąbrówka Wielka, Brzeziny Śląskie, a także Kozłowa Góra.

Cechą charakterystyczną całego układu osadniczego miasta jest położenie wzdłuż rzeki Brynicy. Wyjątek od tej reguły stanowią Brzeziny Śląskie, które powstały nie w wyniku naturalnych procesów kształtowania się osadnictwa wiejskiego, lecz dzięki dziewiętnastowiecznej ekspansji przemysłowej.

Jednostki osadnicze w przekroju historycznym:

- Piekary

Miejscowość Piekary związana “od zawsze” z Ziemią Bytomską, była osadą służebną bytomskiego grodu, posiadając XI-wieczny rodowód. Wieś wzmiankowana już w 1277 roku. Przed 1922 rokiem Piekary należały do powiatu bytomskiego, a potem do świętochłowickiego, by w roku 1939 znaleźć miejsce w powiecie tarnogórskim. Po reformie administracyjnej w 1975 roku, po likwidacji powiatów, przyłączono do Piekar Śląskich gminy: Brzozowice Kamień, Brzeziny Śląskie, Dąbrówkę Wielką, oraz Kozłową Górę.

Miejsce kultu Obrazu Matki Bożej od 1659r. Nowa bazylika wzniesiona została w latach 1842 - 1879r. W latach 1862 - 1882 wybudowano miejsce pielgrzymkowe - Kalwarię Piekarską, które stało się ośrodkiem kultowym o ponadregionalnym znaczeniu. W latach 1932 - 1937 usypano Kopiec Wyzwolenia, stanowiący punkt widokowy w tej części miasta. W latach pięćdziesiątych wybudowano kopalnię węgla kamiennego “Julian”.

- Szarlej

W roku 1896 wydzielono z Piekar kolonię Szarlej, do której przyłączono część obszarów Brzozowic i Rozbarku, tworząc gminę Szarlej. Była ona do 1934r. samodzielną gminą, do czasu ponownego połączenia z Piekarami. Obszar Szarleja był ponad 150 lat przedmiotem intensywnej eksploatacji rud metali nieżelaznych. Jedną z pierwszych hut cynku na Śląsku istniała w Szarleju już na początku XIX wieku, a w ciągu wieku uruchamiano coraz to nowe kopalnie galmanu. Zmiana technologii pozyskiwania cynku z blendy cynkowej spowodowała wzrost jej wydobycia i rozwój hutnictwa metali nieżelaznych w Szarleju. Obecnie istnieją jeszcze widoczne pozostałości po górniczo - hutniczej przeszłości Szarleja, zawarte głównie w znacznych przekształceniach terenu, jednych z najbardziej charakterystycznych dla całej aglomeracji.

- Osiedle Wieczorka

Osiedle powstało na obszarze wsi Józefka od późnych lat pięćdziesiątych. Zabudowa mieszkaniowa powstawała w trzech kompleksach: Osiedle Wieczorka I, o zabudowie pochodzącej z połowy lat pięćdziesiątych, Kolonia Józefka - zurbanizowanej wsi, o zabudowie jednorodzinnej i szeregowej oraz Osiedle Wieczorka II, wzniesione w większości w technologiach wielkopłytowych w latach sześćdziesiątych i siedemdziesiątych na dawnym pograniczu wsi Piekary i Józefka.

- Kozłowa Góra

Wieś o średniowiecznym rodowodzie. Zespół podworski należący do dóbr świerklanieckich, młyn nad Brynicą. Zapora w Kozłowej Górze zrealizowana w latach 1938 - 1940 (587 ha, pojemność zbiornika 15,6 mln m³).

- Brzeziny Śląskie

Początek osady związany nierozdzielnie z założoną w połowie XIX wieku kopalnią rud ołowiu "Biały Szarlej". Wobec szybkiego wzrostu osady, w 1883 r. z terenów gmin Rozbark, Kamień i Wielka Dąbrówka wykrojono obszar dla nowo utworzonej gminy Brzeziny (od roku 1931 - Brzeziny Śląskie). W latach dwudziestych wybudowano dwa zakłady wzbogacania rud i uruchomiono wytwórnię tlenków cynku i kadmu, nadając zakładom nazwę "Orzeł Biały". Zakłady te w dużej mierze zostały zlikwidowane w latach 1990 - 1995.

- Brzozowice - Kamień

Brzozowice oraz Kamień stanowią wsie o średniowiecznym rodowodzie - parafia w Kamieniu wzmiankowana jest już w 1277 roku, a na mapach można odczytać istnienie folwarków i młynów. Do 1922r. Kamień, jak i Brzozowice, należały do powiatu bytomskiego, a następnie do świętochłowickiego. W 1933 roku połączono Brzozowice z Kamieniem i od roku 1939 znalazły się w powiecie tarnogórskim. Po wojnie uzyskują status gminy miejskiej a w roku 1962 prawa miejskie. Włączone do Piekar w 1975 roku.

Wydobycie rud występowało na tych terenach od średniowiecza. W XIX wieku powstały nowe kopalnie rud metali, największe to "Cecylia" (1857 - 1934) oraz "Brzozowice", które wespół z kopalnią "Nowa Helena", już po wojnie występowały jako kopalnia "Waryński" (zlikwidowana u ubiegłych latach). W 1927 roku uruchomiono hutę "Krystyn" po wojnie rozbudowaną jako Huta "Waryński" (również zlikwidowaną). W roku 1911 na terenach położonych między Kamieniem, Brzezunami i Dąbrówką Wielką, powstała kopalnia węgla kamiennego "Andaluzja" (również zlikwidowana).

- Dąbrówka Wielka

Wieś o średniowiecznym rodowodzie, wzmiankowana w 1277 roku, jako przyłączona do parafii kamieńskiej. Jako gmina należała do powiatu bytomskiego do 1922 roku, a potem do powiatu świętochłowickiego. W 1947 uzyskała status gminy miejskiej, a w 1958 status osiedla. Do Piekar Śląskich została włączona w 1975 roku. W czasach nowożytnych kontynuowano rozpoczętą w średniowieczu eksploatację galeny, a kopalnictwo rud osiągnęło najwyższy poziom od przełomu XIX i XX wieku. Ostatnia kopalnia rudy blendowej "Dąbrówka" powstała w latach 1967- 1973, a zlikwidowano ją w 1990 roku.

2.1.1 TERENY MIESZKANIOWE

TERENY ZABUDOWY MIESZKANIOWEJ WIELORODZINNEJ

Tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej na terenie miasta Piekary Śląskie występują w dwóch formach:

- Zwarte tereny zabudowy wielorodzinnej obejmujące:
  - zwarte tereny zabudowy wielorodzinnej - zabudowa osiedlowa – skoncentrowana,
  - zabudowę kamienicową w formie kwartałów tworzącą w większości zwarte pierzeje i leżącą w ścisłym centrum,

- zabudowę kamienicową leżącą poza centrum.
- Rozproszone tereny zabudowy wielorodzinnej,
  - zabudowę mieszkaniową wolnostojącą (pojedyncze bloki, kamienice),
  - zabudowę willową wielorodzinną.

Największe osiedla zwartej zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej obejmują:

- Osiedle Wieczorka I (rejon ulic: Jana Pawła II, Bazarowej, Armii Krajowej, Waculika, Sucharskiego, Olimpijskiej, Maczka, Kleberga, Hallera, Jankego),
- Osiedle Wieczorka II (rejon ulic: Jana Pawła II, Roczkowskiego, Bursztynowej, Szmaragdowej, Kopernika),
- Osiedle Buczka (rejon ulic: Ziętka, Skargi, Kazimierza Wielkiego, Damrota),
- Osiedle Andaluzja (rejon ulic: Osiedle Andaluzja, Oświęcimska),
- Osiedle Powstańców Śląskich (rejon ulic: Skłodowskiej-Curie, Krupy, Nankera, Brzechwy),
- Brzeziny Śląskie (rejon ulic: Harcerskiej, Kosynierów, Kotuchy).

Zabudowę kamienicową w formie kwartałów tworzącą w większości zwarte pierzeje i leżącą w ścisłym centrum tworzy zabudowa wzdłuż ulic: Bytomskiej, Kalwaryjskiej, Janty, Wigury, Kościuszki, Żwirki, Wyszyńskiego.

Pozostałe tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej, które występują w formie rozproszonej, zlokalizowane są w: Centrum (rejon ulic: Bytomskiej, Targowej, Ziętka), Szarleju (rejon ulic: Ogrodowej, Bończyka, 1 Maja, Sowińskiego), Brzeziny Śląskie (rejon ulic: Bednorza, Górniczej, Roździeńskiego, Hutniczej, Poniatowskiego, Roździeńskiego - Korczaka).

Na terenach zabudowy wielorodzinnej można zauważyć wyraźny niedobór zieleni urządzonej oraz ogrodów jordanowskich. Bardzo negatywnym zjawiskiem jest sukcesywne ograniczanie powierzchni terenów zielonych i przeznaczanie ich pod miejsca parkingowe, które i tak nie zaspakajają potrzeb mieszkańców osiedli. Jest to związane z brakiem garaży oraz parkingów zorganizowanych oraz wielopoziomowych.

TERENY ZABUDOWY MIESZKANIOWEJ JEDNORODZINNEJ

Na terenie miasta Piekary Śląskie uwidacznia się wyraźna dominacja zabudowy jednorodzinnej w stosunku do wielorodzinnej. Charakter zabudowy jest zróżnicowany i zależy od jej lokalizacji. Tereny zabudowy jednorodzinnej występuje w dwóch formach:

- zwarte tereny zabudowy jednorodzinnej – zabudowa jednorodzinna skoncentrowana,
- rozproszone tereny zabudowy jednorodzinnej.

Większość terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej stanowią zwarte tereny występujące w:

Centrum (rejon ulic: Pod Lipami, Jana III Sobieskiego, Wojska Polskiego, Wyzwolenia, Dąbrowskiego, Lortza, Kasztanowa; Konstytucji 3 Maja, Kopernika, Damrota, Jana Pawła II; Jana Pawła II, Kamienna, Polna; Okrzei),

Kozłowa Góra (rejon ulic: Paderewskiego, Plebiscytowa, Zgrzebnioka, Józefka, Szkolna, Grunwaldzka; Pokoju, Asnyka, Źródłana),

Brzozowice – Kamień (rejon ulic: Oświęcimskiej, Reymonta, Piekarska; Skłodowskiej – Curie, Długosza, Nankera),

Brzeziny Śląskie (rejon ulic: Bednorza, Sabały, Komunardów, Nałkowskiej),

Dąbrówka Wielka (rejon ulic: Jagiellońska, Przyjaźni).

Pozostałe tereny zabudowy jednorodzinnej występują w formie rozproszonej. Charakteryzują się one głównie funkcjonowaniem starej monotonnej zabudowy (w przewadze 2 kondygnacyjnej z dachami płaskimi) wymieszanej z nową o zróżnicowanej formie budynków (budynki w większości jedno i dwu kondygnacyjne z dachami wielospadowymi o różnych kątach nachylenia połaci dachowych). Występuje również wiele nowych terenów zabudowy jednorodzinnej rozproszonej w sąsiedztwie już zainwestowanych terenów.

POZOSTAŁE TERENY ZABUDOWY MIESZKANIOWEJ

Pozostałe tereny mieszkaniowe stanowią wymieszane tereny zabudowy mieszkaniowej jedno i wielorodzinnej w zamkniętych kwartałach. Charakteryzują się one zabudową jednorodziną wolnostojącą z willami miejskimi – kamienicami 4-6 rodzinnymi. Tego rodzaju zabudowa występuje głównie w rejonie ulic:

Centrum: Inwalidów Wojennych – Bytomskiej, Damrota – Bytomskiej,

Szarlej: 1 Maja – Kanałowej, Mickiewicza,

Brzozowice – Kamień: Oświęcimska – Długosza, Nankera – Długosza,

Brzeziny Śląskie: Nałkowskiej, Gałczyńskiego, Baczyńskiego, Górniczej, Drzymały.

2.1.2 TERENY USŁUGOWE (KOMERCYJNE I PUBLICZNE)

USŁUGI KOMERCYJNE

Usługi występujące na terenie miasta można podzielić ze względu na ich charakter na rozproszone i skoncentrowane oraz ze względu na ich rodzaj na usługi:

komercyjne takie jak: handlu, turystyki, bankowości,

publiczne takie jak: oświaty, zdrowia, kultury, administracji, sakralne oraz sportu i rekreacji.

Usługi skoncentrowane powstają w miejscu skupienia się większej ilości usług o różnym profilu. Na analizowanym terenie występuje kilka miejsc o większej lub mniejszej koncentracji usług.

Głównym ośrodkiem usługowym miasta Piekary Śląskie stanowi rejon ul. Bytomskiej oraz Wyszyńskiego z rozbudowaną bazą usług publicznych i komercyjnych (usługi przeważnie wbudowane w partery budynków).

Na terenie miasta Piekary Śląskie obecnie powstaje nowe wielko powierzchniowe centrum handlowo – usługowe przy ulicy Karola Miarki i Obwodnicy (Marcredo Center Piekary Śląskie). Dwa większe centra handlowo usługowe to: CH Kaufland w rejonie ul: Bytomskiej i Solidarności oraz centrum handlowe przy Osiedlu Powstańców Śląskich (Biedronka i Lidl w rejonie ul. Skłodowskiej Curie i Brzechwy). Obecnie powstaje wielkopowierzchniowe Centrum Handlowe „Marcredo” w rejonie skrzyżowania Obwodnicy z ul. Karola Miarki.

Pozostałe tereny usług handlu stanowią pojedyncze supermarkety w sąsiedztwie większych ośrodków mieszkaniowych. Do terenów tych należą:

Biedronka (Kamienna - Czemplela),

Carrefour (Diamentowa – Śląska),

Aldi (Roczkowskiego – Śląska),

Lidl (Ziętka – KWK Piekary),

PoloMarket (Wyszyńskiego 15),

Inter Marche (Jana Pawła II)

Pozostałe lokalne centra handlowe utworzone są przy głównych drogach przebiegających przez Brzozowice – Kamień (rejon ul. Oświęcimskiej), Brzeziny Śląskie (rejon ul. Bednorza – Roździeńskiego).

Poza wyżej wymienionymi obiektami handlowymi na terenie miasta Piekary Śląskie występują 3 targowiska:

- Targowisko miejskie na osiedlu Wieczorka przy ul. Waculika,
- Targowisko prywatne Brzeziny Śl. przy ul. Bednorza,
- Targowisko prywatne Szarlej przy ul. Sienkiewicza.

USŁUGI PUBLICZNE

Na terenie miasta Piekary Śląskie występują następujące usługi publiczne:

Usługi Oświaty:

Przedszkola:

- Miejskie Przedszkole nr 1 w Piekarach Śląskich ul. Bytomska 79,
- Miejskie Przedszkole nr 2 w Piekarach Śląskich ul. Cicha 38,
- Miejskie Przedszkole nr 3 w Piekarach Śląskich ul. Marszałka Piłsudskiego 17,
- Miejskie Przedszkole nr 4 w Piekarach Śląskich ul. Ofiar Katynia,
- Miejskie Przedszkole nr 5 w Piekarach Śląskich ul. Alojzjanów 5,
- Miejskie Przedszkole nr 7 w Piekarach Śląskich ul. Generała Hallera 1,
- Miejskie Przedszkole nr 8 w Piekarach Śląskich ul. Księdza Czempieła 5,
- Miejskie Przedszkole nr 10 w Piekarach Śląskich ul. Skłodowskiej-Curie 55,
- Miejskie Przedszkole nr 11 w Piekarach Śląskich ul. Makowskiego 10,
- Miejskie Przedszkole nr 12 w Piekarach Śląskich ul. Bpa Bednorza 26,
- Miejskie Przedszkole nr 13 w Piekarach Śląskich ul. Kotuchy 32,
- Miejskie Przedszkole nr 15 w Piekarach Śląskich ul. Skłodowskiej-Curie 104,
- Miejskie Przedszkole nr 17 w Piekarach Śląskich ul. Konstytucji 3 Maja.

Szkoły podstawowe:

- Miejska Szkoła Podstawowa nr 1 w Piekarach Śląskich ul. Szpitalna 9,
- Zespół Szkolno - Przedszkolny nr 1 w Piekarach Śląskich ul. Tarnogórska 40,
- Zespół Szkolno - Przedszkolny nr 2 w Piekarach Śląskich ul. Rycerska 15a,
- Miejska Szkoła Podstawowa nr 5 w Piekarach Śląskich ul. Chopina 11,
- Miejska Szkoła Podstawowa nr 9 w Piekarach Śląskich ul. Ks. Waculika 10,
- Miejska Szkoła Podstawowa nr 11 w Piekarach Śląskich ul. Śląska 8,
- Miejska Szkoła Podstawowa nr 12 w Piekarach Śląskich ul. Związkowa 14,
- Miejska Szkoła Podstawowa nr 13 w Piekarach Śląskich ul. Długosza 92,
- Miejska Szkoła Podstawowa nr 14 w Piekarach Śląskich ul. Bpa Bednorza 29-31,
- Miejska Szkoła Podstawowa nr 15 w Piekarach Śląskich ul. Kotuchy 40,
- Zespół Szkół im. M. Grzegorzewskiej w Piekarach Śląskich l. Ks. Popiełuszki 1.

Gimnazja:

- Miejskie Gimnazjum nr 1 w Piekarach Śląskich ul. Armii Krajowej 2,
- Miejskie Gimnazjum nr 2 w Piekarach Śląskich ul. Ks. Popiełuszki 8,
- Miejskie Gimnazjum nr 3 w Piekarach Śląskich ul. Bytomska 81a,
- Miejskie Gimnazjum nr 4 w Piekarach Śląskich ul. Skłodowskiej-Curie 108.

Ponadgimnazjalne:

- Szkoła Przystosowująca do Pracy w Piekarach Śląskich ul. ks. J. Popiełuszki 1,
- Zespół Szkół nr 1 w Piekarach Śląskich ul. Skłodowskiej-Curie 49,
- I Liceum Ogólnokształcące im. Jana III Sobieskiego w Piekarach Śląskich ul. Gimnazjalna 24,
- Zasadnicza Szkoła Zawodowa w Piekarach Śląskich ul. Bytomska 207.

Usługi Kultury:

- Miejski Dom Kultury w Piekarach Śląskich ul. Bytomska 73,
- Filia Miejskiego Domu Kultury ul. Tarnogórska 49,
- Ośrodek Kultury "Andaluzja" w Piekarach Śląskich ul. Oświęcimska 45,
- Dzielnicowy Dom Kultury w Piekarach Śląskich ul. Roździeńskiego 99,
- Dzielnicowy Dom Kultury w Piekarach Śląskich ul. Szymanowskiego 2b,
- Młodzieżowy Dom Kultury Nr 1 w Piekarach Śląskich ul. Bytomska 159,
- Młodzieżowy Dom Kultury Nr 2 w Piekarach Śląskich ul. Bytomska 87a,
- Miejska Biblioteka Publiczna w Piekarach Śląskich ul. Kalwaryjska 62 d,
- Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Piekarach Śląskich ul. Olimpijska 3.

Usługi zdrowia:

Samodzielny Publiczny Wojewódzki Szpital Chirurgii Urazowej im dr. Janusza Daaba przy ul. Bytomskiej 62,

Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej pod nazwą "Szpital Miejski" w Piekarach Śląskich ul. Szpitalna 11,

Oraz zakłady opieki zdrowotnej udzielające świadczeń w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej, do których należą między innymi:

- NZOZ Szpital Miejski pod wezwaniem Św. Łukasza ul. Szpitalna 11,
- GZLA Fundacji Zdrowia Pracowników KWK Julian ul. Gen Ziętka 30,
- NZOZ Lambda sp z o.o. – ul. Wyzwolenia 2A,
- NZOZ Rodzina – ul. Kukuczki 6,
- NZOZ Vitamed S.C. – ul. Curie - Skłodowskiej 79/38,
- NZOZ Przychodnia S.C. Violetta Rudnicka-Tynior Roman Tynior – ul. Papieża Jana Pawła II,
- NZOZ Medis + ul. Waculika 2,
- NZOZ Med.-Serwis Janina Hrynek – ul. Bytomska 157 A,
- NZOZ Dąbrówka – ul. Przyjaźni 53 A,
- NZOZ Piętka Sp. Z o.o. – ul. Oświęcimska 43,
- NZOZ Moja Poradnia Sp. Z o.o. ul. Cicha 23,
- NZOZ Uni – Med. Sp. Z o.o. – ul. Bytomska 64.

Pozostałe:

Żłobek Miejski w Piekarach Śląskich ul. Marii Skłodowskiej-Curie 106,

Dom Dziecka w Piekarach Śląskich ul. Bytomska 67,

Dom Pomocy Społecznej w Piekarach Śląskich ul. Trautmana 4,

Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Piekarach Śląskich ul. Biskupa Nankera 103,

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Piekarach Śląskich ul. Skłodowskiej-Curie 108,

Usługi sakralne:

- Sanktuarium Matki Boskiej Sprawiedliwości i Miłości Społecznej w Piekarach Śląskich ul. Ks. Ficka 7 ,
- Parafia Rzymsko-Katolicka p.w. Najświętszej Maryi Panny i św. Bartłomieja Apostoła ul. Ficka 7, (Piekary),
- Parafia Rzymsko-Katolicka p.w. Matki Boskiej Nieustającej Pomocy ul. Powstańców Śląskich 38 (Kozłowa Góra),
- Parafia Rzymsko-Katolicka p.w. Matki Boskiej Wspomożenia Wiernych ul. Jagiellońska 100 (Dąbrówka Wielka),
- Parafia Rzymsko-Katolicka p.w. św. Józefa Robotnika ul. Kościelna 21, (Kolonia Józefka),
- Parafia Rzymsko-Katolicka p.w. św. Piotra i Pawła ul. Nankera 221, (Brzozowice – Kamień),
- Parafia Rzymsko-Katolicka p.w. Świętej Rodziny ul. Konstytucji 3 Maja 36, (Piekary),
- Parafia Rzymsko-Katolicka p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa ul. Górnicza 30 (Brzeziny Śląskie),
- Parafia Rzymsko-Katolicka p.w. Trójcy Przenajświętszej ul. Żwirki 17, (Szarlej).
-

2.1.3 TERENY PRZEMYSŁOWE, PRODUKCYJNE I PRODUKCYJNO USŁUGOWE

Na terenie miasta największy obszar przemysłowy to teren Kopalni Węgla Kamiennego „Piekary”.

KWK „Piekary” zlokalizowana jest we wschodniej części Centrum pomiędzy ul. Ziętka a rzeką Brynicą.

Do większego obszaru produkcyjno usługowego możemy zaliczyć Strefę Aktywności Gospodarczej w rejonie ulicy Podmiejskiej skupiającej kilkadziesiąt podmiotów gospodarczych.

Znaczny obszar zajmuje także PPT EkoPark w rejonie ul. Kotuchy i Roździeńskiego (obecnie około 30 ha). Docelowo planuje się rozbudowę parku do 120 ha i mają być nim objęte tereny na północ od ulicy Roździeńskiego.

Pozostałe tereny produkcyjne i produkcyjno usługowe występują w:

Kozłowa Góra - rejon ulic Grunwaldzkiej i Ceramiki,

Centrum - rejon ulic: Szmaragdowej, Czołgistów, Bytomskiej – Jana Pawła II, Inwalidów Wojennych – Jana Pawła II, Pod Lipami – Kasztanowa,

Szarlej – rejon ulic: Czołgistów, Bytomska – 1 Maja, teren na zachód od ronda łączącego autostradę A1 z ul. Bytomską, Parkowa – Graniczna, Konarskiego),

Brzozowice – Kamień – rejon ulic: Konarskiego, Lotników,

Brzeziny Śląskie – rejon ulic: Kotuchy (zakład Orzeł Biały), Bednorza – Kolejowa, Roździeńskiego, Wentylacyjna, Frenzla – Harcerska,

Dąbrówka Wielka – rejon ulic: Rozalki – Przyjaźni, Stalowa – Jordana.

2.1.4 TERENY POPRZEMYSŁOWE I POPRODUKCYJNE

Do znacznych terenów miasta Piekary Śląskie możemy zaliczyć tereny poprzemysłowe stanowiące opuszczone zakłady oraz składowiska odpadów pohutniczych. Tereny te w większości przeznaczone są do rekultywacji i rewitalizacji celem ponownego zagospodarowania. Zlokalizowane są głównie w Szarleju (w sąsiedztwie autostrady A1, rejon skrzyżowania Obwodnicy z ul. Miarki, rejon ul. Solidarności) Brzozowicach (rejon ul. Konarskiego) i Brzezinach Śląskich (tereny na północ od ul. Roździeńskiego

i zachód od ul. Bednorza oraz rejon ul. Kotuchy i tereny na wschód od zakładu Orzeł Biały) oraz w Dąbrówce Wielkiej (rejon ul. Dąbrówki). Do terenów przemysłowych zaliczyć możemy także tereny zlikwidowanej kopalni „Andaluzja”.

2.1.5 TERENY OTWARTE - LASY, PARKI, RODZINNE OGRODY DZIAŁKOWE, TERENY ROLNE, WODY POWIERZCHNIOWE

Znaczną powierzchnię miasta Piekary Śląskie stanowią tereny otwarte. Są to tereny biologicznie aktywne wyróżniające się bogatą bioróżnorodnością gatunków flory i fauny. Na omawianym terenie występują następujące tereny otwarte:

- tereny lasów i zadrzewień,
- tereny parkowe i skwery,
- tereny wód powierzchniowych,
- tereny zieleni nieurządzonej,
- tereny rolne,
- tereny Rodzinnych Ogrodów Działkowych,

Lasy i zadrzewienia:

Na obszarze miasta zlokalizowane są dwa zwarte kompleksy leśne o dużej powierzchni położone są w północnej części miasta stanowiące Las Lipka i Las Diablina (pomiędzy Osiedlem Wieczorka a Kozłową Górą). Zupełnie pozbawione gruntów leśnych są obszary położone w południowej części miasta w: Brzozowicach - Kamieniu i Brzezinach Śląskich. Bardzo mały odsetek lasów zlokalizowany jest w Dąbrówce Wielkiej zajmujący jedynie 0,3% jej całkowitej powierzchni.

Pozostałe tereny zielone stanowią zadrzewienia. Stanowią one niewielkie kompleksy rozrzucone praktycznie w każdej części miasta (w większości wzdłuż Brynicy i cieków wodnych, na nieużytkowanych kompleksach rolnych oraz terenach przemysłowych).

Na terenie miasta Piekary Śląskie zlokalizowane są następujące **parki**:

- Park przy ulicy Powstańców Śląskich w Kozłowej Górze,
- Park przy ulicy Bytomskiej i Gen. Ziętka,
- Park przy ulicy Oświęcimskiej w Brzozowicach,
- Park przy ul. Wyspiańskiego w Brzozowicach Kamieniu,

- Park Drzymały w Brzezinach,
- Park przy Armii Krajowej i Papieża JP II na Osiedlu Wieczorka,
- Park przy ulicy Sikorskiego w Dąbrówce Wielkiej.

Tereny wód powierzchniowych:

- Staw „Cegielnia” (Szachta) w rejonie ul. Grunwaldzkiej i Ceramiki (Kozłowa Góra),
- Staw Lipka przy ul. Bytomskiej (naprzeciw Lasu Lipka),
- Staw przy Łąkach Lipki w rejonie ul. Sportowej,
- Stawy Andaluzja (pomiędzy byłą KWK „Andaluzja” a Osiedlem Powstańców Śląskich),
- „Dzikie Stawy” w Brzozowicach,
- Staw pod Bytomiem przy ul. Przemysłowej,
- Staw przy ul. Bpa Bednorza przy ul. Bednorza i Harcerskiej.

Tereny rolne:

Tereny rolne na obszarze Piekar Śląskich występują w kilku zwartych kompleksach:

- Kozłowa Góra i Centrum – obszar ograniczony ulicami: Bytomską, Radzionkowską, Papieża Jana Pawła II i Obwodnicą,
  - Rejon Kopca Wyzwolenia,
  - Brzozowice - Kamień – obszar pomiędzy Osiedlem Powstańców Śląskich a byłą KWK „Andaluzja”,
  - Dąbrówka Wielka – tereny rolne stanowiące przeważającą większość tej części miasta.
- Zwarte tereny rolne rozciągające się od ul. Frenzla po tereny byłej KWK „Andaluzja”.

Ogrody działkowe:

- Azalia Polska, ul. Pod Lipami 11,
- Barbara, ul. Kamienna,
- Brzoza Śląska, ul. Partyzantów,
- Górnik, ul. Marii Curie-Skłodowskiej 23,
- Jedność, ul. Główna 1,

- Julianka, ul. Jozefa Czempieła,
- Róża, ul. Walentego Roździeńskiego,
- Ustronie, ul. Słoneczna,
- Wieczorka, ul. Armii Krajowej 9,
- Zacisze, ul. Bursztynowa,

2.1.6 TERENY INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ

Na terenie miasta Piekary Śląskie do większych terenów infrastruktury technicznej możemy zaliczyć:

- Tereny oczyszczalni ścieków:

Oczyszczalnia Północ – rejon ul. Szmaragdowej – Śląskiej (Centrum),

Oczyszczalnia Południe – rejon ul. Przyjaźni (Dąbrówka Wielka).

Tereny stacji elektroenergetycznych:

- Stacje transformatorowe wysokiego napięcia:

Rejon ul. Szpitalnej i Okrzei (Centrum), ul. Roździeńskiego – Hutniczej (Brzeziny Śląskie), ul. Dąbrówki (Dąbrówka Wielka).

- Tereny ciepłowni:

Na terenie miasta zlokalizowane są kotłownie systemowe w rejonie ulic: Waculika (Osiedle Wieczorka I), Ziętka (w sąsiedztwie KWK „Piekary”), Czołgistów – Wyszyńskiego (w sąsiedztwie osiedla Sowińskiego), Osiedle Andaluzja (na północ od osiedla), Curie-Skłodowskiej (na południe od Osiedla Powstańców Śląskich).

Pozostałe tereny infrastruktury technicznej to:

- ujęcia wody i stacje uzdatniania wody,
- przepompownie ścieków,
- urządzenia zaopatrzenia w energię elektryczną,
- urządzenia zaopatrzenia w gaz,
- urządzenia zaopatrzenia w energię ciepłą.

2.2 STAN ŁADU PRZESTRZENNEGO I WYMOGI JEGO OCHRONY

2.2.1 POŁOŻENIE MIASTA

Piekary Śląskie są złożonym układem osadniczym, położonym na północnym skraju centralnej części aglomeracji górnośląskiej. Od zachodu i południa, sąsiadami Piekar Śląskich są miasta aglomeracji: Bytom, Radzionków, Chorzów, Siemianowice oraz Wojkowice, a od północy i wschodu gminy: Bobrowniki i Świerklaniec. Od gmin Świerklaniec, Bobrowniki Śląskie i Wojkowice, miasto oddziela korytarz ekologiczny doliny Brynicy wraz z Jeziorem Świerklanieckim. Znaczna część terenów otwartych wzdłuż drogi krajowej DK 94 oddziela Brzeziny Śląskie i Dąbrówkę Wielką od Chorzowa i Siemianowic Śląskich. Pasma wzgórz - Góra Powstańców Śląskich, Kopca Wyzwolenia i Kocich Górek - oddziela miasto od Radzionkowa, a tereny otwarte między Orzechem i Kozłową Górą stanowią odgraniczenie od Świerklańca. Jedynie z Bytomiem wiążą Piekary Śląskie tereny zabudowane, o zróżnicowanym stopniu zainwestowania. W ten sposób obszar miasta, o wydłużonym kształcie wzdłuż Brynicy, posiada wyraźnie zarysowane naturalne granice.

Główne arterie komunikacyjne miasta stanowią: autostrada A1 z węzłem z drogą wojewódzką nr 911 w Szarleju, droga wojewódzka DW911 oraz droga krajowa DK 94.

Autostrada A1 to główna oś komunikacyjna relacji północ-południe o zasięgu krajowym, stanowiąca równocześnie barierę przestrzenną, dzielącą miasto Piekary Śląskie na część północną i południową. W pasie wzdłuż autostrady kształtuje się większość terenów przemysłowych miasta. Droga wojewódzka nr 911 stanowiąca oś północ-południe prowadzi z Bytomia przez jednostki osadnicze: Szarlej, Centrum i Kozłową Górę, następnie Świerklaniec, do Częstochowy (DW912 i DW908). Droga krajowa DK94 biegnie w większości wzdłuż południowej granicy miasta przez: Dąbrówkę Wielką i Brzeziny Śląskie i powiązana jest z drogą DW 911 poprzez węzeł w Bytomiu.

Piekarski ośrodek osadniczy posiada lokalne powiązania z Bobrownikami, Wojkowicami i Będzinem, przez Szarlej i Brzozowice - Kamień oraz północnymi dzielnicami Chorzowa i Siemianowic Śląskich przez Brzeziny i Dąbrówkę Wielką. Następne lokalne powiązanie występuje w północnej części miasta w relacji Dobieszowice - Kozłowa Góra - Radzionków.

Dominującym ośrodkiem w tej części aglomeracji jest Bytom. Wynika to z jego przeszłości, wielkości zaludnienia oraz nagromadzonego potencjału gospodarczego i infrastrukturalnego. Do bytomskiego ośrodka ciężą Piekary Śląskie oraz wszystkie sąsiedzkie jednostki osadnicze

wraz z Bobrownikami i Wojkowicami, położonymi również w zasięgu oddziaływania ośrodka będzińskiego, z wyjątkiem Siemianowic Śląskich i Chorzowa, znajdujących się w zasięgu bezpośredniego wpływu Katowic.

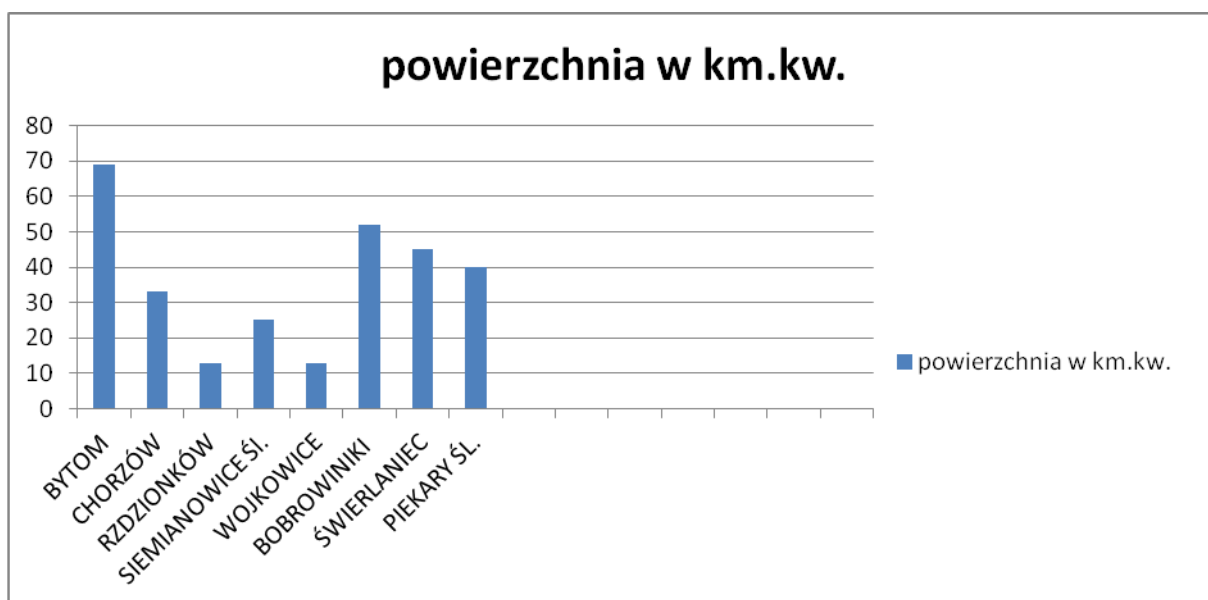
2.2.2 UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z ISTNIEJĄCEGO ZAGOSPODAROWANIA W OTOCZENIU MIASTA

Piekary Śląskie graniczą od północy z gminą Świerklaniec, od południa z miastami: Chorzów i Bytom, od wschodu z gminą Bobrowniki i miastem Wojkowice, od zachodu z miastem Bytomiem oraz Radzionkowem.

Porównanie podstawowych wielkości charakteryzujących Piekary Śląskie na tle sąsiednich jednostek osadniczych na koniec roku 2010 przedstawiono w poniższych tabelach:

Zestawienia porównawcze w zakresie powierzchni Piekar Śląskich oraz miast gmin je otaczających:

- miasto o najmniejszej powierzchni- Radzionków - 13km².
- miasto o największej powierzchni - Bytom - 69km².
- Piekary Śląskie - 39,98 km.kw.

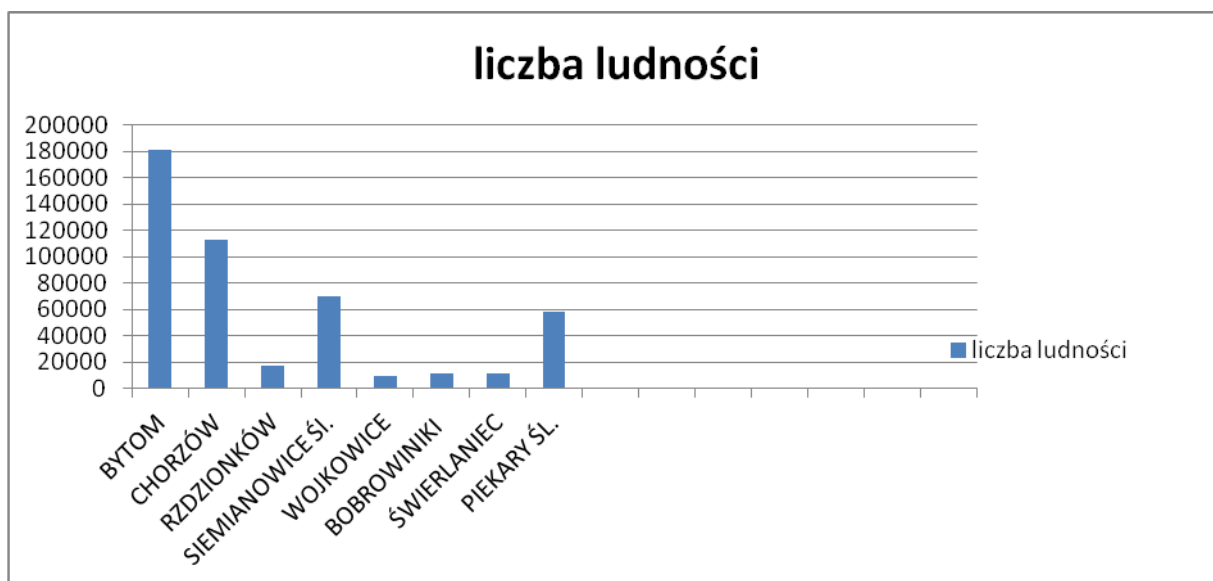

GUS, Stan na XII 2013r.

Zestawienia porównawcze liczby ludności Piekar Śląskich oraz miast i gmin je otaczających:

- miasto o najmniejszej liczbie ludności- Wojkowice - ludność ogółem: 9.172,
- miasto o największej liczbie ludności - Bytom - Ludność ogółem: 174.724,

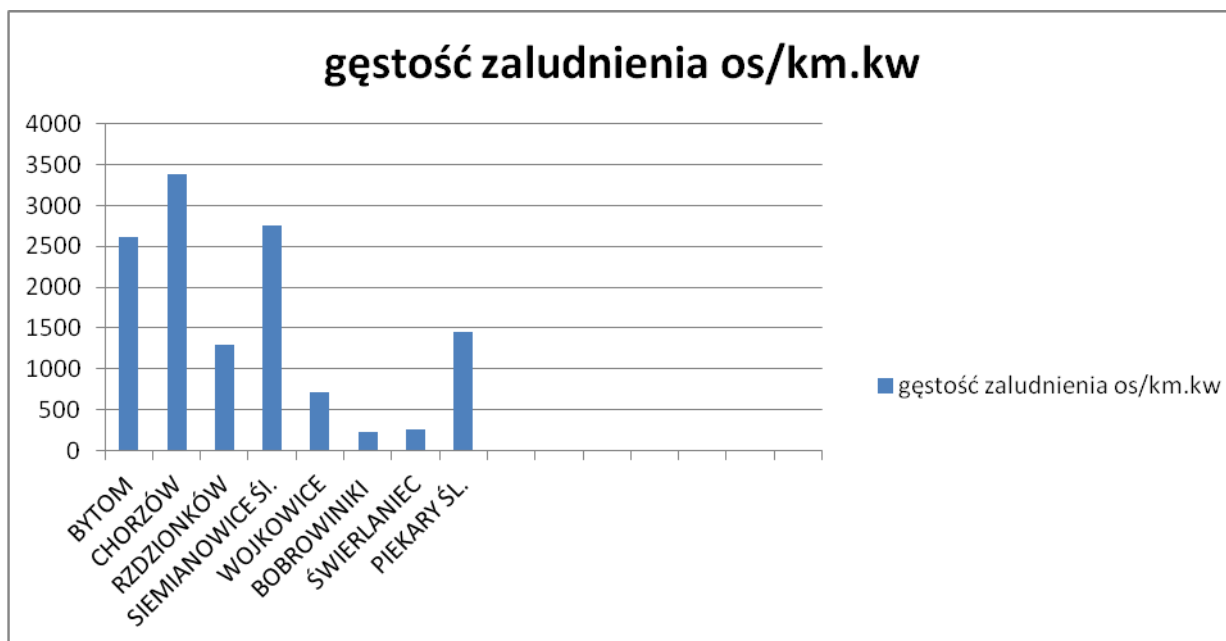
- Piekary Śląskie - ludność ogółem: 57.502.

GUS, Stan na XII 2013r.

Zestawienia porównawcze gęstości zaludnienia Piekar Śląskich oraz miast i gmin je otaczających:

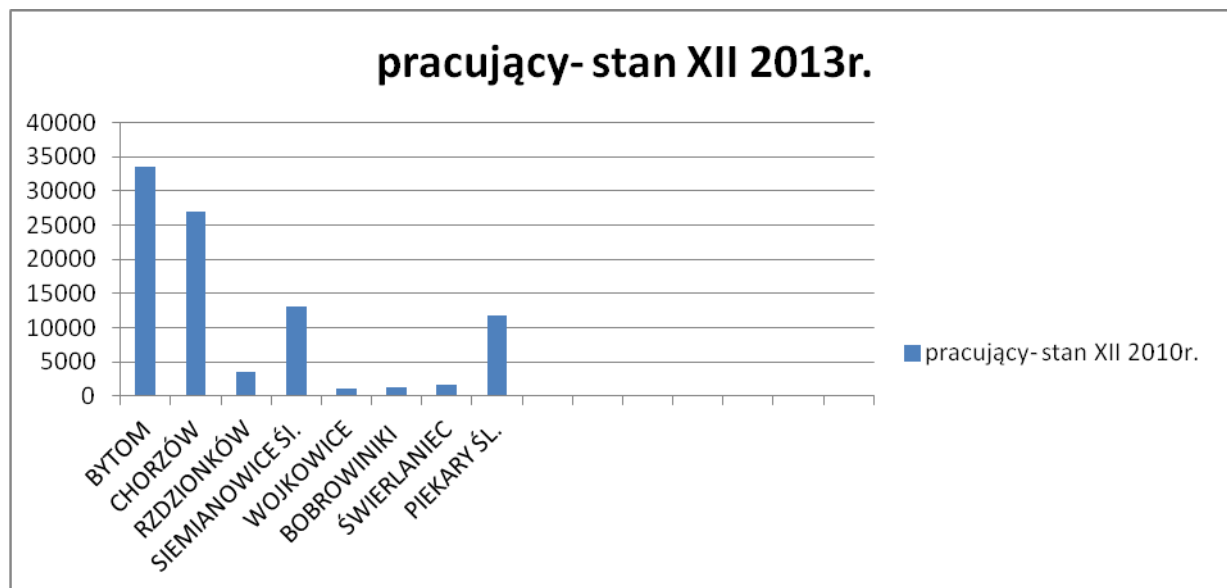
- miasto o najmniejszej gęstości zaludnienia - Wojkowice - 717os/km²,
- miasto o największej gęstości zaludnienia- Chorzów- 3344os/km²,
- Piekary Śląskie - gęstość zaludnienia -1438os/km².

GUS, Stan na XII 2013r.

Zestawienia porównawcze osób pracujących w gospodarce narodowej:

- miasto o najmniejszej liczbie osób pracujących - Wojkowice – 1.216,
- miasto o największej liczbie osób pracujących – Bytom – 32.403,
- Piekary Śląskie – 11.262.

GUS, Stan na XII 2012r.

Potencjał ludnościowy oraz liczba osób pracujących umieszcza Piekary Śląskie w jednym szeregu z Siemianowicami Śląskimi. Znacznie odbiegają wielkościami Bobrowniki Śląskie, Świerklaniec, Wojkowice, a także Radzionków. Bytom i Chorzów są miastami znacznie przekraczającymi potencjał miasta. Wszystkie miasta, łącznie z Piekarami charakteryzują się spadkiem liczby ludności w ciągu ostatnich lat. Były one efektem ujemnego przyrostu naturalnego, co jest zjawiskiem powszechnym w regionie, oraz ujemnym saldem migracji.

Struktura gospodarcza wyrażona udziałem pracujących w przemyśle i budownictwie w ogólnej liczbie pracujących w gospodarce narodowej wykazuje, że Piekary Śląskie (wraz z Radzionkowem) pełnią w układzie osadniczym głównie funkcje wytwórcze (ponad 50% pracujących w przemyśle i budownictwie - w Chorzowie jedynie 32%, w Bytomiu 33%; dane GUS, stan na XII.2012r.). Struktura pracujących, w pewnym sensie wyraża poziom zaawansowania procesu transformacji gospodarki miasta. Z tego względu, na zróżnicowanie poziomu bezrobocia posiada wpływ wielkość zakładów przemysłu wydobywczego i ciężkiego, zlikwidowanych i jeszcze produkujących. Wraz ze znacznym udziałem pracujących w przemyśle, Piekary Śląskie, odmienne od sąsiadów, charakteryzują się stosunkowo niskim wskaźnikiem osób fizycznych i spółek cywilnych, zarejestrowanych w REGON (Piekary Śląskie - 353 spółek cywilnych największa ilość - Bytom - 1749,

najmniejsza - Wojkowice i Bobrowniki - 72; dane GUS stan XII 2010r.) Rolnictwo indywidualne jest we wszystkich jednostkach rozdrobnione, o wielkości nieznaczącej dla struktury pracujących, ale o znaczącej powierzchni użytków rolnych wynoszącej około połowy obszaru miasta.

W sferze infrastruktury Piekary Śląskie nie odbiegają poziomem od pozostałych miast, poza gminami. Zwraca uwagę stosunkowo duża - jak na ogólnokrajową zapaść budownictwa - ilość mieszkań oddanych do użytku. Powierzchnia miasta, poza Wojkowicami, Radzionkowem i Bytomiem, nie odbiega od innych miast w sąsiedztwie. Piekary Śląskie są następną w kolejności, po Bytomiu, Chorzowie i Siemianowicach, jednostką osadniczą o wysokim udziale terenów zainwestowanych w ogólnej powierzchni w granicach administracyjnych oraz o wysokim wskaźniku gęstości zaludnienia na terenach zainwestowanych.

W sumie wśród otaczających Piekary Śląskie jednostek osadniczych, Piekary Śląskie zajmują trzecią lokatę (wspólnie z Siemianowicami Śląskimi), po Chorzowie i Bytomiu. Stanowiąc to może o wzmocnieniu pozycji miasta, jako powiatowego ośrodka w tej części aglomeracji, powiązanego funkcjonalnie i przestrzennie z ośrodkiem w Bytomiu. W relacjach funkcjonalnych Piekary Śląskich z ośrodkiem w Tarnowskich Górach rokuje się warunki znacznego wzmocnienia.

Od roku 1996 w strukturze osadniczej Piekary Śląskich i otaczającej je jednostek występują podobne cechy przekształceń osadniczych:

Cechy rozwojowe i wzrostowe:

- we wszystkich jednostkach zaobserwowano wzrost aktywności gospodarczej mieszkańców wyrażony ilością osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą,
- we wszystkich jednostkach nastąpił znaczny wzrost dochodów budżetów gmin,
- poprawie uległy warunki życia mieszkańców poprzez rozbudowę placówek ochrony zdrowia w sektorze niepublicznych zakładów opieki zdrowotnej i ambulatoryjnej,
- we wszystkich jednostkach wzrosła długość realizowanej rocznie sieci kanalizacyjnej i gazowej,
- wzrosła liczba sieci dróg.

Występujące cechy regresywne to:

- spadek liczby ludności,
- ujemny i pogłębiający się stopień przyrostu naturalnego,
- ujemne saldo migracji,
- niskie efekty realizacji budownictwa mieszkaniowego (poniżej 100 budynków mieszkalnych),
- rosnąca stopa bezrobocia, która spowodowała dwukrotny wzrost w analizowanym okresie liczby bezrobotnych w miastach,
- spadek liczby zatrudnionych w gospodarce uspołecznionej (w związku z wycofywaniem się górnictwa z północnego rejonu GOP oraz brakiem nowych przemysłowych inwestycji państwowych).

Do istotnych cech rozwojowych należy zaliczyć lokalne przedsięwzięcia w zakresie utworzenia parków przemysłowych (Bytom, Piekary Śląskie) oraz ponadlokalne zamierzenia w zakresie rozbudowy drogowego układu komunikacyjnego – realizowanego jako publiczna inwestycja krajowa (autostrada A1), jako publiczna inwestycja regionalna (droga wojewódzka relacji Katowice – Pyrzowice – Lotnisko).

Niniejsze „studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Piekary Śląskie” ma na celu umożliwienie realizacji nowych inwestycji, które mogą przyczynić się do rozwoju miasta i sąsiednich jednostek.

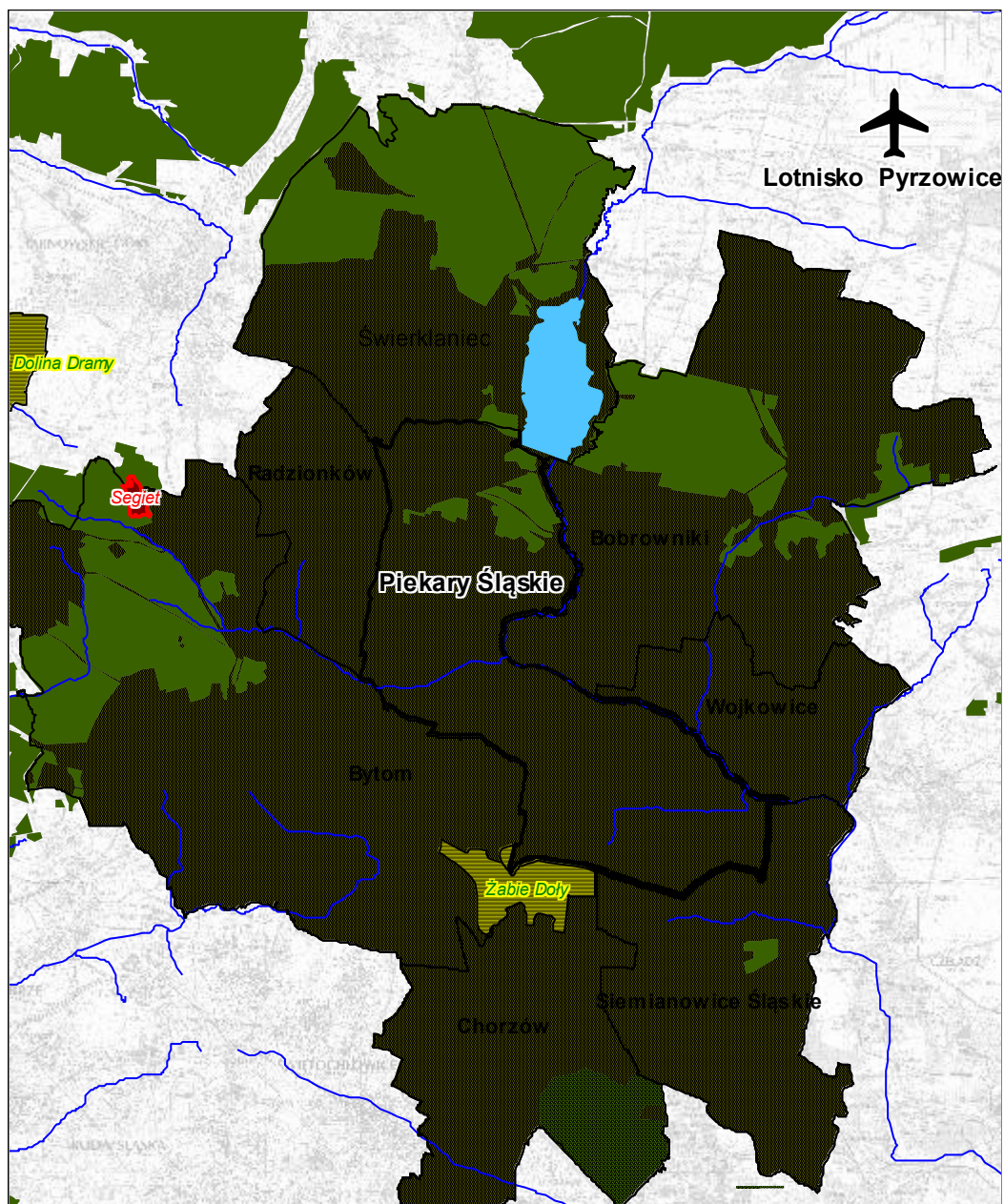
2.3 STAN ŚRODOWISKA, W TYM STAN ROLNICZEJ I LEŚNEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ, WIELKOŚĆ I JAKOŚĆ ZASOBÓW WODNYCH ORAZ WYMOGÓW OCHRONY ŚRODOWISKA, PRZYRODY I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO

2.3.1 POŁOŻENIE PIEKAR ŚLĄSKICH NA TLE REGIONALNEJ STRUKTURY PRZYRODNICZEJ

Względem wydzieleni na regiony fizycznogeograficzne przeprowadzone przez J. Kondrackiego Piekary Śląskie położone są w podprowincji Wyżyna Śląsko - Krakowska, makroregionie Wyżyna Śląska. Północna część miasta leży w mezoregionie Garb Tarnogórski natomiast środkowa i południowa część położona jest w obrębie mezoregionu Wyżyny Katowickiej.

Na terenie miasta brak jest obszarów przyrodniczych wpisanych na listę obszarów Natura 2000 lub ECONET.

W bezpośrednim sąsiedztwie miasta, przy południowo-zachodniej granicy, rozpościera się zespół przyrodniczo-krajobrazowy Żabie Doły. Około 5km na zachód od granic miasta, w obrębie kompleksu leśnego, w którym rozpoczyna swój bieg Szarlejka położony jest rezerwat leśny Segiet.

Rys. 1 Położenie Piekar Śląskich w regionie

Do systemu przyrodniczego o randze regionalnej, który został wyznaczony dla całej aglomeracji górnośląskiej, w obrębie Piekar Śląskich zaliczono fragment korytarza ekologicznego Brynica - Przemsza przebiegający wzdłuż wschodniej granicy miasta w dolinie Brynicy i jej dopływu – Szarlejki wraz z obszarem zasilania przy granicy z Radzionkowem. Drugi korytarz ekologiczny obejmuje obszar terenów otwartych na styku Piekar Śl. (rejon Brzezin Śląskich i Dąbrówki Wielkiej), Chorzowa i Siemianowic Śląskich położony wzdłuż DK94.

2.3.2 STAN I FUNKCJONOWANIE ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

2.3.2.1 RZEŻBA TERENU

W ukształtowaniu powierzchni wyraźnie zaznacza się spadek terenu w kierunku wschodnim. Najwyższe wzniesienie znajduje się przy zachodniej granicy miasta na wysokości 357,6m n.p.m. Najniżej położone punkty leżą w dnie doliny Brynicy na wysokości ok. 252,5m n.p.m. Formy i typy rzeźby powierzchni ziemi uzależnione są od budowy geologicznej oraz przebiegu i rozmiaru procesów morfogenetycznych.

Pod względem krajobrazowym w mieście można wyróżnić trzy odmienne części. Wyżyna północna obejmuje Kozłową Górę oraz zachodnie krańce Piekar i Szarleja, miejscami stromo opadającą w kierunku doliny Brynicy; pokryta jest wieloma pagórkami o dość dużej wysokości względnej. Część ta wchodzi w skład Garbu Tarnogórskiego. Wyżyna południowa, w której skład wchodzi Brzeziny Śląskie i Dąbrówka Wielka, o nieznacznie pagórkowatej powierzchni, silnie przekształconej przez górnictwo i hutnictwo (zwałowiska, zapadliska) i transport kolejowy (nasypy kolejowe) zaliczana jest do Wyżyny Katowickiej. Dolina obejmująca pas miasta wzdłuż wschodniej granicy (Kolonja Józefka, Osiedle Wieczorka), wchodzi w skład Kotliny Józefki, którą ukształtowały wody Brynicy, oraz fragment doliny Szarlejki, rozdzielającej obie części wyżynne, tworzącej wraz z doliną Brynicy tzw. Obniżenie Szarleja-Brynicy (Szarlej, Brzozowice, Kamień, Osiedle Andaluzja, Osiedle Powstańców Śląskich, Dołki).

Według wydzielen geomorfologicznych S. Gilewskiej północna i środkowa część miasta położona jest w obrębie regionu Próg Wapienia Muszlowego, w obrębie jednostek morfologicznych: Płaskowyż Tarnowicki i Kotlina Józefki.

Południowa część Piekar Śląskich leży w obrębie regionu Płaskowyżu Bytomsko-Katowickiego o rzeźbie zrębowej, w subregionie Płaskowyżu Bytomskim.

Wzgórza Płaskowyżu Tarnowickiego stanowią północno - zachodnią część Piekar Śląskich. Tworzą ciąg garbów o generalnym przebiegu od południowego wschodu ku północnemu zachodowi. Łączą szereg wierzchołków w wysokości od ok. 315m.n.p.m w rejonie południowo- wschodniej granicy Płaskowyżu, do ok. 330 - 340m.n.p.m w kierunku północno - zachodnim. W rejonie Kozłowej Góry powierzchnia Płaskowyżu Tarnowickiego jest mocniej rozczłonkowana, poszczególne wierzchołki oddzielone są wyraźnymi przełęczami. Na zachód od ul. Inwalidów Wojennych oraz na zachód od Obwodnicy, w rejonie Kopca

Wyzwolenia, znajdują się dwa spłaszczenia na wysokości ok. 330m.n.p.m. Stanowią fragmenty staro trzeciorzędowej powierzchni zrównania. Na Północny zachód od Kozłowej Góry kulminację o wys. 348m stanowi kopulaste wzgórze, którego stoki stanowią promieniście rozłożone garby. Zachodnie podnóże wzgórza buduje równina deluwialna. Najwyższe naturalne wzniesienie na terenie Piekar Śląskich stanowi wzgórze 357,6m.n.p.m. - „Księża Góra”.

Stoki wzgórz rozcinane są licznymi, niezbyt głębokimi, lecz stosunkowo szerokimi i rozgałęzionymi dolinami. Deniwelacje sięgają zwykle ok. 30 - 45m. Doliny są obecnie w całości lub w znacznej części suche.

Kotlina Józefki jest inwersyjną kotliną rozczłonkującą Próg Środkowo triasowy. Jej dno stanowi czwartorzędowa równina erozyjno - denudacyjna rozcięta przez szeroką dolinę Brynicy. W obrębie Piekar Śląskich znajduje się południowo - zachodnia część Kotliny. Równinę rozcinają tu cztery odwadniane doliny rozczłonkujące krawędź Płaskowyzu Tarnowickiego i uchodzące do doliny Brynicy. Doliny są szerokie, w dnach występują spłaszczenia równin aluwialnych. W dolinie Brynicy występuje obok holocenijskiego, także starszy, plejstocenijski poziom terasowy. Położony jest ok. 2,5m powyżej dna doliny. Nie ma charakteru ciągłego, zmienna jest też jego szerokość, sięgająca w rejonie Osiedla Wieczorka ponad 600m. Podnóża trzeciorzędowych stoków oraz równina deluwialna w rejonie cegielni w Kozłowej Górze leżą na wysokości ok. 290 m n.p.m. Dno doliny Brynicy znajduje się na wysokości ok. 270m.n.p.m.

Południowa część Piekar Śląskich znajduje się w obrębie **Płaskowyzu Bytomskiego**.

Charakterystyczne cechy rzeźby tego rejonu to słabe rozcięcie erozyjne i małe wysokości względne, rzędu 15 - 20m. Trzeciorzędowa rzeźba wzgórz zbudowanych ze skał węglanowych triasu została złagodzona przez zasypanie obniżeń osadami lodowcowymi i wodnolodowcowymi w czasie zlodowacenia środkowopolskiego. Obszary z rzeźbą pochodzenia czwartorzędowego znajdują się przy południowej i południowo - zachodniej granicy miasta. Szczyty wzgórz wznoszą się do wysokości ponad 280m.n.p.m. Najwyższe jest wzgórze przy drodze DK94 przy południowej granicy miasta lub wzgórze położone na wschód od Dąbrówki Wielkiej, sięgają niespełna 300m.n.p.m.

Łagodne stoki rozcinane są systemami dolin Rowu Orła Białego i Rowu Dąbrówki Wielkiej. Doliny są wąskie i słabo wcięte w podłoże. Dolina Brynicy jest na tym odcinku wąska, ograniczona od południa szeregiem wzgórz dolomitowych. Poniżej ujścia Rowu Dąbrówki

Wielkiej, dno doliny Brynicy stanowi najniższy położony punkt w Piekarach Śląskich - 252,5m.n.p.m.

2.3.2.2 BUDOWA GEOLOGICZNA

Kopalnia KWK „Piekary” posiadają udokumentowane zasoby w złożu „Piekary” 12 pokładów, w złożu „Brzeziny 11” 11 pokładów, a w złożu „Bytom II-1” 2 pokłady.

Obszar Piekar Śląskich budują utwory karbońskie, triasowe, trzeciorzędowe, czwartorzędowe. Karbon reprezentowany jest przez warstwy florowskie, grodzieckie (porębskie), siodłowe, rudzkie. Warstwy florowskie wykształcone są w postaci piaskowców szarogłazowych, łupków piaszczystych, łupków ilastych i wraz z pokładami węgla o zmiennej i na ogół niewielkiej miąższości. Częste wśród tych skał są konkracje syderytowe o niewielkiej zawartości żelaza. Wychodnie warstw florowskich znajdują się na północ od ulicy Józefskiej. Częściowo przykryte są cienką pokrywą utworów czwartorzędowych. Skały ilaste były eksploatowane jako surowiec do wyrobu cegieł. Warstwy porębskie stanowią łupki piaszczyste, łupki ilaste i piaskowce z licznymi pokładami węgla. Miąższość większości pokładów jest niewielka. Udokumentowane zasoby posiadają trzy pokłady w złożu byłego ZG “Piekary” a w złożu byłego ZG “Brzeziny” - cztery pokłady. Wychodnie warstw porębskich znajdują się w rejonie Osiedla Wieczorka i rozciągają się w kierunku zachodnim. Na zachód od ulicy Bytomskiej, a także w kierunku południowym, chowają się pod pokrywą triasową. Częściowo przykryte są cienką warstwą utworów czwartorzędowych. Miąższość zbadanych utworów warstw brzeżnych wynosi ok. 450 m. Warstwy siodłowe wykształcone są w postaci pokładów węgla, piaskowców i łupków. Tam, gdzie sąsiadujące ze sobą pokłady węgla znajdują się w niewielkiej odległości, przewarstwienia między nimi stanowią zwykle łupki. Grubsze serie skał płonnych budują głównie piaskowce, a niekiedy także zlepieniec arkozowe. Liczne pokłady węgla kamiennego mają łączną miąższość sięgającą ponad 20m. Sześć pokładów posiada zasoby udokumentowane. Warstwy siodłowe rozciągają się łukiem o przebiegu z północnego-zachodu na południowy - wschód. Zapadają w kierunku południowo-zachodnim pod kątem 4-8°. Miąższość warstw siodłowych wynosi 120 - 160m na obszarze dawnej KWK “Julian”. W kierunku południowo - wschodnim maleje od 60 do 100m. W całości są na obszarze miasta przykryte młodszymi osadami. Warstwy rudzkie zbudowane są z naprzemianległych warstw łupków ilastych, łupków piaszczystych, podrzędnie piaskowców pośród których występują pokłady węgla kamiennego. Udział piaskowców w obrębie warstw rudzkich wzrasta wraz z głębokością. Miąższość warstw jest

zmienna. W rejonie szybów głównych byłego ZG „Brzeziny” wynosi ok. 150m, w kierunku centrum niecki bytomskiej wzrasta do 350m. Na obszarze byłego ZG „Piekary” waha się w granicach 200 - 260m. Warstwy rudzkie zapadają pod terenem miasta w kierunku południowo-zachodnim pod kątem 4 - 8°. Wśród warstw rudzkich znajduje się najwięcej udokumentowanych zasobów węgla kamiennego. Warstwy te zalegają pod pokrywą osadów młodszych. Warstwy rudzkie stanowią najmłodszą serię karbońską obszaru Piekar Śląskich. Ich powierzchnia jest zerodowana i przykryta niezgodnie osadami triasowymi.

Trias reprezentowany jest przez osady dolno i środkowotriasowe, pięter pstrego piaskowca i wapienia muszlowego. Osady pstrego piaskowca środkowego wykształcone są w postaci piasków rzecznych oraz ilów czerwonych lub pstrych. Wychodnia ilów czerwonych ciągnie się wąskim pasem po skłonie Płaskowyzu Tarnowickiego, od Piekar Śląskich, przez Kozłową Górę w kierunku Świerklańca. Poniżej towarzyszy im warstwa mułowców, piasków i żwirów. Iły używane były do wyrobu cegieł. Piaski wydobywano na północ od Kozłowej Góry, w rejonie drogi do Wymysłowa. W południowej części miasta osady te występują nieciągłe, wyłącznie pod pokrywą warstw młodszych. Miąższość piasków i ilów jest zmienna, sięga ok. 15 - 20m. Górny pstry piaskowiec- ret, wykształcony jest w postaci osadów morskich. Część dolną stanowią wapienie gruboławicowe, wapienie dolomityczne, wapienie jamiste, dolomity i margle. Budują zasadnicze części wzgórz biegnących od Kozłowej Góry wzdłuż granicy z gminą Radzionków, oraz wzgórze sąsiadujące bezpośrednio z Piekarami Śląskimi, a także Górę Kalwarię. Wapienie były wydobywane do celów budowlanych w szeregu drobnych kamieniołomów. Na południe od Góry Kalwarii osady retu występują wyłącznie pod pokrywą młodszych utworów. Ich miąższość waha się tam w przedziale 30 - 50m. W spągu często występuje kilkumetrowa warstwa zlepieńców.

Dolną część wapienia muszlowego stanowią warstwy gogolińskie, wykształcone w postaci wapieni płytowych, jamistych i zlepieńcowatych, przechodzących ku górze w wapienie margliste. Wapienie budują szczytowe partie wzgórz wzdłuż zachodniej granicy Piekar Śląskich, wzgórze na zachód od Kopca Wyzwolenia, wzgórze z osiedlem Pod Lipami oraz obszar na południe od Góry Kalwarii do dawnej doliny Szarlejki. W południowej części Piekar Śląskich występują pod pokrywą skał młodszych. Kolejne ogniwa stratygraficzne dolnego wapienia muszlowego stanowią warstwy górażdzańskie (gorazdeckie), terebratulowe i karchowickie. Zbudowane pierwotnie ze zróżnicowanych facjalnie wapieni, zostały następnie zmienione na dolomity. Dolomityzacji towarzyszyło okruszczenie skał rudami ołowiu, cynku i żelaza. Na granicy warstw gogolińskich i górażdzańskich występują często ily witriolowe

o grubości do ok. 3m. Dolomity kruszonośne występowały na powierzchni w zrzuconych skrzydłach uskoków pomiędzy Szarlejem a stacją kolejową Piekary - Szarlej, w podcięciu na prawym brzegu Szarlejki, w dolinie Brynicy w Brzozowicach, a także na południowo - wschód od Dąbrówki Wielkiej. Skały te występują powszechnie w południowej części Piekar Śląskich pod nakładem młodszych osadów. Warstwy dolomitów kruszonośnych o miąższości przeciętnie ok. 50m, zostały wyeksploatowane do głębokości ok. 100m.

Utwory środkowego wapienia muszlowego stanowią dolomity diploporowe wykształcone jako dolomity i wapienie dolomityczne z przewarstwieniami wapieni oolitowych. Występują powszechnie w południowej części Piekar Śląskich. Odślaniają się w dolinach Szarlejki i Brynicy. Szerzej rozprzestrzeniają się na powierzchni w rejonie Brzezin Śląskich i Dąbrówki Wielkiej. Miąższość tej serii wynosi 20 - 30m, maksymalnie osiąga ponad 50m.

Wapień muszlowy górny reprezentują warstwy tarnowickie budowane przez dolomity margliste i wapienie margliste z przerostami dolomitów. Skały te występują powszechnie w południowej części Piekar Śląskich na powierzchni lub pod przykryciem osadów czwartorzędowych. Seria ta ma miąższość do 10m, jest silnie spękana i stanowi najwyższe ogniwo stratygraficzne triasu wypełniające nieckę bytomską.

W rejonach doliny Szarlejki, Kocich Górek i sporadycznie na północ od nich, występują w obrębie utworów triasowych zapadliska i leje krasowe. Wypełnienie ich stanowią produkty wietrzeniowe: zlimonityzowane piaskowce (żelaziaki brunatne), glinki ogniotrwałe, piaski, piaski zailone, a także żwiry i zlepieńce. Osady te zostały w większości wyeksploatowane.

Osady czwartorzędowe reprezentowane są przez plejstoceny gliny, piaski i żwiry pochodzenia lodowcowego i rzeczno-głazowego. Osady rzeczne budują nieciągły poziom terasowy w dolinie Brynicy - w Kotlinie Józefki i przy ujściu doliny Szarlejki. Rozpowszechnione są pokrywy zwietrzelinowych glin pylastych, zwłaszcza w południowej części gminy i holoceny piaski żwiry i mułki rzeczne w odwadnianych dolinach, a także gliny zwietrzelinowe na warstwach starszych budujących stoki wysoczyzn. Miąższość osadów czwartorzędowych jest bardzo zróżnicowana, lokalnie osiąga 20 - 40m, na ogół nie przekracza kilku metrów.

Utwory karbońskie zostały sfałdowane podczas waryscyjskich ruchów górotwórczych. Osady te stanowią część północnego skrzydła niecki bytomskiej. Zapadają w kierunku południowym i południowo - zachodnim pod kątem 60° w rejonie wychodni a w pozostałej części pod kątem 4 - 8°. Utwory karbonu cechuje występowanie znacznej ilości uskoków

i nasunięć o zróżnicowanym przebiegu, związanych przede wszystkim z ruchami waryscyjskimi. Powierzchnia stropu karbonu jest urozmaicona szeregiem wzniesień i obniżień. Generalnie zapada w kierunku południowo - wschodnim pod kątem 1° - 7° . Podczas późniejszych ruchów wiązanych z fazą starokimeryjską nastąpiło pogłębienie niecki bytomskiej do jej obecnej głębokości. Osady triasowe oraz karbońskie zostały wówczas pocięte licznymi uskokami o niewielkich zrzutach i generalnym przebiegu z południowego-zachodu na północny - wschód. W skałach triasowych występują także niewielkie fałdy o przebiegu zbliżonym do przebiegu uskoków, z niewielkim odchyleniem ku północy.

Główne strefy uskokowe w utworach karbońskich na obszarze Piekary Śląskich znajdują się:

- pod środkowo - zachodnią częścią miasta, występuje uskok radzionkowski, o przebiegu od północnego zachodu na południowy wschód i zrzucie ok. 200 metrów ku wschodowi. Równoległe do niego występuje szereg towarzyszących uskoków o niewielkich zrzutach. Występuje też w utworach triasowych o zrzucie 5 - 20m;
- w centralnej części obszaru górniczego „Piekary Śląskie II” biegnie z północy ku południowi uskok główny zrzucający warstwy ku wschodowi o 80m na północy i o 30m na południu. Uskok ten stanowi szeroką strefę strzaskaną dyslokacjami o mniejszych przesunięciach. Jedną z takich dyslokacji jest uskok biegnący od uskoku głównego w kierunku szybu “Barbara” o zrzucie 4 - 12m;
- uskok andaluzyjski o zrzucie 7 - 80m występuje tylko w utworach karbońskich i przebiega w rejonie granicy obszaru górniczego “Brzeziny Śląskie V” i “Rozbark V”;
- w rejonie granicy obszarów górniczych “Piekary Śląskie II” i “Brzeziny Śląskie V” przebiega szereg równoległych uskoków o zrzutach jednostkowych do ok. 20m. Uskoki zrzucają warstwy ku zachodowi o ok. 10m w części północnej i o ok. 50m na południu. Niektóre z uskoków tworzą rowy tektoniczne;
- uskok brzeziński przebiega równoległe do uskoku andaluzyjskiego na wschód od tego ostatniego i zrzuca warstwy o 16 - 17m ku zachodowi;
- trzy uskoki o łukowatym przebiegu i zrzucie do 45m ku wschodowi znajdują się we wschodniej części byłego obszaru górniczego byłej KWK “Andaluzja”;
- południową część obszaru górniczego “Brzeziny Śląskie V” przecina szeroka strefa uskoków równoległa. Amplitudy zrzutów wynoszą 5 - 30m;

- dwa równoległe uskoki przebiegają z południa ku północy z niewielkim odchyleniem ku wschodowi. Jeden przebiega przez Dąbrówkę Wielką w rejonie ul. Chrobrego i na wschód od ul. Głównej w kierunku szybu “Dołki”, drugi na wschód od ulic Jana Sadowskiego i Kocota.

W razie uaktywnienia się uskoku tj. nagłego, przemieszczenia się bloków skalnych, na powierzchni terenu mogą powstać rozległe deformacje nieciągłe o charakterze liniowym i powierzchniowym o wymiarach trudnych do zdefiniowania. Badania przeprowadzone w obrębie Węzła Piekarskiego autostrady A1 położonego w strefie aktywnego uskoku Radzionkowskiego dopuściły, iż potencjalne zapadliska mogą mieć średnicę kilku, kilkunastu metrów a szczeliny o rozwarciu kilku metrów, mogą mieć długość nawet kilkudziesięciu metrów.

2.3.2.3 EKSPLOATACJA DOKONANA

Górnictwo rud cynku i ołowiu

Wydobycie rud cynku i ołowiu w rejonie bytomsko-tarnogórskim udokumentowane jest źródłami historycznymi od XIIw. W pierwszym okresie, przedstolniowym, eksploatacja ograniczała się do stref wychodni pokładów i do głębokości I poziomu wód podziemnych. Najwcześniejsze górnictwo rudne rozwinęło się w rejonie wychodni dolomitów kruszconośnych, z uwagi na łatwość dostępu. Północne skrzydło wychodni – wzdłuż rzeki Szarlejki i dalej na wschód, wzdłuż ul. Prymasa Stefana Wyszyńskiego oraz wzdłuż rzeki Brynicy. Południowe skrzydło wychodni lokalizuje się wzdłuż ul. Harcerskiej i drogi prowadzącej do miasta Siemianowice Śląskie.

Od XV wieku zaczęto drążyć sztolnie odwadniające, udostępniając niżej zalegające złoża. Powszechnie stosowano też kieraty konne do wypompowywania wody. Prostymi metodami górnictwa podziemnego (szybiki, chodniki) eksploatowano te partie złoża, które leżały powyżej zwierciadła wody podziemnej do głębokości od kilkunastu do trzydziestu metrów. W XVI i XVII wieku eksploatację rud prowadzono nieco poniżej zwierciadła wód - do głębokości 50m. Załamanie się górnictwa opartego o grawitacyjnym odwadnianiu sztolni nastąpiło w I połowie XVIIIw. Trzeci okres rozkwitu górnictwa rudnego rozpoczął się po 1780 roku i związany był z zastosowaniem maszyny parowej do odwadniania złóż i drążeniem głębokich sztolni. Szczególnie szybki rozwój miał miejsce w okresie ok. 40 - 50 lat po opanowaniu (ok. 1865 - 70 roku) technologii produkcji koncentratów z blendy

cynkowej. Wcześniej wydobywaniu podlegała galena oraz galman, a przez cały okres eksploatacji także limonit związany głównie ze zwietrzelinami wypełniającymi leje krasowe.

W połowie XIX wieku w niecce bytomskiej eksploatacja górnicza sięgała głębokości ok. 110m. Na terenie miasta Piekary Śląskie eksploatacja galmanu prowadzona była od roku 1859 w rejonie:

- pomiędzy ulicami Czołgistów i Reymonta oraz wzdłuż ulicy Oświęcimskiej,
- na zachód od skrzyżowania ul. Solidarności z ulicą Bytomską i na południe od ulicy 1-go Maja.

Po eksploatacji tej pozostało 130 szybków i szybów o różnych głębokościach od 10,0m do 78,0m.

W pierwszej połowie XX wieku, centrum eksploatacji rudnej, przesunęło się w kierunku południowym. Od 1935 przystąpiono do eksploatacji złoża zalegające w filarach ochronnych, chroniących ówczesną zabudowę przemysłową, mieszkalną (stosowano podsadzkę suchą). Od 1955 prowadzono eksploatację w złożu, w zrobach pierwotnych wyrobisk. W Szarleju złożo wybierano na głębokości od kilkunastu do prawie 110m, rejon płytszej eksploatacji to rejon wychodni, zaś na większych głębokościach w rejonie południowej granicy miasta, wzdłuż szlaku PKP relacji Chorzów Stary – Radzionków. Złożo wybierano na dwie warstwy: ława górna i ława dolna. Wysokość wybieranych warstw była w granicach od 2,0 do 6,0m. W obszarze górnicyzycznym "Piekary Śląskie II", obejmującym południową część Szarleja i pn. - wsch. część Bytomia, działała do 1981 roku kopalnia "Waryński" (wcześniej "Nowa Helena").

W byłym obszarze górnicyzycznym "Piekary", obejmującym południową część Szarleja i pn. - wsch. część Bytomia, działała do 1981 roku kopalnia "Waryński" (wcześniej "Nowa Helena"). W byłym obszarze górnicyzycznym "Brzeziny" pracowała kopalnia "Orzeł Biały" (wcześniej "Biały Szarlej"), a w latach 1968 - 1989 także kopalnia "Dąbrówka". Grubość wybieranego złoża wynosiła 2 - 6 m, a miejscami do 10 m.

Od początku lat 70 zeszłego wieku, nastąpił stopniowy zanik eksploatacji.

Eksploatację rud cynku i ołowiu zakończono w 1989 roku, a w marcu 1990 roku zlikwidowano kopalnię "Orzeł Biały". Czynna pozostała centralna pompownia przy szybie "Bolko" uruchomiona w 1989 r.

W wyniku eksploatacji surowców pozostało wiele wyrobisk stwarzających zagrożenie powierzchni terenu i uniemożliwiających lub utrudniających wykorzystanie go pod zabudowę.

Możliwość długoletniego pozostawiania pustek poeksploatacyjnych w górotworze zależy od warunków geologicznych i hydrogeologicznych złoża i nadkładu, sposobu prowadzenia wydobywania rud oraz późniejszej eksploatacji węgla z niżej leżących warstw karbońskich.

W 1992 roku dokonano oceny zakresu i skuteczności robót likwidacyjnych podziemnych wyrobisk górniczych byłego ZGH "Orzeł Biały" w aspekcie ochrony powierzchni. Wydzielone zostały następujące klasy terenu z uwagi na zagrożenie spowodowane zrobami rudnymi:

- tereny uspokojone, gdzie o przydatności terenu do zabudowy decyduje oddziaływanie górnictwa węglowego,
- tereny z możliwością reaktywacji zrobów pod wpływem eksploatacji węgla, bądź samoczynnej,
- tereny z możliwością wystąpienia deformacji nieciągłych.

Podział ten należy traktować orientacyjnie. Zdarzyć się może, że powstaną zapadliska na terenach uznanych od wielu dziesiątków lat za uspokojone.

W ramach wspomnianej oceny sklasyfikowano również 191 szybików niezlikwidowanych lub zlikwidowanych w sposób nieudokumentowany, położonych w dawnych obszarach górniczych ZGH "Orzeł Biały", ze względu na potencjalne zagrożenie powierzchni terenu. W oparciu o analizę map górniczych z przełomu XIX i XX wieku oraz materiały uzyskane w zlikwidowanej już KWK "Powstańców Śląskich" określono w czasie prac nad Studium w 2000r. położenie kolejnych 106 szybików, w tym 12 znajdujących się na obszarze objętym oceną. Rzeczywista liczba szybików na terenie Piekary nie jest dokładnie znana, lecz z pewnością wyższa od 438 - ilości podanej przez autorów Oceny.

Na podstawie „Inwentaryzacji szybów i szybików porudnych o nieudokumentowanym sposobie likwidacji” stwierdza się, w granicach miasta Piekary Śląskie istnienie 207 szybów o nieudokumentowanej likwidacji. Głębokość tychże szybów wynosi od 7,0m do 108,7m.

Poza dawnymi obszarami górniczymi ZGH "Orzeł Biały" objętymi oceną również była prowadzona płytka eksploatacja rud cynku i ołowiu, a także żelaziaka brunatnego (limonitu).

Górnictwo węgla kamiennego

Aktualnie eksploatacja górnicza złóż węgla kamiennego na obszarze Piekar Śląskich prowadzona jest w warstwach rudzkich (9 pokładów bilansowych grupy 400), warstwach siodłowych (4 pokłady bilansowe grupy 500), oraz warstwach porębskich (2 pokłady bilansowe grupy 600).

Zasięg występowania złoża od strony północnej wyznacza wychodnia pokładu 620.

Wydobycie węgla pod terenem miasta prowadziły przez ostatnie dziesięciolecia kopalnie, z których w wyniku procesu restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego wydzielono Zakłady Górnicze a następnie połączono w spółkę o nazwie Kompania Węgla S.A. Podmioty te prowadzą skoncentrowane na mniejszym obszarze wydobycie węgla. Pozostałe części kopalń postawiono w stan likwidacji.

Okres działalności poszczególnych kopalń na terenie Piekar Śląskich:

- KWK „Radzionków” - eksploatacja od 1863 do 1975r,
- KWK “Rozbark” – lata eksploatacji 1870 – 1999,
- KWK “Andaluzja” – eksploatacja od 1911 do 1999r,
- KWK “Julian” – wyodrębniona z KWK „Radzionków” - eksploatacja od 1958 do 1999r,
- **KWK „Piekary”** eksploatacja od 1999r – **do nadal**,
- KWK “Powstańców Śląskich” – wyodrębniona z KWK „Radzionków” - eksploatacja od 1975 do 1999r,
- ZG „Bytom II” – lata eksploatacji 1999 – 2005,
- KWK “Jowisz” – lata eksploatacji 1910 - 2000,
- KWK „Dymitrow” – eksploatacja od 1950 do 1990r,
- KWK „Centrum – Szombierki – eksploatacja od 1993 do 1999r,
- ZG „Centrum” – eksploatacja od 1999 do 2004r,
- **KWK „Bobrek – Centrum”** – z połączenia dawnych ZG Bytom III i ZG „Centrum” - eksploatacja od 2004r **do nadal**,

- KWK “Siemianowice” Zakład Górniczy “Rozalia” prowadził wydobycie do 30.09.1999r.,
- KWK “Barbara - Chorzów” została zlikwidowana w 1996r.

Eksploatacja węgla kamiennego obejmowała pokłady z grup warstw rudzkich: 405, 410, 412a, 412b, 414/1, 414/2, 414/3, 416/1, 416/2, 416/3, 418, 419, pokłady z grupy warstw siodłowych: 501, 504/1, 504/2, 506/1, 507, 510 oraz pokłady z grupy warstw brzeźnych: 615 i 620.

Eksploatacja miała z reguły szeroki zakres, jedynie w pokładach 418, 504 i 507 nie była prowadzona na całym analizowanym obszarze. Eksploatacja prowadzona jest od 1863 roku. Stosowano następujące systemy eksploatacji pokładów węgla kamiennego: zabierkowy (w latach 1933 – 1958) , ubierkowy (w latach 1958 – 1970) oraz ścianowy. Dominującym sposobem kierowania stropem był zawał (stosowany w latach od 1947 do 1996) i wypełnianie zrobów podsadzką hydrauliczną (od 1959 do 2004), stosowano również podsadzkę pneumatyczną, metodę specjalną oraz na zawał z doszczelnieniem zrobów (w latach od 1999 do 2005). Eksploatacja węgla kamiennego prowadzona była na głębokości od 120m do 780m. a wysokość wybranych warstw od 0,8m do 6,5m.

2.3.2.4 ZMIANY ŚRODOWISKA SPOWODOWANE DZIAŁALNOŚCIĄ ANTROPOGENICZNĄ

Kształtowana przez wieki rzeźba terenu Piekar Śląskich uległa bardzo istotnym zmianom antropogenicznym wskutek prowadzonej na tym terenie od stuleci działalności wydobywczej i przetwórczej. Teren na zachód od Brzezin i na południowy zachód od Brzozowic stanowi skupisko zwałowisk pohutniczych o wysokościach od kilku do ok. 30 m. Jednocześnie w rejonie tym występują niecki osiadań o głębokościach do kilkunastu metrów oraz zapadliska. Powstające niecki lub sypane zwałowiska spowodowały przemodelowanie lub likwidację dolin. Całkowicie zniszczona została dolina Szarlejki, zryta wyrobiskami porudnymi, zasypana zwałowiskami pogórnictwa i pohutniczymi oraz zdeformowana nieckami powstałymi wskutek wydobycia węgla kamiennego.

Znaczne przeobrażenia związane z wielowiekową, powierzchniową eksploatacją żelaziaka brunatnego, wapieni i dolomitów triasowych występują w rejonie Kocich Górek. W północnej części miasta główne antropogeniczne elementy rzeźby to wypełnione wodą wyrobisko

cegielni w Kozłowej Górze o długości ponad 600m i szerokości przekraczającej miejscami 100m.

Prace ziemne prowadzone w związku z budową autostrady A1, fragmentami przebiegającej na wysokich nasypach budowlanych sięgających 10m, spowodowały dalsze przemiany antropogeniczne środowiska.

Deformacje powierzchni będące skutkiem eksploatacji górniczej

Do istotnych zmian morfologicznych terenu związanych z działalnością górniczą na terenie miasta należą:

- deformacje powierzchni powstałe w wyniku działania sił grawitacyjnych nad pustymi przestrzeniami w górotworze, utworzonymi wskutek wybierania złoże. Powstają w postaci deformacji ciągłych i nieciągłych.
- wyrobiska (wkopy, doły) są formami wklęsłymi o różnej wielkości i kształcie, po powierzchniowej eksploatacji głównie piasku, wapienia i gliny.

Eksploatacja odbywająca się na dużych głębokościach doprowadziła do powstawania **deformacji ciągłych** w formie łagodnych i rozległych obniżeń terenu tzw. niecek osiadania. Na terenie Piekar Śląskich zjawisko to ma bardzo duży zasięg przestrzenny. Przebieg osiadania terenu jest stosunkowo wolny, a po osiągnięciu stanu równowagi zapadanie stopniowo zanika. Niecki, zazwyczaj podmokłe mają nieregularne kontury i niewyrównany profil dna i zboczy. Często formowaniu się tych niecek towarzyszy tworzenie się drobnoskalowych deformacji nieciągłych.

W przeszłości w obrębie dzisiejszych granic administracyjnych miasta eksploatacja kopalni odbywała się także na małych głębokościach. Niezabezpieczone wyrobiska o dużej wysokości i szerokości są przyczyną pojawiających się obecnie na powierzchni terenu **deformacji nieciągłych** typu szczelin, rozpadlin, rowów, lejów, lokalnych niecek oraz kotlinowatych zagłębień. Zapadliska te powstają w sposób nagły. Przyczyną rozwoju deformacji jest osłabienie stropu wyrobiska w efekcie sufozji, solucji, ługowania, samozapalenia, ruchów odprężeniowych górotworu.

Podobne zjawiska obserwowane są w rejonach pionowych i poziomych wyrobisk udostępniających złoże.

Jako granicę głębokości występowania płytkiej eksploatacji górniczej (tzw. płytkich zrobów) przyjęto głębokość 100 metrów.

Niecki osiadania.

W byłym obszarze górniczym „Bytom I” (dawna KWK “Powstańców Śląskich”), oraz częściowo w obszarze dawnej KWK “Julian” prowadziła wydobywcę kopalnia “Radzionków”, która od 1975 roku weszła w skład KWK “Powstańców Śląskich”. Ta część kopalni została zlikwidowana w latach 1996 -1998. Efektem jej działalności, a także działalności byłej KWK “Julian”, jest niecka obniżeniowa w rejonie obwodnicy, na południe od ROD “Azalia Polska” i ROD “Montomet”.

Działalność byłej KWK “Julian” skoncentrowana była na południe od terenu zakładowego. Największe wpływy wystąpiły w południowej i zachodniej części eksploatowanego obszaru. Miąższość wybranych pokładów wyniosła tu 20 - 33m. Udział podsadzki wynosił od 10 na południu do 40% w rejonie Montometu i na zachodzie. W rejonie filara ochronnego Szarleja udział podsadzki wynosił ponad 60%. W części wschodniej, w rejonie Brzozowic - Kamienia wybrano pokłady o łącznej miąższości ok. 18m, przy 60% udziale podsadzki. W rejonie filara byłej Huty Waryński 100% wydobywcę prowadzono systemem podsadzkowym. Maksymalne osiadania odnotowano w części południowo - zachodniej i południowej - do ponad 16m. W tych rejonach, a także w części południowo - wschodniej wystąpiły duże deformacje powierzchni (IV i V kategorii). Średnie wpływy wystąpiły w Brzozowicach, Szarleju i na zachód od Szarleja. Osiadania wyniosły: do 2m w Brzozowicach i do 5 m na pozostałych obszarach.

Eksploatacja dokonana przez byłą KWK “Andaluzja” objęła prawie całą położoną w Piekarach część obszaru górniczego tej kopalni. Rezultatem są cztery duże niecki obniżeniowe:

- na zachód od Brzezin Śląskich o maksymalnych obniżeniach ok. 17m,
- między Brzezinami Śląskimi a linią kolejową Chorzów Stary - Radzionków o maksymalnych obniżeniach 15m,
- na wschód od linii kolejowej Chorzów Stary - Tarnowskie Góry oraz na południe od szybu Dołki, z obniżeniami sięgającymi 16m,
- na północny wschód od zakładu i na południe od ul. Marii Curie - Skłodowskiej o maksymalnych obniżeniach 13m.

Eksploatacji podlegało 8 pokładów węgla w polach położonych na głębokościach 230 - 650m p.p.t.

Wydobycie węgla przez były KWK "Jowisz" w dolinie Brynicy poniżej ujścia Jaworznika spowodowało uformowanie niecki obniżeniowej o głębokości do 10m. Nastąpiło znaczące zakłócenie odpływu Brynicy i podtapianie dolin Brynicy i Jaworznika. W rezultacie konieczna była budowa wysokich obwałowań w tym miejscu oraz przełożenie niżej leżącego odcinka Brynicy. Obecnie rzeka płynie korytem położonym powyżej otaczającego terenu.

Działalność byłego ZG "Rozalia" w latach 1996 - 1999 spowodowała powstanie niecki we wschodniej części Dąbrówki Wielkiej osiągającej 2m głębokości, oraz dwóch niecek płytszych : położonej na południe od Dąbrówki Wielkiej niecki o obniżeniach do 1m, oraz niecki o obniżeniach do 0,8m w północno - zachodniej części obszaru górniczego. Po 2000 r. cały obszar zakwalifikowany został do I kategorii za wyjątkiem stref ochronnych wokół zlikwidowanych szybów i obszarów dawnej płytkiej eksploatacji rudnej. Wcześniej wydobywanie w rejonie Dąbrówki Wielkiej prowadziła była KWK "Siemianowice". Kopalnia ta eksploatowała 9 pokładów grup 400, 500 i 600 o łącznej miąższości ok. 25m systemami z zawałem stropu i z podszatką hydrauliczną.

Była KWK "Barbara- Chorzów" wydobywała węgiel z 6 pokładów o łącznej miąższości ok. 15m w rejonach filara huty ZGH "Orzeł Biały" i ulicy Harcerskiej.

Była KWK "Rozbark" wydobywała węgiel pod południowo-zachodnią częścią Piekar, w rejonie ulic Roździeńskiego i Korczaka. Powstała tu niecka obniżeniowa rzędu 12,5m. Kopalnia prowadziła działalność wydobywczą także na północ od linii kolejowej Chorzów Stary-Tarnowskie Góry, w rejonie ulicy Bytomskiej. Wytworzona niecka sięga ok. 17,5m głębokości. Ponadto w sąsiedztwie tego rejonu wydobywanie prowadziła była KWK "Centrum".

Deformacje powierzchni będące skutkiem składowania odpadów

Na terenie Piekar Śląskich składowane były i nadal są ogromne ilości odpadów przemysłowych. Skoncentrowane są głównie w południowo- zachodniej części miasta. Zasadniczą część stanowią:

- skała płonna górnictwa rud cynku i ołowiu,
- osady popłuczkowe i poflotacyjne z przeróbki rud cynkowo-ołowiowych,
- żużle pohutnicze z wytopu cynku i ołowiu,

Składowiska odpadów zajmują znaczne powierzchnie terenu (ok. 320 ha) i przyczyniają się do niekorzystnych zmian w krajobrazie. Prowadzą do powstawania nieużytków antropogenicznych nie tylko w miejscu ich lokalizacji, ale również w najbliższym otoczeniu.

Odpady znajdujące się na składowiskach są potencjalnym źródłem zanieczyszczeń. Mogą być przyczyną skażeń powietrza pyłami i gazami (np. w przypadku pożarów składowisk), wód gruntowych i gleby na skutek opadu pyłów oraz infiltracji w podłoże wysoko zmineralizowanych wód nadosadowych, a także niekorzystnych przekształceń szaty roślinnej. Odpady te mogą być w wielu przypadkach źródłem szkodliwego promieniowania jonizującego. Najistotniejszą cechą składowiska określającą jego potencjalne zagrożenie dla zanieczyszczenia powietrza jest skład granulometryczny budującego go materiału. Miąższość nasypów jest bardzo zmienna najczęściej od kilku do 10 – 15m. Występują one na utworach karbońskich, triasowych oraz plejstocenijskich glinach zwałowych, utworach wodnolodowcowych i deluwialnych a także holocenijskich osadach rzecznych. Tworzą zarówno składowiska nadpoziomowe (zwałowiska), jak i podpoziomowe (np. w wyrobiskach poeksploatacyjnych). Odpady flotacyjne składowane są na mokro w osadnikach podpoziomowych i nadpoziomowych.

Omawiane składowiska są zwykle obiektami nieuporządkowanymi pod względem litologicznym.

2.3.2.5 GLEBY

Gleby występujące na terenie Piekar Śląskich to głównie gleby bielcowe i pseudobielcowe oraz gleby brunatne i brunatne wylugowane, wytworzone na glinach, piaskach gliniastych i pyłach. W poszczególnych jednostkach strukturalnych miasta typy gleb kształtują się następująco: Dąbrówka Wielka - gleby bielcowe, pseudobielcowe, brunatne właściwe, brunatne wylugowane, Brzeziny Śląskie - gleby bielcowe, pseudobielcowe, rędziny brunatne, Brzozowice Kamień - gleby bielcowe, pseudobielcowe, brunatne wylugowane, Szarlej - gleby bielcowe, pseudobielcowe, brunatne właściwe, Piekary Śląskie - gleby bielcowe, pseudobielcowe, brunatne właściwe i wylugowane, rędziny brunatne, czarne ziemie zdegradowane i wylugowane, Kozłowa Góra - rędziny brunatne, gleby bielcowe, pseudobielcowe. Gleby organiczne towarzyszą dolinie Brynicy od Zbiornika Kozłowa Góra do terenów byłego ZG „Piekary”.

2.3.2.5.1 ROLNICZA PRZESTRZEŃ PRODUKCYJNA

Użytki rolne, na które składają się grunty orne, łąki, pastwiska i sady zajmują w Piekarach Śl. łączną powierzchnię 1890ha, co stanowi ok. 47% ogólnej powierzchni miasta. Do wielkości tej nie wliczono terenów zabudowanych gruntów rolnych.

Wśród użytków rolnych największą powierzchnię stanowią grunty orne (R), które zgodnie z ewidencją gruntów na terenie Piekar Śląskich zajmują obszar o powierzchni 1508,39ha. (stan na maj 2012r.)

W granicach administracyjnych miasta utrzymały się dwa znaczące powierzchniowo, zwarte kompleksy użytków rolnych.

Największe powierzchnie zwartych użytków rolnych położone są w Dąbrówce Wielkiej zajmując ok. 66% jej powierzchni. Są to grunty rolne, o zdecydowanej przewadze, dobrych klas bonitacyjnych (III-IV). Gleby słabsze występują tu marginalnie.

Drugi obszar o znaczącym, zwartym areale użytków rolnych i dobrej klasie bonitacyjnej rozciąga się wzdłuż zachodniej granicy miasta obejmując grunty rolne położone w obrębie Piekar Wielkich oraz Kozłowej Góry.

Najmniejsza powierzchnia gleb użytkowanych rolniczo znajduje się w Brzezinach Śląskich. Jest to teren o silnie przekształconych glebach, częściowo pokrytych gruntem nasypowym o znacznej miąższości. Charakterystyczny jest całkowity brak w tym obszarze terenów użytkowanych jako łąki i pastwiska.

Największą powierzchnię sadów w ewidencji gruntów ujawniono w Kozłowej Górze. Na ogólną powierzchnię użytków rolnych wynoszącą blisko 340ha aż 130,26ha to sady co stanowi około 38% użytków rolnych i 27% całkowitej powierzchni Kozłowej Góry.

Tymczasem w obrębie całego miasta użytki rolne zakwalifikowane jako sady zajmują 193ha co stanowi niecałe 5% powierzchni ogólnej Piekar Śląskich.

Wg danych spisu rolnego 2002 r. na terenie miasta było 658 gospodarstw rolnych, w tym 656 to gospodarstwa indywidualne. Powierzchnia ogólna gospodarstw rolnych wynosiła 909,05 ha, w tym użytków rolnych 849,51ha. Przeciętna powierzchnia użytków rolnych gospodarstw była niewielka i wynosiła 1,3ha. Najwięcej – 536 - było gospodarstw bardzo małych, nie przekraczających 1ha. Tylko 20 gospodarstw przekraczało powierzchnię 10ha. Wśród użytków rolnych blisko 25% stanowiły odłogi. Największą powierzchnię zasiewów (ok. 62%) stanowiły zboża ze zdecydowaną dominacją pszenicy). Z drzew owocowych największe powierzchnie zajmowały wiśnie i jabłonie.

Pomimo zmian struktury funkcjonalno – przestrzennej w obrębie miasta, nie obserwuje się znaczącego ograniczenia i odchodzenia od działalności rolniczej.

Największe ubytki powierzchni gruntów rolnych, a w konsekwencji wyłączenie ich z użytkowania i przeznaczanie na cele nierolnicze – głównie mieszkaniowe, usługowo – handlowe i komunikacyjne (A1) w ostatnim okresie uwidocznione są w obrębie Piekary Wielkich.

Tab. 1 Zestawienie powierzchni użytków gruntowych w latach 2005 i 2012 z podziałem na obręby geodezyjne

Kozłowa Góra			
wyszczególnienie		rok	
		2005	2012
Powierzchnia ogółem[ha]		474,53	475,36
Użytek		Powierzchnia [ha]	
Grunty orne R ogółem		187,11	182,17
w tym:			
klasa	IIIa	-	-
	IIIb	37,16	35,47
	IVa	77,7	75,98
	IVb	44,98	43,88
	V	27,35	26,85
	VI	-	-
Łąki Ł		27,09	26,32
Pastwiska Ps		2,49	2,1
Sady S-R		130,59	130,26
Zadrzewienia Lz-R		3,95	4,16
Lasy Ls		23,81	25,25
Wody		3,42	0,84
w tym:			
Ws		2,03	0,59
Wp		0,20	0,20
W		1,19	0,05
Nieużytki N		9,92	9,62

Źródło: UM Piekary Śl.

Oznaczenia:

Ps – pastwiska trwałe

S – sady (na użytkach rolnych S-R, S-Ł, S-Ps)

Ls – lasy

Lz - tereny zadrzewione i zakrzewione z zadrzewieniami śródpolnymi - Lz-R, Lz-Ps, Lz-Ł

Wsr - grunty pod stawami

W - grunty pod rowami

Wp – grunty pod wodami powierzchniowymi płynącymi

Ws – grunty pod wodami powierzchniowymi stojącymi

wyszczególnienie	Dąbrówka Wielka		Piekary Śląskie	
	rok		rok	
	2005	2012	2005	2012
Powierzchnia ogółem[ha]	856,9	850,0	1762,55	1753,41
Użytek	Powierzchnia[ha]			
Grunty orne R ogółem	568,7	568,8	503,4	481,78
w tym:				
	IIIa	-	-	
	IIIb	224,8	225,1	128,51
	IVa	245,80	245,98	232,8
	IVb	89,7	89,44	127,54
	V	8,4	8,34	14,55
	VI	-	-	
Łąki Ł	22,6	22,93	91,38	89,8
Pastwiska Ps	17,7	16,91	67,15	64,93
Sady S-R, S-Ł	8,73	6,6	6,52	4,31
Zadrzewienia	8,5	9,6	88,02	90,21
w tym:				
Lz-R	0,6	0,7	11,12	11,96
Lz	3,3	6,3	72,11	73,41
Lz Ł	4,5	3,6	0,25	0,25
Lz- Ps	-	-	4,54	4,59
Lasy Ls	2,49	2,7	188,88	188,58
Wody	12,36	7,69	16,78	15,82
w tym:				
Ws			1,26	1,26
Wp	12,36	1,31	13,1	12,39
W	-	6,38	2,42	2,17
Wsr			-	4,06
Nie użytki N	41,36	38,45	130,82	104,07

wyszczególnienie	Brzozowice Kamień		Brzeziny Śląskie	
	rok		Rok	
	2005	2012	2005	2012
Powierzchnia ogółem[ha]	571,16	560,45	337,12	337,30
użytek	Powierzchnia[ha]			
Grunty orne R ogółem	207,27	204,04	72,88	71,60
w tym:				
	IIIa	-	-	

Klasa	IIIb	-	-		
	IVa	95,9	93,13	49,1	48,7
	IVb	64,93	63,29	23,74	22,70
	V	46,08	47,62	0,03	0,03
	VI	0,32	-	-	-
Łąki Ł		9,38	4,53	-	-
Pastwiska Ps		12,68	12,88	-	-
Sady S-R		0,13	0,13	-	-
Zadrzwienia		3,43	7,0	1,87	1,71
w tym:					
Lz-R		1,64	1,64	0,74	0,65
Lz		1,63	5,2	1,13	1,06
Lz_Ps		0,16	0,16	-	-
Lasy Ls		-	-	-	-
Wody				0,79	0,35
w tym:					
W		1,69	1,65	0,79	0,35
Wp		5,65	0,08	-	-
Nieużytki N		79,28	77,85	70,94	69,11

Aktualnie trwają prace nad dostosowaniem granic administracyjnych, uzgadniające zapisy ewidencji gruntów z wcześniej ustaloną granicą administracyjną miasta. Korekty dotyczą głównie granicy na rzece Brynicy efektem tych prac jest ubytek w użytkach wód płynących powierzchniowych Wp. Zauważalny przyrost gruntów pod rowami W nie jest związany z ich faktycznym przyrostem a wynika z nowej klasyfikacji części wód płynących na rzecz rowów. Szczególnie zauważalne jest to w Dąbrówce Wielkiej.

2.3.2.5.2 SKAŻENIE GLEB

W ramach Programu Państwowego Monitoringu Środowiska na lata 2001-2002 dla województwa śląskiego w Piekarach Śląskich WIOŚ w Katowicach prowadził monitoring gleb w 3 punktach pomiarowych zlokalizowanych wzdłuż planowanej autostrady A1.

Tab. 2 Wyniki pomiaru zanieczyszczeń gleby wzdłuż A1

Wskaźnik	jednostka	Wartość dopuszczalna*	Próbka z lokalizacji		
			1	2	3
kadm	MgCd/kg s.m.	4	1,18	187	65
miedź	MgCu/kg s.m.	150	6,74	32,1	21,6

chrom	mgCr/kg s.m.	150	10,7	13,7	15,6
nikiel	mgNi/kg s.m.	100	7,09	13,3	18,9
ołów	mgPb/kg s.m.	100	87,1	4,09x10 ³	884
cynk	mgZn/kg s.m.	300	61	3,40x10 ³	2,32x10 ³

Źródło: POŚ

Badania wykazały, że skażenia są bardzo duże i obejmują praktycznie całą gminę.

Obszar gminy Piekary Śląskie w około 60% objęty jest gruntami rolnymi kategorii C zlokalizowanymi w środkowej i południowej części miasta. Grunty klasy B obejmują północną część miasta i wschodnią część Dąbrówki Wielkiej. Najbardziej zanieczyszczone grunty znajdują się przy zachodniej granicy gminy w jednostce Szarlej, a najmniej na południe od lasu Lipka.

Na skażeniach gleb wpływ miała przede wszystkim działalność górnicza i przetwórcza rud cynkowo ołowionych oraz duża ilość silnie zanieczyszczonych odpadów.

Klasyfikacja gleb wg OBKiŚ

- A. Klasyfikacja korzystna dopuszczalna uprawa wszystkich gatunków roślin jadalnych i paszowych
- B. Klasyfikacja niekorzystna: wskazana jest uprawa selektywna tzn. uprawy należy ograniczyć do tych roślin, których części jadalne kumulują najmniej zanieczyszczeń – zboża, rośliny strączkowe, drzewa i krzewy owocowe. Zalecane są zabiegi agrotechniczne zmniejszające dostępność metali dla roślin, takie jak: wapnowanie, nawożenie organiczne, nawożenie fosforowe.
- C. Klasyfikacja wybitnie niekorzystna. Konieczne jest zaniechanie uprawy roślin jadalnych i paszowych. Płody rolne pozyskiwane z tych rejonów są szkodliwe dla zdrowia konsumentów (zwierząt i ludzi). Zamiennie wskazane jest wprowadzenie upraw roślin przemysłowych, ozdobnych lub przeznaczenie terenu pod zalesienie.

Na terenie Piekar Śl. występują jedynie dwie z trzech klas wg IETU - są to grunty klasy B i C. Nie ma natomiast najlepszych gruntów klasy A. Grunty klasy B obejmują 30% powierzchni miasta zajmując jego północną część i wschodnią część Dąbrówki Wielkiej. Grunty klasy C zajmują ok. 60% powierzchni gminy.

Dostępными badaniami gleb są badania wykonywane w 1989 roku przez Instytut Ochrony Środowiska oraz badania w ramach regionalnego monitoringu gleb opracowane przez Ośrodek Badań i Kontroli Środowiska z Katowic w 1997 roku. Badania wykazały, że skażenia są bardzo duże i obejmują praktycznie całą gminę.

Na podstawie Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 9 września 2002 r. w sprawie standardów jakości gleby oraz standardów jakości ziemi określono standardy jakości gleby lub ziemi z uwzględnieniem ich aktualnej i planowanej funkcji dla trzech rodzajów gruntów.

- Do kategorii A zaliczono nieruchomości wchodzące w skład obszaru poddanego ochronie na podstawie przepisów ustawy Prawo Wodne i przepisów o ochronie przyrody.
- Do kategorii B zaliczono grunty zaliczone do użytków rolnych z wyłączeniem gruntów pod stawami i gruntów pod rowami, grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione, nieużytki także zabudowane i zurbanizowane z wyłączeniem terenów przemysłowych, użytków kopalnych oraz terenów komunikacyjnych na głębokości od 0 do 30cm pod powierzchnią terenu.
- Do Kategorii C zaliczono tereny przemysłowe, użytki kopalne, tereny komunikacyjne na głębokości od 0 do 2m pod powierzchnia terenu.

W ramach Państwowego Monitoringu Środowiska w 2000r. na obszarze Piekar Śląskich odnotowano bardzo wysokie stężenie kadmu, cynku, niklu, miedzi i chromu zaliczone do najwyższych wartości stężenia metali w województwie śląskim.

Tab. 3 Zestawienie skażeń gleb w Piekarach Śl. ze średnią dla kraju i wartościami dopuszczalnymi

	Stężenie [mg/kg]	Średnia zawartość pierwiastka w glebach w Polsce [mg/kg]	Wartości dopuszczalne		
			A	B*	C**
Kadm	80,9	0,21	1	4	15
Nikiel	27,1	6,2	35	100	300
cynk	4916,7	40	100	300	1000

Źródło: POŚ

Wyniki pomiarów skażeń gleb wykazują iż zanieczyszczona gleba występuje na terenie działkowych w bezpośrednim sąsiedztwie ZGH „Orzeł Biały” i zwałowisk tych zakładów. Gleby i obszary zurbanizowane są w bardzo wysokim stopniu zanieczyszczone metalami ciężkimi: cynkiem, ołowiem i kadmem. Zawartości metali ciężkich oznaczone w glebach i roślinach wskaźnikowych mogą stwarzać zagrożenie dla konsumentów uprawianych roślin.

Miasto nie posiada kompleksowej oceny jakości gleb i ziemi dającej podstawę do wydzielenia obszarów, na których występują przekroczenia określonych wyżej progowych wartości ustalonych dla poszczególnych kategorii. Jednakże ze wskazanych wyżej pomiarów jednoznacznie wynika, iż na południu miasta występują obszary, na których wartości stężenia zanieczyszczeń nie pozwalają zaklasyfikować gleby i ziemi do żadnej z ww. grup.

Prowadzenie na tych obszarach działalności inwestycyjnej poprzedzone być powinno wykonaniem zabiegów rekultywacyjnych.

2.3.2.6 WARUNKI KLIMATYCZNO – METEOROLOGICZNE I STAN SANITARNY POWIETRZA

Klimat rejonu zaliczany jest do śląsko-dąbrowskiej dzielnicy klimatycznej (wg regionalizacji E. Romera z 1949r. należy do krainy klimatycznej Śląsko - Krakowskiej, do typu klimatu Wyżyn Środkowych, z kolei wg R. Gumińskiego z 1948r., wchodzi w skład dzielnicy częstochowsko – kieleckiej). Leży w strefie klimatu umiarkowanego, gdzie stosunki klimatyczne pozostają w silnym związku z czynnikami cyrkulacyjnymi. Średnia roczna temperatura powietrza wynosi od 7⁰C do 8⁰C. Najcieplejszym miesiącem jest lipiec (od 17 do 18⁰C), z kolei najchłodniejszym styczeń (od 2 do 3⁰C). Średnia roczna suma opadów atmosferycznych w tej dzielnicy klimatycznej waha się w granicach 700-800mm. W porównaniu ze średnią Polski (około 600mm) jest to wartość wyższa, na co wpływa ośrodek miejsko-przemysłowy wskutek emisji do atmosfery znacznej ilości energii cieplnej, stanowiącej aktywne jądra kondensacji. Maksimum opadów występuje na tym obszarze przeważnie w lipcu i sierpniu, a minimum w styczniu. Liczba dni z opadem śnieżnym stanowi średnio 34% ogólnej liczby dni z opadem atmosferycznym, wynoszącej 165 dni. Ważną cechą klimatu jest duża ilość dni z pogodą mglistą, do czego w znacznej mierze przyczynia się zadymienie obszaru.

Dominują wiatry z kierunku zachodniego i południowo-zachodniego, stanowiące około 50% ogółu wiatrów.

Tab. 4 Średnioroczna róża wiatrów wg Stacji Meteorologicznej w Katowicach w wieloleciu 1961-1990.

Kierunki	N	NE	E	SE	S	SW	W	NW	Cisza
Udział (%)	6,0	6,4	8,5	8,9	10,5	19,3	14,1	15,3	11,0

Wiatry z sektora północnego stanowią ponad 27% ogółu wiatrów. Około 11% stanowią cisze.

Zaobserwowane na stacji IMiGW w Katowicach dla lat 1961-1990 prędkości wiatrów kształtują się przeciętnie na poziomie 3,1m/s (średnia roczna). Średnie prędkości wiatrów z poszczególnych kierunków zmieniają się w granicach od 2,5m/s (NE) do 4,0m/s (SW, W). Także z kierunku północno-zachodniego przeciętna prędkość wiatrów jest wysoka i wynosi 3,7m/s, co wskazuje, iż generalnie wiatry wiejące z kierunku zachodniego są silniejsze.

2.3.2.6.1 STAN SANITARNY POWIETRZA

Ocenę stanu sanitarnego powietrza sporządzono na podstawie Programu Ochrony Powietrza (POP) opracowanego w 2010 r., zgodnie z art. 87 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 roku Prawo Ochrony Środowiska (tekst jednolity Dz. U. z 2013r, poz. 1232) dla stref województwa śląskiego, w których stwierdzone zostały ponadnormatywne poziomy substancji w powietrzu.

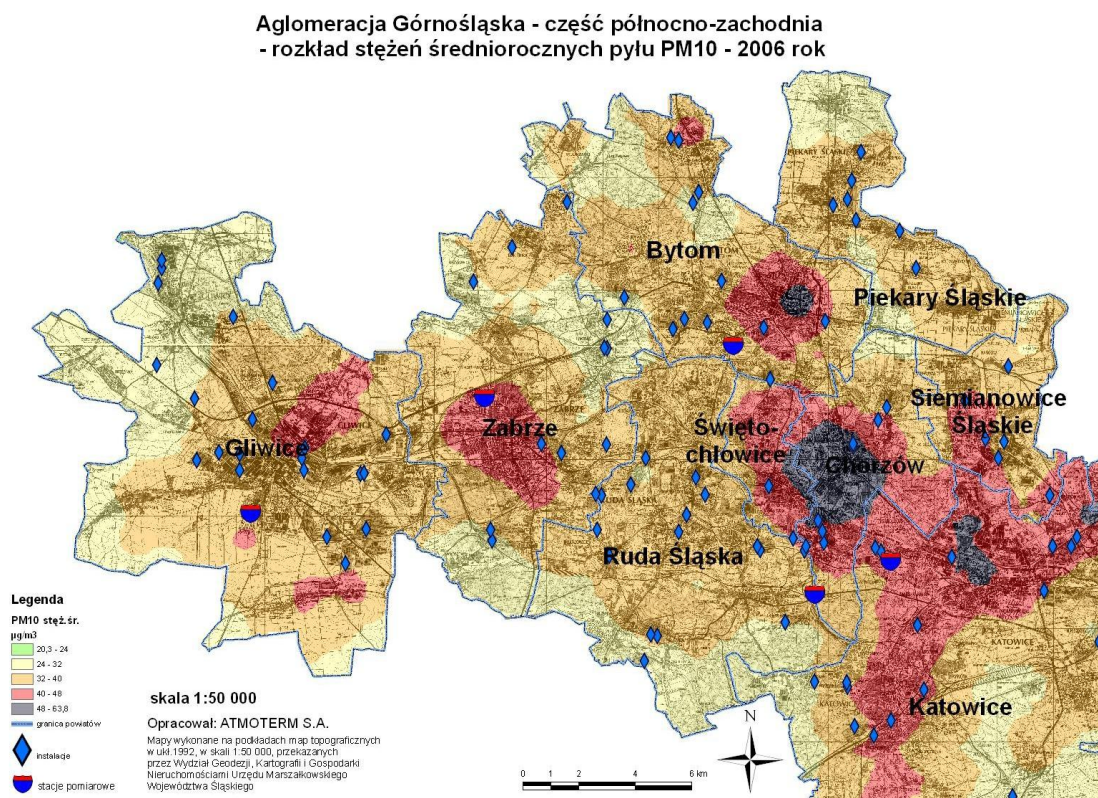
Podstawę klasyfikacji stref stanowią dopuszczalne poziomy substancji w powietrzu oraz poziomy dopuszczalne powiększone o margines tolerancji z dozwolonymi przypadkami przekroczeń, poziomy docelowe oraz poziomy celów długoterminowych ze względu na ochronę zdrowia ludzi oraz ochronę roślin, określone w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 3 marca 2008 roku w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. Nr 47, poz. 281).

Do wykonania Programu zakwalifikowana została strefa Aglomeracja Górnośląska, z uwagi na:

- przekraczania poziomu dopuszczalnego 24-godzinnego stężenia pyłu zawieszonego PM10 w roku kalendarzowym,

- przekroczenie dopuszczalnego poziomu pyłu zawieszonego PM10 w roku kalendarzowym,
- przekroczenie poziomu docelowego benzo(a)pirenu w roku kalendarzowym.

Miasto Piekary Śląskie stanowi północny fragment Aglomeracji Górnośląskiej.

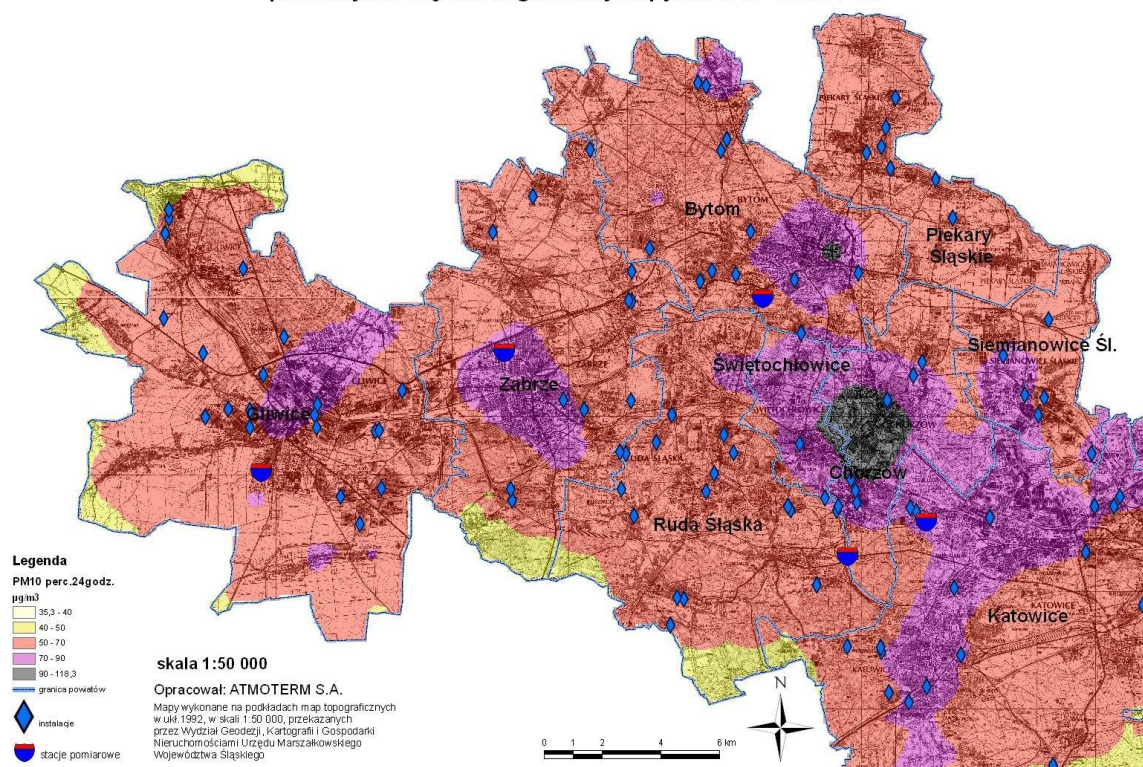

Rys. 2 Rozkład stężeń średniorocznych pyłu zawieszonego PM10 w Aglomeracji Górnośląskiej w roku bazowym 2006 – część północno-zachodnia

Na terenie Piekar Śląskich najwyższe stężenia średnioroczne pyłu zawieszonego PM10 występują w środkowej części miasta w okolicach Szarleja przy granicy wschodniej miasta.

Stężenia średnioroczne pyłu zawieszonego PM10 mieszczą się w przedziale do 38,5µg/m³ i nie powodują przekroczeń dopuszczalnego stężenia średniorocznego.

Aglomeracja Górnośląska - część północno-zachodnia
- percentyl ze stężeń 24-godzinnych pyłu PM10 - 2006 rok

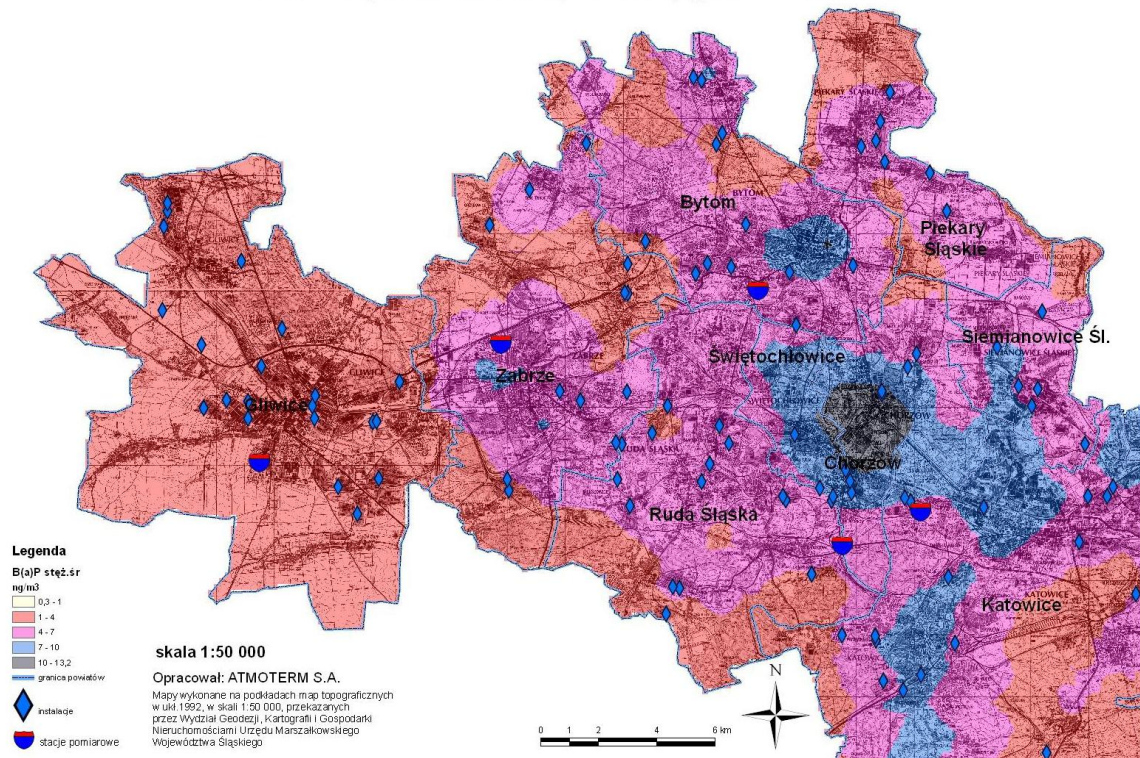

Rys. 3 Rozkład percentyla 90,4 ze stężeń 24-godz. pyłu zawieszonego PM10 w Aglomeracji Górnośląskiej w roku bazowym 2006 – część północno-zachodnia

Na terenie miasta Piekary Śląskie przekroczenia dopuszczalnej wielkości stężeń 24-godz. (powyżej 35 w ciągu roku) występują na obszarze całej powierzchni miasta, a największe przekroczenia stężeń występują w obszarze centralnym miasta w Szarleju i część Osiedla Wieczorka;

Najwyższe wartości percentyla dla pyłu zawieszonego PM10 mieszczą się w przedziale od 50 do 67,4µg/m³.

**Aglomeracja Górnośląska - część północno-zachodnia
- rozkład stężeń średniorocznych benzo(a)pirenu - 2006 rok**

Rys. 4 Rozkład stężeń średniorocznych benzo(a)pirenu w Aglomeracji Górnośląskiej w roku bazowym 2006 – część północno-zachodnia

Przekroczenia docelowej wielkości stężenia średnioroczного benzo(a)pirenu obejmują obszar całej Aglomeracji Górnośląskiej. W Piekarach Śląskich największe wartości stężeń średniorocznych wystąpiły w obszarze ograniczonym ulicami Bytomską, Prymasa Stefana Wyszyńskiego i Papieża Jana Pawła II w obszarze graniczącym z gminą Bobrowniki; maksymalne stężenia na obszarze przekroczeń wyniosły od 2,78 do 6,54ng/m³.

Tab. 5 Wartości kryterialne do klasyfikacji stref dla terenu kraju – ochrona zdrowia, rok 2007

Substancja	Okres Uśredniania wyników pomiarów	Dopuszczalny /docelowy poziom substancji w powietrzu	Wartość marginesu tolerancji w roku 2007	Dopuszczalny poziom substancji w powietrzu powiększony o margines tolerancji	Dopuszczana częstość przekraczania dopuszczalnego poziomu w roku kalendarzowym	Termin osiągnięcia poziomów dopuszczalnych
Poziomy dopuszczalne						
pył zawieszony	24 godziny	50 mg/m ³	0	0	35 razy	2005
PM10	rok kalendarzowy	40 mg/m ³	0	0	-	2005
Poziom docelowy						
benzo(a)piren	rok kalendarzowy	1 nmg/m ³	-	-	-	2013

Wpływ substancji objętych Programem na środowisko i zdrowie ludzi

Pył zawieszony PM10

Pył zawieszony jest mieszaniną bardzo drobnych cząstek stałych i ciekłych, które mogą pochodzić z emisji bezpośredniej (pył pierwotny) lub też powstają w wyniku reakcji między substancjami znajdującymi się w atmosferze (pył wtórny). Prekursorami pyłów wtórnych są przede wszystkim tlenki siarki, tlenki azotu i amoniak. Pył zawieszony może zawierać substancje toksyczne takie jak wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne (m.in. benzo(a)piren), metale ciężkie oraz dioksyny i furany. Źródła pyłu zawieszzonego

w powietrzu można podzielić na antropogeniczne i naturalne. Wśród antropogenicznych wymienić należy: źródła przemysłowe (energetyczne spalanie paliw i źródła technologiczne), transport samochodowy oraz spalanie paliw w sektorze bytowo-gospodarczym. Źródła naturalne to przede wszystkim pylenie traw, erozja gleb, wietrzenie skał oraz aerozol morski. Skład pyłu można określić poprzez badania składu chemicznego pyłu. Czynnikiem sprzyjającym szkodliwemu oddziaływaniu pyłu na zdrowie jest przede wszystkim wielkość cząstek. W pyłe zawieszonym całkowitym (TSP), ze względu na wielkość cząstek, wyróżnia się frakcje o ziarnach: powyżej $10\mu\text{m}$ oraz poniżej $10\mu\text{m}$ (pył zawieszony PM₁₀). Z badań epidemiologicznych prowadzonych w Aglomeracji Górnośląskiej wynika, iż wzrost stężenia zanieczyszczeń pyłowych PM₁₀ o $10\mu\text{g}/\text{m}^3$ powoduje kilkuprocentowy wzrost zachorowań na choroby górnych dróg układu oddechowego, w tym astmy. W skład frakcji PM₁₀ wchodzi frakcja o średnicy ziaren poniżej $2,5\mu\text{m}$ (pył zawieszony PM_{2,5}). Według najnowszych raportów Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) frakcja PM_{2,5} uważana jest za wywołującą poważne konsekwencje zdrowotne, ponieważ ziarna o tak niewielkich średnicach mają zdolność łatwego wnikania do pęcherzyków płucnych, a stąd do układu krążenia. Największe zawartości frakcji PM_{2,5} w TSP w Polsce występują w przypadku procesów produkcyjnych (ok. 54%), oraz w sektorze komunalno-bytowym (ok. 35%). Analizując udział frakcji pyłu PM_{2,5} w pyłe PM₁₀ warto zwrócić uwagę, że jest on największy przy transporcie drogowym, gdzie stanowi ok. 90%. Znaczna część emisji pyłu z transportu drogowego pochodzi z procesów innych niż spalanie paliw, do których zaliczyć można np. ścieranie opon i hamulców oraz ścieranie nawierzchni dróg.

Jak wynika z raportów Światowej Organizacji Zdrowia (WHO), długotrwałe narażenie na działanie pyłu zawieszzonego PM_{2,5} skutkuje skróceniem średniej długości życia. Szacuje się, że życie przeciętnego mieszkańca Unii Europejskiej jest krótsze z tego powodu o ponad 8 miesięcy. Jest to równoznaczne z 3,6 milionami lat życia traconych każdego roku w przeliczeniu na wszystkich mieszkańców UE. Życie przeciętnego Polaka, w stosunku do mieszkańca UE, jest krótsze o kolejne 2 miesiące z uwagi na występujące w naszym kraju większe zanieczyszczenie pyłem aniżeli wynosi średnia dla krajów Unii. Krótkotrwała ekspozycja na wysokie stężenia pyłu PM_{2,5} jest równie niebezpieczna, powodując wzrost liczby zgonów z powodu chorób układu oddechowego i krążenia oraz wzrost ryzyka nagłych przypadków wymagających hospitalizacji.

Powyższe fakty znalazły swoje odzwierciedlenie w dyrektywie w sprawie jakości powietrza i czystszej powietrza dla Europy (dyrektywa CAFE) – zdecydowano o włączeniu pyłu

PM_{2,5} do pakietu podstawowych zanieczyszczeń mierzonych w ramach monitoringu prowadzonego przez państwa członkowskie, a także wyznaczono bardzo ambitne i trudne do osiągnięcia cele względem redukcji tego zanieczyszczenia. Pyły oddziałują szkodliwie nie tylko na zdrowie ludzkie, ale także na roślinność, gleby i wodę.

Benzo(a)piren

Benzo(a)piren jest głównym przedstawicielem wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych (WWA), których źródłem mogą być silniki spalinowe, spalarnie śmieci, liczne procesy przemysłowe (np. produkcja koksu), pożary lasów, dym tytoniowy, a także wszelkie procesy rozkładu termicznego związków organicznych przebiegające przy niewystarczającej ilości tlenu. Nośnikiem benzo(a)piranu w powietrzu jest pył, dlatego jego szkodliwe oddziaływanie jest ściśle związane z oddziaływaniem pyłu oraz jego specyficznymi właściwościami fizycznymi i chemicznymi.

Benzo(a)piren oddziałuje szkodliwie nie tylko na zdrowie ludzkie ale także na roślinność, gleby i wodę. Wykazuje on małą toksyczność ostrą, zaś dużą toksyczność przewlekłą, co związane jest z jego zdolnością kumulacji w organizmie. Podobnie, jak inne WWA, jest kancerogenem chemicznym, a mechanizm jego działania jest genotoksyczny, co oznacza, że reaguje z DNA, przy czym działa po aktywacji metabolicznej. W wyniku przemian metabolicznych benzo(a)piranu w organizmie człowieka dochodzi do powstania i gromadzenia hydroksypochodnych benzo(a)piranu o bardzo silnym działaniu rakotwórczym. Przeciętny okres między pierwszym kontaktem z czynnikiem rakotwórczym a powstaniem zmian nowotworowych wynosi ok. 15 lat, ale może być krótszy. Benzo(a)piren, podobnie jak inne WWA wykazuje toksyczność układową, powodując uszkodzenie nadnerczy, układu chłonnego, krwiotwórczego i oddechowego. Benzo(a)piren jest zanieczyszczeniem powietrza, wody i gleby. Jego stężenie jest normowane w każdym z tych komponentów: w powietrzu normowane jest stężenie benzo(a)pirenu zawartego w pyłe zawieszonym PM₁₀ – norma – 1ng/m³, w wodzie pitnej – norma – 10ng/dm³, w glebie – norma – 0,02mg/kg (gleby klasy A), 0,03mg/kg (gleby klasy B).

W powietrzu WWA ulegają, pod wpływem działania promieni słonecznych, zjawisku fotoindukcji, które powoduje wzrost podatności do tworzenia się połączeń z materiałem genetycznym – DNA.

Większe stężenia zanieczyszczeń oznaczają też wymierne, policzalne straty ekonomiczne, spowodowane większą absencją pracowników. Wywołuje to straty w przedsiębiorstwach,

mniejsze wpływy z podatków, większe obciążenia budżetu państwa i samorządów oraz zakładów opieki zdrowotnej.

Źródła zanieczyszczeń

Przy ocenie jakości powietrza brane są pod uwagę wszystkie źródła emisji zanieczyszczeń antropogenicznych. Typy źródeł poddanych analizie to źródła: punktowe, liniowe i powierzchniowe.

- Źródła emisji liniowej - (zaliczone do powszechnego korzystania ze środowiska) to przede wszystkim główne trasy komunikacyjne przebiegające przez teren wyznaczonej strefy.

- Źródła emisji powierzchniowej - (zaliczone do powszechnego korzystania ze środowiska) o źródła powodujące tzw. „niską emisję”. Zostały tu zaliczone obszary zwartej zabudowy mieszkaniowej jedno- i wielorodzinnej z indywidualnymi źródłami ciepła, małe zakłady rzemieślnicze bądź usługowe oraz obiekty użyteczności publicznej wraz z drogami lokalnymi.

- Źródła emisji punktowej - (zaliczone do korzystania ze środowiska) to emitory jednostek organizacyjnych o znaczącej emisji zanieczyszczeń, oddziałujące na obszar objęty analizą. Wśród nich występują zarówno emitory zlokalizowane na tym obszarze, jak i emitory zlokalizowane poza wskazanym obszarem, a mające istotny wpływ na wielkość notowanych stężeń substancji w powietrzu.

Największe udziały w ładunku emitowanego pyłu PM10 mają emisje ze źródeł powierzchniowych i punktowych - w przypadku Aglomeracji Górnośląskiej, natomiast podstawową przyczyną emisji benzo(a)pirenu są źródła powierzchniowe.

W rocznej ocenie jakości powietrza wskazane zostały prawdopodobne przyczyny występowania przekroczeń stężeń pyłu zawieszonego PM10 i benzo(a)pirenu. Jako główną przyczynę wystąpienia przekroczeń w okresie zimowym wskazano emisję z indywidualnego ogrzewania budynków, w okresie letnim – bliskość głównej drogi z intensywnym ruchem.

Wyniki modelowania przeprowadzonego dla roku 2006 wskazują na znaczący udział niskiej emisji, pochodzącej ze spalania paliw, głównie węgla w indywidualnych systemach grzewczych (np. kotły, piece kaflowe), w przekroczeniach dopuszczalnych poziomów pyłu zawieszonego PM10, kształtujący się na poziomie od ok. 64 - 78% wielkości stężeń na obszarach przekroczeń i od ok. 60 - 70% na pozostałych terenach stref. W przypadku benzo(a)pirenu udział niskiej emisji w wielkości stężeń wynosi ok. 90%. Udział źródeł liniowych czyli transportu samochodowego w obszarach przekroczeń jest generalnie większy

od istotnego również udziału źródeł punktowych (przemysłowych), natomiast poza obszarami przekroczeń wzrasta wpływ emisji przemysłowej na stężenia pyłu zawieszonego PM10.

Tab. 6 Zestawienie parametrów statystycznych przestrzennego rozkładu udziałów grup źródeł emisji na terenie miasta Piekary Śląskie

źródła	w stężeniach średniorocznych pyłu zawieszonego PM10. Średni udział na obszarze przekroczeń stężeń 24-godz. [%]	w stężeniach średniorocznych benzo(a)pirenu Średni udział na obszarze przekroczeń [%]
powierzchniowe	68	87,87
liniowe	16	0,12
punktowe	16	12,01

Tab. 7 Zestawienie emisji zanieczyszczeń ze źródeł punktowych na terenie Aglomeracji Górnośląskiej w Piekarach Śląskich w roku bazowym 2006 (źródło: baza emisji SOZAT)

emisja zanieczyszczeń	Wielkość emisji punktowej [Mg/rok]	
	Pył zawieszony	Benzo(a)piren
Piekary Śląskie ogółem	195,0	0,104
Kompania Węglowa S.A.	1	0
Agencja Poszanowania Energii i Usług Energetyczno Górniczych ENMAG-EG Sp. z o.o.	138	0,059
Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej	56	0,045

Tab. 8. Emisja zanieczyszczeń gazowych z zakładów szczególnie uciążliwych w Piekarach Śląskich

rok	ogółem	w tym				na 1 km ²
		Dwutlenek siarki	Tlenek węgla	Dwutlenek węgla	metan	
	w tonach na rok					
2007	76468	604	383	75314	-	1911,7
2008	66170	354	232	65455	-	1654,3
2009	83038	477	280	82165	-	2076,0
2010	83788	493	205	82978	-	2094,7

Źródło: Urząd Statystyczny w Katowicach

Tab. 9 Emisja zanieczyszczeń pyłowych z zakładów szczególnie uciążliwych w Piekarach Śląskich

Rok	ogółem	w tym		na 1 km ²
		Ze spalania paliw	Węglowe, grafitowe, sadza	
	w tonach na rok			
2007	289	242	45	7,2
2008	277	233	4	6,9
2009	235	189	4	5,9
2010	120	68	9	3,0

Źródło: Urząd Statystyczny w Katowicach

Tab. 10 Procentowe zmiany emisji w 2010 r., w porównaniu do 2009

	Dwutlenek siarki	Tlenek azotu	Tlenek węgla	Dwutlenek węgla	Pył zawieszony
Województwo śląskie	11	10	44	15	14
Aglomeracja górnośląska	15	8	46	16	23
Piekary Śląskie	3	-3	-27	1	-49

źródło: Pios 2011

Piekary Śląskie na tle średnich wyników dla całego województwa, aglomeracji górnośląskiej osiągnęło bardzo dobre wyniki znacznie obniżając wartość pyłu zawieszonego (o blisko 50%) i tlenku węgla (obniżenie o 27%) podczas gdy w średnich wartościach obliczonych dla całego województwa jak i w aglomeracji widoczny jest wyraźny wzrost wszystkich parametrów.

Główne lokalne źródła zanieczyszczeń pyłowych powietrza stanowią kotłownie MPEC oraz kotłownie administrowane przez APEiUEG ENMAG – EG Sp.z o.o..

Wykaz wszystkich instalacji zlokalizowanych na terenie Piekar Śląskich, dla których wydano na podstawie art. 181 i 183 POŚ decyzje udzielające pozwoleń na wprowadzenie gazów lub pyłów do powietrza z instalacji (źródło: Urząd Miejski w Piekarach Śl.):

1. Orzeł Biały SA Wydział Hutniczy, ul. Roździeńskiego,
2. Zakład Produkcyjno- Handlowy Budomet Sc Strączek Jan- Jankowiak Jerzy ul. Graniczna,
3. Przedsiębiorstwo Budowy Dróg Drogopol ZW sp. Z o.o. ul. Konarskiego 3,
4. Cobra-Europe sp. Z o.o. ul. Graniczna 7,
5. GPW SA w Katowicach ul. Rozalki 1 (renowacja kotła),
6. POK Zachód Zakład Produkcji Pyłów Odlewniczych Carbo-Odlew ul. Wentylacyjna 14,
7. ENMAG kotłownia ul. Wyszyńskiego 85,
8. MPEC kotłownia Andaluzja II ul. M Curie-Skłodowskiej,

9. MPEC kotłownia Julian ul. Ziętka 24,

10. MPEC kotłownia ul. Ziętka 19.

Zgodnie z ww. decyzjami emisja substancji ze źródeł zakładowych nie będzie powodować ponadnormatywnego oddziaływania na jakość powietrza poza terenem zakładu.

Celem zmniejszenia emisji zanieczyszczeń miasto od 2004 r. realizuje Program Ograniczania Niskiej Emisji polegający na zmianie sposobu ogrzewania. Najważniejszym działaniami w zakresie redukcji emisji punktowej powinny być:

Wprowadzenie systemowego Planu Redukcji Emisji Przemysłowych dla instalacji, dla których wydawane są pozwolenia na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza oraz pozwolenia zintegrowane.

Zbudowanie i prowadzenie bazy danych o pozwoleniach na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza oraz pozwoleń zintegrowanych, w celu monitorowania wielkości emisji dopuszczalnej na danym terenie, ważności pozwoleń, a także efektywnego prowadzenia PREP.

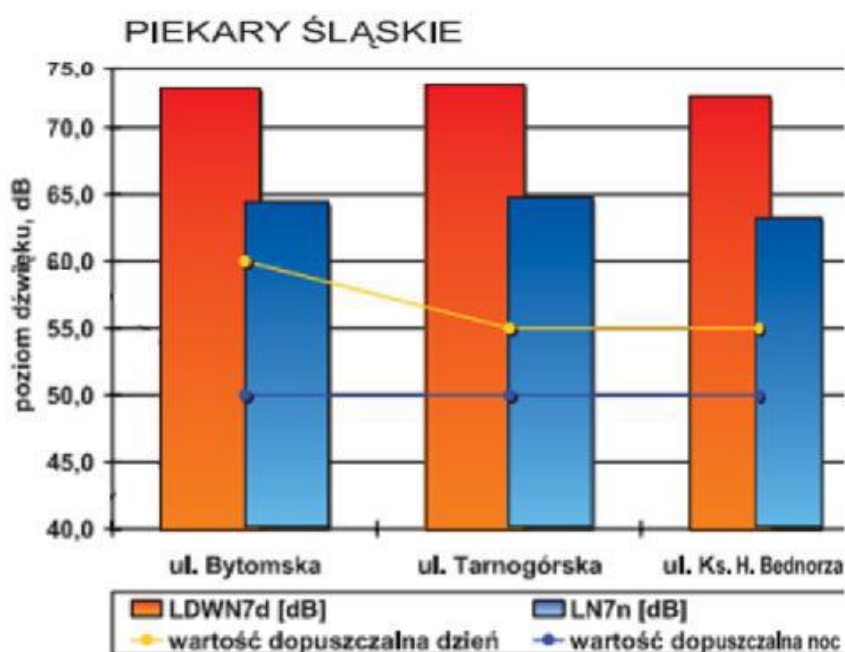
Sukcesywne wprowadzanie w pozwoleniach na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza zapisów odnośnie proporcjonalnego ograniczania emisji pyłów i benzo(a)pirenu poprzez stosowanie najlepszych dostępnych technologii, oraz stosowaniu lepszej jakości paliw. Głównie ograniczenie to dotyczy instalacji mniejszych, które podlegają pozwoleniom, jednak nie zaliczane są do największych instalacji na danym terenie. Sukcesywne wprowadzanie ograniczeń w ciągu kilku lat zapewni, iż zakłady przemysłowe będą musiały inwestować w niskoemisyjne nowe technologie zapewniające spełnienie wymogów pozwolenia.

Prowadzenie działań modernizacyjnych w obiektach przemysłowych w kierunku instalowania efektywnych urządzeń do odpylania, zastosowania najlepszych dostępnych technik (BAT i lepsze), stosowania systemów zarządzania środowiskiem EMAS oraz ISO.

2.3.2.6.2 HAŁAS

Nadmierny hałas stanowi jedno z najbardziej uciążliwych zanieczyszczeń środowiska w miastach i wzdłuż szlaków komunikacyjnych. Ocenia się, że w Polsce około 13mln osób, czyli 35% ogółu mieszkańców kraju, narażonych jest na ponadnormatywny poziom hałasu w czasie dnia (60dB) oraz w nocy (50dB). Ponad 80% tej uciążliwości jest związane z oddziaływaniem hałasu z dróg publicznych. Warunki akustyczne środowiska, często

określone pojęciem klimatu akustycznego, w przypadku Piekar Śląskich kształtowane są emisją hałasu z drogowego układu komunikacyjnego, z przemysłowych źródeł i hałasem ruchu kolejowego. W ramach „Programu Państwowego Monitoringu Środowiska dla województwa śląskiego na lat 2007 - 2009, w 2008 roku przeprowadzono badania akustyczne hałasu komunikacyjnego na terenie następujących miast: Czeladź, Jaworzno, Kłobuck, Koniecpol, Piekary Śląskie, Pyskowice, Świętochłowice. Ponadto na terenie Goczałkowic-Zdrój, Ustronia i Wisły badano klimat akustyczny na obszarach objętych ochroną uzdrowską. Monitoring ten prowadzony był głównie całodobowo, przez okres zazwyczaj pełnego tygodnia, wg metody pomiarów ciągłych w ograniczonym czasie.

Rys. 5 Rejony i wyniki badań poziomu hałasu w roku 2008

Źródło: WIOŚ Katowice za Aktualizacją Programu Ochrony Środowiska

Biorąc pod uwagę istniejącą infrastrukturę komunikacyjną, lokalizację intensywnej zabudowy i głównych przemysłowych źródeł hałasu wskazano rejony tzw. szczególnie wrażliwe tj. obszary na których należy się liczyć z naruszeniem prawnie ustalonych wielkości dopuszczalnych. Do tych rejonów na terenie Piekar Śląskich należą między innymi:

- obszary zabudowy mieszkalnej i użyteczności publicznej (szpitale, szkoły, przedszkola) zlokalizowane w odległości mniejszej niż 30m od jezdni, wzdłuż ulic:
  - Bytomskiej na odcinku od Szpitala Wojewódzkiego Chirurgii Urazowej do ul. K. Darwina,

- Tarnogórskiej do ul. Brynickiej w Kozłowej Górze,
  - Jana Pawła II na odcinku od wlotu ul. Stawowej do włączenia z ul. Bytomską,
  - Przyjaźni na odcinku od włączenia ul. Kocota do włączenia z ul. Rolniczą,
  - Bpa Herberta Bednorza na odcinku od włączenia ul. Roździeńskiego do wlotu ul. Sabały,
  - Oświęcimskiej na odcinku od oś. Andaluzja do włączenia z ul. W. Reymonta,
  - Pod Lipami na odcinku od włączenia ul. Bytomskiej do wlotu ul. Kasztanowej.
- obszary zabudowy mieszkalnej i użyteczności publicznej (szpitale, szkoły, przedszkola), zlokalizowane w pasie o szerokości ok. 100 m od granicy terenu byłego ZG Piekary Ruch I, to jest w rejonie ulic: Szpitalnej, Okrzei, Sowińskiego, Gimnazjalnej, J. Ziętka, Ks. Jerzego Popiełuszki, Konstytucji 3-go Maja.
  - obszar znajdujący się po południowo-zachodniej stronie terenu byłego ZG Piekary Ruch II w rejonie wyznaczonym ulicą Kolejową i Konopnicką. Procentowy udział długości ulic w miastach, przy których emisja hałasu przekracza dopuszczalne poziomy w porze nocnej, w województwie śląskim do 2006 roku, wykazywał tendencję malejącą w zakresie najwyższych wielkości poziomów hałasu, tj. poziomów powyżej 15dB. W latach 2002-2006 zaznaczyła się dominacja wielkości przekroczeń dopuszczalnego poziomu hałasu w zakresie >10–15dB. Rok 2008 wykazuje zróżnicowany udział wszystkich klas przekroczeń hałasu w środowisku. Wielkość rejestrowanych przekroczeń poziomów hałasu dla pory nocy jest niepokojąco wysoki. Spowodowane to jest nasileniem się ruchu pojazdów ciężkich w porze nocy.

Zgodnie z informacją zamieszczoną w Aktualizacji Planu Ochrony Środowiska do 2012r. dla miasta Piekary Śląskie powinna być sporządzona mapa akustyczna a w latach 2013-2016 oraz postępować na realizacja przedsięwzięć inwestycyjnych o rodzaju i zakresie określonym na podstawie mapy akustycznej miasta. Informacje zawarte na mapie akustycznej powinny stanowić podstawowy materiał wykorzystywany przy opracowaniach planistycznych.

2.3.2.6.3 KIERUNKI WYMIANY POWIETRZA

Przekroczenie wartości zanieczyszczeń atmosfery w obrębie całego miasta wskazuje na konieczność szczegółowego zidentyfikowania źródeł zanieczyszczeń z możliwością

wprowadzenia działań naprawczych a także oceny możliwości oczyszczania atmosfery w drodze przewietrzania. Ocena funkcjonowania systemu wymiany powietrza w Piekarach Śląskich nie była do tej pory przedmiotem odrębnych badań.

Na podstawie dostępnych aktualnie materiałów, nie ma możliwości precyzyjnego określenia konkretnych inwestycji mających pozytywny lub negatywny wpływ na system przewietrzania i regeneracji powietrza a także wyznaczenia szczegółowego sposobu obiegu powietrza w mieście.

Podstawowym czynnikiem generującym proces wymiany powietrza w mieście jest wiatr, utożsamiany z poziomym ruchem powietrza. Występowanie wiatru i jego charakter może mieć skutki pozytywne i negatywne. Do pozytywnych zalicza się: przewietrzanie, rozpraszanie zanieczyszczeń, zapobieganie gromadzeniu się zimnego powietrza w obniżeniach i miejscach zacisznych, stymulacja procesu parowania. Do negatywnych skutków można zaliczyć: transport zanieczyszczeń, rozprzestrzenianie się hałasu, parcie na obiekty budowlane i ludzi, dyskomfort klimatyczny wyrażający się nadmiernym ochłodzeniem.

O skuteczności przewietrzania miasta decyduje kierunek, a także siła wiatru. W obszarach zurbanizowanych wskutek znacznej szorstkości powierzchni zabudowanej następuje osłabienie siły wiatru. Długotrwałe okresy bezwietrzne (tzw. cisze) oraz okresy, gdy prędkość wiatru na terenie miasta jest mniejsza od 2m/s sprzyja powstawaniu zjawiska smogu. Zanieczyszczenia powietrza koncentrujące się wzdłuż tras komunikacyjnych (węglowodory, tlenki azotu, ozon, pył i inne) mogą stwarzać niebezpieczeństwo sanitarne dla mieszkańców. Niecki powstałe w wyniku eksploatacji górniczej są magazynami zastoin powietrza, utrudniającymi przewietrzanie miasta.

Obieg powietrza w strukturze miejskiej jest złożony, wywołany skomplikowaną budową przestrzenną, układem, zwartością i wysokością zabudowy, rzeźbą terenu oraz usytuowaniem dolin. Wiatr docierający do wnętrza miasta, jest modyfikowany przez układ arterii komunikacyjnych.

Miasto Piekary Śląskie położone jest w obszarze zanieczyszczenia powietrza mającego negatywny wpływ na stan zdrowotny mieszkańców, jakość roślin, gleb i wody. Dlatego drożne powinny być korytarze pozwalające na skuteczne przewietrzanie miasta i wyniesienie lokalnych zanieczyszczeń poza obszar zabudowy mieszkaniowej.

O wysokiej klasie przewietrzania decyduje duży udział terenów otwartych, lasów, łąk i gruntów ornych a także zieleń parkowa i ogrodów działkowych.

Powietrze o najwyższej jakości sprzyjające przewietrzaniu obszaru i obniżeniu poziomu stężeń zanieczyszczeń w powietrzu napływa w zurbanizowane obszary Piekar Śląskich z kierunków północnych (rejon Zbiornika Kozłowa Góra, lasu Diablina).

Duże znaczenie dla układu wymiany powietrza we wschodniej części miasta ma dolina Brynicy. Północna część doliny, o dużym udziale terenów biologicznie czynnych sprzyja procesom wymiany powietrza, korzystnie wpływających na jego jakość. Korytarz szerokiej doliny Brynicy od zbiornika Kozłowa Góra przynosi czyste powietrze znad zbiornika wodnego oraz terenów leśno-parkowych w gminie Świerklaniec i Bobrowniki. Z uwagi na mniejszy udział wiatrów z kierunków północnych korytarz odgrywa ważną rolę w skali lokalnej (w szczególności dla mieszkańców osiedla Wieczorka oraz Kolonii Józefka) – zaś jego rola w systemie ogólnomiejskim jest mniejsza. Z powodu niekorzystnych warunków bioklimatycznych dolina Brynicy nie jest wskazana do stałego pobytu ludzi, obszary pozostające w zasięgu tego korytarza powinny pozostać niezabudowane. Dolina Brynicy od ujścia Szarlejki stanowi korytarz który wprowadza do miasta głównie wiatry południowe i południowo-wschodnie. Z uwagi na gęstą dwustronną zabudowę doliny Brynicy funkcje regeneracyjno - przewietrzającą w systemie wymiany powietrza miasta są znacznie ograniczone.

Dobrą jakością powietrza charakteryzuje się powietrze napływające z rejonu otwartych przestrzeni pól i terenów zadrzewionych stanowiących strefę buforową pomiędzy zurbanizowanym centrum Radzionkowa a zabudową śródmieścia Piekar Śląskich. Jest to korytarz o bardzo znaczącej roli w miejskim systemie wymiany powietrza. Wprowadza masy czystego powietrza z północy oraz spływające z wysoczyznowych rejonów pogranicza Radzionkowa. Obszarami zasilania są niezabudowane tereny otwarte lasów, łąk i tereny rolnicze.

Wiatry południowozachodnie przynoszą w obszar zurbanizowany Piekar powietrze znacznie zanieczyszczone. W południowo-zachodniej części Piekar zlokalizowane zostały liczne hałdy i składowiska. Cyrkulacja zachodnia i silne wiatry sprzyjają rozwiewaniu powierzchni zbudowanych z materiału pylastego powodując silne zanieczyszczenie przyziemnej warstwy atmosfery.

Szczególnie zagrożone zapyleniem z tych źródeł są Brzozowice-Kamień, Brzeziny Śląskie i Dąbrówka Wielka. Wiatry zachodnie charakteryzują się większymi od przeciętnej prędkościami, co powoduje ich dużą efektywność w podrywaniu pyłu z powierzchni niedostatecznie zadarnionych lub rozbieranych zwałowisk. Bardzo gęsta obudowa doliny Brynicy w południowej jej części (Os. Andaluzja, Powstańców Śląskich) sprawia, iż znacznie ograniczona została możliwość wynoszenia tych zanieczyszczeń z wiatrami zachodnimi poza rejon zabudowy i następuje kumulowanie zanieczyszczeń w strefach zamieszkania.

W rejonach przemysłowych i dużych osiedlach mieszkaniowych o zwartej zabudowie (Szarlej, byłego ZG Piekary, Osiedle Wieczorka) wymiana powietrza jest utrudniona, co prowadzi do koncentracji zanieczyszczeń i nadmiernego nagrzania warstwy przy powierzchniowej.

Zwarta zabudowa (osiedle Sowińskiego) pierwotnej doliny Szarlejki – naturalnego korytarza przewietrzania, znacznie utrudniła wymianę powietrza i wynoszenie zanieczyszczeń poza teren miasta.

Gęsta zabudowa mieszkaniowa w centralnej części miasta powoduje brak swobodnego przepływu powietrza na osi wschód zachód i czytelnego korytarza wymiany powietrza łączącego tereny otwarte w zachodniej części z doliną Brynicy.

Koncepcja szczegółowego rozkładu terenów otwartych, których zadaniem było ułatwienie poziomej wymiany powietrza nad miastem oraz umożliwienie swobodnego przewietrzania terenów zurbanizowanych, z uwagi na wieloaspektowość wymaga kompleksowych badań. Powinien zostać wyznaczony układ korytarzy (klinów nawietrzających) przy uwzględnieniu: kierunków wiatru, ukształtowania powierzchni, stanu zagospodarowania i form użytkowania oraz planowanego rozwoju.

2.3.3 STRUKTURA PRZYRODNICZA PIEKAR ŚLĄSKICH

W strukturze zieleni dominują lasy 216,52ha i tereny zadrzewione 112,68ha. Miasto posiada tereny zieleni miejskiej (niepełna 40ha), bezcenne w skali lokalnej, o różnej dostępności, złożone z izolowanych enklaw. Barrierami wewnętrznymi i zewnętrznymi pomiędzy terenami zielonymi jest gęsta zabudowa mieszkaniowa i przemysłowa oraz istniejące szlaki komunikacyjne.

Zieleń miejską uzupełniają tereny ogrodów działkowych oraz zieleń towarzysząca cmentarzom jako miejsca szczególne, stosunkowo rzadko odwiedzane, stwarzające

specyficzne warunki dla życia niektórych gatunków zwierzęcych, w szczególności ptaków. Ogólnodostępne tereny zieleni miejskiej sumarycznie zajmują znacznie mniejszą powierzchnię niż ogrody działkowe (ok. 94ha).

Rozmieszczenie obszarów zieleni jest nierównomierne. Koncentruje się w północnej części miasta w obrębie Kozłowej Góry i Centrum. Jest to głównie zieleń leśna i naturalna towarzysząca dolinie Brynicy.

Charakterystyczny jest zupełny brak występowania powierzchni leśnych w południowych, najbardziej uprzemysłowionych i zarazem zdegradowanych częściach miasta: Brzeziny Śląskie i Brzozowice Kamień. W Dąbrówce Wielkiej udział powierzchni leśnych jest marginalny stanowiąc jedynie 0,3% jej powierzchni całkowitej.

2.3.3.1 POMNIK PRZYRODY ŻYWEJ

Pomnikiem przyrody żywej na terenie miasta Piekary Śląskie jest drzewo gatunku rokitnik pospolity „*Hippophae rhamnoides*” znajdujące się na terenie pomiędzy pasem drogi a linią ogrodzeń zabudowy mieszkaniowej u zbiegu ulic Kamiennej i Perłowej. Drzewo na wysokości 130 cm ma obwód 91 cm.

2.3.3.2 LEŚNA PRZESTRZEŃ PRODUKCYJNA

Powierzchnia lasów i gruntów leśnych na omawianym terenie zgodnie z ewidencją gruntów zajmuje obszar o łącznej powierzchni 216,53ha co stanowi 5,4% ogólnej powierzchni Piekar Śląskich.

Lasy te stanowią w zdecydowanej większości własność Skarbu Państwa i znajdują się w zarządzie Lasów Państwowych Nadleśnictwa Świerklaniec. Wchodzą w skład obrębu Świerklaniec. Całość lasów z terenu miasta, ze względu na strukturę drzewostanu, wieku, ilość pożarów lasów, wartość współczynnika hydrotermicznego, sieci szlaków komunikacyjnych oraz emisje przemysłowe, zaliczono do I kategorii zagrożenia pożarowego. Całość lasów Skarbu Państwa, zgodnie z Zarządzeniem nr 198 Ministra O.Ś. Z. N i L z dnia 28 grudnia 1994 roku, uznaje się za lasy ochronne.

Dla lasów tych przyjęto następujące kategorie ochronności:

- lasy w strefie miejskiej, wypoczynku codziennego,
- lasy w strefie miejskiej, wypoczynku codziennego i świątecznego bliskiego,

- lasy mające szczególne znaczenie dla obronności i bezpieczeństwa Państwa na powierzchni.

Położenie gruntów leśnych jest nierównomierne. Dwa zwarte kompleksy leśne o dużej powierzchni położone są w północnej części miasta. Zupełnie pozbawione gruntów leśnych są obszary położone na południu gminy – Brzozowice- Kamień i Brzeziny Śląskie. Bardzo mały odsetek lasów zlokalizowany jest w Dąbrówce Wielkiej zajmując jedynie 0,3% jej całkowitej powierzchni.

2.3.3.3 OBSZARY O WYSOKICH WALORACH PRZYRODNICZYCH

Teren miasta od przeszło 3 wieków jest kształtowany przez różne gałęzie górnictwa, później także innych działów przemysłu. Ten stan rzeczy spowodował bardzo silne zmiany w środowisku przyrodniczym miasta. W ostatnich kilkunastu latach Piekary Śląskie doczekały się kilku rzetelnych opracowań opisujących przyrodę miasta i postulujących ustanowienie w granicach miasta stosownych form ochrony przyrody.

Pozycje te zostały opracowane przez naukowców z Muzeum Górnos Śląskiego w Bytomiu i jednocześnie członków Polskiego Towarzystwa Przyjaciół Przyrody „pro Natura” (zespół autorów związanych z P. Cempulikiem) oraz przez miłośników przyrody Piekar Śląskich, dysponujących ogromną wiedzą na temat przyrody tego miasta i rezultatami wieloletnich, systematycznych badań terenowych.

Zasadniczą wydaje się publikacja „Waloryzacja przyrodnicza” zespołu P. Cempulika z 1995. Jej wartościami są: całościowe opracowanie przyrody miasta, zastosowanie nowoczesnej metodyki badań opartej na wyróżnieniu obszarów cennych w oparciu o bioindykatory – organizmy wskaźnikowe (przede wszystkim ptaki, ale też płazy i rośliny) oraz zaproponowanie nowych form ochrony przyrody, możliwych do przyjęcia na szczeblu samorządu lokalnego. Prace późniejsze stały się uzupełnieniem i uaktualnieniem ww. opracowania umożliwiającym dość wiarygodne zdiagnozowanie stanu środowiska Piekar Śląskich na początku 2012 roku. Bardzo aktualnym źródłem informacji są obserwacje terenowe oraz zdjęcia satelitarne.

W ostatnich kilku latach, w stanie środowiska przyrodniczego Piekar Śląskich zaszły istotne zmiany, związane w szczególności z rozbudową infrastruktury drogowej (m.in. budowa autostrady A1), w wyniku czego część powierzchni wykazanych w pracy z 1995 roku utraciło lub obniżyło swoje walory przyrodnicze.

Biorąc pod uwagę wszystkie podane wyżej uwarunkowania można w mieście Piekary Śląskie wyróżnić następujące obszary przyrodniczo cenne:

- Dolina Brynicy wraz z terenami przyległymi, w szczególności północno-wschodnia część miasta.
- Pola, las i nieużytki zachodniej części miasta (przy granicy z Radzionkowem).
- Pola, ugory i nieużytki południowo-wschodniej części miasta.
- Pozostałe cenne tereny stanowiące najczęściej izolowane enklawy zieleni miejskiej.

2.3.3.3.1 DOLINA BRYNICY

Całość doliny Brynicy stanowi ekologiczny kapitał, który mocno oddziałuje na pobliskie tereny. Północno-wschodni fragment Piekar charakteryzuje się ogromną bioróżnorodnością na poziomie biocenotycznym – są tu lasy, łąki, stawy i oczka wodne, torfowisko. Sama dolina Brynicy jest „przyblokowana” zabudowaniami w dwu miejscach – na wysokości Kolonii Józefka i bardziej na południe, zabudowaniami byłej kopalni „Julian”. Południowa część doliny została w zasadniczy sposób przekształcona a walory przyrodnicze mogą być przywrócone po uprzedniej rekultywacji terenów przemysłowych.

Dolina Brynicy - Kotlina Józefki

- **Łąki nad Brynicą**

Wschodni skraj powierzchni stanowi granica miasta, biegnąca wzdłuż koryta Brynicy. Od zachodu powierzchnia graniczy z kompleksem leśnym. Od północy granicę stanowi ulica Brynicka - zapora zbiornika Świerklaniec.

W północnej części znajdują się rowy melioracyjne, co świadczy o tym, że nadal przebiega tu proces osuszania terenu. Rosną tam jeszcze gatunki siedlisk podmokłych, np. jeżogłówka gałęzista, manna mielec, mozga trzcinowata, sitowiec nadmorski i kosaciec żółty. W miejscach już przesuszonych rozprzestrzeniają się głównie łąny trzcinika piaskowego. Obrzeże doliny Brynicy porastają kępy brzoź brodawkowatych, młodych olsz czarnych oraz osik i krzewiastych wierzb.

Na skutek uregulowania koryta rzeki teren jest miejscami mocno przesuszony.

- **Las Diablina (Dioblina)**

Jest to kompleks leśny sięgający swoim północnym skrajem brzegu zbiornika Świerklaniec (ul. Brynicka), a południowym do Kolonii Józefka i Osiedla Wieczorka,

stanowiący największą powierzchnię leśną na obszarze miasta. W drzewostanie przeważają gatunki liściaste: dąb szypułkowy, brzoza brodawkowata, jawor i osika. Jego północno-wschodni fragment stanowią siedliska łąkowe, co potwierdzają jedynie rośliny runa: czartawa pospolita, psianka słodkogórz, wiechlina gajowa, pokrzywa zwyczajna, dzięgiel leśny, trzęślica modra, skrzyp leśny, kłosownica leśna. Ponadto rosną tam również gatunki lasów mieszanych i borów: borówka czarna, szczawik zajęczy, gruszyczka okrągłolistna, śmiałek pogięty, konwalijka dwulistna i turzyca drżączkowata. W lesie występuje także kruszczyk szerokolistny. W podszyciu częsta jest kruszyna pospolita, jarzębina, bez czarny i bez koralowy.

Południowa część powierzchni ma charakter lasu mieszanego, w którego wschodnim fragmencie rośnie kilka okazałych klonów zwyczajnych o obwodzie około 3m każdy.

Teren jest cenny, ze względu na obecność pewnych siedlisk, jedynych w obrębie Piekar. Należy podkreślić, że w lesie występują dwa gatunki roślin prawnie chronionych: kruszczyk szerokolistny i kruszyna pospolita. Zespół ptaków łąkowych jest tam zróżnicowany, stąd może to miejsce służyć do zdobywania wiedzy przez młodzież szkolną.

Walory przyrodnicze to liczne gatunki ptaków środowisk leśnych oraz rzadkie w terenie zurbanizowanym zwierzęta: gronostaj, bóbr, wydra, zając i zaskroniec.

- **Mańkowe stawy i łąki w Kozłowej Górze**

Obszar zawarty pomiędzy ulicą Pokoju oraz ulicą Grunwaldzką. Południowa część powierzchni obejmuje teren Jaroszowej Góry, natomiast wschodni kraniec wchodzi klinem pomiędzy Las Diablina i Las Brzeziny.

Teren przecięty uregulowanym ciekim wodnym, który wpada do Brynicy. Dominują tam rośliny łąk świeżych, a więc krwawnik pospolity, mietlica pospolita, drżączka średnia, chaber łąkowy, przytulia właściwa i komonica zwyczajna. W środkowej części powierzchni znajduje się sad, a po jego zachodniej stronie oczko wodne okolone szuwarami, w których dominuje pałka szerokolistna, tatarak zwyczajny i krwawnica pospolita oraz turzyce. W wodzie unoszą się liście rdestnicy pływającej. Na tym terenie są również miejsca zasiedlone przez szereg roślin łąk wilgotnych, takich jak: bodziszek błotny, ostrożeń warzywny i łąkowy, knieć błotna, a także kępy wierzby, głównie białej.

Na terenie tym występują również grzybnienie białe – gatunek chroniony (w oczku wodnym) oraz drapieżna roślina wodna - pływacz. Z płazów występuje tutaj ropucha szara i żaby zielone.

- **Staw „Cegielnia” (Szachta)**

Staw powstały w wyniku eksploatacji piasku i gliny. Zbiornik stanowi obecnie bardzo ciekawy ekosystem pochodzenia antropogenicznego, zasiedlony przez interesujące gatunki roślin i zwierząt. Występują tu chronione gatunki strefy roślin o pływających liściach – grązel żółty i grzybnienie białe (tzw. lilie wodne). Wody stawu stały się ostoją silnej populacji różanki – ryby o interesującej biologii rozrodu. Ryba ta, by się rozmnożyć wchodzi w relację określaną jako komensalizm z małżem – skójką. Dzięki populacji z „Cegielni” pracownicy Uniwersytetu Śląskiego odtworzyli stanowiska różanki w Rogoźniku i zbiorniku Szczykowie. Występuje tu także rak szlachetny – którego obecność (podobnie jak i ww. gatunki) świadczy o czystości wody. W ostatnich latach pojawiła się tu wydra, ssak z rodziny łasicowatych.

- **Łąka Józefka**

Obszar wilgotnych łąk wzdłuż cieku na północny-zachód od Kolonii Józefka, na zachód od ulicy Józefskiej. Przeważają tu łąki wilgotne z trzęślicą modrą, wiązówką błotną, bodziszkiem błotnym, wełnianką wąskolistną, fiołkiem błotnym, kruszczykiem błotnym, storczykiem szerokolistnym oraz ginącym bobrkiem trójlistkowym. Miejscami łąka ma strukturę kępkową i częściowo porośnięta jest turzycami. W miejscach mniej wilgotnych występują łąki służące jako pastwiska lub łąki kośne.

Jest to jedyne miejsce w Piekarach Śląskich, gdzie znajduje się dobrze wykształcona wilgotna łąka kośna z rzędu Molinietalia, czyli typ siedliska, który należy do ginących w Europie. Na resztkach torfowiska przejściowego z klasy Scheuchzerio-Caricetea swą ostoję znajdują rośliny rzadkie i chronione - bobrek trójlistkowy, wełnianka wąskolistna, kruszczyk błotny i szerokolistny oraz storczyk szerokolistny. Z ciekawszych ptaków lęgowych stwierdzono tu gąsiorka.

- **Bekasowa Łąka**

Jest to fragment doliny Brynicy ograniczony od zachodu skrajem pól uprawnych, ogródków działkowych i osadników, a od wschodu granicą miasta biegnącą wzdłuż koryta rzeki. Znajduje się tu mozaika środowiskowa (łąki, nieużytki, trzcinowiska, zadrzewienia i pola

uprawne). Pomimo uregulowania koryta rzeczno, występują tu jeszcze płaty trzciny pospolitej i jeżogłówki gałęzistej oraz obecne są szczaw lancetowaty, manna mielec, ponikło błotne i turzyce.

W pobliżu ogródków działkowych znajduje się oczko wodne, będące prawdopodobnie pozostałością po starorzeczu. Rośnie w nim chroniony grązel żółty oraz rdestnica pływająca i wywłócznik okółkowy. Z ptaków lęgowych zagrożonych w skali miasta stwierdzono tam turkawkę, świerszczaka, potrzosa i gąsiorka.

Teren ten jest niezwykle istotny dla piekarskiej herpetofauny. Występuje tu grzebiuszka ziemna (prawdopodobnie jedyne stanowisko w mieście), a żaby moczarowe i traszka grzebieniasta („Czerwona Księga kręgowców Polski”) mają tu największe miejsca lęgowe. Jeszcze cenniejsza jest awifauna „Bekasowej Łąki”. Szczególnie obecność par lęgowych podrózniczka („Czerwona Księga kręgowców Polski”), kszyka (bekas kszyk – to od niego nazwa terenu) i krwawodzioba jest tu bardzo wymowna. Występują tu także krętogłów (rzadki krewniak dzięciołów), wodnik, czajka i wiele tzw. ptaków śpiewających.

Obszar Bekasowej Łąki jest zagrożony wskutek budowy w pobliżu autostrady. Z tego względu powinien być monitorowany, pod kątem wpływu tej inwestycji na stan środowiska.

- **Łąki Lipka**

Łąki z oczkami wodnymi i zadrzewieniami położone między Lasem Diablina a Lasem Lipka. Najciekawszym gatunkiem ptaka jest na tym obszarze derkacz, ginący w skali Europy i świata, przedstawiciel chruścieli, rozmiarami zbliżony do kuropatwy. Lęgną się tu także przedstawiciele ptasiej drobnicy: gąsiorek, jarzębatka, świerszczak, strumieniówka, łożówka, potrzos i inne. Z płazów, w oczkach wodnych występują żaby zielone, żaba trawna oraz kumak nizinny.

- **Staw Lipka**

Obiekt stawowy przy ulicy Bytomskiej, naprzeciwko Lasu Lipka. Jest to niewielki zarastający zbiornik wodny. Roślinność strefy przybrzeżnej stanowi tu m. in. ponikło błotne, żabieniec babka wodna karbieniec pospolity, pałka szerokolistna oraz chroniony prawnie grązel żółty. Żyje tam sporo płazów, głównie żab zielonych.

To jedno z nielicznych miejsc w mieście ze stanowiskiem grązela żółtego – okazałej, chronionej byliny wodnej.

2.3.3.3.2 DOLINA BRYNICY – CZĘŚĆ POŁUDNIOWA

Dolina Brynicy w części południowej posiada mniejszą wartość środowiska przyrodniczego z uwagi na bardzo silne zmiany wszystkich elementów środowiska w wyniku działalności gospodarczej oraz zwartej zabudowy. Bardzo drastyczną ingerencją w układ przyrodniczy było wybudowanie w latach 50 ubiegłego wieku obiektów byłego zakładu górniczego „Julian” oraz deponowanie w samym dnie doliny odpadów. Pomimo przekształceń środowiska można tu również wskazać miejsca mające walory przyrodnicze:

- **Tereny wokół oczyszczalni ścieków „Południe”**

Powierzchnia ograniczona od północnego-wschodu granicą miasta opartą na rzece Brynicy, od południa ciekami wodnymi, od zachodu i północy torami kolejowymi.

Przez południową część tego terenu przepływa ciek, który tworzy rozlewiska bujnie porośnięte roślinnością szuwarową. Wokół rozciągają się pola uprawne z miedzami porośniętymi wysoką roślinnością zielną, wśród której dominują bylica pospolita (*Artemisia vulgaris*) i łopian większy (*Arctium lappa*).

Z ptaków lęgowych zagrożonych w Piekarach Śląskich odnotowano tam łyskę, kokoszkę, kuropatkę, skowronka, pliszkę żółtą, białorzyczkę, trzcinniczkę i ortolana.

- **Osadnik wód dołowych przy ul. Czolgistów**

Staw otoczony wąskim pasem trzciny pospolitej. Znajdujący się na wschód drugi zbiornik w większości wysechł. Trwają na nim obecnie prace ziemne, które zakłócają stan środowiska przyrodniczego. Z roślin chronionych występują tutaj kruszczyk błotny i centuria, a z ptaków kokoszka, potrzos i łabędź niemy. Zimą żerują tu ptaki wodne.

2.3.3.4 POLA, LASY I NIEUŻYTKI ZACHODNIEJ CZĘŚCI MIASTA (PRZY GRANICY Z RADZIONKOWEM)

- **Pola pod Radzionkowem**

Tereny na wschód od granicy z Radzionkowem obejmujące pola po obu stronach obwodnicy miejskiej. Powierzchnia jest ograniczona od północy ulicą Radzionkowską, a od południa terenem Osiedla Pod Lipami.

W północnej części tego terenu struktura pól jest bardzo urozmaicona. Są one mniejsze i jest tam więcej miedz. Na południu uprawy mają charakter wielkoobszarowy. Nie mniejszy od upraw areal zajmują łąki i ugory.

Kopiec Wyzwolenia jest najbardziej wyniesionym punktem obserwacyjnym tej okolicy. U jego podnóża rozciągają się uprawy zbóż, łąki oraz skupienia brzoź brodawkowatych i olszy szarej, lipy drobnolistnej, śnieguliczki białej, ligustru pospolitego, czeremchy zwyczajnej i innych.

Kopuła Kopca Wyzwolenia porośnięta jest trawami.

W okolicach kopca i położonej po drugiej stronie Obwodnicy i Księżej Góry znajduje się nieco więcej ugorów, zadrzewień, zakrzaczeń i nieużytków. W okolicach samego kopca występuje roślina chroniona – dziewięciśł bezłodygowy, a w otoczeniu znajdują się stanowiska chronionych: centurii pospolitej i wilżyny ciernistej. Na polach występuje typowy ptak krajobrazu otwartego – kuropatwa, w ostatnich latach ogromnie zmniejszająca liczebność w Europie.

W obrębie tego obszaru, przy granicy z Radzionkowem znajduje się obszar powyrobowy zwany Księżą Górą. Występują tu cenne murawy kserotermiczne i 5 roślin chronionych: konwalia majowa, wilżyna ciernista, dziewięciśł, rokitnik i wilżyna. Ze zwierząt można tu spotkać jaszczurkę zwinkę oraz liczne ptaki, w tym kuropatwy, bażanty, świergotki, dzwońce, pierwiosniki. Teren urozmaicony jest odsłonięciami i wychodniami skał wapiennych.

Cały teren przedstawia bardzo dużą wartość przyrodniczą i krajobrazową. Jest to jeden z 2 obszarów (obok pól Dąbrówki Wielkiej) o takim charakterze w Piekarach Śląskich. Jego walorami są: duża powierzchnia i stosunkowo duża bioróżnorodność (pola, ugory, zadrzewienia, oczka wodne, tereny po eksploatacji wapienia itp.). Obszar ten wraz z sąsiadującymi terenami Bytomia, Radzionkowa, Orzecha i dalej na północ Świerklańca, stanowi korytarz ekologiczny umożliwiający swobodną migrację wielu gatunków zwierząt, w tym ptaków. Fragmentacja środowiska, mimo obecności kilku ważnych szlaków komunikacyjnych (Obwodnica, ul. Radzionkowska), nie jest jeszcze zbyt duża. Jeszcze jednym walorem tego terenu, niebagatelnym w zurbanizowanym i industrialnym regionie jest otwarty, dający poczucie przestrzeni krajobraz. Obszar ten w opracowaniu ekofizjograficznym zaproponowany został do objęcia ochroną jako obszar chronionego krajobrazu. Spośród wielu form przewidywanych w ustawie o ochronie przyrody ta wydaje się być najbardziej „miękką”, o małych rygorach ochronności.

- **Las Lipka**

Las Lipka to las o dużych wartościach przyrodniczych. Zachował on charakter lasu łąkowego, a więc zbiorowiska leśnego reprezentatywnego dla terenów Polski. Drzewostan stanowią dęby szypułkowe, brzozy brodawkowatej, jesionu wyniosłego, osiki, lipy drobnolistnej wiązu szypułkowego, modrzewia europejskiego, świerka i sosny pospolitej. Występują tu m.in.: obuwik pospolity – najokazalszy polski storczyk („Polska Czerwona Księga Roślin”) i – również chronione: ciemiężca zielona, konwalia majowa, kalina koralowa. Ze zwierząt godnych uwagi można tu zobaczyć żmiję zygzakowatą, zaskrońca, rzekotkę drzewną, wiewiórkę, sarnę, dzikę, lisę, zającę, a z rzadszych ptaków kruki, dzięcioły (m.in. dzięcioła średniego), słowika szarego i muchołówki - żałobną i białoszyjną. Teren Lasu Lipka, podobnie jak sąsiedniego Lasu Diablina należy chronić chociażby ze względu na bardzo niską lesistość Piekar Śl., która dzisiaj wynosi niewiele ponad 8%. Dla porównania - średnia lesistość Polski wynosi obecnie 29%, a pobliskich Katowic – ponad 30% (przy wyraźnie mniejszej gęstości zaludnienia w Piekarach Śl.).

- **Kocie Górkę**

Interesujący, silnie topograficznie zróżnicowany teren, położony na południowych stokach Garbu Tarnogórskiego. Jest to mozaika zadrzewień z klonem, topolą, brzozą, olszą czarną, jaworem i dębem czerwonym, zbiorowisk kserotermicznych oraz siedlisk podmokłych z położonymi wśród nich oczkami wodnymi. Całość posiada niebagatelne walory krajobrazowe, a deniwelacje terenu przekraczają 10 metrów. Walorami przyrodniczymi tego miejsca są ciekawe elementy przyrody nieożywionej – doły, warpie, przekopy, rowy, wanny, misy, pagórki, wychodnie skał wapiennych. Bardzo licznie występują tu rośliny chronione: 3 gatunki storczyków (kruszczyk szerokolistny i rdzawoczerwony, buławnik wielkokwiatowy), dziewięcisz, goryczka krzyżowa, kalina koralowa, orlik pospolity, śniedek baldaszkowaty. Niemniej ciekawie przedstawia się świat zwierząt. Z chronionych gatunków występują tu: liczne płazy (traszka grzebieniasta, kumak, żaby zielone, ropuchy, rzekotka drzewna, jaszczurki zwinka i żyworodna). Rzadsze gatunki ptaków reprezentują kruk, wilga, gąsiorek, kukułka. Swoje stanowiska posiada także chroniony bezkręgowiec – pająk tygrzyk.

2.3.3.5 POLA, UGORY I NIEUŻYTKI POŁUDNIOWO – WSCHODNIEJ CZĘŚCI MIASTA

- **Pola i Stawy „Andaluzja”**

Jest to obszar ograniczony od wschodu ulicą Generała Sadowskiego, od południa nasypami byłej linii kolejowej, od zachodu terenem ogródków działkowych POD Górnik, a od północy zabudowaniami Osiedla Powstańców Śląskich.

Teren ten obejmuje głównie pola z wąskimi miedzami, na których rosną wysokie byliny azotolubne, takie jak bylica pospolita i komosa biała oraz gatunki łąkowe i chwasty upraw.

W południowej części powierzchni znajdują się stawy zarośnięte przez roślinność szuwarową. Rośnie w nich ponikło błotne, uczepek trójlistkowy, sit członowaty i trzcina pospolita.

Właśnie teren zajęty przez szuwały, wilgotne łąki i położone wśród nich stawy i oczka wodne stanowi o walorach przyrodniczych tego miejsca. Występują tu trzy gatunki roślin chronionych – storczyk (prawdopodobnie szerokolistny), kalina koralowa i grzybienie białe. Największą rzadkością są tu dwa gatunki z rodziny czaplowlatych: bąk i bączek (oba z „Czerwonej Księgi kręgowców Polski”), które na „Stawach Andaluzja” się rozmnażają. Występują tu też, niemniej rzadkie, wąsatka (również „Czerwona Księga kręgowców Polski”), perkozki i głowienka. Oczka wodne są również doskonałym miejscem bytowania licznych płazów.

- **Pola Dąbrówki Wielkiej**

Obszar pól i ugorów położony na północ i południe od zabudowań Dąbrówki Wielkiej.

Część północna to obszar położony na północ od zabudowań Dąbrówki Wielkiej. Od zachodu ograniczony zabudowaniami Brzezin Śląskich, a od północy torami kolejowymi. Granicę wschodnią stanowi ulica Generała Sadowskiego. Przez teren powierzchni płynie skanalizowany ciek wodny, porośnięty po obu brzegach pasmami trzciny pospolitej, pałki szerokolistnej oraz kępami młodych osik, olszy czarnych i wierzb. Wzdłuż cieku poza szuwarami znajdują się łąki z trzcinnikiem piaskowym, nawłocią późną i bylicą pospolitą.

We wschodniej części powierzchni znajduje się zadrzewienie, w którym rośnie m.in. klon zwyczajny, jawor i buk. Wśród pól uprawnych przeważają miedze z wysokimi bylinami.

Część południowa jest położona na południowo - wschodnim skraju miasta ograniczona od północy linią zabudowy Dąbrówki Wielkiej, od zachodu ul. Bpa Bednorza a od południa i wschodu granicą miasta. Wśród wielkopowierzchniowych upraw przeważają rośliny okopowe i warzywa. Miedze są porośnięte roślinnością trawiastą, głównie perzem właściwym, wiechliną łąkową i tymotką łąkową. Wzdłuż drogi w północno-wschodniej części powierzchni rosną okazałe drzewa: jawory i jesiony.

Jest to bardzo duży (jak na warunki miejskie) obszar krajobrazu kulturowego o charakterze wiejskim. Występują tu typowe ptaki otwartych powierzchni: skowronki, pliszka żółta, pokląskwa, potrzyszcz, pustułka, myszołów, kuropatwa, czajka. Prawdziwą rzadkością jest tu chomik europejski – gryzoń ginący na naszym kontynencie, największy przedstawiciel chomików w faunie światowej. Jego liczna populacja zamieszkująca pola Dąbrówki Wielkiej i przyległe tereny – Bańkowa i Przełajki jest uważana za jedną z najsilniejszych w Europie.

Teren ten, wraz z przyległymi otwartymi powierzchniami Piekary Śląskich, Bytomia, Chorzowa (np. Żabie Doły), Wojkowic, Bańkowa i Przełajki stanowi element regionalnych korytarzy ekologicznych umożliwiających wędrówki zwierząt zarówno w kierunku północ-południe jak i wschód-zachód. Obszar ten – szczególnie jego południowa część - mógłby zostać objęty ochroną jako obszar chronionego krajobrazu, tworząc całość z terenami chronionymi w obrębie Siemianowic Śląskich, położonymi w dolinie Brynicy.

2.3.3.6 POZOSTAŁE OBIEKTY

- **Winna Góra**

Dawne zadrzewienie parkowe wśród kompleksu sadów w pobliżu północnej granicy miasta. Południowy skraj zadrzewienia graniczy z zakładami drobiarskimi, wzdłuż zachodniego skraju biegnie ulica Zamkowa.

Ogrodzenie zadrzewienia porasta powojnik prosty. Roślina ta wspina się wysoko na drzewa, pokrywa krzewy i ziemię, tworząc rodzaj grubego dywanu. Drzewostan parkowy budują dorodne lipy drobnolistne, jesiony wyniosłe, kasztanowce zwyczajne, jawory oraz kilka modrzewi, sosen czarnych i robinii akacjowych. Dominującym krzewem jest bez czarny.

Kilka drzew wymienionych gatunków osiąga pomnikowe rozmiary, o obwodzie na wysokości piersnicy (130cm) rzędu 3-3,5m. Najciekawszy przedstawiciel tutejszej flory – powojnik prosty będący rzadkim przykładem rodzimej liany, pokrywa w całości szczytową partię

wzniesienia. Występują tu kruki, gąsioriki, kuropatwy, bażanty, drobne ptaki śpiewające. Ze ssaków zachodzą tu sarny.

- **Góra Kalwaria**

Jest to zadrzewiony obszar mający charakter parkowy. Pięknym pokrojem odznaczają się drzewa liściaste, przede wszystkim klony zwyczajne, jawory, lipy drobnolistne i szerokolistne, kasztanowce, a najokazalszym przedstawicielem jest dorodny jesion wyniosły o obwodzie ok. 3 m, rosnący koło bazyliki. Rosną tu również drzewa iglaste głównie sosny zwyczajne i modrzew europejski.

Ciekawą częścią założenia parkowego z 1896 roku jest Ogród Oliwny, który w 1998 roku został poddany renowacji, nasadzono tu wtedy blisko 90 gatunków drzew i krzewów. Wolorami przyrodniczymi Kalwarii (Wzgórze Cerekwica) są: cenny drzewostan (kilka drzew o rozmiarach pomnikowych), chronione gatunki roślin – kruszczyk szerokolistny, śniedek baldaszkowaty i konwalia oraz ciekawe ptaki - dzięcioł zielony, uszatka, pustułka, ssaki – nietoperze, jeż, wiewiórka i owady – paż królowej. Teren Kalwarii został zaproponowany do ochrony jako zespół przyrodniczo krajobrazowy. Można jednak rozważyć wpisanie tego obiektu do rejestru zabytków jako np. tzw. parku zabytkowego. Wartości kulturowe tego miejsca wydają się tu mieć pierwszeństwo przed wartościami przyrodniczymi.

- **„Dzkie Stawy” w Brzozowicach**

Powierzchnia znajduje się przy granicy z Bytomiem. Obejmuje ona głównie tereny położone pomiędzy licznymi nasypami.

Krajobraz przekształcony, z wtórnymi elementami przyrodniczo cennymi. Znajduje się tu kilka oczek wodnych, które w połączeniu z otaczającymi je zbiorowiskami roślinnymi nadają mu specyficzny charakter.

Połączenie miejsc cennych przyrodniczo z elementami silnie zmieniającymi krajobraz (nasypy, tory, zwałowiska, linie energetyczne) tworzy strukturę charakterystyczną dla Górnego Śląska.

Mozaika środowisk tworzy dogodne warunki dla roślin i zwierząt różnych ekosystemów. Występują tu ciekawe, chronione gatunki środowisk wodno-błotnych – chroniona roślina drapieżna – pływacz, liczne gatunki płazów – traszka grzebieniasta, kumak nizinny, żaby zielone, wąż – zaskroniec, z ptaków - trzciniak, ale również zwierzęta terenów otwartych: zając, chomik europejski, derkacz, czy związane z zadrzewieniami uszatki i krogulce.

Obserwowane tu były także bardzo rzadkie kobczyki (przedstawiciel sokołów). Do 2010 roku była tu kolonia najrzadszej polskiej jaskółki – brzegówki.

- **Staw pod Bytomiem**

Staw położony przy ulicy Przemysłowej z szuwarem pałki szeroko i wąskolistnej. Przy niskim poziomie wody jego wschodnia część tworzy rozlewisko, które porasta roślinność błotna - żabieniec babka wodna, karbieniec pospolity i kępy pałki szerokolistnej. Stawowi towarzyszą olsze czarne.

Z ciekawych ptaków stwierdzono tam lęgową parę łyski i niełęgową parę łabędzia.

W dużej liczbie występują tu żaby wodne z grupy żab zielonych. Zbiornik jest zasilany niewielkim strumykiem.

- **Staw przy ul. Bpa Bednorza**

Zbiornik wody przy ul. Bpa Bednorza wody przemysłowej, zarośnięty szuwarem trzcinowym. Wokół niego znajdują się nieużytki i zadrzewienia. W stawie zaobserwowano godujące kumaki nizinne.

Z ptaków zagrożonych w Piekarach Śląskich stwierdzono łyskę, kokoszkę wodną i trzcinniczka.

Od pewnego czasu otoczenie stawu ulega bardzo silnym przemianom. Powstała (na południe od zbiornika) w odległości kilkudziesięciu metrów, stacja paliw, wycięta została – w ostatnich kilku latach - znaczna część lasu stanowiącego otulinę stawu. Wszystkie te przedsięwzięcia znacznie zmieniają warunki niewielkiego ekosystemu stawu.

2.3.3.7 ZIELEŃ MIEJSKA

Parki:

- Park przy ul. Powstańców Śląskich w Kozłowej Górze o powierzchni 1,4ha. Praktycznie nieurzadzony płat zieleni będący czymś pośrednim między fragmentem lasu a parkiem leśnym. Wśród drzew dominują jesion i jawor, z rzadka kasztanowiec, dąb i głóg. Podszytu brak. Brak infrastruktury (alejek, ławek). Wartościowym elementem jest głównie drzewostan. Dobrze utrzymany z ciekawym i różnorodnym drzewostanem posiadający wiele dorodnych drzew.

- Park przy ulicy Bytomskiej i Gen. Ziętka o powierzchni 0,7ha. W drzewostanie dominuje topola i akacja, rzadko pojawia się jawor, dąb, wierzba, modrzew, jesion, jarząb. Istotne miejsce zajmuje pomnik otoczony utwardzonym placem. W 2009r. zostały wyremontowane alejki, uzupełnione i wymienione ławki i kosze. Wykonano również nowe nasadzenia ciekawych drzew i krzewów.
- Park przy ulicy Oświęcimskiej o powierzchni 0,5ha usytuowany jest wśród zabudowań Brzozowic. Tworzą go głównie lipa i klon jesionolistny. Wśród drzew znajduje się pomnik, do którego prowadzi układ alejek.
- Park przy ul. Wyspiańskiego w Brzozowicach Kamieniu zajmuje teren o powierzchni 5ha. Park został zalany w wyniku osiadania terenu które a następnie odbudowany. Jest to jedno z najładniejszych założeń parkowych w Piekarach Śląskich. Rozbudowany układ alejek, wśród których znajduje się kilka wydzieleni o charakterze dziecięcych placów zabaw oraz brodzik-fontanna. Obiekt obsadzony zróżnicowanym drzewostanem, który budują między innymi wiązy, klony, jawory, klony jesionolistne, jesiony, brzozy, akacje, topole, a także gatunki iglaste: tuje i modrzewie. Całość w kompozycji płatowej o gatunku dominującym dla powierzchni cząstkowych. Północną granicę parku stanowi wał rzeki Brynica. Pomimo bezpośredniego sąsiedztwa rzeka nie jest kompozycyjnie i użytkowo powiązana z parkiem.
- Park Drzymały w Brzezinach Śląskich o powierzchni 1,2ha porośnięty jest starym, ciekawym drzewostanem. W wyniku szkód górniczych powstały tu znaczne deformacje terenu.
- Park przy ul. Armii Krajowej i Papieża Jana Pawła II na osiedlu Wieczorka to obiekt międzyosiedlowy o powierzchni 3,8ha. W parku urządzone są alejki z ławkami, plac zabaw, dla dzieci, w otoczeniu ładnego drzewostanu.
- Park przy ul. Sikorskiego w Dąbrówce Wielkiej o powierzchni 0,4ha.

Ogrody działkowe należące do ROD:

- Azalia Polska, ul. Pod Lipami 11,
- Barbara, ul. Kamienna,
- Brzoza Śląska, ul. Partyzantów,
- Górnik, ul. Marii Curie-Skłodowskiej 23,
- Jedność, ul. Główna 1,

- Julianka, ul. Jozefa Czempieła,
- Róża, ul. Walentego Roździeńskiego,
- Ustronie, ul. Słoneczna,
- Wieczorka, ul. Armii Krajowej 9,
- Zacisze, ul. Bursztynowa.

Ogrody działkowe mogą stanowić potencjalną rezerwę pod rozbudowę systemu terenów zieleni miejskiej. Z uwagi na skażenie gleb ogrody działkowe powinny zachować profil rekreacyjny.

2.3.3.8 OBSZARY O DUŻYCH WARTOŚCIACH PRZYRODNICZYCH – PRAWNIE CHRONIONE

Wśród obszarów o dużych wartościach przyrodniczych do chwili obecnej tylko jeden teren uzyskał ochronę prawną na podstawie ustawy o ochronie przyrody.

Uchwałą Nr X/151/11 Rady Miasta Piekary Śląskie z dnia 29 września 2011 r. w sprawie ustanowienia użytku ekologicznego pod nazwą „Księża Góra” w obrębie działek geodezyjnych 109/25 i 163/25 (karta mapy 1-5 obręb Piekary Wielkie) wydzielono teren o łącznej powierzchni 6,3 ha, na którym wprowadzono ograniczenia w użytkowaniu.

Jest to obszar wyrobiskowy, obejmujący szczytowe partie Księżej Góry, z licznymi odsłonięciami macierzystej skały wapiennej. W wielu miejscach występują osypiska z inicjalnymi rędzinami oraz rumosz skalny.

Obszar ten jest cenny przyrodniczo ze względu na wykształcenie się mozaiki różnorodnych zbiorowisk roślinnych do których należą murawy kserotermiczne, ciepłolubne okrajki, ciepłolubne zbiorowiska ruderalne oraz łąki świeże. Występuje tu szereg roślin będących gatunkami wskaźnikowymi do wyznaczania obszarów chronionych: gęsiówka szorstkowłosista, kłosownica pierzasta, starzec wąskolistny, konieczyna pagórkowata. Występujące tu gatunki chronione to: wilżyna ciernista, konwalia majowa (ochrona częściowa) oraz rokitnik zwyczajny i dziewięciśń bezłodygowy (ochrona ścisła). Wśród gatunków zwierząt objętych ochroną występują tutaj jaszczurka zwinka i świergotek drzewny.

Ustanowienie ochrony ma na celu zachowanie lokalnej mozaikowości siedlisk co jest warunkiem niezbędnym do zachowania różnorodności gatunkowej obszaru.

2.3.4 MOŻLIWOŚCI KSZTAŁTOWANIA STRUKTURY PRZYRODNICZEJ MIASTA

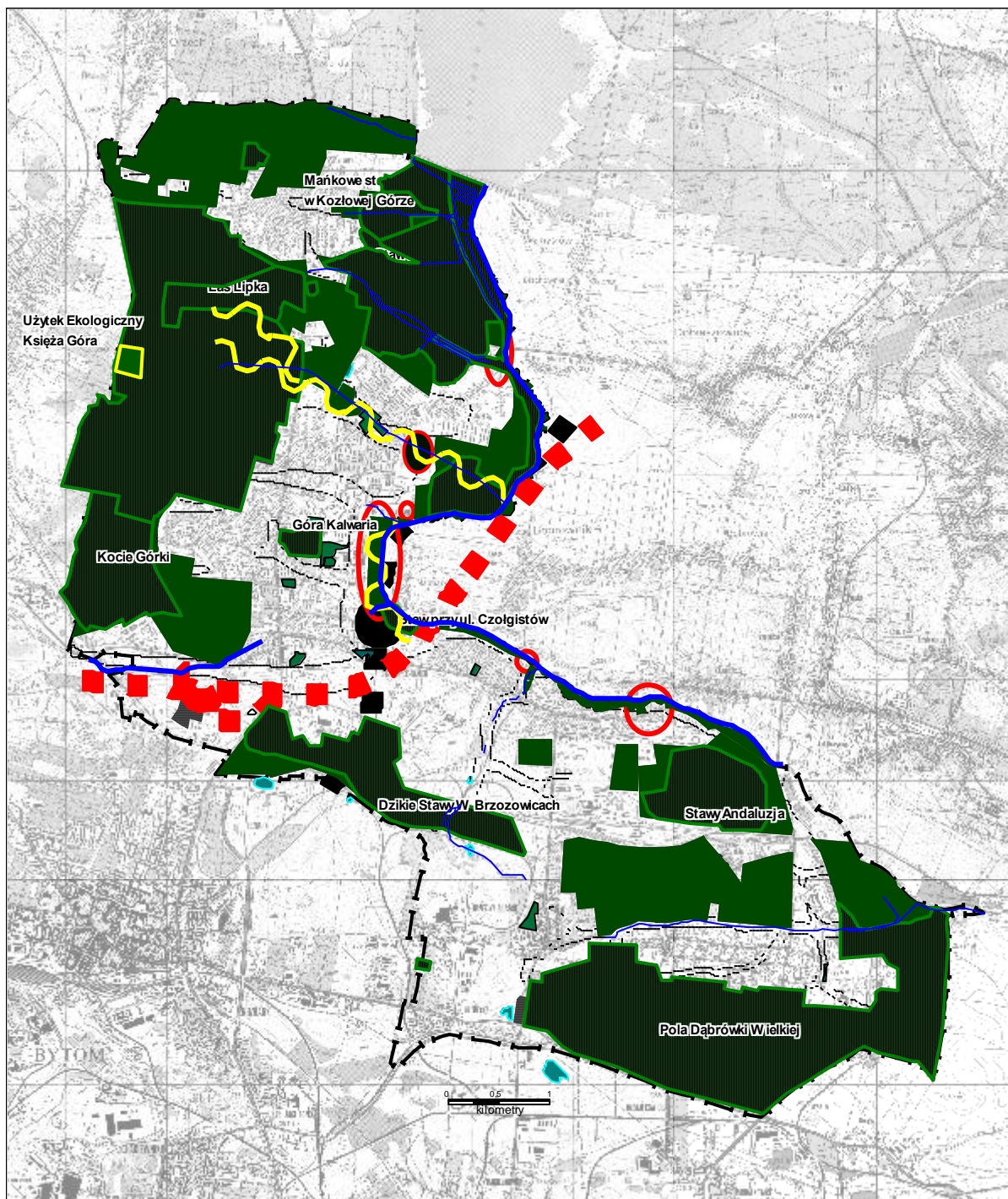
System przyrodniczy stanowi element zagospodarowania przestrzennego tworzący układ sieciowy o różnorodnych formach ochrony, złożony z terenów o walorach przyrodniczych i krajobrazowych. Zakłada ochronę i przetrwanie istniejących wartości oraz ich sukcesywne odtwarzanie. Powinien to być układ uzupełniających się elementów przyrody i krajobrazu. Poprzez podejmowane działania ochronne i rewaloryzacyjne, w założeniu powinien być istotnym czynnikiem porządkowania struktury przestrzennej.

Zasadniczym i najwartościowszym elementem konstrukcji systemu przyrodniczego są pasma ekologiczne o przebiegu zgodnym z układem dolin rzecznych, uzupełnione o tereny leśne oraz tereny stanowiące fragmenty (pozostałości ekosystemów) o dużych wartościach a także tereny o obniżonym potencjale biologicznym pełniące funkcje łączące poszczególne elementy, zapewniając ich ciągłość przestrzenną.

Trzon systemu przyrodniczego Piekar Śląskich stanowią tereny wyszczególnione w waloryzacji przyrodniczej. Na ich bazie, w oparciu o zasadniczy przebieg doliny Brynicy i łączących się z nią obszarów kwalifikujących się do ochrony i rewitalizacji, powstała koncepcja konstrukcji przestrzennej systemu przyrodniczego w obrębie miasta. Na tle obszarów przyrodniczo cennych, zaznaczono tereny najlepiej rozpoznane, szczegółowo opisane przez piekarskich przyrodników a także tereny pozwalające przywrócić łączność (ciągi ekologiczne) lub stanowiące uzupełnienie lub strefę buforową wobec terenów o większej bioróżnorodności. Są to ogrody działkowe, zieleń miejska i cmentarze.

Wskazano tereny, które z uwagi na pełniące funkcje utraciły bezpowrotnie swe walory biologiczne. Przedstawiono również słabe punkty w zachowaniu ciągłości ekosystemu stanowiące bariery i zagrożenia.

Tereny o wyjątkowych walorach przyrodniczych w skali miasta występują w północnym biegu Brynicy od ujścia ze zbiornika Kozłowa Góra do Osiedla Wieczorka. Od strony zachodniej do doliny przylega kompleks leśny (Las Diablina) o największej zadrzewionej powierzchni w Piekarach Śląskich zajmującej ok. 170 ha. Obszar ten, łącząc się w kierunku północnym z Parkiem Świerklanieckim a dalej z kompleksem lasów Tarnogórskich pełni istotną rolę topoklimatyczną nawietrzając dolinę Brynicy w kierunku południowym.

Rys. 6 Możliwości kształtowania ekosystemu miasta

Od Zbiornika Kozłowa Góra do ul. Józefskiej po obu brzegach Brynicy rozciągają się charakterystycznie wykształcone wilgotne łąki, szeroko zmeliorowane i słabo użytkowane (nie koszone). Teren ten posiada jeszcze naturalne cechy dolinne, dlatego odzyskanie walorów ekosystemowych wymagać będzie działań zarówno ochronnych (zachowawczych) jak i technicznych – restytucji i rewaloryzacji poprzez demontaż urządzeń odwadniających. Fakt ten powinien zostać umieszczony w zapisie ustaleń planu miejscowego.

W kierunku zachodnim ww. obszary tracą pełnię ciągłości z kompleksem agrocenoz i lasem Lipka za pomocą terenów zainwestowanych (węzeł komunikacyjny), ograniczając tym samym pełnienie funkcji topoklimatycznej na linii wschód-zachód.

Na styku terenów mieszkaniowych – Kolonii Józefka i Osiedla Wieczorka wzdłuż Brynicy występuje mozaika terenów o zróżnicowanych cechach siedliskowych (łąki, zadrzewienia, pola uprawne, oczka wodne) przestrzennie ze sobą połączonych. Tereny te mają szansę wzmocnić i utrwalić bioróżnorodność zwłaszcza, iż pozostają w otoczeniu terenów wspomagających system przyrodniczy w formie ogrodów działkowych. Zachowanie ciągłości tych terenów z kompleksem agrocenoz w zachodnim fragmencie miasta sprzyja utrzymaniu systemowych funkcji przyrodniczych i klimatycznych.

Należy rozważyć potencjalną możliwość perspektywicznego udroźnienia doliny (biegnącej na osi północny zachód-południowy wschód) na zawężonym odcinku doliny cieku – blokada w postaci zespołów garażowych w obszarze zabudowy mieszkaniowej.

W środkowym biegu Brynicy (na wysokości Bobrowniki-Namiarki) na odcinku od oczyszczalni do ujścia Szarlejki zainwestowanie miejskie i przemysłowe wkroczyło w bezpośrednie sąsiedztwo koryta rzeki obniżając wartość środowiska przyrodniczego pogarszając cechy klimatyczne i deprecjonując walory krajobrazowo-kulturowe. Tereny KWK „Piekary” stwarzają szansę rewaloryzacji tego terenu i zagospodarowania w formie zieleni. Umożliwi również właściwą ekspozycję widokową wzgórza Kalwaryjskiego widocznego jako dominujący element krajobrazu od strony wschodniej z trasy autostrady A1.

Nową poważną barierą technologiczną utrudniającą drożność regionalnego systemu przyrodniczego i mającą bezpośredni wpływ na jakość środowiska w Piekarach Śląskich jest autostrada A1, przecinająca dolinę Brynicy. Zagrożona jest zwłaszcza północna część doliny Brynicy, w tym Bekasowa Łąka o szczególnej wartości przyrodniczej. Należy także zapobiec skutkom przerwania korytarza ekologicznego w przypadku realizacji projektowanej linii kolejowej na lotnisko w Pyrzowicach.

W obszarze południowo-wschodnim miasta występują większe zespoły terenów otwartych, łączących się od strony zachodniej z formacją dolinną Brynicy, w istotny sposób mogących rozbudować przestrzenny zakres systemu.

Są to obszary o znacznych powierzchniach, będące w użytkowaniu rolniczym lub stanowiących ugory o słabej lub wykluczonej przydatności do zainwestowania na skutek znacznych osiadań gruntu i zawodnień. Elementem spajającym wewnątrz ww. obszary otwarte wskazane do utrzymania i ochrony są dwie doliny cieków łączących się w pojedynczy dopływ Brynicy. Pełnią one funkcję łącznika pomiędzy poszczególnymi zbiorowiskami bioróżnorodności.

Połączenia funkcjonalno-przestrzenne zasadniczego i stosunkowo spójnego pasma Brynicy w kierunku zachodnim zostało przerwane na skutek terenów zdegradowanych przemysłowych w części południowo-zachodniej Piekar Śląskich na pograniczu z Bytomiem, a następnie definitywnie zablokowane obszarem zurbanizowanym samego Bytomia. Istniejąca więc przestrzeń Brynicy utrzymana została wyłącznie w północnej, uprzywilejowanej pod względem środowiskowym części miasta z rozległymi obszarami agrocenoz wraz z lasem Lipka położonych na wzniesieniach Płaskowyżu Tarnowickiego.

Obszar ten stanowi istotną rolę w przewietrzaniu i natlenianiu obszarów zurbanizowanych z pośrednictwem form dolinnych ukierunkowanych na wschód i południe.

Ciągłość obszarów otwartych w kierunku południowym zostaje gruntownie przerwana przez zainwestowane tereny o funkcji przemysłowej i tereny zdegradowane przeznaczone do rekultywacji, wysoko obwałowane koryto Szarlejki. Izolacja przestrzenno funkcjonalna terenów biologicznie czynnych pogłębiona została poprzez realizację węzła komunikacyjnego na autostradzie A1.

Na szansę rozwojową oczekuje przekształcony teren mogący w znacznym stopniu wypełnić brakujące ogniwo w ekosystemie w południowo-zachodniej części miasta. Obszar ten – Dzikie Stawy w Brzozowicach stanowi nieużytek przemysłowy o urozmaiconym przyrodniczym charakterze powstałym w drodze naturalnej sukcesji.

2.3.5 UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WYNIKAJĄCE ZE STANU I FUNKCJONOWANIA ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

Syntetyczna ocena warunków środowiska geograficznego

Kompleksowe spojrzenie na podstawowe elementy środowiska przyrodniczego oraz analiza jakości i funkcjonowania środowiska jako całości wskazuje na wiele czynników mających zasadniczy wpływ na możliwości swobodnego gospodarowania przestrzenią. Ograniczenia

dotyczące zabudowy terenu mają w większości przypadków genezę antropogeniczną, związaną z gospodarczym, wręcz rabunkowym korzystaniem z zasobów naturalnych. Czynniki wybitnie przyrodnicze ograniczające możliwości posadowienia obiektów są w skali miasta marginalne i ograniczają się w zasadzie do pierwotnych dolin cieków z uwagi na niepewne podłoże gruntowo-wodne oraz warunki klimatyczno-zdrowotne.

Jako najbardziej istotną przyczynę ograniczeń w swobodnym rozwoju urbanistycznym miasta wymienić należy skutki wielowiekowej eksploatacji górniczej ze szczególnym uwzględnieniem górnictwa węgla kamiennego, cynku i ołowiu oraz przemysłu przetwórczego.

- Różnego rodzaju grunty nasypowe, będące wynikiem prowadzenia działalności gospodarczej, w tym zwałowiska i osadniki zajmujące ogromną przestrzeń o powierzchni blisko 320ha i będące istotnym przeciwwskazaniem do zabudowy.

Zwałowiska są zwykle obiektami nieuporządkowanymi pod względem litologicznym. Wynika z tego problem z doborem właściwego sposobu ich zagospodarowania i rekultywacji na większych obszarach.

Część nasypów ulega likwidacji poprzez m.in. eksploatację z nich surowca do wtórnej przeróbki. Dotyczy to głównie zwałów odpadów z hutnictwa. **Rejony występowania nasypów określa się jako obszary o niekorzystnych warunkach geologiczno-inżynierskich, praktycznie wykluczających możliwość bezpośredniego posadowienia fundamentów.** Wynika to m.in. z dużych na ogół spadków terenu, ze złego zagęszczenia zdeponowanych osadów lub wręcz ich stanu luźnego, nawodnienia i podatności na upłynnienie w przypadku odpadów flotacyjnych. Dodatkowym niekorzystnym czynnikiem w przypadku nasypów pogórnich jest zawartość węgla (głównie w postaci okruchów), który w sprzyjających okolicznościach może ulec zapaleniu. Z omawianymi nasypami wiążą się także duże problemy ze statecznością skarp oraz niekorzystną obecnością związków chemicznych, które w połączeniu z wodą mogą ujemnie wpływać na obiekt posadowiony na nasypie bądź w jego pobliżu. Rekultywacja zwałowisk dla potrzeb zabudowy kubaturowej jest bardzo trudna i często nie przynosi zamierzonego efektu.

Skutkiem podziemnej eksploatacji kopalni są różnego pochodzenia deformacje powierzchni związane z drążeniem chodników eksploatacyjnych, szybów i szybków udostępniających złoża, skutkujących przemieszczaniem się górotworu do pustek pozostałych po eksploatacji pokładów. W konsekwencji powstają szkody górnicze w środowisku naturalnym

i w elementach zagospodarowania powierzchni zarówno kubaturowych jak i liniowych. W zależności od warunków geologiczno – górniczych, a przede wszystkim od głębokości zalegania i miąższości pokładu, wielkości eksploatowanego pola oraz sposobu eksploatacji, na powierzchni powstają deformacje terenu, które należą do zjawisk niezwykle skomplikowanych i złożonych, nie dających się łatwo opisać i przewidzieć. Deformacje nieciągłe powstają na ogół w sposób gwałtowny i są praktycznie niemożliwe do przewidzenia. Szczególnie zagrożona jest powierzchnia w obrębie której nastąpiła duża koncentracja robót.

Na mapie przedstawiono obszary, gdzie dokonano płytkiej eksploatacji surowców (do 100m), zlokalizowano szyby górnicze a także zaznaczono zasięg przewidywanych osiadań powierzchni terenu do końca koncesji poszczególnych kopalń. Nakładające się na siebie zasięgi dawnych płytkich zrobów, przewidywanych deformacji mających swe źródło we współczesnej eksploatacji na dużych głębokościach oraz jednocześnie położenie terenu w zasięgu dużej koncentracji szybów powoduje sumowanie się na powierzchni niekorzystnych, trudnych do przewidzenia zjawisk.

Są to obszary o dużym ryzyku w zakresie stabilności gruntu, a co za tym idzie bardzo trudne dla posadowienia obiektów trwałych. Projektowanie zabudowy kubaturowej w tych miejscach poprzedzone być musi szczegółowymi badaniami geologiczno - inżynierskimi. Budowle wznoszone na takich terenach wymagają specjalnych fundamentów i zabezpieczeń, a niejednokrotnie konieczne jest wzmocnienie podłoża budowlanego, co ma niebagatelny wpływ na wzrost kosztów danej inwestycji.

- Zjawiskiem nie rozpoznany pozostają strefy uskokowe i ich wpływ na stabilność obiektów realizowanych w obrębie stref ich przebiegu.

Problem ten analizowano na potrzeby inwestycyjne związane z budową autostrady A1. W okolicy węzła „Piekary Śląskie” w utworach triasowych i karbońskich, stwierdzono rozwinętą strefę aktywnego Uskoku Radzionkowskiego, którego uaktywnienie może spowodować na powierzchni rozległe deformacje: zapadliska i szczeliny. Z uwagi na obecność uskoku oraz skutki eksploatacji górniczej w korpusie drogowym zostały zabudowane urządzenia do pomiaru odkształceń górotworu oraz identyfikacji nagłych deformacji nieciągłych terenu. Przewiduje się również stały monitoring podłoża autostrady A1.

Uwarunkowania wynikające ze stanu gleb i ziemi

Brak pełnego rozpoznania w postaci kompleksowej oceny jakości gleb i ziemi nie pozwala jednoznacznie ocenić wpływu skażenia gleby na możliwości inwestycyjne w obrębie miasta.

Dostępne dane wskazują, iż znaczne powierzchnie gleb i ziemi są silnie skażone kadmem, cynkiem i ołowiem. W południowym fragmencie miasta znajdują się obszary, na których progowe wartości jakie powinna spełniać gleba i ziemia zostały przekroczone nawet dla terenów przewidzianych pod funkcje przemysłowe.

Prowadzenie na tych obszarach działalności inwestycyjnej poprzedzone być powinno wykonaniem zabiegów rekultywacyjnych.

Uwarunkowania wynikające ze stanu zasobów wodnych stanowią poważny czynnik, który należy uwzględnić przy określaniu kierunków zagospodarowania. Szczególnie istotne jest położenie zwierciadła wód podziemnych, zagrożenie powodziowe, odporność zbiorników wód podziemnych stanowiących zaopatrzenie w wodę pitną na zanieczyszczenia.

- Występowanie zwierciadła wody na głębokości mniejszej niż 2m należy uznać za utrudniające, w szeregu przypadków, pod zabudowę terenu. Zależy to jest między innymi od głębokości posadowienia obiektu oraz od możliwości przystosowania terenu przez obniżenie zwierciadła wody gruntowej a także od wielkości i kosztu ewentualnych urządzeń technicznych niezbędnych do realizacji zamierzenia. Konieczne jest przewidywanie - prognoza skutków jakie wywoła obniżenie wody gruntowej na stan innych elementów a przede wszystkim na szatę roślinną i zdolność produkcyjną gleby. Dotyczy to zarówno obszarów odwadnianych, na których nastąpić może przesuszenie jak również obszarów, na które przewiduje się doprowadzenie wód, co może spowodować zbytne ich nawodnienie.

Możliwość posadowienia obiektów zależna jest od ukształtowania i budowy geologicznej terenu - jego zdolności retencyjnej i wynikającym stąd okresowym układem stosunków wodnych np. podtapianie wodami roztopowymi lub z ulewnych deszczy. W zagłębieniach bezodpływowych oraz obszarach o utrudnionym odpływie wystąpić może zjawisko okresowego podtapiania i zalewania terenu. W ww. obszarach wyklucza się możliwość fundamentowania bezpośredniego obiektów wszelkiego typu. Jako progowe wartości dla bezpieczeństwa posadowień budynków przyjmuje się występowanie wód podziemnych na głębokości od 2 m pod poziom terenu.

Położenie zwierciadła wody gruntowej zostało zaburzone na wielu obszarach eksploatacją górnictw. Na zmiany jego położenia miało wpływ odwadnianie kopalń oraz osiadanie terenu. Również zaniechanie eksploatacji czego rezultatem jest zamykanie w ostatnich latach niektórych kopalń również może wpływać na zmiany w położeniu zwierciadła wód podziemnych.

- Zgodnie z informacją uzyskaną z RZGW w Gliwicach, tereny zagrożone powodzią mieszczą się w międzywału. Nie ma więc wyraźnych wskazań do ograniczeń zabudowy. Aktualnie sporządzany jest dokument uwzględniający możliwość wystąpienia stanów powodziowych i mający w założeniu stanowić podstawę do działań planistycznych. Opracowanie nie uwzględnia konsekwencji przerwania wału przeciwpowodziowego i jego skutków dla otoczenia.
- W dolinie Brynicy uwzględnić natomiast należy wpływ budowli i urządzeń wodnych na przydatność do zabudowy wokół zbiorników i określenie strefy bezpieczeństwa poniżej zapór wodnych na wypadek awarii urządzeń piętrzących. Wyznaczone zostały tereny zagrożone zalaniem w przypadku wystąpienia awarii zapory wodnej na zbiorniku Kozłowa Góra. Tereny te muszą być wyłączone z zabudowy przynajmniej do czasu bezwzględnego zabezpieczenia przed skutkami awarii.

Dokonana lokalizacja w rejonie potencjalnego zagrożenia awarią zapory dużych osiedli mieszkaniowych, obiektów przemysłowych, infrastrukturalnych i komunalnych (m.in. oczyszczalnia ścieków „Południe”, Park Andaluzja, dwóch cmentarzy) obarczone jest ryzykiem i powinny być wdrożone systemy działania awaryjnego.

Przecięcie doliny Brynicy barierą technologiczną autostrady A1, zmieni zasięg przewidywalnej fali awaryjnej ze zbiornika Kozłowa Góra. Nowy zasięg terenów potencjalnie narażonych na zalanie nie został dotychczas uwidoczniony w dostępnych opracowaniach.

Wody podziemne pomimo, iż nie stanowią bezpośredniego zaopatrzenia w wodę pitną dla mieszkańców miasta, z uwagi na bardzo słabą izolację oraz łatwe przenikanie zanieczyszczeń do eksploatowanych poziomów wodonośnych powinny być chronione przed skażeniem. Szczególną uwagę należy zwrócić na tereny występujące w północno-zachodniej części miasta, w obrębie GZWP Gliwice oraz projektowanej strefy ochronnej z uwagi na brak izolacji wód tego zbiornika i bardzo dużym zagrożeniu dla jakości jego wód. W obszarze wskazanym na mapie wynikowej jako teren o bardzo słabej izolacji, obejmujący swym

zasięgiem ponad 37% powierzchni miasta, powinny obowiązywać zaostrzone rygory lokalizacji potencjalnych źródeł zanieczyszczeń.

Na terenie Piekar Śląskich wśród gruntów zakwalifikowanych w atlasie geologiczno-inżynierskim jako grunty nienośne największą powierzchnię zajmują nasypy budowlane i przemysłowe. Nasypy budowlane, powstały w sposób kontrolowany przy realizacji różnych inwestycji, między innymi celem zniwelowania nierówności powierzchni terenu oraz w sposób niekontrolowany, jako składowiska różnorodnych odpadów stałych takich jak gruz, cegła, fragmenty drewna, częściowo odpady z hutnictwa, wymieszane i wypełnione gruntami zarówno sypkimi jak i spoistymi, o różnej granulacji i konsystencji. Wypełniają one lokalne zagłębienia powierzchni terenu, mają również charakter nasypów nadpoziomowych. Czasem współwystępują z nasypami przemysłowymi stanowiąc warstwę podścielającą je bądź przykrywającą. Mogą być źródłem zanieczyszczenia środowiska, przede wszystkim płytkiego podłoża i wód gruntowych.

Nasypy niekontrolowane uważa się za nie nadające się do bezpośredniego posadowienia obiektów głównie ze względu na ich bardzo niejednorodny skład oraz zróżnicowany i zmienny stan zagęszczenia, co powoduje że obciążone wykazują bardzo nierównomierne osiadania. W przypadku konieczności zabudowy terenu pokrytego takimi nasypami zaleca się usunięcie ich z podłoża.

Rejony występowania gruntów organicznych – dolina Brynicy na północ od Kolonii Józefka - najczęściej zawodnionych, stanowią obszary, na których praktycznie wyklucza się posadowienie obiektów bez wcześniejszej wymiany lub wzmocnienia podłoża gruntowego.

Seria, leje i kawerny krasowe wypełnione, związane są z występowaniem wapieni i dolomitów triasowych. Są to przede wszystkim powierzchniowe formy wymywania skał wapiennych. Zagłębienia, leje i kieszenie krasowe wypełnione zostały wtórnie materiałem gruntowym pochodzącym ze zwietrzenia, przemycia i przemieszczenia osadów w pionie na skutek przepływu wód gruntowych. Pod względem litologicznym materiał wypełniający to gliny, pyły, iły, czasem piaski o różnym uziarnieniu. Grunty te mogą zawierać drobny rumosz miejscowych skał.

Warunki budowlane ocenia się jako niekorzystne przede wszystkim z uwagi na nierównomierne osiadania, szczególnie w razie posadowienia obiektów na krawędzi leja.

Klasyfikacja warunków budowlanych:

1. Warunki niekorzystne

Obszary występowania gruntów nienośnych bez względu na głębokość wód podziemnych, tereny podmokłe i zabagnione, zwałowiska i nasypy. Wyklucza się możliwość fundamentowania bezpośredniego obiektów wszelkiego typu

2. Warunki mało korzystne

Obszary występowania gruntów słabo nośnych bez względu na głębokość wód podziemnych oraz gruntów nośnych przy jednoczesnym występowaniu wody podziemnej na głębokości do 2,0 m. Obszary występowania pustek i starych wyrobisk w podłożu szczególnie związanym z płytką eksploatacją. Możliwość posadowień bezpośrednich obiektów budownictwa lekkiego przy konieczności szczegółowego rozpoznania geotechnicznego oraz ewentualnym odwodnieniu terenu na czas budowy i wzmocnieniu podłoża.

3. Warunki korzystne

Obszary występowania gruntów nośnych, występowanie wód podziemnych na głębokości poniżej 2,0m, brak pustek i starych wyrobisk w podłożu, tereny poza zasięgiem płytkiej eksploatacji. Możliwe posadowienie bezpośrednio obiektów wszelkiego typu.

Na terenie Piekar Śląskich zdecydowanie dominują grunty o mało korzystnych warunkach dla budownictwa, co związane jest przede wszystkim z występowaniem terenów o niestabilnym gruncie w obszarach występowania płytkiej eksploatacji.

Stan zagrożeń związanych z dawną eksploatacją górniczą pozostaje nadal nierozpoznany.

2.3.6 PODSUMOWANIE

Piekary Śląskie są miastem o zróżnicowanych walorach środowiska przyrodniczego. Obok terenów przekształconych przez człowieka w wyniku długoletniej działalności gospodarczej, zachowały się tereny biologicznie czynne o dużych wartościach. Część z nich objęta została ochroną prawną poprzez nadanie statusu użytku ekologicznego bądź wpisanie do rejestru zabytków jako część klasztornej założenia parkowego.

Siła środowiska przyrodniczego Piekar Śl. tkwi w zachowaniu dużych, nie podzielonych powierzchni terenów biologicznie czynnych, obejmujących północną część miasta rozpościerającą się od doliny rzeki Brynicy na wschodzie, tereny lasu Diablina i Lipka poprzez strefę użytków rolnych, po okolice Kocich Gór. Tereny te z unikatową florą i fauną

stanowią dużą wartość przyrodniczą. Przedłużeniem od strony południowo wschodniej, poprzez dolinę Brynicy są pola Dąbrówki Wielkiej. Uzupełnieniem systemu przyrodniczego są izolowane enklawy rozrzucone pomiędzy terenami zainwestowanymi, bądź zdegradowanymi.

Gwarancją właściwego funkcjonowania ekosystemu przyrodniczego jest jego przestrzenna spójność i różnorodność biologiczna. Dla właściwego przewietrzania miasta konieczne są drożne korytarze mogące wynieść zanieczyszczone powietrze z terenów zurbanizowanych i dotlenić obszary zamieszkania. Tę rolę pełnią tereny zielone w północnej części miasta, a z uwagi na przeważający kierunek wiatru oraz ukształtowanie terenu – w szczególności sposób - obszary otwarte na pograniczu Piekar i Radzionkowa. Obszar ten stanowi podstawową strefę dotleniającą tereny wysokozurbanizowane położone w centralnej części miasta. Dodatkową siłą tego obszaru jest jego otoczenie - z lasami i zbiornikiem wodnym Kozłowa Góra.

Do odtworzenia właściwych cech i elementów środowiska oraz jego struktury, stwarzających możliwości prawidłowego funkcjonowania systemu, konieczne są działania systemowe i kompleksowe.

Wyznaczanie ekosystemu miasta w założeniu powinno opierać się o zasadę ciągłego i spójnego układu w oparciu o tereny dolinne i najbardziej wartościowe siedliska przyrodnicze.

Na ekosystem Piekar Śląskich składają się tereny biologicznie czynne skupiające elementy pełniące różne funkcje, o zróżnicowanych wartościach przyrodniczych. Wszystkie elementy ekosystemu są terenami aktywnymi biologicznie lub rokującymi na przywrócenie im funkcji przyrodniczej. Dla uzyskania stabilnego układu przyrodniczego ich ranga powinna być systematycznie podnoszona. Wariantem pożądanym jest zaniechanie prowadzenia działalności i wnoszenia obiektów kubaturowych w obrębie terenów aktywnych biologicznie. Dopuszczyć można jedynie funkcje harmonizujące i wiążące się bezkonfliktowo z walorami obszaru.

W wyniku działalności inwestycyjnych przerwana została ciągłość ekosystemu miasta pomiędzy częścią północną i południową z uwagi na wybudowaną autostradę A1 biegnącą na osi wschód zachód śladem pierwotnej doliny Szarlejki i dalej krótkim odcinkiem w dolinie Brynicy. Zagroza to funkcjonowaniu cennych ekosystemów (między innymi Bekasowej Łąki).

Duże ograniczenia dla prawidłowego funkcjonowania środowiska stanowi poważna bariera przestrzenna, położona u stóp Kościoła na Górze Kalwarii, w samym dnie Brynicy, będąca skutkiem lokalizacji w latach 50tych ubiegłego wieku KWK „Piekary”.

Rys. 7 Zestawienie fragmentu mapy WIG z 1934r. z Górą Kalwarią i meandrującą Brynicą oraz zdjęcia lotniczego z 2011r. z terenami przemysłowymi dawnej KWK „Piekary” położonymi u stóp Góry Kalwarii nad uregulowaną już rzeką.

Bariery technologiczne występujące w formie przewężeń dolinnych to: Osiedle Wieczorka z zespołem garażowym w dolinie Józefki, a w dolinie Brynicy od północy: Kolonii Józefka z cmentarzem, wiadukt kolejowy nad Brynicę w Brzozowicach – Kamieniu, Osiedle Andaluzja, Osiedle Powstańców Śląskich i cmentarz.

Miasto ma bardzo specyficzne, bardzo trudne warunki budowlane i hydrogeologiczne. Prowadzona od ponad stulecia eksploatacja węgla kamiennego oraz górnictwa kruszcowego doprowadziła do znacznych, niekorzystnych zmian funkcjonowania środowiska przyrodniczego jako całości. Południowa część miasta stanowi podziemny labirynt chodników i szybów (ponad 430). Wyjątkowo duży jest udział nasypowych gruntów przemysłowych deponowanych w formie zwałowisk i osadników bądź stanowiących wypełnienie niecek obniżeniowych. W zasięgu stwierdzonej płytkiej eksploatacji kopalni pozostaje ok. 1400 ha gruntów, co stanowi blisko 35% powierzchni miasta. Taki stan rzeczy ma szczególnie niekorzystny wpływ na trwałość gruntów.

Deformacje terenu i drenaż wód podziemnych spowodował znaczne zakłócenie obiegu wód powierzchniowych, które straciły więź przyrodniczą, poprzez regulację i uszczelnienie koryta, wprowadzenie wysokich obwałowań koniecznych z uwagi na obniżenie terenów sąsiednich, przełożenie i częściowe zakrycie koryta (Szarlejka).

Ważną i niecierpiącą zwłoki staje się potrzeba dalszego zabezpieczenia pozostałości po zwałowiskach, które pozostawione bez rekultywacji przeprowadzonej w profesjonalny sposób stanowią poważne zagrożenie dla środowiska, w tym warunków zdrowotnych mieszkańców. Z uwagi na bardzo małą lesistość miasta pożądany jest leśny kierunek rekultywacji.

2.4 STAN DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTKÓW ORAZ DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ

2.4.1 KRÓTKI RYS HISTORYCZNY

Głównym czynnikiem wpływającym na dzisiejszy układ urbanistyczny miasta jak i funkcję osadniczą jest jego rys historyczny. Poniżej zostały opisane jednostki osadnicze miasta z ich charakterystycznymi wydarzeniami skutkującymi na ich dzisiejszy wygląd.

- Centrum

Charakterystyczną cechą układu urbanistycznego Piekar Śląskich jest to, iż miasto rozwinęło się wzdłuż głównej drogi - osi północ - południe (obecnie ulica Bytomska). Brak jest tradycyjnego, historycznego centrum wytworzonego wokół rynku lub głównego placu. Brak historycznych wnętrz urbanistycznych (układ placów, przestrzeni publicznych). Życie centrum miasta "rozgrywa się" przy ruchliwej arterii komunikacyjnej - najintensywniej w okolicach Bazyliki Mniejszej NMP i wzgórza Kalwarii.

Obiekty zlokalizowane przy ulicy Bytomskiej i w jej sąsiedztwie to w większości budynki o charakterze zabytkowym. Najwartościowsze obiekty z tego obszaru opisane i opracowane zostały przez Pracownię Dokumentacji Zabytków "Abakus" w 1999r. w dokumentacji pt. „Rewaloryzacja mieszczańskiej zabudowy zabytkowej przy ul. Bytomskiej w Piekarach Śląskich”.

Budynki w centrum miasta mają charakter mieszkaniowy, mieszkaniowo - handlowy, mieszkaniowo - usługowy, usługowy i użyteczności publicznej. Zdecydowana większość powstała na przełomie XIX i XX wieku i nie posiada wyraźnych cech stylowych

lub ma jedynie elementy dekoracyjne w neostylach. Obiekty są dwu-, trzy- i czteropiętrowe. Mimo to, obiekty te nadawały określony charakter miastu. W wyniku współczesnych, intensywnych przekształceń zaistniało wiele zmian, w tym bardzo niekorzystnych. Większość z nich powstała w trakcie przystosowywania parterów budynków do celów handlowo - usługowych. Zmiany te wykonywane przez indywidualnych inwestorów dokonywane były i są bez poszanowania charakteru całości elewacji danego obiektu (osie - podziały pionowe i poziome elewacji) oraz bez uwzględnienia przekształceń w budynkach sąsiednich. Wykorzystywane są różne materiały (drewno, aluminium, PCV), stosowana jest agresywna i niestosowna kolorystyka, likwidowany jest detal architektoniczny (bonie, gzymsy, sztukaterie).

- Osiedle "Pod Lipami"

Osiedle współczesne zabudowane domami jednorodzinnymi wolnostojącymi i bliźniaczymi o współczesnej formie architektonicznej. W zachodniej części dzielnicy, wzdłuż ulic: Jana Lortza, ks. S. Staszica, Jasionowskiego, gen. J. Dąbrowskiego, zlokalizowana jest kolonia robotnicza "fińskich" domków jednorodzinnych wolnostojących z ogródkami przydomowymi.

Charakterystyczną cechą tego układu jest ład przestrzenny wyrażający się generalnie w konsekwentnym zachowaniu linii zabudowy, utrzymaniu jednakowych odległości między budynkami, powtarzalności kształtu i wielkości działek. Kilka domów uległo przekształceniom polegającym na dobudowach, dociepleniach i zmianach elewacji.

- Osiedle Wieczorka I

Osiedle zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej. Bloki z lat pięćdziesiątych i sześćdziesiątych XX wieku. Charakterystyczną cechą tej zabudowy jest jednolita forma architektoniczna budynków – trzy i cztery kondygnacyjne w większości dachy dwuspadowe. Warty zachowania jest układ urbanistyczny zamknięty ulicami: Jana Pawła II, Waculika, Olimpijskiej, Kleberga, Hallera, Mastalerza.

- Osiedle Wieczorka II

Osiedle zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i wielorodzinnej oraz usługowej. Budynki zróżnicowane pod względem formy architektonicznej, wysokości, okresu budowy. W części zachodniej (bliżej ul. Bytomskiej) wzdłuż ulicy Jana Pawła II budynki starsze, w kierunku wschodnim w miarę rozwoju budynki młodsze. Na terenie tym nie występują ani wartościowe elementy historycznego układu urbanistycznego, ani wartościowe zespoły obiektów zabytkowych.

- Kolinia Józefka

Osiedle nowych domów jednorodzinnych w zabudowie wolnostojącej, szeregowej i bliźniaczej.

- Dąbrówka Wielka

Pierwsze wzmianki o osadzie Dąbrówka pochodzą z 1277r. W XIVw. prowadzono tutaj eksploatację rud srebra i ołowiu, a w XIXw. powstały kopalnie rud żelaza i cynku. Założenie urbanistyczne opiera się na układzie dwóch głównych ulic: Przyjaźni i Jagiellońskiej biegnących na osi wschód - zachód prawie równoległe do siebie. Ulice te połączone są siecią ukośnych, wzajemnie równoległych uliczek. Uliczki poprzeczne, w większości są bardzo wąskie, jednokierunkowe lub w ogóle bez możliwości przejazdu (jedynie piesze przejścia). Na terenie Dąbrówki Wielkiej przeważa zabudowa jednorodzinna wolnostojąca i bliźniacza o wysokości do dwóch kondygnacji naziemnych. Obiekty o wysokości trzech kondygnacji występują pojedynczo i mają charakter usługowo - mieszkaniowy. Forma architektoniczna budynków jest zróżnicowana w zależności od okresu powstania. Wyróżnić można 4 główne grupy budynków:

- małe domki typu wiejskiego, parterowe z pomieszczeniami mieszkalnymi na poddaszu, dachy dwuspadowe obecnie kryte papą, sytuowane krótszą ścianą wzdłuż ulicy,
- budynki z przełomu wieków oraz z pierwszej połowy XXw., funkcjonalistyczne, z charakterystycznymi ceglanyimi elewacjami, dwie - trzy kondygnacje mieszkalne oraz wysoki stropodach płaski; na elewacjach, frontowych w większości obiektów, charakterystyczne betonowe nadproża ze skromnym ornamentem,
- współczesne wille - domy jednorodzinne wolnostojące,
- pojedyncze bloki wielorodzinne zrealizowane w systemie wielkopłytyowym we wschodniej części Dąbrówki Wielkiej.

Na obszarze Dąbrówki Wielkiej brak cech i elementów ładu przestrzennego:

- przemieszana lokalizacja obiektów o różnych formach architektonicznych,
  - dowolne usytuowanie obiektów względem dróg (brak charakterystycznych linii zabudowy),
  - różnorodne usytuowanie obiektów względem stron świata.
- Brzeziny Śląskie

Gminę pod nazwą "Birkenhain" utworzono w 1882r. na podstawie dekretu króla pruskiego. Rozwój osady datuje się właśnie od I połowy XIXw. Wtedy to do wsi przybyli robotnicy pracujący przy wydobywaniu rud galmanu na tzw. Górcie. w 2. połowie XIXw. powstały tu dwie kopalnie "Samuelsgluck" ("Szczęście Samuela") oraz "Blei Scharley" ("Biały Szarlej"). Brzeziny Śląskie rozwijały się wzdłuż głównej drogi - osi północ - południe (obecnie ulica Bednorza). Teren o zróżnicowanej zabudowie w zależności od okresu powstania. Wyróżnić można następujące główne typy zabudowy :

- funkcjonalistyczne kamienice mieszkalne z przełomu XIX i XXw., dwu, trzy kondygnacyjne z elewacjami z czerwonej cegły i skromnym detalem architektonicznym, utrzymana linia zabudowy (np. południowa pierzeja ul. W. Roździeńskiego),
- budynki wielomieszkaniowe współczesne z różnych lat okresu powojennego (bloki wielkopłytowe różnych systemów, z cegły z lat sześćdziesiątych, np. na zachodnim końcu ul. W. Roździeńskiego, przy ul. Fr. Kotuchy),
- pojedyncze budynki mieszkalne, mieszkalno - handlowo - usługowe funkcjonalistyczne z przełomu XIX i XXw. nie tworzące zwartych zespołów.

- Brzozowice - Kamień

Osada położona nad Brynicą, wzmiankowana już w XIIIw. Szybki rozwój osady o charakterze przemysłowo - rolniczym datuje się od wieku XIX i związany był z rozwojem kopalnictwa (kopalnia cynku "Cecylia", kopalnia "Brzozowice"). Obecnie zabudowa ma zróżnicowany charakter. Nie ma możliwości wyodrębnienia zespołu zabudowy o charakterze zabytkowym, a jedynie pojedyncze obiekty. Centralna część Brzozowic - Kamień - wzdłuż głównej ulicy Oświęcimskiej na odcinku od skrzyżowania z ul. Partyzantów (jeszcze na terenie os. Andaluzja) do skrzyżowania z ulicą J. Długosza (ul. Lotników)

ma charakter zróżnicowany. Utrzymana jest jednak w większości linia zabudowy, większość budynków ma charakter funkcjonalistyczny i posiada elewacje z cegły.

- Osiedle Andaluzja

Teren wzdłuż ulicy J. Długosza opada z kierunku wschodniego na zachód. Budynki jednorodzinne pochodzą z ostatnich lat, nie posiadają cech zabytkowych. Posiadają zróżnicowaną formę, wygląd zewnętrzny, brak uporządkowanej linii zabudowy, różnorodne usytuowanie względem dróg i stron świata, tereny nieruchomości zabudowane różnorodnymi budynkami gospodarczymi i garażowymi. Zabudowa wzdłuż ulicy Bpa Nankera jest starsza i w pierwszej linii zabudowy nadal utrzymany jest ład przestrzenny. Zabudowa ta nie ma cech zabytkowych jednak posiada określony charakter. Obiekty zlokalizowane w dalszych liniach zabudowy już są bardzo zróżnicowane, realizowane na przestrzeni ostatnich kilkudziesięciu lat mają różną formę oraz dowolnie posadowione względem obiektów pierwszej linii zabudowy i stron świata.

- Osiedle Powstańców Śląskich

Obiekty współczesne, bloki wielkopłytowe różnych systemów oraz domki jednorodzinne. We wschodniej części (teren na wzniesieniu) zlokalizowane są budynki wielorodzinne z wielkiej płyty, w kierunku zachodnim wraz z opadaniem terenu zabudowa przechodzi w jednorodzinna osiedla Andaluzja.

- Szarlej

Osada o charakterze przemysłowym. Czynne były tu liczne szyby kopalń rud żelaza i metali nieżelaznych ("Wilhelmina", "Otto", "Szarlej" i "Nowa Helena"), wapienniki, fabryka maszyn i kotłów "Wawerda", fabryka wyrobów korkowych "Muller" oraz zakłady mechaniczne "Schramma". Najstarsza część miasta posiada zespoły zabudowy historycznej. Szczególnie wyróżniają się obiekty w kwartale ulic Wyszyńskiego, Bytomskiej, Janty. Zlokalizowane są tutaj obiekty funkcjonalistyczne o charakterze mieszkaniowym, handlowo - usługowym i użyteczności publicznej. Dominującym obiektem jest zabytkowy budynek Wojewódzkiego Szpitala Chirurgii Urazowej. Także obiekty zlokalizowane po zachodniej stronie ulicy Bytomskiej, wzdłuż ulic Bończyka i 1 Maja stanowią zespół o jednolitym zabytkowym charakterze.

- Kozłowa Góra

Kozłowa Góra zlokalizowana jest po zachodniej i wschodniej stronie drogi Bytom-Świerklaniec (ul. Tarnogórska). Po stronie wschodniej teren jest płaski, zabudowany współczesnymi budynkami jednorodzinnymi. Po stronie zachodniej teren mocno wznosi się zaczynając od linii ulicy Tarnogórskiej. Część Kozłowej Góry zabudowana jest również budynkami jednorodzinnymi. Obiekty są współczesne z różnych lat okresu powojennego. Na terenie całej Kozłowej Góry nie ma podstaw wyznaczenia stref ochrony konserwatorskiej. Istnieją jedynie pojedyncze obiekty sakralne do ujęcia w ewidencji. Na odcinku drogi (ul. Bytomska - ul. Tarnogórska) między Piekarami Centrum, a Kozłową Górą po stronie zachodniej widoczny jest kopiec Wyzwolenia.

2.4.2 OBIEKTY ZABYTKOWE WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW

Na terenie Piekar Śląskich zlokalizowanych jest 7 obiektów, (w skład których wchodzi obiekty i obszary) wpisanych do Wojewódzkiego Rejestru Zabytków w Katowicach, tj.:

Lp.	Obiekt objęty ochroną	Adres	Numer rejestru zabytków Data wpisu
1.	Zespół kościelny z XIX wieku: kościół parafialny p.w. NMP i Świętego Bartłomieja, murowany z dwiema wieżami, trójskrzydłowe krużganki (na południe od kościoła, zamknięte do północy kaplicami), mur z rzeźbami apostołów otaczający kościół. Granice ochrony obejmują całość zespołu w ramach ogrodzenia.	Piekary Wielkie, ul. Bytomska	A/659/66 28.05.1966
2.	Kościół kalwaryjski p.w. Przemienienia Pańskiego – obecnie kościół parafialny p.w. Zmartwychwstania Pańskiego, wzniesiony w 1896 roku w stylu neogotyckim.	Piekary Wielkie, ul. Popiełuszki	A/1621/95 29.12.1995
3.	Zespół Kalwarii Piekarskiej, obejmujący kaplice: Różańcowe, drogi krzyżowej, symbolizujące budowle historyczne, Wzniesiony w 1886 roku w stylach neogotyckim, neorenesansowym i neobarokowym.	Piekary Wielkie, ul. Popiełuszki	A/1622/95 29.12.1995
4.	Kościół parafialny p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa z lat 1913-1915. Granice ochrony obejmują kościół wraz z najbliższym otoczeniem w ramach ogrodzenia.	Brzeziny Śląskie ul. Bednorza	A/1685/98 20.11.1998
5.	Kościół parafialny p.w. świętych Piotra i Pawła, wzniesiony w latach 1898-1899 w stylu	Brzozowice – Kamień	A/1688/98 30.12.1998

	neogotyckim. Granice ochrony obejmują kościół.	ul. Nankera	
6.	Kościół parafialny p.w. Matki Boskiej Wspomożenia Wiernych, wzniesiony w latach 1882-1883, rozbudowany w latach 1902-1903. Granice ochrony obejmują kościół.	Dąbrówka Wielka ul. Jagiellońska	A/1686/98 30.12.1998
7.	Zespół Szpitala Spółki Brackiej (obecnie Wojewódzki Szpital Chirurgii Urazowej) wzniesiony w latach 1916-1924, który tworzą następujące obiekty: <ul style="list-style-type: none"> • pawilon główny, • portiernia, • budynek mieszkalny (obecnie administracyjny), • budynek pralni i kuchni, • pawilon dziecięcy, • prosektorium i kaplica. Granice ochrony obejmują całe założenie w granicach działki, z wyłączeniem pawilonu diagnostyczno-zabiegowego, łącznika od pawilonu głównego do kuchni, kiosku, magazynu, wiaty, agregatu prądotwórczego, internatu, garaży, kotłowni i budynku magazynu sprzętu medycznego.	Szarlej ul. Bytomska	A/45/01 06.04.2001

2.4.3 OBIEKTY ZABYTKOWE WPISANE DO GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW

Na terenie miasta Piekary Śląskie znajdują się obiekty zabytkowe wpisane do Gminnej Ewidencji Zabytków. Zestawienie tych obiektów przedstawia poniższa tabela.

L.p.	Obiekt	Lokalizacja - Adres
1.	Kamienica mieszkalno-handlowa	ul. Bytomska 51/ 1 Maja
2.	Budynek mieszkalny	ul. Bytomska 55
3.	Kamienica mieszkalno - handlowa	ul. Bytomska 57
4.	Kamienica mieszkalno-usługowa	ul. Bytomska 59
5.	Budynek mieszkalno-usługowy	ul. Bytomska 61
6.	Kamienica mieszkalno -handlowo-usługowa	ul. Bytomska 65/Miarki
7.	Budynek mieszkalno-usługowy	ul. Bytomska 66
8.	Budynek mieszkalno-handlowy	ul. Bytomska 67
9.	Budynek mieszkalno-usługowy	ul. Bytomska 68
10.	Budynek mieszkalno-handlowy	ul. Bytomska 70
11.	Kamienica mieszkalno-usługowa	ul. Bytomska 72/Wyszyńskiego
12.	Miejski Dom Kultury	ul. Bytomska 73
13.	Kamienica mieszkalno-użytkowa	ul. Bytomska 74/Wyszyńskiego
14.	Kamienica mieszkalno-usługowa	ul. Bytomska 76
15.	Kamienica mieszkalno-usługowa	ul. Bytomska 78

16.	Budynek mieszkalno-handlowy	ul. Bytomska 80
17.	Budynek mieszkalno-usługowy	ul. Bytomska 83
18.	Urząd Miasta	ul. Bytomska 84
19.	Budynek mieszkalno-handlowy	ul. Bytomska 85
20.	Budynek mieszkalny w typie willi miejskiej	ul. Bytomska 86
21.	Budynek Urzędu Pocztowego	ul. Bytomska 90
22.	Budynek banku	ul. Bytomska 88
23.	Budynek mieszkalno-usługowy	ul. Bytomska 101/Pod Lipami
24.	Kamienica mieszkalno-usługowa	ul. Bytomska 107
25.	Kamienica mieszkalno-usługowa	ul. Bytomska 109
26.	Budynek mieszkalno-handlowy	ul. Bytomska 111
27.	Budynek mieszkalno-usługowy	ul. Bytomska 113
28.	Budynek mieszkalno-usługowy	ul. Bytomska 115
29.	Kamienica mieszkalno-usługowa	ul. Bytomska 117
30.	Budynek mieszkalno-usługowy	ul. Bytomska 119
31.	Budynek mieszkalno-handlowy	ul. Bytomska 121
32.	Budynek mieszkalno-usługowy	ul. Bytomska 124
33.	Budynek mieszkalno-usługowy	ul. Bytomska 127
34.	Kamienica mieszkalno-usługowa	ul. Bytomska 129
35.	Kamienica mieszkalno-usługowa	ul. Bytomska 132
36.	Kamienica mieszkalno-usługowa	ul. Bytomska 133
37.	Budynek mieszkalno-usługowy	ul. Bytomska 135
38.	Budynek mieszkalno-usługowy	ul. Bytomska 136
39.	Budynek mieszkalno-usługowy	ul. Bytomska 138
40.	Kamienica mieszkalno-usługowa	ul. Bytomska 145/Londnera
41.	Kamienica mieszkalno-handlowa	ul. Bytomska 147
42.	Budynek mieszkalno-użytkowy	ul. Bytomska 149
43.	Kamienica mieszkalno-użytkowa	ul. Bytomska 151/Wojska Polskiego
44.	Budynek Zespołu Szkół (gimnazjum)	ul. Bytomska 152
45.	Kamienica mieszkalno-handlowa	ul. Bytomska 153
46.	Kamienica usługowa	ul. Bytomska 156
47.	Budynek mieszkalno-użytkowy	ul. Bytomska 157
48.	Kamienica mieszkalno-usługowa	ul. Bytomska 159
49.	Budynek mieszkalno-handlowy	ul. Bytomska 160
50.	Budynek mieszkalno-usługowy	ul. Bytomska 160a
51.	Kamienica mieszkalno-usługowa	ul. Bytomska 161
52.	Budynek mieszkalno-usługowy	ul. Bytomska 162/Plac Mariacki
53.	Budynek mieszkalno-usługowy	ul. Bytomska 163
54.	Kamienica mieszkalno-usługowa	ul. Bytomska 164
55.	Budynek mieszkalno-usługowy	ul. Bytomska 168
56.	Budynek mieszkalno-handlowy	ul. Bytomska 174
57.	Kamienica mieszkalno-handlowa	ul. Bytomska 177
58.	Budynek mieszkalny	ul. Bytomska 178
59.	Budynek mieszkalno-usługowy	ul. Bytomska 182
60.	Budynek mieszkalno-usługowy	ul. Bytomska 188
61.	Budynek mieszkalno-handlowy	ul. Bytomska 198
62.	Budynek Zasadniczej Szkoły Zawodowej	ul. Bytomska 207

63.	Budynek mieszkalno-handlowy	ul. Bytomska 212
64.	Budynek mieszkalno-usługowy	ul. Bytomska 242
65.	Budynek mieszkalno-handlowy	ul. Bytomska 285
66.	Kamienica mieszkalno-usługowa	ul. Bytomska 293
67.	Kamienica mieszkalna	ul. Bytomska 329
68.	Dom mieszkalny	ul. Bytomska 339
69.	Budynek administracyjny d. szkoła ludowa	ul. Bytomska 343
70.	Kamienica mieszkalna	ul. Sobieskiego 19
71.	Kamienica mieszkalna	ul. Sobieskiego 22
72.	Kamienica mieszkalna	ul. Sobieskiego 24
73.	Kamienica mieszkalna	ul. Sobieskiego 26
74.	Kamienica mieszkalno-usługowa	ul. Londnera 3
75.	Willa mieszkalna	ul. Papieża Jana Pawła II 38/ Gen. J. Ziętka
76.	Budynek administracyjny dawnego urzędu gminy	ul. Damrota 19
77.	Miejskie Gimnazjum nr 2	ul. Popiełuszki 8
78.	Kamienica mieszkalno-usługowa	ul. Miarki 1
79.	Dom mieszkalno-usługowy	ul. Miarki 20, 21
80.	Dom mieszkalny	ul. Miarki 22
81.	Kamienica usługowa	ul. Miarki 23
82.	Kamienica mieszkalna	ul. Bończyka 4
83.	Kamienica mieszkalno-usługowa	ul. Bończyka 10
84.	Kamienica mieszkalno-usługowa	ul. Bończyka 18
85.	Kamienica mieszkalna	ul. Traugutta 1
86.	Kamienica mieszkalno-usługowa	ul. Mickiewicza 3a
87.	Kamienica mieszkalna	ul. Wigury 1
88.	Kamienica mieszkalna	ul. Wigury 4
89.	Budynek mieszkalno-usługowy	ul. 1 Maja 4
90.	Budynek mieszkalno-usługowy	ul. 1 Maja 8
91.	Budynek mieszkalny	ul. 1 Maja 10
92.	Budynek mieszkalny	ul. 1 Maja 11
93.	Budynek mieszkalny	ul. 1 Maja 25
94.	Budynek mieszkalny	ul. 1 Maja 28
95.	Budynek mieszkalny	ul. 1 Maja 30
96.	Kamienica mieszkalna	ul. Wigury 10
97.	Kamienica mieszkalna	ul. Wigury 9a
98.	Kamienica mieszkalna	ul. Wigury 9
99.	Kamienica mieszkalno-usługowa	ul. Wigury 8
100.	Kamienica mieszkalna - usługowa	ul. Sienkiewicza 1a
101.	Kamienica mieszkalna - usługowa	ul. Sienkiewicza 2, 2a
102.	Kamienica mieszkalna	ul. Żwirki 2
103.	Kamienica mieszkalna	ul. Żwirki 3
104.	Kamienica mieszkalna - usługowa	ul. Żwirki 15
105.	Budynek probostwa	ul. Żwirki 17
106.	Kościół parafialny p.w.Św. Trójcy	ul. Żwirki 17

107.	Kamienica mieszkalno-usługowa	ul. Żwirki 5
108.	Kamienica mieszkalno-usługowa	ul. Żwirki 6
109.	Budynek mieszkalny	ul. Kościuszki 5
110.	Kamienica mieszkalno-usługowa	ul. Kościuszki 9
111.	Kamienica mieszkalno-usługowa	ul. Kościuszki 11
112.	Kamienica mieszkalno-usługowa	ul. Kościuszki 22
113.	Kamienica mieszkalno-usługowa	ul. Kościuszki 16
114.	Kamienica mieszkalna	ul. Kościuszki 12
115.	Kamienica mieszkalno-usługowa	ul. Kościuszki 13
116.	Kamienica mieszkalno-usługowa	ul. Kościuszki 21
117.	Kamienica mieszkalna	ul. Kościuszki 23
118.	Kamienica mieszkalna	ul. Kościuszki 24
119.	Kamienica mieszkalno-usługowa	ul. Lompy 1
120.	Kamienica mieszkalno-usługowa	ul. Lompy 2
121.	Kamienica mieszkalno-usługowa	ul. Lompy 4
122.	Kamienica mieszkalno-usługowa	ul. Janty 4
123.	Budynek mieszkalny	ul. Janty 6
124.	Budynek mieszkalny	ul. Janty 7
125.	Kamienica mieszkalna	ul. Wolności 2
126.	Kamienica mieszkalna	ul. Wolności 4
127.	Kamienica mieszkalna	ul. Wolności 5
128.	Kamienica mieszkalna	ul. Wolności 6
129.	Kamienica mieszkalno-usługowa	ul. Wolności 7
130.	D. folwark Donnersmarcków (Dobra Rycerskie)	ul. Pod Lipami 13
131.	Kamienica mieszkalna	ul. Kalwaryjska 8
132.	Kamienica mieszkalna	ul. Kalwaryjska 12
133.	Kamienica mieszkalna	ul. Kalwaryjska 14
134.	Kamienica mieszkalna	ul. Kalwaryjska 18
135.	Kamienica mieszkalna	ul. Kalwaryjska 31
136.	Budynek mieszkalno-usługowy	ul. Kalwaryjska 51
137.	Kamienica mieszkalno-usługowa	ul. Wyszyńskiego 4
138.	Kamienica mieszkalno-usługowa	ul. Wyszyńskiego 5
139.	Kamienica mieszkalno-usługowa	ul. Wyszyńskiego 6
140.	Kamienica mieszkalno-usługowa	ul. Wyszyńskiego 9
141.	Kamienica mieszkalno-usługowa	ul. Wyszyńskiego 12
142.	Kamienica mieszkalno-usługowa	ul. Wyszyńskiego 13/ Sienkiewicza
143.	Kamienica mieszkalno-usługowa	ul. Wyszyńskiego 14
144.	Kamienica mieszkalno-usługowa	ul. Wyszyńskiego 19
145.	Kamienica mieszkalno-usługowa	ul. Wyszyńskiego 21
146.	Kamienica mieszkalno-usługowa	ul. Wyszyńskiego 26
147.	Kamienica mieszkalno-usługowa	ul. Wyszyńskiego 28
148.	Kamienica mieszkalno-usługowa	ul. Wyszyńskiego 34/ Traugutta
149.	Kamienica mieszkalna	ul. Wyszyńskiego 38
150.	Kamienica mieszkalno-usługowa	ul. Wyszyńskiego 40
151.	Kamienica mieszkalno-usługowa	ul. Wyszyńskiego 42

152.	Kamienica mieszkalno-usługowa	ul. Wyszyńskiego 43
153.	Kamienica mieszkalno-usługowa	ul. Wyszyńskiego 45
154.	Kamienica mieszkalno-usługowa	ul. Wyszyńskiego 48
155.	Budynek mieszkalny nieużytkowany	ul. Wyszyńskiego 49
156.	Kamienica mieszkalno-usługowa	ul. Wyszyńskiego 54
157.	Kamienica mieszkalno-usługowa	ul. Wyszyńskiego 60
158.	Budynek mieszkalny	ul. Powstańców Warszawskich 2
159.	Budynek mieszkalny	ul. Powstańców Warszawskich 2a
160.	Kamienica mieszkalna	ul. Wyzwolenia 10
161.	Kamienica mieszkalno-usługowa	ul. Wyzwolenia 6
162.	Kamienica mieszkalna	ul. Wyzwolenia 8
163.	Budynek mieszkalny	ul. Purkopa 2
164.	Budynek mieszkalny	ul. Purkopa 6
165.	Budynek mieszkalny	ul. Purkopa 10
166.	Budynek mieszkalny	ul. Brata Alberta 2
167.	Zabudowania gospodarcze dawnego folwarku Donnersmarcków: spichlerz, stodoły, stajnie, kuźnia, budynki mieszkalne służby – obecnie użytkowane przez prywatne firmy	ul. Inwalidów Wojennych 66-72/ Bytomska
168.	Kamienica mieszkalna	ul. Ks. A. Ficka 2
169.	Kamienica mieszkalno - usługowa	ul. Ks. A. Ficka 3
170.	Kamienica mieszkalno-usługowa	ul. Ks. A. Ficka 4
171.	Klasztor sióstr Boromeuszek z końca XVIII w.	ul. Ks.A. Ficka 1
172.	Budynek mieszkalny	ul. Głęboka 10
173.	Kamienica mieszkalna	ul. Głęboka 15
174.	Kamienica mieszkalna	ul. Studzienna 12
175.	Budynek mieszkalny	ul. Inwalidów Wojennych 13
176.	Kamienica mieszkalna	ul. Inwalidów Wojennych 17
177.	Budynek probostwa	ul. Jagiellońska 100/ Zawiszy Czarnego
178.	Zespół budynków: dawna szkoła ludowa oraz biblioteka z 2 połowy XIX w.	ul. Przyjaźni 48/ Karłowicza
179.	Budynek mieszkalny	ul. Przyjaźni 43
180.	Budynek mieszkalny	ul. Przyjaźni 53/ Modrzejewskiej
181.	Budynek mieszkalno -usługowy	ul. Przyjaźni 61/ Gwarków
182.	Budynek mieszkalny	ul. Przyjaźni 93
183.	Budynek mieszkalno-usługowy	ul. Przyjaźni 95
184.	Budynek Urzędu Pocztowego	ul. Przyjaźni 104
185.	Budynek mieszkalno-usługowy	ul. Przyjaźni 126
186.	Kaplica Św. Antoniego	ul. Główna /Dołki
187.	Budynek mieszkalny	ul. Przyjaźni 210
188.	Budynek mieszkalny	ul. Przyjaźni 59
189.	Budynek mieszkalny	ul. Przyjaźni 81
190.	Budynek mieszkalny	ul. Przyjaźni 178

191.	Budynek mieszkalny	ul. Orkana 6
192.	Budynek mieszkalny	ul. Jagiellońska 64
193.	Zakład Św. Józefa	ul. Przyjaźni 229 bk
194.	Zespół budynków kopalni galmanu „Rozalia” z XIX w.: nadszybia szybów, S1 i S2, szyb „Koller”, kuźnia, warsztaty ślusarskie, magazyn	Dąbrówka Wielka
195.	Budynek Ochotniczej Straży Pożarnej	ul. Roździeńskiego 36
196.	Dawny Ratusz, później budynek Komisariatu Policji	ul. Roździeńskiego 38
197.	Budynek mieszkalno-usługowy	ul. Roździeńskiego 46
198.	Budynek mieszkalny	ul. Roździeńskiego 54
199.	Budynek mieszkalno-usługowy	ul. Roździeńskiego 56
200.	Kamienica mieszkalna	ul. Roździeńskiego 64
201.	Kamienica mieszkalna	ul. Roździeńskiego 68
202.	Kamienica mieszkalna	ul. Roździeńskiego 78
203.	Zespół budynków Szkoły Podstawowej nr 13	ul. Długosza 92
204.	Budynek mieszkalno-usługowy	ul. Oświęcimska 1 / Pożarna
205.	Budynek mieszkalno-usługowy	ul. Lotników 1
206.	Chata kryta papą	ul. Piekarska 36
207.	Miejska Szkoła Podstawowa nr 12	ul. Związkowa 14
208.	Budynek mieszkalny d. Ratusz	ul. Nankera 103
209.	Budynek mieszkalny	ul. Nankera 107
210.	Kamienica mieszkalno-usługowa	ul. Nankera 156
211.	Budynek mieszkalny	ul. Nankera 181
212.	Kamienica mieszkalno-usługowa	ul. Nankera 188
213.	Budynek mieszkalno-usługowy	ul. Nankera 195
214.	Kamienica mieszkalna	ul. Partyzantów 4
215.	Kamienica mieszkalna	ul. Partyzantów 14
216.	LO im. Króla Jana III Sobieskiego	ul. Gimnazjalna 24
217.	Szkoła Podstawowa nr 1	ul. Szpitalna 9
218.	Resztki zabudowań dworskich tzw. Zamek	ul. Zamkowa
219.	Kamienica mieszkalna	ul. Tarnogórska 44
220.	Kamienica mieszkalna	ul. Tarnogórska 47
221.	Kościół p.w. Matki Boskiej Nieustającej Pomocy	ul. Powstańców Śląskich 38
222.	Kaplica p.w. Matki Boskiej Nieustającej Pomocy	ul. Powstańców Śląskich
223.	Kapliczka architektoniczna „Maria Hilf”	Szarlej,
224.	Kaplica architektoniczna - Studzienka	Piekary Wielkie, ul. Ks. Popiełuszki
225.	Kamienica mieszkalno-usługowa	ul. Roździeńskiego 79/ Bednorza
226.	Kamienica mieszkalno-usługowa	ul. Bednorza 4
227.	Kamienica mieszkalno-usługowa	ul. Bednorza 10
228.	Kamienica mieszkalno-usługowa	ul. Bednorza 20
229.	Kamienica mieszkalno-usługowa	ul. Bednorza 23 / Trautmana
230.	Miejska Szkoła Podstawowa nr 14	ul. Bednorza 29-31

231.	Kamienica mieszkalno-usługowa	ul. Bednorza 32
232.	Kamienica mieszkalno-usługowa	ul. Bednorza 33 / Piastów
233.	Kamienica mieszkalna	ul. Bednorza 45-47
234.	Kamienica mieszkalno-usługowa	ul. Bednorza 56/ Nałkowskiej
235.	Kamienica mieszkalno-usługowa	ul. Poniatowskiego 1
236.	Kamienica mieszkalna	ul. Poniatowskiego 5
237.	Kamienica mieszkalno-usługowa	ul. Poniatowskiego 6
238.	Kamienica mieszkalna	ul. Poniatowskiego 7
239.	Kamienica mieszkalno-usługowa	ul. Poniatowskiego 8,10
240.	Kamienica mieszkalna	ul. Poniatowskiego 9/ Trautmana
241.	Kamienica mieszkalno-usługowa	ul. Trautmana 2
242.	Zakład Świętego Antoniego	ul. Trautmana 4
243.	Kamienica mieszkalna	ul. Trautmana 9,11
244.	Budynki mieszkalne	ul. Hutniczej 2, 4, 6, 8, 10, 12, 14
245.	Kamienica mieszkalna	ul. Drzymały 2
246.	Probostwo kościoła p.w.NSPJ	ul. Górnicza 30
247.	Kamienica mieszkalna	ul. Solskiego 1
248.	Zespół osiedla fińskich domów	ul. Dąbrowskiego 1÷ 38 , ul. Staszica 40 ÷ 69, ul. Lortza 70÷91, ul. Jasionowskiego 92 ÷ 100
249.	Schrony bojowe Obszaru Warownego Śląsk z lat 1933-1939	23 budowle obronne fortyfikacji polskich na obszarze całego miasta, w szczególności: ul. Długosza 84 (1 obiekt), ul. Partyzantów (5 obiektów), teren kopalni „Andaluzja” (3 obiekty), pola na pd od kopalni „Andaluzja (1 obiekt), pomiędzy KWK „Andaluzja” a ul. Przyjaźni (1 obiekt), ul. Przyjaźni (2 obiekty), pola na południe od ul. Przyjaźni (8 obiektów), przy drodze E 40 (3 obiekty).
250.	cmentarze	ul. Kalwaryjska, ul. Zawiszy Czarnego, ul. Nankera, ul. Bednorza
251.	Krzyż kamienny z figurami Chrystusa i Matki Boskiej	Piekary Wielkie, ul. Bytomska 101 / Pod Lipami
252.	Kolumna z figurą Matki Boskiej	Piekary Wielkie, Plac Mariacki
253.	Krzyż kamienny z Pietą	Piekary Wielkie, Bytomska 245
254.	Krzyż cmentarny, kamienny	Piekary Wielkie, ul. Kalwaryjska, cmentarz parafii p.w. NMP
255.	Krzyż kamienny	Piekary Wielkie, ul. Wyzwolenia
256.	Krzyż kamienny	Dąbrówka Wielka, ul. Jagiellońska 98
257.	Krzyż kamienny	Dąbrówka Wielka,

		ul. Przyjaźni 115
258.	Krzyż kamienny	Dąbrówka Wielka, w pobliżu ulic Konstytucji oraz Sikorskiego
259.	Kapliczka słupowa	Dąbrówka Wielka, ul. Przyjaźni 210
260.	Krzyż kamienny	Dąbrówka Wielka, ul. Jordana
261.	Krzyż kamienny	Dąbrówka Wielka, ul. Główna
262.	Krzyż kamienny	Kozłowa Góra, Tarnogórska 31
263.	Krzyż kamienny	Kozłowa Góra, skrzyżowanie ulic Radzionkowskiej i Plebiscytowej
264.	Krzyż kamienny	Brzozowice - Kamień, ul. Nankera 221
265.	Kolumna z figurą św. Jana Nepomucena	Brzozowice - Kamień, skrzyżowanie ulic Jana Brzechwy i Curie - Skłodowskiej
266.	Krzyż kamienny	Brzozowice - Kamień, skrzyżowanie ulic Curie - Skłodowskiej i ks. Józefa Krupy
267.	Krzyż kamienny	Brzozowice - Kamień, ul. Wyspiańskiego
268.	Krzyż kamienny	Brzozowice - Kamień, ul. Oświęcimska
269.	Kopiec Wyzwolenia	ul. Do Kopca Wyzwolenia
270.	Zespół kościelny z XIX wieku: - kościół parafialny p.w. NMP i Świętego Bartłomieja, murowany z dwiema wieżami - trójskrzydłowe krużganki (na południe od kościoła, zamknięte do północy kaplicami) -mur z rzeźbami apostołów otaczający kościół Granice ochrony obejmują całość zespołu w ramach ogrodzenia nr rej. A/659/66 z dnia 28.05.1966	Piekary Wielkie, ul. Bytomska
271.	Kościół kalwaryjski p.w. Przemienienia Pańskiego – obecnie kościół parafialny p.w. Zmartwychwstania Pańskiego, wzniesiony w 1896 roku w stylu neogotyckim nr rej. A/1621/95 z dnia 29.12.1995	Piekary Wielkie, ul. Popiełuszki
272.	Zespół Kalwarii Piekarskiej, obejmujący kaplice: - różańcowe - drogi krzyżowej - symbolizujące budowle historyczne Wzniesiony w 1886 roku w stylach neogotyckim, neorenesansowym i neobarokowym nr rej. A/1622/95 z dnia 29.12.1995	Piekary Wielkie, ul. Popiełuszki

273.	Kościół parafialny p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa z lat 1913-1915. Granice ochrony obejmują kościół wraz z najbliższym otoczeniem w ramach ogrodzenia. nr rej. A/1685/98 z dnia 20.11.1998	Brzeziny Śląskie ul. Bednorza
274.	Kościół parafialny p.w. świętych Piotra i Pawła, wzniesiony w latach 1898-1899 w stylu neogotyckim. Granice ochrony obejmują kościół. nr rej. A/1688/98 z dnia 30.12.1998	Brzozowice –Kamień ul. Nankera
275.	Kościół parafialny p.w. Matki Boskiej Wspomożenia Wiernych, wzniesiony w latach 1882-1883, rozbudowany w latach 1902-1903. Granice ochrony obejmują kościół. nr rej. A/1686/98 z dnia 30.12.1998.	Dąbrówka Wielka ul. Jagiellońska
276.	Zespół Szpitala Spółki Brackiej (obecnie Wojewódzki Szpital Chirurgii Urazowej) wzniesiony w latach 1916-1924, który tworzą następujące obiekty: - pawilon główny, - portiernia, - budynek mieszkalny (obecnie administracyjny), - budynek pralni i kuchni, - pawilon dziecięcy, - prosektorium i kaplica. Granice ochrony obejmują całe założenie w granicach działki, z wyłączeniem pawilonu diagnostyczno-zabiegowego, łącznika od pawilonu głównego do kuchni, kiosku, magazynu, wiaty, agregatu prądowórczego, internatu, garaży, kotłowni i budynku magazynu sprzętu medycznego. nr rej. A/45/01 z dnia 06.04.2001.	Szarlej ul. Bytomska

Oprócz ww. obiektów w granicach miasta występują obiekty nie ujęte w gminnej ewidencji zabytków chronione zapisami obowiązujących planów miejscowych.

2.4.4 HISTORYCZNE UKŁADY PRZESTRZENNE

Na terenie miasta Piekary Śląskie występują następujące strefy ochrony konserwatorskiej na mocy obowiązujących planów miejscowych:

Strefa "A" ochrony konserwatorskiej:

- Rejon wyznaczony w rejonie ulic: Bytomskiej, Kalwaryjskiej, Ziętka, parku przy ul. Popiełuszki, Studziennej, Inwalidów Wojennych, Wojska Polskiego, Jana III Sobieskiego, Piłsudskiego. W skład strefy wchodzi między innymi rejon Bazyliki NMP i Św. Bartłomieja, Kalwaria Piekarska, cmentarz przy ul. Kalwaryjskiej, Plac Mariacki oraz historyczna zabudowa.
- Rejon zabudowań gospodarczych dawnego folwarku Donnersmacków w rejonie ulic: Bytomskiej, Jana Pawła II, Inwalidów Wojennych,
- Rejon historycznej zabudowy Szarleja wzdłuż ulic: Wyszyńskiego, Mickiewicza, Szpitalnej, Janty, Gimnazjalnej, Kalwaryjskiej, Bytomskiej, Ogrodowej, Miarki, 1 Maja, Bończyka i rejonu szpitala wpisanego do rejestru zabytków.

Strefa "B" ochrony konserwatorskiej:

- Rejon osiedla fińskich domów w rejonie ulic: Dąbrowskiego, Jasionowskiego, Lortza i Kasztanowej.
- Rejon ulicy Powstańców Śląskich i Zamkowej w Kozłowej Górze obejmująca część zabudowań folwarcznych i kościoła Matki Boskiej Nieustającej Pomocy wraz z parkiem.
- Rejon historycznej zabudowy Brzezin Śląskich w rejonie ulic: Roździeńskiego, Górnicej, Kusocińskiego, Bednorza, Trautmana i Hutniczej.

Strefa "E" ochrony ekspozycji:

- Rejon Kopca Wyzwolenia wzdłuż ul. Wyzwolenia, Obwodnicy, Jana Pawła II.

Poza wyżej wymienionymi strefami proponuje się objąć ochroną konserwatorską zespół zabudowy wielorodzinnej Osiedla Wieczorka I w rejonie ulic: Jana Pawła II, Księdza Waculika, Olimpijskiej, Generała Kleeberga i Mastelerza (wyróżniającym się układem urbanistycznym oraz jednolitą formą zabudowy).

2.4.5 STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE

Na terenie Piekar Śląskich, w różnych okresach prowadzone były liczne badania archeologiczne. Pierwszych odkryć archeologicznych dokonano w latach trzydziestych XIX w. na terenie Szarleja, kiedy to na zlecenie właściciela tych ziem, hrabiego Henckel von Donnersmarck rozpoczęto budowę kopalni rud galmanu. Już na początku prac,

przy drążeniu pierwszego szybu, na głębokości 10 m, natrafiono na resztki chat oraz różnych narzędzi i przedmiotów. Wtedy to osobiście król Fryderyk Wilhelm III polecił baronowi Herdenbergowi powołać ekipy geologów i historyków do zbadania wyrobisk. Dalsze prace archeologiczne prowadzone były wspólnie przez badaczy niemieckich i polskich w kolejnych latach: 1905, 1906, 1911, 1913 oraz latach trzydziestych XX wieku (1933, 1935). W okresie powojennym prace badawcze prowadzone były głównie w 1955, 1959 i 1983 roku. Wyniki badań opisano i przedstawiono między innymi w następujących publikacjach:

- J. Kostrzewski “Wyniki badań prehistorycznych w powiatach tarnogórskim, pszczyńskim, świętochłowickim i katowickim na Górnym Śląsku”, “Prace prehistoryczne”. Wydawnictwo Śląskie, Kraków 1935,
- J. Szydłowski: Sprawozdanie z badań w Choruli pow. Strzelce Opolskie i Żychowicach - 1955”. “Sprawozdania archeologiczne- 1959”,
- “Bytom pradzieje i początki miasta”,
- “Rocznik Muzeum Górnośląskiego w Bytomiu 1966”.

Zestawienie stanowisk archeologicznych na terenie miasta Piekary Śląskie znajduje się u Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na dwóch mapach AZP - Archeologicznych Zdjęciach Polski (nr: 95-47 i 96-47), tj.:

L.p na zał. graficznym.	Nr stanowiska na obszarze	Nr stanowiska w miejscowości	Nr mapy AZP	Rodzaj stanowiska	Chronologia	Położenie
1.	4	5	95-47	śląd osadnictwa	okres rzymski 117 r.	Centrum
2.	5	2	95-47	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	epoka kamienia, starożytność	Centrum
3.	6	4	95-47	śląd osadnictwa osada	epoka kamienia, średniowiecze	Centrum
4.	7	3	95-47	osada	Średniowiecze	Centrum

5.	1	7	96-47	śląd osadnictwa	Średniowiecze	Szarlej
6.	2	6	96-47	śląd osadnictwa	Średniowiecze	Szarlej
7.	3	1	96-47	osada – 14 jam	kultura przeworska	Szarlej
8.	22	17	96-47	nieokreślone, śląd osadnictwa	późny rzymski, średniowiecze	Brzozowice – Kamień
9.	23	16	96-47	osada	kultura łużycka	Brzozowice – Kamień
10.	24	15	96-47	osada, nieokreślone	kultura łużycka, pradzieje	Brzozowice – Kamień
11.	25	14	96-47	nieokreślone, śląd osadnictwa	kultura łużycka, X - XIII w.	Brzozowice – Kamień
12.	26	19	96-47	nieokreślone	Pradzieje	Brzozowice – Kamień
13.	27	10	96-47	nieokreślone, osada, osada, osada	łużycka, kultura łużycka, halsztat, X – XIII w.	Brzozowice – Kamień
14.	28	13	96-47	śląd osadnictwa	kultura łużycka, pradzieje	Brzozowice – Kamień
15.	29	11	96-47	osada, śląd osadnictwa	kultura łużycka, średniowiecze	Brzozowice – Kamień
16.	30	18	96-47	nieokreślone	Pradzieje	Brzozowice – Kamień
17.	31	8	96-47	śląd osadnictwa, nieokreślone, osada	epoka kamienia, pradzieje, kultura łużycka (halsztat)	Brzozowice – Kamień

18.	32	20	96-47	nieokreślone	Pradzieje	Brzozowice – Kamień
19.	33	9	96-47	osada, osada	kultura łużycka, kultura przeworska IV w.	Brzozowice – Kamień
20.	34	12	96-47	osada, nieokreślone	kultura łużycka, VII – X w.	Brzozowice – Kamień
21.	35 brak lokalizacji	21	96-47		Neolit	Brzozowice – Kamień
22.	54	22	96-47	śląd osadnictwa	Średniowiecze	Brzeziny Śląskie
23.	55	23	96-47	śląd osadnictwa	Średniowiecze	Brzeziny Śląskie
24.	56	26	96-47	śląd osadnictwa nieokreślone	pradzieje, średniowiecze	Dąbrówka Wielka
25.	57	29	96-47	śląd osadnictwa	Pradzieje	Dąbrówka Wielka
26.	58	30	96-47	nieokreślone nieokreślone śląd osadnictwa	pradzieje, wczesne średniowiecze XIII w. średniowiecze	Dąbrówka Wielka
27.	59	32	96-47	nieokreślone	Średniowiecze	Dąbrówka Wielka
28.	60	27	96-47	nieokreślone	średniowiecze XIII – XIV w.	Dąbrówka Wielka
29.	61	25	96-47	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	pradzieje, średniowiecze	Dąbrówka Wielka

30.	62	28	96-47	śląd osadnictwa	Średniowiecze	Dąbrówka Wielka
31.	63	31	96-47	nieokreślone	Pradzieje	Dąbrówka Wielka

2.4.6 OBIEKTY TECHNIKI – OBIEKTY BUDOWNICTWA OBRONNEGO

Na terenie miasta Piekary Śląskie znajduje się 23 budowli obronnych fortyfikacji polskich i 18 fortyfikacji niemieckich (zgodnie z "Opracowaniem dotyczącym zasobów budownictwa obronnego XX w. w granicach administracyjnych miasta Piekary Śląskie" wykonanym przez INFORT Gliwice 2006r.) których położenie opisane jest w poniższej tabeli. Polskie schrony bojowe Obszaru Warownego Śląsk z lat 1933-1939 znajdują się w gminnej ewidencji zabytków.

Lp	NR	Lokalizacja
FORTYFIKACJE POLSKIE		
1.	P-1	ul. Długosza 84, obiekt wbudowany w tzw. "Dom Strzelca" na poziomie sutereny
2.	P-2	Przy ul. Partyzantów
3.	P-3	Teren ogródków działkowych przylegających do ul. Partyzantów
4.	P-4	Teren ogródków działkowych przylegających do ul. Partyzantów
5.	P-5	Teren ogródków działkowych przylegających do ul. Partyzantów
6.	P-6	Teren ogródków działkowych przylegających do ul. Partyzantów
7.	P-7	KWK "Andaluzja"
8.	P-8	KWK "Andaluzja"
9.	P-9	Na krawędzi pól uprawnych, na południe od KWK "Andaluzja"
10.	P-10	Nieżytki na łąkach pomiędzy KWK "Andaluzja" a ul. Przyjaźni
11.	P-11	Przy ul. Przyjaźni
12.	P-12	100 m na południe od pętli tramwajowej przy ul. Przyjaźni

13.	P-13	Pola na wzg. 304,7
14.	P-14	Pola na wzg. 304,7
15.	P-15	Jar na wzg. 304,7
16.	P-16	Jar na wzg. 304,7
17.	P-17	Jar na wzg. 304,7
18.	P-18	Jar na wzg. 304,7
19.	P-19	Jar na wzg. 304,7
20.	P-20	Jar na wzg. 304,7
21.	P-21	Przy drodze E40
22.	P-22	Przy drodze E40
23.	P-23	Przy drodze E40
FORTYFIKACJE NIEMIECKIE		
24.	N-1	Na terenie sadu w Kozłowej Górze, na północny zachód od miejscowości, idąc przedłużeniem ul. Powstańców Śl. do m. Orzech, skręcamy w pierwszą drogę gruntową w prawo, po 300m dochodzimy do skrzyżowania dróg gruntowych 40m na północ od skrzyżowania przy drodze znajduje się obiekt.
25.	N-2	Na terenie sadu w Kozłowej Górze, na północny zachód od miejscowości, idąc przedłużeniem ul. Powstańców Śl. do m. Orzech, skręcamy w pierwszą drogę gruntową w prawo, po 300m dochodzimy do skrzyżowania dróg gruntowych, 20m na południe od skrzyżowania przy drodze jest zlokalizowany schron.
26.	N-3	Na terenie sadu w Kozłowej Górze, na północ od miejscowości, 200m na północ od skrzyżowania ul. Tarnogórskiej i Brynickiej i 60m na zachód od osi ul. Tarnogórskiej.
27.	N-4	Na terenie pól uprawnych na północ od Kozłowej Góry, 120m na południe od skrzyżowania ul. Tarnogórskiej i drogi gruntowej i 49m na wschód od krawędzi ul. Tarnogórskiej. Jest to najbardziej wysunięty na północ schron bojowy.

28.	N-5	Na terenie pól uprawnych na północ od Kozłowej Góry, 200m na północ od skrzyżowania ul. Tarnogórskiej i Brynickiej i 33m na wschód od krawędzi ul. Tarnogórskiej.
29.	N-6	Na terenie pól uprawnych na północ od Kozłowej Góry, 120m na południe od skrzyżowania ul. Tarnogórskiej i drogi gruntowej i 3m na wschód od krawędzi ul. Tarnogórskiej.
30.	N-7	Na terenie pól uprawnych na północ od Kozłowej Góry, 125m na wschód od skrzyżowania ul. Tarnogórskiej i drogi gruntowej i 66m na północ od krawędzi ul. Brynickiej.
31.	N-8	Na terenie pól uprawnych na północ od Kozłowej Góry, 170m na wschód od skrzyżowania ul. Tarnogórskiej i drogi gruntowej i 78m na północ od krawędzi ul. Brynickiej.
32.	N-9	Na terenie pól uprawnych na północ od Kozłowej Góry, 220m na wschód od skrzyżowania ul. Tarnogórskiej i drogi gruntowej i 66m na północ od krawędzi ul. Brynickiej.
33.	N-10	Na terenie pól uprawnych na północ od Kozłowej Góry, 360m na wschód od skrzyżowania ul. Tarnogórskiej i drogi gruntowej i 33m na północ od krawędzi ul. Brynickiej.
34.	N-11	Na terenie pól uprawnych na północ od Kozłowej Góry, 400m na wschód od skrzyżowania ul. Tarnogórskiej i drogi gruntowej i 170m na północ od krawędzi ul. Brynickiej.
35.	N-12	Na terenie pól uprawnych na północ od Kozłowej Góry, 420m na wschód od skrzyżowania ul. Tarnogórskiej i drogi gruntowej i 68m na północ od krawędzi ul. Brynickiej.
36.	N-13	Na terenie nieużytków na północ od Kozłowej Góry, 480m na wschód od skrzyżowania ul. Tarnogórskiej i drogi gruntowej i 55 m na północ od krawędzi ul. Brynickiej.
37.	N-14	Na terenie nieużytków na północ od Kozłowej Góry, 530m na wschód od skrzyżowania ul. Tarnogórskiej i drogi gruntowej i 40 m na północ od krawędzi ul. Brynickiej.
38.	N-15	Na terenie nieużytków na północ od Kozłowej Góry, 5800m na wschód od skrzyżowania ul. Tarnogórskiej i drogi gruntowej i 40 m na północ od krawędzi ul. Brynickiej.

39.	N-16	150m na północ od skrzyżowania ul. Józefskiej z drogą leśną prowadzącą od ogródków działkowych przy dawnym oś. Wieczorka i 15m na wschód od drogi leśnej n wprost zbiornika wodnego nieczynnej cegielni w Kozłowej Górze.
40.	N-17	Na terenie byłego ZG "Piekary" RuchII-Brzeziny, 30m na południe od pomnika Powstańców Śląskich. Przekraczając główną bramę wjazdową skręcamy w prawo i po przejściu ok 100m dochodzimy do celu.
41.	N-18	Na terenie byłego ZG "Piekary" RuchII-Brzeziny, przekraczając główną bramę wjazdową skręcamy w prawo i po przejściu około 100m dochodzimy do pomnika Powstańców Śląskich. Po przejściu około 400m na wschód jesteśmy przy starej parowozowni. pomiędzy nią a szybem Reymonta znajduje się schron bojowy.

2.4.7 MIEJSCA PAMIĘCI

Na terenie miasta znajdują się następujące miejsca pamięci w skład których wchodzi:

- Kopiec Wyzwolenia,
- Pomniki i Obeliski,
- Tablice, Płyty pamiątkowe,
- Groby i Mogiły,
- Kamień;

1.	Kopiec upamiętniający miejsce składania przysięgi żołnierskiej przez Powstańców Śląskich – proponowany do wpisania do gminnej ewidencji zabytków	Piekary Śląskie
2.	Obelisk upamiętniający śmierć: Czesława Bielawskiego, Ireneusza Ciuka, Henryka Magiery, Adolfa Międzybrodzkiego i Bolesława Zubka	Piekary Śląskie – Dąbrówka Wielka, ul. Karłowicza
3.	Pomnik ku czci poległym bohaterom o Wolność i Demokrację w latach 1939-1945	Piekary Śląskie – Brzozowice, ul. Trzech Bohaterów
4.	Pomnik ku czci poległym na polu chwały i pomordowanym w obozach zagłady w latach 1939-1945	Piekary Śląskie – Brzeziny Śląskie ul. Bednorza /cmentarz/
5.	Pomnik ku czci poległym w czasie II wojny światowej	Piekary Śląskie – Brzeziny Śląskie, ul. Roździeńskiego
6.	Pomnik ku czci poległym w latach 1939- 1945	Piekary Śląskie- teren byłej KWK „Andaluzja” przeniesiony w 2010 r. na teren zielony parkingu przy Kościele Parafialnym

		p.w. Św. Ap. Piotra i Pawła przy ul. Nankera.
7.	Płyta upamiętniająca miejsce stracenia harcerzy	Piekary Śląskie – Brzozowice, ul. Trzech Bohaterów
8.	Pomnik ku czci poległych w czasie II wojny światowej i upamiętnienia 1000-lecia państwa polskiego	Piekary Śląskie – Szarlej, park między ulicami Bytomską i Gen. Ziętka
9.	Pomnik i mogiła zbiorowa 19 nieznanych żołnierzy radzieckich	Piekary Śląskie – cmentarz przy ul. Kalwaryjskiej
10.	Tablica upamiętniająca dom, w którym mieszkał Teodor Trautman	Piekary Śląskie - Brzeziny Śląskie ul. Trautmana
11.	Grób Wawrzyńca Hajdy	Piekary Śląskie, cmentarz przy ul. Kalwaryjskiej
12.	Grób Maksymiliana Jasionowskiego	Piekary Śląskie, cmentarz przy ul. Kalwaryjskiej
13.	Płyta upamiętniająca Wawrzyńca Hajdę	Piekary Śląskie, ul. Bytomska 169
14.	Tablica upamiętniająca poległych Powstańców: Szymona Kotyla, Sylwestra Hojka, Józefa Machurę, Wincentego Czarneckiego, Ryszarda Ludygę	Piekary Śląskie – Kozłowa Góra, ul. Powstańców /na murze kaplicy/
15.	Grób Teodora Trautmana	Piekary Śląskie – Brzeziny Śl. ul. Bednorza /cmentarz/
16.	Grób Piotra Piechajdy	Piekary Śląskie – Dąbrówka, ul. Zawiszy Czarnego /cmentarz/
17.	Tablica poświęcona represjonowanym żołnierzom, górnikom, którzy zginęli w kopalniach węgla kamiennego, rud uranu oraz w kamieniołomach	Piekary Śląskie – Bazylika NMP i Św. Bartłomieja /wnętrze/
18.	Tablica poświęcona mieszkańcom Piekar Śląskich, którzy zginęli z rąk hitlerowców w miejscach straceń i obozach zagłady w latach 1939-1945	Piekary Śląskie – Bazylika NMP i Św. Bartłomieja /wnętrze/
19.	Grób – zbiorowa mogiła – Powstańcy Śląscy	Piekary Śląskie, ul. Kalwaryjska /cmentarz/
20.	Tablica poświęcona pomordowanym w hitlerowskich obozach koncentracyjnych	Piekary Śląskie - Brzeziny Śląskie, ul. Roździeńskiego 2
21.	Płyta upamiętniająca poległych w walkach o wyzwolenie ojczyzny w powstaniach śląskich i w czasie I wojny światowej	Piekary Śląskie – Dąbrówka, ul. Zawiszy Czarnego /kościół/
22.	Tablica upamiętniająca piekarskich nauczycieli, którzy oddali swe życie za ojczyznę w czasie II wojny światowej	Piekary Śląskie – Szarlej, ul. Gimnazjalna 24, LO
23.	Tablica na budynku, w którym w latach 1847-1872 mieściła się polska drukarnia Teodora Heneczka	Piekary Śląskie, ul. Bytomska 176
24.	Tablica będąca wyrazem hołdu dla Jana Demarczyka	Piekary Śląskie – Brzozowice, ul. Związkowa 14, SP nr 12
25.	Mogiła wojenna Rudolfa Widery	Piekary Śląskie - Brzeziny Śląskie, ul. Bpa H. Bednorza /cmentarz/
26.	Mogiła wojenna Kazimierza Kusia	Piekary Śląskie – Dąbrówka Wielka, ul. Zawiszy Czarnego

		/cmentarz/
27.	Tablica upamiętniająca Janusza Korczaka	Piekary Śląskie – Brzeziny, ul. Roździeńskiego /budynek byłego Zespołu Szkół Nr 2/
28.	Tablica upamiętniająca I Pielgrzymkę Kombatantów do Piekar Śląskich	Piekary Śląskie – Bazylika NMP i Św. Bartłomieja /na murze kaplicy na Rajskim Placu/
29.	Kamień upamiętniający 1000 lat Brzozowic-Kamienia	Piekary Śląskie – Brzozowice-Kamień, ul. Partyzantów
30.	Tablica upamiętniająca 15 rocznicę wyboru Ojca Świętego	Piekary Śląskie – Bazylika NMP i Św. Bartłomieja /na murze kaplicy na Rajskim Placu/
31.	Tablica upamiętniająca księdza Józefa Czempieła	Piekary Śląskie – Józefka, ul. Papieża Jana Pawła II /kościół p.w. Św. Józefa/
32.	Tablica upamiętniająca 300 lat Wiktorii Wiedeńskiej i pobyt Króla Jana III Sobieskiego u Matki Boskiej Piekarskiej	Piekary Śląskie – Bazylika NMP /wnętrze/
33.	Tablica z popiersiem Jana Pawła II	Piekary Śląskie, ul. Bytomska Bazylika Najświętszej Marii Panny i Św. Bartłomieja (przy wejściu)
34.	Tablica z popiersiem Augusta Hlonda	Piekary Śląskie ul. Bytomska, Bazylika Najświętszej Marii Panny i Św. Bartłomieja (przy wejściu)
35.	Grób księdza Alojzego Ficka	Bazylika NMP i Św. Bartłomieja /wewnątrz, posadzka/
36.	Tablica upamiętniająca poległych w obozach NKWD w kwietniu 1940 roku na terenie byłego ZSRR	Piekary Śląskie ul. Bytomska, Bazylika Najświętszej Marii Panny i Św. Bartłomieja (wewnątrz).
37.	Tablica upamiętniająca Biskupa Nankera Kołdę	Piekary Śląskie – Kamień, Kościół p.w. Św. Apostołów Piotra i Pawła
38.	Grób wojenny Ks. Jana Frenzla	Piekary Śląskie, dz. Brzeziny Śląskie, cmentarz parafialny (prawa strona głównej alei)
39.	Pomnik Ojca Świętego Jana Pawła II.	Piekary Śląskie ul. Bytomska, Kalwaria
40.	Grób śp. Franciszka Gracka,	Piekary Śląskie ul. Kalwaryjska-cmentarz parafialny
41.	Tablica z płaskorzeźbą Wojciecha Korfantego,	Piekary Śląskie, ołtarz polowy przy Kopcu Wyzwolenia.

2.5 WARUNKI I JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW, W TYM OCHRONY ICH ZDROWIA

2.5.1 LUDNOŚĆ

Wg aktualnych danych statystycznych ludność Piekar Śl. na koniec 2013r. wynosiła 57502 osób z czego 52% stanowiły kobiety. Na 100 mężczyzn przypadało 108 kobiet.

Przemiany demograficzne na obszarze miasta w poprzednich dekadach (lata 70-te i 80-te) ubiegłego wieku analogiczne jak w miastach aglomeracji górnośląskiej charakteryzowały się wysokim tempem przyrostu ludności po czym od ok. 1988r. zaznaczającym się wyraźnym spadkiem zaludnienia.

Zmiany zaludnienia Piekar Śl. w latach 1970 - 2010

Wyszczególnienie	Narodowy Spis Powszechny – Rok				Rocznik Statystyczny
	1970	1978	1988	2002	2013
Mieszkańcy Piekar Śl.	60480	62996	68267	60909	57502
%	100,0	104,2	112,9	100,7	95,1

Na dodatnie zmiany zaludnienia miasta w latach 70 i 80-tych wpłynął zarówno dodatni przyrost naturalny jak i napływ ludności związany z zapotrzebowaniem przemysłu na siłę roboczą oraz stosunkowa łatwość w otrzymaniu mieszkania.

Trendy te uległy zahamowaniu a następnie odwróceniu na przełomie lat 80/90, wtedy to równoległe z ubytkiem miejsc pracy zaznaczył się wyraźny spadek zaludnienia wyrażający się ujemnym saldem migracji.

Zmiany zaludnienia w poszczególnych rejonach w Piekarach Śl.

Wyszczególnienie	Rok 2000	Rok 2010
Ogółem	62077	56898
Kozłowa Góra	3115	2937
Os. Wieczorka i Józefka	17946	16716
Centrum	19042	17609

Brzozowice-Kamień	12587	10900
Brzeziny Śląskie	5166	4718
Dąbrówka Wielka	4173	4018

Źródło: Program przeciwdziałania przestępczości oraz ochrony bezpieczeństwa obywateli i porządku publicznego na lata 2011-13.

Okres transformacji ustrojowej, w tym przebudowa przestarzałej struktury gospodarczej uruchomił procesy zmian, w tym również demograficznych o regresywnym charakterze. Na skutek sumujących się corocznie ujemnych wartości ruchu naturalnego i migracyjnego utrwalił się stan ubytku rzeczywistego ludności.

Ruch naturalny i wędrownicy ludności

Wyszczególnienie	Lata											
	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
	W liczbach bezwzględnych											
Urodzenia żywe	617	515	505	486	488	470	505	523	517	568	612	570
Zgony	724	667	643	644	683	652	652	611	651	672	670	608
Przyrost naturalny	-107	-152	-138	-158	-195	-147	-147	-88	-134	-104	-58	-38
Migracje ludności na pobyt stały:												
Napływ	479	460	*	453	519	466	494	479	609	510	542	550
- z miast	*	381	*	380	427	348	388	384	481	400	427	426
- ze wsi	*	68	*									
- z zagranicy	13	11	*	14	13	22	21	18	24	35	33	44
Odływ:	688	678	*	651	670	662	670	696	754	670	166	763
- do miast	*	262	*	305	353	347	343	333	423	340	348	362
- na wieś	*	147	*	346	317	315	327	363	331	330	418	401
- za granicę	213	269	*	183	126	134	149	174	109	166	223	166
Saldo migracji	-209	-218		-198	-151	-196	-176	-217	-145	-160	-224	-213

Źródło: Rocznik Statystyczny Województwa Śląskiego – Urząd Statystyczny w Katowicach

O ile w bilansie przyrostu naturalnego zauważalne są indywidualne różnice pomiędzy poszczególnymi latami, to saldo migracji cechuje się większą stabilnością określaną corocznym ubytkiem na przeciętnym poziomie ok. 200 osób.

Ponieważ w analizowanym okresie odpływ migracyjny przeważa nad ujemnym przyrostem naturalnym, stanowi on zatem dotychczasową główną przyczynę obniżania się wielkości zaludnienia.

Analogicznie w woj. śląskim (w okresie 2002 - 2010) występuje przewaga odpływu ludności nad napływem, natomiast pod względem wyjazdów zagranicznych na pobyt stały województwo zajmuje drugie miejsce w kraju.

Zaznaczające się po 1988r. tendencje przekształceń demograficznych zostaną w przyszłości nadal utrzymane, a nawet pogłębione w przyszłości, na co wskazują jednoznacznie prognozy ludnościowe:

Ludność Piekar Śląskich wg grup wiekowych – wraz z prognozą do 2035r.

Wyszczególnienie wiek	Stan istniejący Rok		Prognoza ludności Rok				
	2005	2010	2015	2020	2025	2030	2035
Ogółem	59676	58268	56975	55691	54200	52372	50415
W tym:							
0-2	1463	1768	1672	1499	1287	1127	1081
3-6	1971	1983	2252	2157	1907	1637	1466
7-12	3521	3005	2952	3298	3177	2816	2421
13-15	2138	1658	1421	1465	1643	1562	1472
16-18	2546	1921	1555	1367	1555	1608	1472
19-24	6000	4824	3580	2913	2712	3022	3081
18-59/64	38970	37910	35633	32635	30376	29379	28379
60/65+	9895	10685	12013	13731	14744	14780	14724

Źródło: materiały Urzędu Statystycznego w Katowicach (prognoza GUS 2012)

Zmiany demograficzne ludności miasta wg ekonomicznych grup wieku (produkcyjny i nieprodukcyjny) wraz z prognozą do 2035 r.

Grupy wieku	2000		2005		2010		2015		2020		2025		2030		2035	
	osoby	%	osoby	%	osoby	%	osoby	%	osoby	%	osoby	%	osoby	%	osoby	%
Ludność ogółem	61347	100	59675	100	58268	100	56975	100	55691	100	54200	100	52372	100	50415	100
Wiek przedprodukcyjny 0-17 lat	13630	22,2	10810	18,1	9673	16,6	9329	16,4	9325	16,7	9080	16,8	8213	15,7	7312	14,5
Wiek produkcyjny 18-60/65 lat	38787	63,2	38970	65,3	37910	65,1	35633	62,5	32635	58,6	30376	56,0	29379	56,1	28379	56,3
Wiek poprodukcyjny 60/65+ lat	8930	14,6	9895	16,6	10685	18,3	12013	21,1	13731	24,7	14744	27,2	14780	28,2	14724	29,2

Źródło: materiały Urzędu Statystycznego w Katowicach (prognoza GUS 2012r.)

Dynamika przemian strukturalnych ludności Piekar Śl. w % wraz z prognozą do 2035r.

(rok 2000 = 100%)

Wyszczególnienie	Rok							
	2000	2005	2010	2015	2020	2025	2030	2035
ogółem	100	97,3	95,0	92,9	90,8	88,4	85,4	82,2
W wieku przedprodukcyjnym (0-17) lat	100	79,3	71	68,5	68,4	66,6	60,3	53,7
Wiek produkcyjny 18-60/64	100	100,5	97,7	91,9	84,1	78,3	75,7	73,2
Wiek poprodukcyjny 60/65+	100	110,8	119,7	134,5	153,8	165,1	165,5	164,9

Źródło: materiały Urzędu Statystycznego w Katowicach – obliczenia własne

Obniżenie zaludnienia miasta do 2035r. może wynieść nawet 11tys. osób co oznacza spadek o 17,8% w stosunku do stanu z roku 2000. Szczególnie niekorzystnym relacjom ulegają proporcje w strukturze wiekowej mieszkańców Piekar Śl.:

- Liczebność grupy wieku przedprodukcyjnego (0-17 lat) zmniejszy się o około 6300 osób (46,3%) i jest to spadek mogący budzić poważny niepokój.
- W wieku produkcyjnym (18-60 kobiety, 18-65 mężczyźni) można spodziewać się ubytku blisko o 10,5tys. osób (26,8%).
- Jediną grupą której liczebność w prognozowanym okresie będzie nadal wzrastać to mieszkańcy w wieku poprodukcyjnym(emerytalnym). Przyrost ilościowy tej grupy może wynieść blisko 6 tysięcy osób (65%) osiągając w 2035r. blisko 15 tysięcy.

Skutki regresywnego charakteru przeobrażeń demograficznych, w tym nasilający się proces starzenia się ludności, będzie wkrótce znacząco rzutować na sytuację na rynku pracy.

W wyniku ww. strukturalnych przemian ludnościowych następować będzie sukcesywny wzrost obciążenia ludności wieku produkcyjnego ludnością w wieku nieprodukcyjnym (głównie osobami starszymi). W okresie 2000-2035, wskaźnik ten może ulec zwiększeniu z 58,2 do 77,7 osób w wieku nieprodukcyjnym przypadających na 100 osób w wieku produkcyjnym.

2.5.2 GOSPODARKA MIASTA

Zainicjowane w 1989 r. przemiany ustrojowo-gospodarcze w zdecydowany sposób dotknęły miasta jako ośrodka tradycyjnego przemysłu.

Upadek przedsiębiorstw państwowych w znaczących branżach wytwórczych oraz ograniczenie wydobywania węgla doprowadziły do przeobrażeń lokalnej struktury gospodarczej oraz wpłynęły destabilizująco na rynek pracy. Ujemne i stale wysokie saldo migracji świadczy o obniżeniu i osłabieniu atrakcyjności miejscowego rynku pracy poprzez spadek popytu na pracę (bezrobocie). Piekary Śl. na skutek ww. przemian odnotowały utratę ok. 5000 miejsc pracy, a gospodarka miasta nadal boryka się z podstawowymi trudnościami na drodze uzyskania równowagi ekonomicznej, ekologicznej i demograficznej.

2.5.3 ŹRÓDŁA UTRZYMANIA LUDNOŚCI

Głównym źródłem utrzymania piekarskich gospodarstw domowych w 2002r. była emerytura pracownicza, kombatancka i pochodne – aż 7,354 gospodarstw, następnie praca najemna poza rolnictwem w sektorze publicznym – 5,337 gospodarstw oraz poza rolnictwem w sektorze prywatnym – 3,720 osób. Reasumując, ponad połowa (12,427) gospodarstw

domowych w Piekarach Śląskich jako główne źródło utrzymania w 2002 r. deklarowała źródło utrzymania niezarobkowe.

GŁÓWNE ŹRÓDŁO UTRZYMANIA GOSPODARSTW W PIEKARACH ŚL. – 2002R.

Gospodarstwa domowe źródło utrzymania praca najemna	
poza rolnictwem w sektorze publicznym	5337
poza rolnictwem w sektorze prywatnym	3720
w rolnictwie w sektorze prywatnym	16
Gospodarstwa domowe źródło utrzymania praca na własny rachunek	
poza rolnictwem	961
w swoim gospodarstwie rolnym	46
w rolnictwie poza swoim gospodarstwem rolnym	4
Gospodarstwa domowe źródło utrzymania niezarobkowe	
emerytura pracownicza, kombatancka i pochodne	7 354
emerytura rolna	15
renta z tytułu niezdolności do pracy	1 179
renta socjalna	67
renta rodzinna	2 229
zasilek dla bezrobotnych	198
zasilek pomocy społecznej	250
inne niezarobkowe źródło	1 135
Gospodarstwa domowe źródło utrzymania inne dochody	
dochody z własności	13

dochody z najmu	15
Gospodarstwa domowe źródło utrzymania na utrzymaniu	
Razem	1 117
Gospodarstwa domowe źródło utrzymania nieustalone	
Razem	406

Źródło: Spis Powszechny Ludności 2002r., Bank Danych Regionalnych

Uzupełnienie powyższego zestawienia stanowi porównanie struktury źródeł utrzymania ludności województwa śląskiego (NSP 2002r.) i ludności Piekar Śl., które zdecydowanie mniej korzystnie prezentują się na tle średniej dla województwa.

Ludność wg głównego źródła utrzymania w 2002r.

Wyszczególnienie	Piekary Śl.	Województwo Śląskie
Dochody z pracy poza rolnictwem	29,0	30,2
Dochody z pracy w rolnictwie	0,2	0,9
Niezarobkowe źródła utrzymania	28,6	28,2
Dochody z własności	0,0	0,0
Na utrzymaniu	39,8	37,8
Nie ustalono	2,3	2,9

Źródło: NSP 2002 r.

Dochody ludności – wynagrodzenie za pracę

Zgodnie z danymi publikowanymi przez Urząd Statystyczny w Katowicach przeciętne miesięczne wynagrodzenie w 2010 w mieście wynosiło 2845,62zł brutto, przy czym najwyższe wynagrodzenia posiadali pracownicy sektora publicznego – 116% przeciętnej wysokości płacy od osób zatrudnionych w sektorze prywatnym – 88,8% przeciętnego wynagrodzenia.

W tym czasie średnie wynagrodzenie w województwie śląskim było o 682,6zł wyższe od uzyskiwanego w Piekarach Śl. (24%).

Dynamika wzrostu płac w Piekarach nie jest wysoka i określona na przestrzeni lat 2000 - 2010 sumarycznym przyrostem o 28,5%.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w Piekarach Śl. w latach:

Wyszczególnienie	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ogółem w zł.:	2213,98	2022,67	2148,01	2395,67	2633,21	2728,81	2845,62
W tym:							
Przemysł i budownictwo	*	2111,05	2183,53	2356,34	2513,22	2504,88	2642,16
Sektor publiczny	*	2221,19	2322,26	2607,27	2968,30	3140,1	3292,4
Sektor prywatny	*	1831,21	1997,3	2210,76	2395,32	2433,18	2527,8

Źródło: Roczniki Statystyczne Województwa Śląskiego

Towarzyszący omawianemu okresowi wzrost cen towarów i usług konsumpcyjnych (inflacja) w znacznym stopniu obniża szansę na wzrost poziomu zamożności lokalnej społeczności.

Inflacja – roczne wskaźniki cen (rok poprzedni =100%):

rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
inflacja	105,5	101,9	100,8	103,5	102,1	101,0	102,5	104,2	103,5	102,6

Źródło: Urząd Statystyczny w Katowicach

2.5.4 PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ

W okresie przemian ustrojowo-gospodarczych, na nową ścieżkę rozwojową miasto Piekary Śl., podobnie jak i inne ośrodki o dominującej funkcji przemysłowej, wchodziło z trudem. Gwałtowny szok transformacyjny wywołał w społeczności poczucie zagrożenia egzystencji ekonomicznej, bezradności i apatii społecznej, ucieczkę migracyjną ludności.

Mimo uwolnienia barier ograniczających działalność sektora prywatnego, które stało się szansą rozwoju, nadal zaznacza się słaba mobilizacja potencjału społecznego przejawiająca się niską przedsiębiorczością w tworzeniu własnych firm, słabą aktywnością w poszukiwaniu

pracy i inercją, również na skutek braku dostatecznej motywacji oraz niedostosowania struktury zawodowej do aktualnych potrzeb gospodarczych.

Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze Regon wg sektorów własnościowych w Piekarach Śl. w latach 1998-2010:

rok	Ogółem	w tym:	
		Sektor publiczny	Sektor prywatny
1998	3142	70	3072
1999	3214	76	3138
2000	3190	86	3104
2001	3354	104	3250
2002	3437	107	3330
2003	3396	105	3291
2004	3472	103	3369
2005	3483	153	3330
2006	3701	241	3460
2007	3691	240	3451
2008	3727	238	3489
2009	3808	238	3570
2010	4067	236	3831

Źródło: Bank Danych Regionalnych 1999-2005

Roczniki Statystyczne Województwa Śląskiego US w Katowicach

W wyżej przedstawionym okresie nastąpił wzrost o 925 zarejestrowanych firm, natomiast w ujęciu dynamicznym oznacza to zaledwie 29% przyrost w przeciągu 12 lat.

W strukturze podmiotów gospodarczych działających na terenie Piekar Śl. w 2010 r. 75,2% stanowią firmy należące do osób fizycznych wśród których zdecydowanie dominują firmy związane z handlem i naprawami (35%). Ostatnio na znaczeniu zyskuje doradztwo finansowe,

obsługa rynku nieruchomości, ubezpieczenia oraz działalność naukowa i techniczna. Są to działalności wymagające wysokich kwalifikacji.

Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze Regon według wybranych sekcji w Piekarach Śl.

rok	ogółem	w tym:								
		Rolnictwo łowiectwo leśnictwo	Przemysł		Budownictwo	Handel i naprawy	Hotele i restauracje	Transport gospodarka magazynowa łącznie	Poradnictwo finansowe	Obsługa nieruchomości i firm
			razem	W tym przetwórstwo przemysłowe						
2005	3483	26	311	306	293	1380	116	298	148	462
2006	3701	26	322	317	296	1408	119	315	158	579
2007	3691	25	317	311	308	1377	121	310	156	591
2008	3727	24	309	304	323	1367	115	325	161	599
2009	3808	18	319	307	343	1305	128	314	789*	
2010	4067	20	364	348	375	1326	128	336	850*	

źródło: Roczniki Statystyczne Województwa Śląskiego US w Katowicach

*zmiana PKD

Największy rozwój przedsiębiorczości w okresie 2005 - 2010 odnotowuje się w przemyśle, budownictwie i transporcie. Łączny przyrost wyniósł 162 podmioty gospodarcze.

Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w Piekarach Śl.

wyszczególnienie	lata												
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Liczba ludności	2560	2566	2535	2673	2731	3664	2731	2681	2748	2727	2750	2827	3059
Dynamika w	100	100,2	99,0	104,4	106,7	104,0	106,7	104,7	107,3	106,5	107,4	110,4	119,5

%100,0														
--------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Źródło: Bank Danych Regionalnych 1999 - 2011, obliczenia własne

Stosunkowo niska dynamika rozwojowa firm osób fizycznych w ostatnich latach przyspieszyła i zdominowała liczebnie grupy podmiotów w:

- przemyśle – 74,7%,
- handlu i naprawach – 80,8%,
- budownictwie – 84,8%,
- transporcie – 92,6%.

Po wstępnym okresie przemian ekonomicznych oczywistą stała się potrzeba planowania i sterowania rozwojem miasta, zgodnie z opracowanymi programami strategicznymi (2006, 2011).

W obliczu wycofującej się funkcji przemysłowej sektora wydobywczego powstała konieczność jego zastąpienia nowymi, o znaczących perspektywach rozwoju funkcji wytwórczych bądź usługowych zapewniających ciągły rozwój miasta i równowagę na rynku pracy.

Szansą taką w oparciu o małą i średnią przedsiębiorczość może stanowić wyznaczenie stref działalności gospodarczej jako oferty terenów inwestycyjnych:

1. SAG – Strefy Aktywności Gospodarczej zlokalizowanej na pograniczu z Bytomiem przy ul. Podmiejskiej. Wyznaczono tu 19 terenów inwestycyjnych, na których już funkcjonuje 16 firm. Celem utworzenia SAG było zaktywizowanie terenów zdegradowanych działalnością przemysłową i przywrócenie ich do ponownego użytkowania. Bez potrzeby aneksji nowych niezainwestowanych terenów wykreowano możliwości rozwojowe miasta i nowe miejsca pracy.
2. W czerwcu 2006 po podpisaniu porozumienia pomiędzy zespołem spółek utworzony został Park Przemysłowy obejmujący Wielosektorowy Obszar Kompleksowej Gospodarki odpadami tzw. PPT EkoPark. Powstaje on w celu utworzenia miejsc pracy, a także dokonywania przepływu wiedzy i technologii pomiędzy jednostkami naukowymi a przedsiębiorstwami. Docelowo może zająć ponad 130ha (rejon Brzeziny Śl.), a przyrost miejsc pracy szacuje się na ok. 2000.

Zagrożenie bezrobociem i atrakcyjność obcych rynków pracy stawia wymóg rozwoju inicjatyw dla działalności gospodarczej generującej nowe miejsca pracy.

Rozbudzanie aktywności i przedsiębiorczości lokalnej dla wzbogacenia miasta o nowe działalności gospodarcze jest już realizowanym zadaniem władz miasta oferujących zarówno wsparcie merytoryczne (doradztwo), jak i materialne (preferencyjne warunki, dotacje).

2.5.5 RYNEK PRACY

2.5.5.1 PRACUJĄCY

Charakterystyka i ocena poziomu zatrudnienia jednego z najważniejszych elementów gospodarki możliwa jest wyłącznie w oparciu o podstawowe - statystyczne źródła informacji. Tymczasem dwukrotne wprowadzenie zmian zakresowych po 2000r. dotyczących grupowań rodzajów działalności (PKD) utrudnia, a w niektórych przypadkach uniemożliwia porównywanie danych statystycznych.

Pomijanie pracowników zatrudnionych w podmiotach do 9 osób powoduje niedoszacowanie ogólnych wartości i nie gwarantuje pełnej wiarygodności wyników. Porównywanie danych w sposób chronologiczny może jedynie orientacyjnie charakteryzować ogólne kierunki i tendencje zachodzących zmian w ujęciu dynamicznym.

Ludność powyżej 15 lat, wg źródeł utrzymania, wg Narodowych Spisów Powszechnych w Piekarach Śl. w %

Wyszczególnienie	Rok NSP			
	1970	1978	1988	2002
Struktura ludności wg źródeł utrzymania w tym:	100	100	100	100
- czynni zawodowo (aktywni)	41,4	43,2	41,6	47,2 ¹⁾ 37,0 ²⁾
- bierni zawodowo	58,6	56,8	58,4	52,8
Na 100 czynnych zawodowo przypada biernych	142	131	140	103

Źródło: dane NSP 1970, 1978, 1988, 2002

¹⁾ przy uwzględnieniu bezrobotnych

²⁾ po odliczeniu grupy bezrobotnych

Po odliczeniu bezrobotnych zakwalifikowanych przez NSP 2002 do grupy aktywnej zawodowo (niepracujących lecz gotowych podjąć pracę) odnotowuje się spadek aktywności w przeciągu 14 lat (1988 - 2002) o blisko 5%.

Aktywność ekonomiczna ludności w wieku powyżej 15 lat w Piekarach Śl. w 2002 r. (NSP) wyraźnie odbiegała od średniej dla województwa.

Wyszczególnienie	Piekary Śląskie	Województwo Śląskie
Aktywni zawodowo ogółem w %	100	100
W tym:		
- pracujący	37,0	39,9
- bezrobotni	10,2	10,5
Bierni zawodowo (łącznie z nieustalonym statusem na rynku) %	52,8	49,6

Porównanie pracujących w mieście (wg faktycznego miejsca pracy oraz bez pracujących w podmiotach gospodarczych do 9 osób) w przekrojach czasowych 2000-2010 określa ogólne ramy zasadniczych kierunków przekształceń w obrębie rynku pracy w Piekarach Śl.

Pracujący w Piekarach Śląskich

Wyszczególnienie	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ogółem	13222	14664	12062	11888	12343	12221	11820
W tym:							
Przemysł i budownictwo	7763	9003	6279	6273	6374	6443	6085
Usługi ogółem	5379	5656	5779	5331	5964		5735
- rynkowe	2547	2860	2984	2735	3232	*	*
- nierynkowe	2832	2796	2795	2796	2732	*	*
Z ogółem:	8755	10521	7551	7209	7055	6847	6516
- sektor publiczny							
- sektor prywatny	4467	4143	4511	4599	5288	5374	5304

Źródło: Roczniki Statystyczne Województwa Śląskiego - obliczenia własne

* zmiana PKD

**incydentalny, niewyjaśniony wzrost zatrudnienia w 2005r.

Ogólnemu spadkowi miejsc pracy towarzyszy sukcesywne obniżanie się zatrudnienia sektora publicznego, w tym w przemyśle i budownictwie (liczonych łącznie). Następuje natomiast równoległy przyrost liczby pracujących w sektorze prywatnym. Fakt ten jednoznacznie świadczy o powrocie znaczenia sektora prywatnego poprzez uwalnianie barier ograniczających jego działalność.

Pod względem udziału w tworzeniu miejsc pracy sektor prywatny zajmuje miejsce pierwszoplanowe.

Pomimo trwającego procesu restrukturyzacji przemysłu i następujących zmian relacji w zatrudnieniu sektora przemysłowego obejmuje nadal około 50% pracujących w gospodarce miasta, który najbliższą przyszłość wiąże jeszcze z utrzymaniem tradycyjnego przemysłu wydobywczego - górnictwa węgla kamiennego.

Po roku 2008 na rynku pracy zaczęły zaznaczać się niekorzystne tendencje jako skutek odczuwania przez gospodarkę kryzysu światowego. Pracodawcy zaczęli ograniczać zatrudnienie, w wyniku czego znacznie osłabło tempo przyrostu miejsc pracy, a stopa bezrobocia zaczęła ponownie wzrastać.

2.5.5.2 BEZROBOCIE

Bezrobocie jest jednym z najtrudniejszych problemów społeczno - gospodarczych wynikających z niedoboru miejsc pracy.

Wpływ na rynek pracy w Piekarach Śląskich posiadają różne sumujące się przyczyny zarówno wewnętrzne jak i zewnętrzne:

- Upadek dużych zakładów pracy (pracownicze zwolnienia grupowe),
- Wejście na rynek kolejnych roczników wyżu demograficznego,
- Wysokie wymagania pracowników,
- Niski popyt na pracę zwłaszcza prostą,
- Niskie kwalifikacje poszukujących pracy,
- Niska przedsiębiorczość i słaba mobilność w uzupełnianiu wykształcenia,
- Koniunktura gospodarcza bliższego i dalszego otoczenia.

W Piekarach Śl. stopa bezrobocia utrzymywała się stale na wyższym poziomie od średniej dla województwa śląskiego

- Piekary Śl. – 14,5%,
- woj. śląskie – 10,0%,

i jest nadal jedną z najwyższych wśród miast regionu. Pod tym względem Piekary Śląskie wyprzedza tylko Bytom – 18,1% i Świętochłowice – 17,6%.

Bezrobotni zarejestrowani wg grup wiekowych i wykształcenia:

Wyszczególnienie	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ogółem w tym:	3157	3879	3230	2654	1740	2422	2695
- posiadający prawo do zasiłku	375	304	276	208	159	301	288
- stopa bezrobocia %	15,6	17,7	17,1	14,5	9,8	13,2	14,5
Bezrobotni nowozarejestrowani ciągu roku	-	4396	4475	4289	3743	4587	4748
Bezrobotni wyrejestrowani w ciągu roku	-	4934	5124	4874	4648	3905	4475
Oferty pracy w ciągu roku	-	5	4798	6840	3983	1615	1465
Bezrobotni wg wieku:							
24 lata i mniej	1153	1034	751	487	317	583	562
24-54 lata	1922	2669	2287	1974	1270	1652	1908
55 lat i więcej	82	176	192	184	153	187	225
Bezrobotni wg wykształcenia							
Z wyższym	48	142	115	117	101	190	231
Ze średnim zawodowym	583	851	720	578	370	562	634
Z ogólnokształcącym	184	250	194	165	137	202	235
Z zasadniczym zawodowym	1430	1492	1191	926	551	731	816
Z gimn., podst., niepełne podst.	912	1144	1008	859	581	737	779

Źródło: Roczniki Statystyczne województwa śląskiego

W okresie lat 2000 - 2010 zaznaczają się niewielkie zmiany w strukturze wiekowej poszukujących pracy. Przy wzroście udziału osób w wieku powyżej 55 lat odnotowuje się spadek liczby osób poniżej 24 lat. Struktura bezrobotnych wg wykształcenia podlega okresowym wahaniom niemniej nadal najwyższy udział (ok. 60%) stanowią osoby z niskim wykształceniem i bez kwalifikacji zawodowych.

Bezrobocie w znacznie większym stopniu dotyka kobiet, których udział w grupie poszukujących pracy wynosi blisko 58%. Wyższa stopa bezrobocia dotyczy również kobiet w grupach o relatywnie wyższym wykształceniu od mężczyzn.

Po 2005r. wraz ze wzrostem ofert pracy Powiatowy Urząd Pracy zaczął odnotowywać spadek noworejestrowanych bezrobotnych.

Od 2008r. te korzystne tendencje uległy obniżeniu jako skutek reakcji rynku pracy na kryzys europejski. W obliczu niepewnej sytuacji gospodarczej pracodawcy zaczęli stosować ograniczenia w zatrudnieniu.

W wyniku bezrobocia występuje pogarszanie standardu życiowego osób pozostających bez pracy i ich rodzin oraz wzrost poczucia zagrożenia utratą pracy ludzi zatrudnionych. Zjawisko to bezpośrednio rzutuje na budżet miasta generując wysokie koszty świadczeń socjalnych.

Dla dostosowania aktualnych i przyszłych potrzeb rynku pracy prowadzony jest w Piekarach Śląskich monitoring zawodów, polegający na obserwacji popytu na pracę i podaży zasobów pracy (monitoring zawodów deficytowych i nadwyżkowych). Dogłębna analiza lokalnego rynku pracy pozwala na lepsze zastosowanie usług świadczonych przez urzędy pracy dla potrzeb zarówno osób bezrobotnych – poszukujących pracy jak i pracodawców. Umożliwia również konstruowanie opinii i prognoz dla systemu kształcenia zawodowego oraz operatywnego szkolenia bezrobotnych.

2.5.6 POMOC SPOŁECZNA

Wyrazem poziomu rozwoju cywilizacyjnego współczesnego społeczeństwa jest stosunek do osób słabszych. Część społeczeństwa z rozmaitych powodów zarówno od nich zależnych jak i niezależnych wymaga wsparcia państwa dla normalnego funkcjonowania. Jest to zjawisko nieuniknione nawet w okresach kiedy sytuacja ekonomiczna jest względnie dobra. Działania władz powinny zmierzać do tworzenia takich warunków, w których grupa osób wymagająca wsparcia jest jak najmniejsza.

Pomocy społecznej udziela się osobom i rodzinom z powodu ubóstwa, sieroctwa, bezdomności, bezrobocia, niepełnosprawności, długotrwałej lub ciężkiej choroby, przemocy w rodzinie, problemów związanych z nałogami oraz w sytuacjach kryzysowych, niezależnych od beneficjentów.

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej zadania pomocy społecznej realizowane są przez samorządy gminne, które rozdysponowują świadczenia takie jak przyznawanie i wypłacanie zasiłków okresowych i celowych, praca socjalna, organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych.

Odsetek ludności będącej beneficjentami pomocy społecznej jest zróżnicowany, zależny od różnych czynników. Piekary wśród miast aglomeracji górnośląskiej charakteryzuje najwyższy odsetek ludności korzystającej z pomocy społecznej wynoszący 6,0% przy średniej dla województwa śląskiego 5,4%.

Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie jest jednostką organizacyjną miasta Piekary Śl. realizująca zadania z zakresu pomocy społecznej oraz z zakresu innych ustaw działającą w formie jednostki budżetowej. Zakresem jej działania jest zaspokojenie niezbędnych potrzeb życiowych potrzebującym w celu zapewnienia im godnego bytu.

W 2010r. z pomocą MOPR zostało objętych blisko 3500 osób z 1533 środowisk, z czego 44,% stanowią osoby samotne a 55,2% to rodziny.

Klienci MOPR to najczęściej osoby o niskim poziomie wykształcenia i długotrwale bezrobotne.

Z punktu widzenia formalnej organizacji systemu pomocy społecznej zadania realizowane przez gminę w części stanowią zadania własne, a częściowo realizowane są w formie zadań zleconych.

Zadania własne gminy:

- przyznawanie zasiłków celowych, specjalnych zasiłków celowych oraz rzeczowych,
- dożywianie,
- pomoc osobom opuszczającym zakłady karne i ich rodzinom,
- pomoc osobom bezdomnym,
- praca socjalna,

- świadczenia opieki zdrowotnej,
- przyznawanie zasiłków okresowych,
- pomoc dziecku i rodzinie (interwencyjne),
- świadczenia usług opiekuńczych,
- przyznawanie zasiłków stałych,
- prowadzenie placówek opiekuńczo-społecznych,
- kierowanie do domów pomocy społecznej,
- prowadzenie Dziennego Domu Pomocy Społecznej.

Zadania zlecone gminy:

- świadczenia specjalistyczne usług opiekuńczych,
- świadczenia rodzinne,
- fundusz alimentacyjny (dotacja celowa z budżetu państwa).

Zadania powiatowe:

- rodzinne i instytucjonalne formy opieki zastępczej,
- poradnictwo specjalistyczne dla osób dotkniętych problemami kryzysowymi – Punkt Interwencji Kryzysowej (PIK),
- rehabilitacja osób niepełnosprawnych.

Utrzymująca się stale wysoka liczba klientów pomocy społecznej stanowi wynik zarówno negatywnych procesów gospodarczych oraz oczekiwań i roszczeń mieszkańców odnośnie jakości życia, które są często niewspółmierne do społecznego zaangażowania w rozwój miasta.

Piekary Śląskie oprócz pomocy społecznej materialnej i niematerialnej świadczonej bezpośrednio do rąk potrzebującym, dysponuje szeregiem placówek i organizacji pomocowych finansowanych i dotowanych z różnych źródeł, a adresowanych do konkretnych grup społecznych.

Miasto dysponuje:

- Domem Pomocy Społecznej przy ul. Trautmana dla osób starszych o 160 miejscach,

- Domem Dziecka przy ul. Bytomskiej na 40 miejsc,
- Dziennym Domem Pomocy Społecznej dla osób starszych ,
- Warsztatami Terapii Zajęciowej prowadzącymi rehabilitację zawodową i społeczną osób niepełnosprawnych,
- Ochronkę Charytatywną przy Parafii NMP na 150 miejsc prowadzącą dzienną opiekę dla dzieci,
- Terenowy Komitet Ochrony Praw Dziecka (dla dzieci rodzin dysfunkcyjnych) – placówka interwencyjno-opiekuńcza,
- 2 świetlice środowiskowe wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży na 40 miejsc łącznie,
- Punkt Interwencji Kryzysowej (PIK) świadczący pomoc socjalną i poradnictwo dla osób i rodzin dotkniętych sytuacjami kryzysowymi,
- Ośrodek Pielęgniarstwa „Pomoc w Zdrowiu i Chorobie” Sp. z o.o. profesjonalna opieka dla osób z zaburzeniami psychicznymi świadczona jako usługa dochodząca.

2.5.7 BUDŻET MIASTA

Według danych Urzędu Statystycznego w Katowicach w 2010r. do budżetu miasta wpłynęło 170498,5tys. zł dochodu, który wg rodzajów przedstawiał się następująco:

1.	Dochody własne razem w tym:	107099,1 tys. zł
	środki na finansowanie własnych zadań pozyskane z innych źródeł	2712,4 tys. zł
2.	Subwencja ogólna	39.709,9 tys. zł
3.	Dotacje razem w tym:	23.689,5 tys. zł
	Celowe z budżetu państwa	22.352,0 tys. zł
	Celowe otrzymane na podstawie porozumienia między jednostkami samorządu terytorialnego	225,4 tys. zł
	Otrzymane z państwowych funduszy celowych	-
	Rozwojowe	1.112,2 tys. zł

ogółem	170.498,5 tys. zł
--------	-------------------

Źródło: Rocznik Statystyczny województwa śląskiego US K-ce

Budżet miasta od 2005 r. oprócz dochodów własnych pozyskał środki z różnych źródeł m.in. z europejskich środków pomocowych w ramach programu ZPORR, Ministerstwa Infrastruktury, Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych

Wydatki budżetu miasta wg działów w 2010r. w % wydatków ogółem

Wyszczególnienie	%
Wydatki ogółem w tym:	100,0
Transport i łączność	14,3
Gospodarka mieszkaniowa	1,3
Administracja publiczna	8,5
Oświata i wychowanie	32,1
Ochrona zdrowia	3,8
Pomoc społeczna i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	19,1
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	7,7
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	3,1
Kultura fizyczna i sport	2,5

Źródło: Rocznik Statystyczny województwa śląskiego US K-ce

Największy udział w wydatkach miasta Piekary Śląskie ma nadal finansowanie oświaty. Bardzo dużym obciążeniem dla budżetu gminy jest również pomoc społeczna, której udział powoli ale stale wzrasta.

W przeliczeniu na jednego mieszkańca zarówno dochody jak i wydatki miasta były w 2010r. wyższe od średniej dla województwa wynoszącej odpowiednio - dochód 2447,33zł, wydatki 2537,04zł.

Dochody i wydatki budżetu miasta w latach 2005 - 2010 na 1 mieszkańca w zł.

Wyszczególnienie	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Dochody ogółem w tym:	2017,64	2147,63	2193,51	2456,09	2602,34	2920,34
Własne	1213,02	1199,92	1301,04	1500,09	1561,03	1834,42
Wydatki ogółem w tym:	1979,08	2320,76	2044,63	2494,26	2889,78	3049,81
Bieżące	1323,94	1459,86	1432,48	2178,34	2403,41	2803,36
inwestycyjne	205,00	343,08	37,57	164,01	226,47	179,65

Źródło: Roczniki statystyczne województwa śląskiego US K-ce

Dochody własne budżetu miasta Piekary Śl. w przeliczeniu na 1 mieszkańca wzrastają już od 1998r., na co mają wpływ udziały w podatkach od osób fizycznych i prawnych. Prowadzenie przez miasto polityki rozwojowej pozwoliło na wyraźny wzrost wydatków inwestycyjnych począwszy od 2005r. i kierowanie środków na realizację celów zapisanych w Strategii Rozwoju Miasta Piekary Śl. Powstające niedobory finansowe miasto nadal stara się uzupełnić funduszami zewnętrznymi.

2.5.8 WARUNKI MIESZKANIOWE

2.5.8.1 MIESZKALNICTWO – CHARAKTERYSTYKA ZASOBÓW MIESZKANIOWYCH

Na koniec 2010 roku, na terenie Piekar Śląskich stan zasobów mieszkaniowych liczył 23 459 mieszkań, o 80086 izbach i łącznej powierzchni użytkowej 1 396,4 tys. m².

Aby jednak w pełni scharakteryzować stan gospodarki mieszkaniowej w Piekarach Śląskich, posłużono się wynikami Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkalnictwa, który najbardziej wiarygodnie i najrzetelniej pozwala na dokonanie takiej analizy. Spis przeprowadzony był w dniach od 21 maja do 8 czerwca 2002r. i przedstawia informacje według stanu w dniu 20 maja 2002r.

Zagregowane wyniki NSP Ludności i Mieszkań 2002 opublikowane zostały przez Urząd Statystyczny w Katowicach w publikacji pn. „Podstawowe Informacje ze spisów powszechnych – miasto na prawach powiatu Piekary Śląskie”.

Poniżej przytacza się z niewielkimi skrótami i zmianami tekst opracowania dot. warunków mieszkaniowych ludności Piekar Śl. stanowiący istotny i wartościowy fragment analityczno-problemowy poprzedniego „Studium” uzupełniając jego treść w aktualne lecz szacunkowe dane statystyczne z 2010r.

Według danych NSP 2002 stan zasobów mieszkaniowych w Piekarach Śląskich przedstawiał się następująco:

	<u>ilość mieszkań</u>
Ogółem zasoby mieszkaniowe,	23 281
z tego :	
A - mieszkania zamieszkane	22 073
w tym :	
- zamieszkane stale	21 954
- zamieszkane czasowo lub sezonowo (jako drugie mieszkanie)	119
B – mieszkania niezamieszkane	1 208
w tym :	
- przeznaczone do stałego zamieszkania	1 064
- niezamieszkane czasowo lub sezonowo (jako drugie mieszkanie)	20
- przeznaczone do rozbiórki, opuszczone	113
- wykorzystywane wyłącznie do prowadzenia działalności gospodarczej	10
- o nieustalonym przeznaczeniu	1

NSP - 2002 zidentyfikował 1.208 mieszkań niezamieszkałych, z tej liczby 1064 mieszkania przeznaczone są do stałego zamieszkania. Łączna powierzchnia użytkowa tych mieszkań wynosi 55 687m² i są to mieszkania o 2 988 izbach.

Charakteryzowane mieszkania zlokalizowane są w 195 budynkach mieszkalnych niezamieszkałych z mieszkaniami przeznaczonymi do stałego zamieszkania.

Wyróżniono następujące powody, z których mieszkania są niezamieszkane :

a) mieszkania nie zasiedlone w budynkach nowo zbudowanych lub rozbudowywanych - 84 mieszkania

b) mieszkania niezamieszkane z powodu zmiany lokatora - do wtórnego zasiedlenia (przeznaczone do wynajęcia, na sprzedaż, w trakcie postępowania spadkowego, rezerwa gminy, mieszkania funkcyjne, mieszkania służbowe) - 665 mieszkań

c) mieszkania niezamieszkane z powodu remontu lub oczekiwania na remont

Struktura własnościowa mieszkań niezamieszkałych jest następująca :

<u>własność</u>	<u>mieszkania</u>	<u>odsetek (%)</u>
- osób fizycznych	807	75,85
- spółdzielni mieszkaniowych	108	10,15
- gminy	61	5,73
- Skarbu Państwa	7	0,66
- zakładów pracy	64	6,01
- pozostałych podmiotów	17	1,60

Mieszkania niezamieszkałe w 67,9% zlokalizowane są w budynkach wybudowanych przed 1944 r.

Budynki mieszkalne niezamieszkałe z mieszkaniami przeznaczonymi do stałego zamieszkania charakteryzuje następująca struktura wyposażenia w instalacje techniczne:

<u>wyposażenie</u>	<u>ilość budynków</u>	<u>odsetek (%)</u>
- wodociąg:	176	90,26
▪ sieciowy	167	85,64
▪ lokalny	9	4,62
- ustęp splukiwany - razem	169	86,67
w tym z odprowadzeniem do:		
▪ sieci	79	40,51
▪ urządzenia lokalnego	90	46,16
- gaz z sieci	43	22,01
- centralne ogrzewanie:	103	52,82
▪ zbiorcze	1	0,51
▪ indywidualne	102	52,31

Budynki mieszkalne

Ogółem w 2002 roku na terenie miasta Piekary Śląskie było 5 106 budynków, z czego:

- 5 080 budynków to budynki mieszkalne (99,5%)
- 10 budynków to budynki mieszkalno - inwentarskie i mieszkalno - gospodarskie (0,2%)
- 16 obiektów to pozostałe budynki tj. budynki zbiorowego zakwaterowania, niemieszkalne i rekreacyjne (0,3%).

Struktura własności budynków mieszkalnych w mieście przedstawiała się następująco :

<u>własność</u>	<u>ilość budynków</u>	<u>odsetek (%)</u>
- osób fizycznych	4264	83,94
- spółdzielni mieszkaniowych	164	3,23
- gminy	134	2,64
- Skarbu Państwa	7	0,14
- zakładów pracy	70	1,38
- pozostałych podmiotów	19	0,37
- wspólną	422	8,30

Podstawową formą własności budynków mieszkalnych w mieście jest własność osób fizycznych. Własność prywatna w mieście stanowi prawie 84% ogółu budynków mieszkalnych.

W ostatnich latach wyodrębniła się nowa forma własności. Jest to tzw. własność wspólna, tj. taka, w której wszystkie bądź tylko niektóre lokale mieszkalne stanowią wyodrębnione własności osób fizycznych. Łącznie w formie własności wspólnej na terenie Piekar Śląskich pozostaje 8,3% ogółu budynków mieszkalnych w mieście.

Gmina na terenie miasta posiada 134 budynki komunalne oraz 98 budynków, w których występuje jako współwłaściciel.

Formy zabudowy mieszkaniowej

Szacuje się, że zasoby mieszkaniowe na terenie Piekar Śląskich według formy zabudowy przedstawiają się następująco:

Wyszczególnienie		Budynki mieszkalne	Mieszkania w budynkach mieszkalnych	Powierzchnia użytkowa mieszkań w m ²
Ogółem zasoby mieszkaniowe zamieszkane, z tego w formie :	ilość	5 080	22 918	1 334 184
	%	100	100	100
- zabudowy wielorodzinnej	ilość	1 144	17 861	877 860
	%	22,52	77,93	65,80
- zabudowy jednorodzinnej	ilość	3 936	5 057	456 324
	%	77,48	22,07	34,20

Na terenie całych Piekar Śląskich 77,5% budynków mieszkalnych to zabudowa jednorodzinna. Pozostałe 22,5% budynków mieszkalnych to budynki wielorodzinne, w których zlokalizowane jest prawie 78% ogółu zasobów mieszkaniowych miasta. Największa koncentracja mieszkań w zabudowie wielorodzinnej jest na osiedlach Wieczorka I oraz Wieczorka II, Andaluzja i Powstańców Śląskich w Brzozowicach Kamieniu.

Budownictwo mieszkaniowe wielorodzinne powstałe po roku 1944 w Piekarach Śląskich realizowane było głównie w formie budynków mieszkalnych o 20 - 49 mieszkaniach. W mieście takich budynków jest 268 o 8 304 mieszkaniach. Są to głównie zasoby własności spółdzielni mieszkaniowej i zakładów pracy.

W latach 1945 - 1988 zrealizowano 62 budynki mieszkalne – wysokie, o liczbie 50 i więcej mieszkań, w których jest łącznie 3 912 mieszkań. Są to głównie budynki spółdzielcze, których jest 39 o 2 475 mieszkaniach.

Część mieszkań w zabudowie wielorodzinnej pochodzi sprzed 1944 roku. Według NSP – 2002 takich kamienic w mieście jest 647 o łącznej liczbie 4083 mieszkań, właścicielami których są głównie osoby fizyczne.

Budownictwo to zlokalizowane jest m.in. w Piekarach Centrum, wzdłuż ulicy Bytomskiej i ulic do niej równoległych, w Szarleju wzdłuż ulicy Wyszyńskiego, wzdłuż ulicy Bednorza i w rejonie jej skrzyżowania z ulicą Roździeńskiego w Brzezinach, w rejonie skrzyżowania ulicy Oświęcimskiej i Powstańców w Brzozowicach Kamieniu.

W latach 1989 - 2002 realizowane było głównie budownictwo mieszkaniowe w formie zabudowy jednorodzinnej. Z tego okresu pochodzi 163 budynków jednorodzinnych, które stanowią ok. 85% wszystkich budynków pochodzących z tego okresu.

Poniżej przedstawia się charakterystykę zasobów mieszkaniowych jedno i wielorodzinnych z uwzględnieniem formy i własności budynków:

Wyszczególnienie	ogółem		w tym w zabudowie :			
	budynki	mieszkania	jednorodzinnej		wielorodzinnej	
			budynki	mieszkania	budynki	mieszkania
w tym stanowiące własność:						
- osób fizycznych	4 264	7 284	3 789	4 833	475	2 451
- spółdzielni mieszkaniowych	164	5 702	-	-	164	5 702
- gminy	134	1 738	9	13	125	1 725
- Skarbu Państwa	7	28	3	3	4	25
- zakładów pracy	70	1 164	4	5	66	1 159
- pozostałych podmiotów	19	156	3	3	16	153
- wspólną	422	6 846	128	200	294	6 646

Opracowano TUP ZPP na podstawie danych Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań – 2002r. Tab. „Budynki mieszkalne zamieszkałe według liczby mieszkań

oraz okresu budowy i rodzaju podmiotów będących właścicielami lub współwłaścicielami budynków w 2002r."

Wiek zasobów mieszkaniowych

Wiek zasobów mieszkaniowych według okresu budowy na terenie Piekar Śląskich przedstawia poniższa tabela :

Okres realizacji	Budynki		Mieszkania	
	ilość	%	ilość	%
Ogółem, z tego :	5 080	100	22 918	100
przed 1918	1 115	21,95	3 491	15,23
1918 – 1944	937	18,44	2 476	10,80
1945 – 1970	1 344	26,46	7 693	33,57
1971 – 1978	683	13,45	3 560	15,54
1979 – 1988	781	15,37	5 135	22,41
1989 – 2002	191	3,76	481	2,10
w budowie	10	0,20	10	0,04
nie ustalono	19	0,37	72	0,31

W Piekarach Śląskich są 2052 budynki mieszkalne wybudowane przed 1944 r., z czego 1115 budynków pochodzi sprzed 1918 r. Budynki mieszkaniowe z tego okresu stanowią 40,39% ogółu budynków mieszkaniowych w mieście. W budynkach tych jest łącznie 5 967 mieszkań, które stanowią 26,03% ogółu zasobów mieszkaniowych Piekar Śląskich.

Z ogólnej liczby 5 080 budynków - 59,6% tj. 3 028 budynków o 16 951 mieszkaniach jest wybudowanych po roku 1945, z czego mieszkania powstałe w latach 1971 - 2002 stanowią około 40%.

Z powyższej analizy wynika, że zasoby mieszkaniowe w Piekarach Śląskich charakteryzuje niekorzystna struktura wiekowa budynków mieszkalnych i mieszkań. Co czwarte mieszkanie w mieście pochodzi sprzed 1944 roku, a więc ma 60 i więcej lat.

Z tytułu wieku i narosłych zaniedbań remontowych mieszkania te wymagają nie tylko bieżącej konserwacji, ale również remontów kapitalnych.

Poniżej przedstawia się charakterystykę wieku zasobów mieszkaniowych - ilościową i procentową według okresu budowy budynków mieszkalnych oraz ich form własności:

Mieszkania stanowiące własność : m - mieszkanie		Ogółem, z tego :	Mieszkania zamieszkane w budynkach wybudowanych w latach :							
			przed 1918	1918 - 1944	1945 - 1970	1971 - 1978	1979 - 1988	1989 - 2002	w budowie	nie ustalono
Ogółem, z tego :	m	22 073	3 005	2 322	7 586	3 527	5 087	467	11	68
	%	100	13,61	10,52	34,37	15,98	23,05	2,11	0,05	0,31
- osób fizycznych	m	8 798	2 458	1 537	2 275	1 044	1 122	317	11	34
	%	100	27,97	17,47	25,86	11,87	12,75	3,60	0,12	0,39
-spółdzielni mieszkanio- wych	m	5 894	-	2	1 239	1 596	2 965	92	-	-
	%	100	-	0,03	21,02	27,08	50,31	1,56	-	-
- gminy	m	4 472	341	551	3 202	96	234	15	-	33
	%	100	7,62	12,32	71,60	2,15	5,23	0,33	-	0,74
- Skarbu Państwa	m	15	2	11	-	-	1	-	-	1
	%	100	13,33	73,33	-	-	6,67	-	-	6,67
- zakładów Pracy	m	2749	139	203	836	767	765	39	-	-
	%	100	5,06	7,38	30,41	27,90	27,83	1,42	-	-
- pozostałych podmiotów	m	145	65	18	34	24	-	4	-	-
	%	100	44,83	42,41	23,45	16,55	-	2,76	-	-

Źródło : Dane Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań – 2002 r.

Własność zasobów mieszkaniowych

Na terenie Piekar Śląskich wyodrębniono następującą strukturę własnościową mieszkań:

Wyszczególnienie	Mieszkania w budynkach mieszkalnych	
	ogółem	w tym zamieszkane

	ilość	%	ilość	%
Ogółem , w tym stanowiące własność :	22 918	100	21 912	100
- osób fizycznych	7 284	31,79	6 679	30,48
- spółdzielni mieszkaniowych	5 702	24,88	5 604	25,58
- gminy	1 738	7,58	1 674	7,64
- Skarbu Państwa	28	0,12	13	0,06
- zakładów pracy	1 164	5,08	1 111	5,07
- pozostałych podmiotów	156	0,68	139	0,63
- wspólną	6 846	29,87	6 692	30,54

Źródło : Dane Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań – 2002r.

W Piekarach Śląskich dominującą formą własności jest własność prywatna. W tej formie własności jest 7.284 mieszkań (31,79% ogółu zasobów mieszkaniowych). Znaczny udział mieszkań stanowi własność prywatną w strukturze własnościowej, co oznacza dużą samodzielność mieszkańców Piekar Śląskich w kształtowaniu własnych warunków mieszkaniowych.

Drugą pod względem ilości mieszkań formą własności jest własność wspólna, tj. własność kilku prawnych właścicieli uwidocznionych w księgach wieczystych. W formie własności pozostaje 29,87% mieszkań. Trzecią pod względem formą własności mieszkań w mieście jest własność spółdzielcza, obejmująca prawie 25% zasobów mieszkaniowych.

Zasoby mieszkaniowe gminy Piekary Śląskie obejmują 1.738 mieszkań, które w skali miasta stanowią 7,58%.

Przedstawiona powyżej struktura własnościowa mieszkań jest niepełna ze względu na uwzględnienie w niej tzw. własności wspólnej mieszkań. Dlatego poniżej przedstawiono strukturę wieku zasobów mieszkaniowych zamieszkałych uwzględniającą rodzaj podmiotów będących właścicielami mieszkań, która jest następująca:

Forma własności	Ilość mieszkań	% mieszkań w poszczególnych formach własności
-----------------	----------------	---

Ogółem ,	22 073	100
z tego :		
- osób fizycznych	8 798	39,86
- spółdzielni mieszkaniowych	5 894	26,70
- gminy	4 464	20,26
- Skarbu Państwa	15	0,07
- zakładów pracy	2 749	12,45
- pozostałych podmiotów	145	0,66

Źródło : Dane Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań – 2002 r.

Tak przedstawiona struktura własności mieszkań pozwala stwierdzić występowanie w mieście znacznych zasobów mieszkań komunalnych, jak również mieszkań własności zakładów pracy.

Z uzyskanych w Urzędzie Miasta informacji wynika, że na dzień 31.08.2011 mieszkaniowy zasób miasta stanowiło 4.226 mieszkań o łącznej powierzchni 214 013,62m² położonych w 227 budynkach.

Struktura powierzchniowa mieszkań

Na obszarze Piekar Śląskich struktura powierzchniowa mieszkań przedstawia się następująco:

Wyszczególnienie	mieszkania zamieszkane	
	ogółem	%
Ogółem, z tego mieszkania o powierzchni użytkowej w m ² :	22 073	100
poniżej 30	705	3,19
30 – 39	3 520	15,95
40 – 49	6 083	27,56
50 – 59	4 284	19,41
60 – 79	4 164	18,86
80 – 99	1 026	4,65
100 – 119	1 403	6,36
120 – 199	717	3,25
200 i więcej	171	0,77

Źródło : Dane Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań – 2002r.

Na podstawie przedstawionej wyżej struktury powierzchniowej mieszkań, zasoby mieszkaniowe podzielono na trzy rodzaje wielkości: mieszkania małe, średnie i duże powyżej 80 m² i uzyskano następujące dane mówiące o strukturze powierzchniowej mieszkań:

	<u>ilość mieszkań</u>	<u>odsetek (%)</u>
▪ małe do 49m ²	10 308	46,70
▪ średnie 50 – 79m ²	8 448	38,27
▪ duże powyżej 80m ²	3 317	15,03

Struktura powierzchniowa mieszkań charakteryzuje się dużym udziałem mieszkań małych o powierzchni użytkowej poniżej 49 m². Tak znaczny odsetek małych mieszkań jest skutkiem dominacji na terenie miasta zabudowy wielorodzinnej, która charakteryzuje się zdecydowanie niższymi parametrami powierzchniowymi mieszkań niż ma to miejsce w zabudowie jednorodzinnej.

Najwięcej mieszkań bardzo małych powstało przed rokiem 1918 oraz w latach 1918 – 1944 oraz 1944 – 1970, bo aż 80,3% wszystkich mieszkań o powierzchni użytkowej poniżej 30 m². Z ogółem 705 mieszkań o powierzchni poniżej 30m² aż 76,2% stanowią głównie własność gminy oraz osób fizycznych.

Drugą pod względem wielkości grupą mieszkań są mieszkania średnie. Tylko 15% ogółu zasobów mieszkaniowych stanowią mieszkania duże o powierzchni powyżej 80m². Po raz pierwszy NSP – 2002 wyodrębnił w strukturze powierzchniowej mieszkania o powierzchni 200m² i więcej. Na terenie miasta takich mieszkań jest 171. Są to mieszkania własności prywatnej, z których 44 mieszkania pochodzą sprzed 1944r.

Łączna powierzchnia mieszkań zamieszkałych wynosi 1299284m². Zatem przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w Piekarach Śląskich wynosi 58,9m².

Poniżej przedstawiono charakterystykę ilościową i procentową wielkości mieszkań zamieszkałych według okresu budowy budynków oraz rodzaju podmiotów będących właścicielami mieszkań w 2002r.

Struktura powierzchniowa mieszkań według okresu budowy budynku

		Mieszkania zamieszkałe w budynkach wybudowanych w latach :
--	--	--

Wyszczególnienie		Ogółem, z tego :	przed 1918	1918 - 1944	1945 - 1970	1971 - 1978	1979 - 1988	1989 - 2002	w budowie	nie ustalono
Ogółem, z tego:	m	22 073	3 005	2 322	7 586	3 527	5 087	467	11	68
	%	100	13,61	10,52	34,37	15,98	23,05	2,11	0,05	0,31
Mieszkania o powierzchni użytkowej w m ² :										
poniżej 30	m	705	190	185	191	114	18	1	-	6
	%	100	26,95	26,25	27,09	16,17	2,55	0,14	-	0,85
30 – 39	m	3 520	661	326	1 888	342	274	6	-	23
	%	100	18,78	9,26	53,64	9,72	7,78	0,17	-	0,65
40 – 49	m	6 083	494	327	2 418	1 394	1 372	58	-	20
	%	100	8,12	5,38	39,75	22,92	22,55	0,95	-	0,33
50 – 59	m	4 284	392	320	1 627	910	913	122	-	-
	%	100	9,15	7,47	37,98	21,24	21,31	2,85	-	-
60 – 79	m	4 164	603	529	766	279	1 867	110	-	10
	%	100	14,48	12,70	18,40	6,70	44,84	2,64	-	0,24
80 – 99	m	1 026	297	292	243	83	85	23	-	3
	%	100	28,95	28,46	23,68	8,09	8,29	2,24	-	0,29
100 – 119	m	1 403	188	185	261	311	420	34	-	4
	%	100	13,40	13,19	18,60	22,17	29,93	2,42	-	0,29
120 - 199	m	717	157	137	151	78	111	74	8	1
	%	100	21,90	19,11	21,06	10,88	15,48	10,32	1,11	0,14
200 i więcej	m	171	23	21	41	16	27	39	3	1
	%	100	13,45	12,28	23,98	9,36	15,79	22,81	1,75	0,58
Powierzchnia użytkowa mieszkań w m ²		1299224	182822	150354	399814	200770	317800	42 366	1 781	3 517
Przeciętna		58,9	60,8	64,8	52,7	56,9	62,5	90,7	161,9	51,7

powierzchnia użytkowa/ mieszkanie									
--------------------------------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Źródło : Dane Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań – 2002 r.

Struktura powierzchniowa mieszkań według rodzaju podmiotów, będących właścicielami mieszkań

Wyszczególnienie		Ogółem, z tego :	Mieszkania zamieszkałe w budynkach stanowiących własność :					
			osób fizycznych	spółdzielni mieszkaniowych	gminy	Skarbu Państwa	zakładów pracy	pozostałych podmiotów
Ogółem, z tego:	m	22 073	8 798	5 894	4 472	15	2 749	145
	%	100	39,86	26,70	20,26	0,07	12,45	0,66
Mieszkania o powierzchni użytkowej w m ²								
poniżej 30	m	705	234	87	303	-	69	12
	%	100	33,19	12,34	42,98	-	9,79	1,70
30 – 39	m	3 520	980	730	1 188	9	566	47
	%	100	27,83	20,74	33,75	0,25	16,08	1,35
40 – 49	m	6 083	1 176	2 137	1 751	2	981	36
	%	100	19,33	35,13	28,79	0,03	16,13	0,59
50 – 59	m	4 284	1 399	1 461	839	1	559	25
	%	100	32,66	34,10	19,58	0,02	13,05	0,59
60 – 79	m	4 164	1 803	1 472	352	-	518	19
	%	100	43,30	35,35	8,45	-	12,44	0,46
80 – 99	m	1 026	951	4	26	-	42	3
	%	100	92,69	0,39	2,53	-	4,10	0,29
100 – 119	m	1 403	1 377	2	10	2	10	2

	%	100	98,16	0,14	0,71	0,14	0,71	0,14
120 - 199	m	717	707	1	3	1	4	1
	%	100	98,60	0,14	0,71	0,14	0,71	0,14
200 i więcej	m	171	171	-	-	-	-	-
	%	100	100	-	-	-	-	-
Powierzchnia użytkowa mieszkań w m ²	1 299224	654 601	299 921	201 542	795	135 535	6 830	
Przeciętna powierzchnia użytkowa / mieszkanie w m ²	58,9	74,4	50,9	45,1	53,0	49,3	47,1	

Źródło : Dane Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań – 2002r.

Największe mieszkania należą do osób fizycznych i w tej grupie średnia wielkość mieszkania wynosi 74,4m² powierzchni użytkowej.

Drugą grupę pod względem wielkości stanowią mieszkania o średniej powierzchni 50,9 – 53,0m² stanowiące własność spółdzielni mieszkaniowych i Skarbu Państwa. Pozostałe mieszkania charakteryzują się wielkością od 45,1 – 49,3m² i znajdują się we władaniu gminy, zakładów pracy i pozostałych podmiotów.

Struktura izbowa mieszkań

Na terenie całego miasta przeważają mieszkania 3 i 4 izbowe, które łącznie stanowią 68,38% ogółu mieszkań. Mieszkań bardzo małych 1 lub 2 izbowych jest 18,28%, z czego mieszkań 1 izbowych, stanowiących w powszechnym odczuciu substandardy jest w mieście 1,93%.

Izby	Ilość mieszkań	Odsetek (%)
1	426	1,93
2	3 609	16,35
3	9 730	44,08
4	5 363	24,30
5 i więcej	2 945	13,34

Na podstawie NSP 2002 określa się, że 48,4% mieszkań małych 1 lub 2 izbowych pochodzi sprzed 1944 roku. Po roku 1945 w mieście realizowano głównie mieszkania 3 i 4 izbowe.

W strukturze izbowej mieszkań, 13,3% stanowią mieszkania 5 izbowe, z czego 28,9% (860 mieszkań) pochodzi sprzed 1945 roku.

W mieście przeciętnie na mieszkanie przypada 3,42 izby. Najwyższy (powyżej średniej) wskaźnik izb w mieszkaniu jest w zasobach prywatnych, który wynosi 3,92. Ponadprzeciętnym wskaźnikiem ilości izb w mieszkaniu charakteryzują się także mieszkania realizowane w latach 1971 - 2002, w tym najwyższy tj. 4,54 izby na mieszkanie przypada na lata 1989 - 2002.

Poniżej zestawiono ilość i strukturę mieszkań według izb oraz rodzaju własności.

Mieszkania zamieszkałe według liczby izb i rodzaju podmiotów będących właścicielami mieszkań w roku 2002

Wyszczególnienie		Mieszkania						Izby ogółem	Przeciętna liczba izb w mieszkaniu
		Ogółem	o liczbie izb						
			1	2	3	4	5		
Ogółem, w tym :	m	22 073	426	3 609	9 730	5 363	2 945	75 382	3,42
	%	100	1,93	16,35	44,08	24,30	13,34	100	
mieszkania w budynkach stanowiących własność :									
- osób fizycznych	m	8 798	125	1 303	2 636	2 163	2 571	34 498	3,92
	%	100	1,42	14,81	29,96	24,59	29,22	45,76	
- spółdzielni mieszkaniowych	m	5 894	5	572	3 071	1 983	263	19 616	3,33
	%	100	0,09	9,71	52,10	33,64	4,46	26,02	
- gminy	m	4 472	264	1 249	2 471	458	30	12 160	2,72
	%	100	5,90	27,93	55,26	10,24	0,67	16,13	
- Skarbu Państwa	m	15	-	12	-	2	1	38	2,53
	%	100	-	80,00	-	13,33	6,67	0,05	
- zakładów pracy	m	2749	31	402	1 496	744	76	8 680	3,16
	%	100	1,13	14,62	54,42	27,06	2,77	11,52	
- pozostałych	m	145	1	71	56	13	4	390	2,69

podmiotów	%	100	0,69	48,97	38,62	8,97	2,75	0,52	
-----------	---	-----	------	-------	-------	------	------	------	--

Źródło : Dane Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań – 2002r.

Analiza struktury izbowej mieszkań ze względu na stan własności tych mieszkań wykazuje, że mieszkania własności prywatnej to w przeważającej mierze mieszkania 3, 4 i 5 izbowe. Zasoby spółdzielcze i zakładów pracy realizowane były głównie jako mieszkania 3 i 4 izbowe.

Wyposażenie mieszkań w instalacje techniczne

Do instalacji technicznych istotnych do oceny standardu technicznego wyposażenia mieszkań, należą wodociąg sieciowy, kanalizacja, gaz z sieci, centralne ogrzewanie. W analizach pomija się instalacje elektryczne, jako występujące powszechnie.

Stopień wyposażenia mieszkań w mieście w poszczególne instalacje jest zróżnicowany i przedstawia się następująco:

	<u>ilość mieszkań</u>	<u>odsetek (%)</u>
Mieszkania – ogółem	22 918	100
w tym wyposażone w :		
- wodociąg sieciowy	22 804	99,5
- kanalizację	22 771	99,4
▪ z odprowadzeniem do sieci	19 542	85,3
▪ z odprowadzeniem do urządzenia lokalnego	3 229	14,1
- gaz z sieci	11 329	49,4
- c.o.	14 200	62,0

ak z przedstawionych danych wynika, na terenie miasta mieszkania charakteryzują się wysokim stopniem wyposażenia w instalacje techniczne.

Pełną charakterystykę wyposażenia mieszkań zamieszkałych na terenie gminy Piekary Śląskie pokazującą stopień wyposażenia mieszkań w ustęp spłukiwany, łazienkę oraz inne niż centralne ogrzewanie mieszkań, przedstawia poniższa tabela:

Wyszczególnienie	Mieszkania		Ludność w mieszkaniach
	ilość	%	
Ogółem, w tym mieszkania wyposażone w :	22 073	100	60 583

A. wodociąg	razem	21 790	98,72	60 108
w tym :	z sieci	21704	98,3	59 870
	lokalny	86	0,39	238
B. ustęp splukiwany	razem	20 134	91,21	56 863
w tym :	do sieci	17 458	79,09	48 711
	do urządzenia lokalnego	2 676	12,12	8 152
C. łazienkę		19 928	90,28	56 587
D. ciepłą wodę bieżącą	razem	17 867	80,95	51 406
ogrzewaną :	poza mieszkaniem	4 366	19,78	14 000
	w mieszkaniu	13 501	61,17	37 406
E. gaz	z sieci	10 996	49,82	31 896
	z butli	4 557	20,65	13 521
F. centralne ogrzewanie	razem	15 897	72,02	46 988
w tym :	zbiorowe	9 396	42,57	27 071
	indywidualne	6 501	29,45	19 917
H.inny rodzaj ogrzewanie :				
- piece	razem	5 912	26,78	13 021
- w tym z zastosowaniem :	paliw stałych	5 685	25,76	12 493
	energii elektrycznej	137	0,62	311
- inne	razem	259	1,17	567

Na terenie miasta 26,78% ogółu mieszkań (5 912 mieszkania) posiada ogrzewanie piecowe, piecami kaflowymi bądź różnymi piecami przenośnymi na paliwa stałe np. węgiel, koks, drewno, trociny, a także piecami kaflowymi z wmontowanymi w nich grzałkami elektrycznymi.

Za substandardy mieszkaniowe uznano mieszkania nie posiadające wyposażenia w instalacje tzw. cywilizacyjne, a więc ustęp splukiwany i łazienkę.

Na podstawie wyników NSP – 2002 na terenie Piekar Śląskich zidentyfikowano 1 939 mieszkań bez ustępu spłukiwanego (8,79% ogółu mieszkań) i 2 145 mieszkań bez łazienki (9,72 % ogółu mieszkań).

Mieszkania substandardowe z tytułu braku ustępu spłukiwanego i łazienki są zlokalizowane głównie w zasobach pochodzących sprzed 1944 r. i stanowiących własność osób fizycznych, gminy i Skarbu Państwa.

Wśród zasobów stanowiących własność gminy wyodrębniono 650 mieszkań bez łazienki i 606 mieszkań bez ustępu spłukiwanego.

Pełną charakterystykę mieszkań substandardowych ze względu na ich wiek i własność przedstawiają poniższe dane:

Przeciętna powierzchnia mieszkaniowa wg wieku i rodzaju własności

Wyszczególnienie	Mieszkania - ogółem	w tym bez wyposażenia w:			
		łazienkę		ustęp spłukiwany	
		ilość	%	ilość	%
Razem, w tym:	22 073	2 145	9,72	1 939	8,79
mieszkania w budynkach wybudowanych w latach :					
przed 1918	3 005	1 263	42,03	1 183	39,37
1918 – 1944	2 322	736	31,70	663	28,55
1945 – 1970	7 586	107	1,41	69	0,91
1971 – 1978	3 527	18	0,51	13	0,37
1979 – 1988	5 087	14	0,28	4	0,08
1989 – 2002	467	-	-	1	0,21
w budowie	11	1	9,09	1	9,09
nie ustalono	68	6	8,82	5	7,35
mieszkania stanowiące własność:					
- osób fizycznych	8 798	1 300	14,78	1 191	13,54
- spółdzielni mieszkaniowych	5 894	15	0,25	2	0,03

- gminy	4 472	650	14,53	606	13,55
- Skarbu Państwa	15	10	66,67	11	73,33
- zakładów pracy	2 749	125	4,55	82	2,98
- pozostałych podmiotów	145	45	31,03	47	32,41

Stan techniczny zasobów mieszkaniowych

Brak jest danych statystycznych o stanie technicznym zasobów mieszkaniowych, dlatego wiek zasobów jest tym elementem charakterystyki, który w sposób ogólny pozwala mówić o ich stanie technicznym.

W Piekarach Śląskich zasoby mieszkaniowe sprzed 1945 r., czyli mające 60 i więcej lat, które stanowią około 26% ogółu mieszkań, będą wymagały znacznych starań ze strony właścicieli, aby zabezpieczyć budynki przed ruderyzacją poprzez prowadzenie remontów i modernizacji mających na celu podniesienie standardu użytkowego mieszkań.

Prawie 84% budynków mieszkalnych w mieście jest własności prywatnej. Budynki te nie będą stanowiły problemu dla miasta, gdyż o ich kondycję techniczną zobowiązani są dbać ich właściciele.

Problemem dla miasta są zasoby komunalne, gdyż to gmina ma obowiązek dbać o prawidłową, bieżącą eksploatację tych zasobów poprzez przeznaczenie środków finansowych na remonty bieżące i kapitalne, aby ustrzec je przed ruderyzacją.

NSP – 2002 zidentyfikował ogółem 4472 mieszkania własności gminy Piekary Śląskie, z czego 892 mieszkania (19,94%) to mieszkania zamieszkałe w budynkach wybudowanych przed 1944 rokiem, które z reguły nie posiadają zabezpieczeń technicznych przed szkodami górnictwami.

W ostatnich latach gmina w swoich zasobach prowadzi roboty remontowe polegające na remontach dachów, wymianie stolarki okiennej oraz ocieplaniu budynków.

Standardy mieszkaniowe:

Standard powierzchniowy mieszkań

O standardzie warunków mieszkaniowych świadczy wskaźnik mówiący o wielkości mieszkania. Przeciętna wielkość mieszkania w Piekarach Śląskich wg NSP – 2002 wynosiła 58,9 m² powierzchni użytkowej, z czego w zasobach:

Własność	Wskaźnik m ² pow. użyt. / mieszkanie
- osób fizycznych	74,4
- spółdzielni mieszkaniowych	50,9
- gminy	45,1
- Skarbu Państwa	53,0
- zakładów pracy	49,3
- pozostałych podmiotów	47,1

Najmniejsze w mieście są mieszkania własności gminy, zakładów pracy i mieszkania spółdzielcze, a największe tradycyjnie mieszkania w budynkach stanowiących własność prywatną.

W zabudowie wielorodzinnej przeciętna wielkość mieszkania wyniosła 49,2m² powierzchni użytkowej mieszkań, natomiast w zabudowie jednorodzinnej była na poziomie 90,2m².

Pełną charakterystykę standardu powierzchniowego mieszkań według formy własności i wieku budynku mieszkalnego, przedstawia poniższe zestawienie:

Przeciętna powierzchnia mieszkaniowa w m² wg wieku i rodzaju własności:

Mieszkania stanowiące własność: m - mieszkanie	Ogółem, z tego:	Mieszkania zamieszkałe w budynkach wybudowanych w latach:							
		przed 1918	1918 - 1944	1945 - 1970	1971 - 1978	1979 - 1988	1989 - 2002	w budowie	nie ustalono
Ogółem:	58,9	60,8	64,8	52,7	56,9	62,5	90,7	161,9	51,7
-osób fizycznych	74,4	64,6	73,4	70,4	80,2	90,3	106,3	161,9	65,5
- spółdzielni mieszkaniowych	50,9	-	71,5	45,7	46,8	55,0	59,0	-	-
- gminy	45,1	42,4	43,5	45,3	45,7	49,5	63,0	-	38,0
-Skarbu Państwa	53,0	115,0	45,0	-	-	34,0	-	-	36,0
-zakładów pracy	49,3	46,7	59,9	43,5	47,6	54,8	52,4	-	-
- pozostałych	47,1	43,2	41,7	48,3	56,9	-	66,8	-	-

podmiotów									
-----------	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Źródło: Opracowanie TUP ZPP na podstawie danych Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań – 2002 r.

W Piekarach Śląskich na przestrzeni lat systematycznie wzrastała przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań. Jest to wynikiem między innymi realizacji w ostatnich latach głównie mieszkań w formie zabudowy jednorodzinnej.

Prognozowanie potrzeb wielkości mieszkań w Piekarach Śląskich jest trudne, gdyż o realizacji potrzeb mieszkaniowych decydują obecnie nabywcy mieszkań i ich rynkowa siła nabywcza. Aktualnie na rynku wtórnym mieszkań, największym popytem cieszą się mieszkania o powierzchni do 50m² i nadające się do remontu.

Standard technicznego wyposażenia mieszkań

Standard wyposażenia mieszkań w media przedstawia się następująco:

Standard	Rodzaj mediów w mieszkaniu	Mieszkania	
		ilość	%
wysoki	W, U, Ł, b.CW, G, CO	10 996	49,82
	W, U, Ł, b.CW, CO	4 901	22,20
wystarczający	W, U, Ł, b.CW	1 970	8,93
	W, U, Ł	2 061	9,34
niski	W, U	206	0,93
bardzo niski	W	1 656	7,50
substandard	bez	283	1,28

Objaśnienia znaków:

W = wodociąg

b.CW = bieżąca ciepła woda

U = ustęp spłukiwany

G = gaz z sieci

Ł = łazienka

CO = centralne ogrzewanie

Na podstawie przedstawionych wyżej szacunków, stwierdza się, że standard technicznego wyposażenia mieszkań na terenie Piekar Śląskich jest wysoki. Około 72% ogółu mieszkań

wyposażonych jest w 6 lub 5 instalacji. Wystarczający standard wyposażenia mieszkań (4 i 3 media) posiada 18,27% mieszkań. Niski i bardzo niski standard wyposażenia mieszkań w instalacje techniczne posiada 8,4% mieszkań w mieście. Mieszkań substandardowych tj. takich, które nie posiadają żadnych instalacji w mieszkaniu jest 283.

Ocena warunków mieszkaniowych w przekroju wieku i własności zasobów mieszkaniowych:

Oceniając warunki mieszkaniowe w istniejących zasobach mieszkaniowych z punktu widzenia stopnia niedosłużenia mieszkań w instalacje techniczne (pod pojęciem niedosłużenia rozumie się ilość w zasobach mieszkań bez wyposażenia w poszczególne rodzaje instalacji) potwierdza się, że najgorsze warunki panują w budynkach mieszkalnych, których realizacja wypadła przed 1945 r., a także w zasobach komunalnych, zakładów pracy oraz zasobach stanowiących własność osób prywatnych.

Poniżej przedstawia się charakterystykę ilościową i procentową mieszkań nie posiadających wyposażenia w poszczególne media w przekroju wieku i rodzaju własności.

Wyszczególnienie m = mieszkania		Mieszkania a ogółem	w tym ilość i struktura mieszkań bez wyposażenia w :					
			wodociąg	ustęp spłukiwany	łazienkę	bieżącą ciepłą wodę	gaz z sieci	centralne ogrzewanie
Ogółem	m	22 073	283	1 939	2 145	4 206	11 077	6 176
	%	100	1,28	8,78	9,72	19,05	50,18	27,98
w budynkach wybudowanych w latach :								
przed 1918	m	3 005	163	1 183	1 263	1 469	2 951	1 940
	%	100	5,42	39,37	42,03	48,89	98,20	64,56
1918 – 1944	m	2 322	103	663	736	1 085	2 208	1 283
	%	100	4,44	28,55	31,70	46,73	95,09	55,25
1945 – 1970	m	7 586	8	69	107	1 299	4 256	2 816
	%	100	0,11	0,91	1,41	17,12	56,10	37,12
1971 – 1978	m	3 527	8	13	18	271	927	58
	%	100	0,23	0,37	0,51	7,68	26,28	1,64

1979 – 1988	m	5 087	1	4	14	48	477	33
	%	100	0,02	0,08	0,28	0,94	9,38	0,65
1989 – 2002	m	467	-	1	-	19	186	6
	%	100	-	0,21	-	4,07	39,83	1,28
w budowie	m	11	-	1	1	2	4	3
	%	100	-	9,09	9,09	18,18	36,36	27,27
nie ustalono	m	68	-	5	6	13	68	37
	%	100	-	7,35	8,82	19,12	100	54,41
w budynkach stanowiących własność :								
- osób fizycznych	m	8 798	130	1 191	1 300	1 900	6 664	2 653
	%	100	1,48	13,54	14,78	21,60	75,74	30,15
- spółdzielni mieszkaniowych	m	5 894	-	2	15	176	411	218
	%	100	-	0,03	0,25	2,99	6,97	3,70
- gminy	m	4 472	145	606	650	1 407	2 678	2 582
	%	100	3,24	13,55	14,53	31,46	59,88	57,74
- Skarbu Państwa	m	15	-	11	10	10	14	13
	%	100	-	73,3	66,67	66,67	93,33	86,67
- zakładów Pracy	m	2 749	3	82	125	669	1 166	641
	%	100	0,11	2,98	4,55	24,34	42,42	23,32
- pozostałych podmiotów	m	145	5	47	45	44	144	69
	%	100	3,45	32,41	31,03	30,34	99,31	47,59

Źródło : Opracowano na podstawie danych NSP – 2002 r.

Ludność w mieszkaniach:

Według danych NSP – 2002 w Piekarach Śląskich ludność ogółem wynosiła 60 909 osób, z czego ludność w mieszkaniach wyniosła 60 583 osoby. Ludność w mieszkaniach stanowi 99,5% ogółu ludności miasta.

Gospodarstwa domowe:

Według danych NSP – 2002 na terenie Piekar Śląskich było 24 062 gospodarstwa domowe, z tego:

- 6 887 gospodarstw domowych jednoosobowych
- 17 175 gospodarstw domowych wieloosobowych.

Nie wszystkie gospodarstwa domowe wymagają samodzielnych mieszkań. Zakłada się, że samodzielnych mieszkań wymaga 100% wieloosobowych gospodarstw domowych i 80% gospodarstw jednoosobowych. Przy tych założeniach, szacuje się, że w roku 2002 w Piekarach Śląskich było 22 685 gospodarstw domowych wymagających samodzielnych mieszkań.

2.5.8.2 POTRZEBY MIESZKANIOWE

Wskaźniki charakteryzujące poziom zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych w stanie istniejącym.

Przeciętne warunki mieszkaniowe w Piekarach Śląskich charakteryzują następujące wskaźniki:

<u>wskaźnik</u>	NSP – 2002	2010
- ilość m ² pow. uż. / mieszkanie	58,9	59,5
- ilość m ² pow. uż. / osobę	21,4	24,0
- ilość osób / mieszkanie	2,74	2,48
- ilość izb / mieszkanie	3,42	3,41
- ilość osób / izbę	0,80	0,73
- ilość osób / gosp. domowe	2,52	.
- ilość gosp. domowych / 100 mieszkań	109,0	.

Dla porównania w roku 2010 podstawowe wskaźniki zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych kształtują się następująco:

<u>wskaźnik</u>	<u>województwo śląskie</u>	<u>podregion bytomski</u>
- ilość m ² pow. uż. / mieszkanie	67,9	66,5
- ilość m ² pow. uż. / osobę	25,2	24,6
- ilość osób / mieszkanie	2,7	2,70
- ilość izb / mieszkanie	3,64	3,62
- ilość osób / izbę	0,74	0,75

Z porównania tego wyniku, iż przeciętne warunki mieszkaniowe w Piekarach Śląskich są niższe od przeciętnego poziomu zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych w województwie śląskim, jak również podregionu bytomskiego, którego Piekary Śląskie są częścią.

Zasoby mieszkaniowe w Piekarach Śląskich charakteryzują się przeciętnie niższą powierzchnią użytkową mieszkania, jak również niższą ilością m² powierzchni użytkowej na osobę.

Ocena ilościowych potrzeb mieszkaniowych w stanie istniejącym

O zaspokojeniu ilościowych potrzeb mieszkaniowych świadczy tzw. statystyczny deficyt mieszkań, stanowiący różnicę między ilością gospodarstw domowych wymagających samodzielnych mieszkań a ilością mieszkań.

Do naliczeń przyjęto wszystkie wieloosobowe gospodarstwa domowe oraz 80% jednoosobowych gospodarstw domowych. Naliczenie statystycznego deficytu mieszkań przedstawia się następująco:

- ilość mieszkań	22 918
- ilość gospodarstw domowych wymagających samodzielnych mieszkań	22 685
- rezerwa mieszkań	+ 233

Według przyjętych szacunków w 2002 roku na terenie Piekar Śląskich nie występuje statystyczny deficyt mieszkań, a nawet jest ich pewna rezerwa, która wynosi 233 mieszkania. Analizując statystyczne potrzeby mieszkaniowe wskaźnikiem ONZ, który za poziom zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych przyjmuje 320 mieszkań na 1000 mieszkańców.

W Piekarach Śląskich wskaźnik ten kształtuje się następująco:

<u>lata</u>	<u>wskaźnik mieszkań / 1000 mieszkańców</u>
2002	377
2003	384
2004	388
2005	389

Oznacza to, że Piekary Śląskie spełniają już obecnie warunki minimum w zakresie standardów ilościowych mieszkań określanych przez ONZ, a nawet posiadają rezerwę mieszkań w wysokości 4,1 tys.

Potrzeby demograficzne do roku 2030.

Na przestrzeni ostatnich lat, w Piekarach Śląskich występuje stały, systematyczny spadek liczby ludności oraz ujemny przyrost naturalny.

W związku z prognozowanym dalszym spadkiem zaludnienia stwierdza się brak potrzeb mieszkaniowych wynikających z przyszłego przyrostu ludności, gdyż zgodnie z prognozą ilość ludności w mieście Piekary Śląskie będzie spadała do roku 2030.

Prognozowane potrzeby mieszkaniowe.

Istniejące zasoby mieszkaniowe winny być reprodukowane, gdyż podlegają ciągłemu procesowi dekapitalizacji wynikającej z braku remontów i modernizacji lub niszczącego oddziaływania na nie środowiska (zanieczyszczenie atmosfery, szkody górnicze).

W mieście winna być również rezerwa mieszkań gwarantująca miastu swobodę prowadzenia gospodarki zasobami mieszkaniowymi, a także zabezpieczałaby mieszkania na wypadek sytuacji ekstremalnych.

Przyjmuje się, że stopa przyrostu mieszkań z tego tytułu powinna wynosić od 0,7 do 1,5% tj. od 163 do 350 mieszkań rocznie. Do naliczenia przyjęto 200 mieszkań rocznie, co oznacza potrzebę realizacji w latach 2007 – 2030 w ilości 4.600 mieszkań.

Potrzeby wynikają również z ilości zawieranych małżeństw, tworzących nowe gospodarstwa domowe.

Zakładając, że tylko 50% małżeństw będzie wymagało samodzielnych mieszkań w nowych zasobach oznacza to realizację 120 mieszkań rocznie t.j. realizację 2.760 mieszkań do 2030 roku.

Prognozowane potrzeby mieszkaniowe wynikające z nieakceptowanego społecznie standardu mieszkań istniejących.

Za nieakceptowane i niepożądane społecznie uznano mieszkania zaliczone do 4 grup:

- 283 mieszkania - grupa 1 - bez żadnych instalacji,
- 1.656 mieszkań - grupa 2 - mieszkania wyposażone tylko w wodociąg,
- 206 mieszkań - grupa 3 - mieszkania wyposażone tylko w wodociąg i ustęp spłukiwany,
- 426 mieszkań - grupa 4 - mieszkania jednoizbowe.

Uznano, że 2.145 mieszkań są wielkością, która powinna ulec likwidacji i wymianie na nowe.

Uznano, że z mieszkań grupy 1 - 3 o bardzo niskim standardzie technicznym należy zlikwidować 85%, natomiast z mieszkań jednoizbowych - 30% (ze względu na fakt, iż większość z nich zalicza się do grup 1 - 3).

Szacuje się, że wielkość potrzeb mieszkaniowych z tytułu nieakceptowanego i niepożądanego społecznie standardu mieszkaniowego zasobów mieszkaniowych istniejących będzie wynosiła :

$$1823 \text{ mieszkań} + 128 \text{ mieszkań} = 1.951 \text{ mieszkań}$$

2.5.8.3 OKREŚLENIE POTRZEB MIESZKANIOWYCH DO ROKU 2030

Pomimo korzystnych ilościowo standardów mieszkaniowych nie oznacza to braku potrzeb.

Do roku 2030 potrzeby mieszkaniowe będą wywołane:

- a) koniecznością wymiany społecznie nieakceptowanych mieszkań ze względu na standard technicznego wyposażenia mieszkań i cechy funkcjonalne (mieszkania jednoizbowe). Potrzeby te wyszacowano na ok. 1.950 mieszkań likwidowanych na skutek modernizacji (ok. 8,4% istniejących zasobów mieszkaniowych ogółem),
- b) koniecznością wymiany zdekapitalizowanej zabudowy ok. 500 mieszkań z zasobów realizowanych przed rokiem 1945, co stanowi 8,4% tych zasobów,
- c) koniecznością zapewnienia mieszkań dla nowo zawartych małżeństw t.j. 2.760 mieszkań.

Razem potrzeby mieszkaniowe do roku 2030 wyszacowano na 5.210 mieszkań t.j. 30% tj w tym: 1563 mieszkań w zabudowie wielorodzinnej, 70% tj. 3647 mieszkań w zabudowie jednorodzinnej. Przyjęto, że ok. 25% potrzeb mieszkaniowych ogółem realizowanych w formie zabudowy wielorodzinnej tj. ok. 1.300 mieszkań zostanie ulokowane na terenach już zabudowanych poprzez wymianę kubatury, rozbudowę, nadbudowę i wypełnienie luk budowlanych. Oznacza to, że mieszkania te nie będą wymagały wyznaczenia nowych terenów. Przyjmując wskaźnik brutto 50 mieszkań/ha (w zabudowie mieszkaniowej 2 – 4 kondygnacji) potrzeby terenowe dla realizacji tych mieszkań wynoszą ok. 5,5ha. Dla pozostałych 70% potrzeb mieszkaniowych t.j. dla 3.647 mieszkań realizowanych w formie zabudowy jednorodzinnej przyjęto wskaźnik potrzeb terenowych w wysokości

12 mieszkań/ha co oznacza potrzeby mieszkaniowe w ilości ok. 304ha. Łącznie terenowe potrzeby mieszkaniowe do roku 2030 wynoszą ok. 310ha.

2.5.8.4 ZASOBY MIESZKANIOWE GMINY – GMINNA GOSPODARKA LOKALAMI

Do zadań własnych gminy należy tworzenie warunków zaspakajania potrzeb mieszkaniowych, zapewnienie lokali socjalnych i zamiennych oraz zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych gospodarstw domowych o niskich dochodach.

W 2011r. mieszkaniowy zasób miasta stanowiło 4226 lokali mieszkalnych, a ilość ta będzie ulegała zmniejszeniu w związku ze zbywaniem własności drogą sprzedaży na rzecz osób prywatnych Miasto rozważa możliwość budowy lub zakupu nieruchomości z przeznaczeniem na powiększenie zasobu mieszkaniowego.

Analiza potrzeb w zakresie przydzielania lokalu dla osób objętych listami oraz z tytułu realizacji wyroków sądowych uprawniających do otrzymania lokalu socjalnego, według stanu na koniec września 2011r. wskazuje na konieczność zapewnienia co najmniej 160 lokali socjalnych z tytułu realizacji wyroków, 15 lokali dla osób uprawnionych do lokalu socjalnego z tytułu niskich dochodów oraz 370 mieszkań komunalnych dla osób z list przydziału.

Prognozowane potrzeby w zakresie zapewnienia lokalu mieszkalnego z zasobów gminnych oszacowane zostały na podstawie dotychczasowych trendów i przedstawiają się następująco:

Prognozowana liczba wniosków (w szt.) o najem lokali z mieszkaniowego zasobu Miasta Piekary Śląskie.

Tytuł - uprawnienie do lokalu	ROK					Ogółem
	2012	2013	2014	2015	2016	2012-2016
Listy oczekujących na najem	110	125	140	150	160	685
Wyrok orzekający o uprawnieniu do lokalu socjalnego	50	60	70	80	90	350
Trudna sytuacja uprawniająca	10	10	10	10	10	50

do lokalu socjalnego						
Razem	170	195	220	240	260	1085

Źródło: Program gospodarowania mieszkaniowym zasobem miasta Piekary Śl. w latach 2012 - 2016.

Zapotrzebowanie na lokale socjalne wg szacunków (Wydział Gospodarki Lokalowej) są dużo wyższe od liczby lokali socjalnych posiadanych przez miasto. Nie przewiduje się jednak budowy lokali socjalnych, a ich zasób będzie tworzony wyłącznie poprzez adaptację pustostanów i przekwalifikowanie lokali w budynkach stanowiących własność miasta.

2.5.9 INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

Infrastruktura społeczna obejmuje usługi publiczne w zakresie oświaty i wychowania, opieki zdrowotnej, pomocy społecznej, kultury oraz sportu rekreacji i turystyki. Dotyczy to szczególnie tej części usług publicznych, do świadczenia których zobowiązany jest statutowo samorząd miejski.

Ponieważ coraz większą rolę w zaspokajaniu potrzeb odgrywają podmioty własności prywatnej wykazano również ich najistotniejszą część służącą obsłudze ludności.

2.5.9.1 OPIEKA ZDROWOTNA

Jednym z głównych elementów, od którego zależy jakość i długość trwania życia oraz aktywność zawodowa i społeczna jest poziom i dostępność usług medycznych.

Lecznictwo zamknięte.

Piekary Śl. są ważnym ośrodkiem medycznym aglomeracji górnośląskiej. Przesądza o tym działalność o niepodważalnej renomie Samodzielnego Publicznego Wojewódzkiego Szpitala Chirurgii Urazowej im dr. Janusza Daaba przy ul. Bytomskiej 62, placówki o charakterze monoprofilowym. Swoją tradycję opiera na wieloletniej tradycji i doświadczeniu z zakresu ortopedii i traumatologii narządu ruchu, Szpital dysponuje 384 łózkami na oddziałach:

- Urazowo-Ortopedycznym (męskim),
- Urazowo-Ortopedycznym z pododdziałem Artroskopii i Chirurgii Kolana,
- Urazowo-Ortopedycznym (kobięcym),
- Urazów i Schorzeń Kręgosłupa i Paraplegii Urazowej,
- Rehabilitacyjnym,

- Chirurgii Rekonstrukcji Ręki,
- Urazowo-Ortopedycznym Dzieci i Młodzieży,
- Septycznym,
- Leczenia Nowotworów Kostnych i Patologii Kostno-Stawowej,
- Anestezjologii i Intensywnej terapii,
- Dwóch Oddziałach Rehabilitacji, Balneologii i Medycyny Fizykalnej w Kochoicach.

Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej pod nazwą Szpital Miejski w Piekarach Śl. pw. Św. Łukasza przy ul Szpitalnej 11 prowadzony przez Piekarskie Centrum Medyczne Sp. z o.o. Szpital po zmianach struktury organizacyjnej i przekształceniu z sp. z o.o. w NZOZ dysponuje 141 łózkami na oddziałach:

- Wewnętrznym,
- Chirurgicznym,
- Ginekologiczno-Położniczym,
- Noworodkowym,
- Endokrynologicznym,
- Geriatrycznym.

Lecznictwo otwarte:

W Piekarach Śl. funkcjonuje (2012r.) 39 podmiotów leczniczych jako niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej, z których wiele powstało drogą przekształceń własnościowych. Świadczą one usługi medyczno-lecznicze ogólne i specjalistyczne, laboratoryjne, rehabilitacyjno - ambulatoryjne a także opiekuńcze (stacjonarne i doraźne).

Zakłady opieki zdrowotnej udzielające świadczeń w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej:

- NZOZ Szpital Miejski pod wezwaniem Św. Łukasza ul. Szpitalna 11,
- GZLA Fundacji Zdrowia Pracowników KWK Julian ul. Gen Ziętka 30,
- NZOZ Lambda sp z o.o. – ul. Wyzwolenia 2A,
- NZOZ Rodzina – ul. Kukuczki 6,
- NZOZ Vitamed S.C. – ul. Curie - Skłodowskiej 79/38,
- NZOZ Przychodnia S.C. Violetta Rudnicka-Tynior Roman Tynior – ul. Papieża Jana Pawła II,
- NZOZ Medis + ul. Waculika 2,
- NZOZ Med.-Serwis Janina Hrynek – ul. Bytomska 157 A,

- NZOZ Dąbrówka – ul. Przyjaźni 53 A,
- NZOZ Piątka Sp. Z o.o. – ul. Oświęcimska 43,
- NZOZ Moja Poradnia Sp. Z o.o. ul. Cicha 23,
- NZOZ Uni – Med. Sp. Z o.o. – ul. Curie - Skłodowskiej 81,
- NZOZ Medicare Sp. z o.o. – ul. Bytomska 64.

Zakłady opieki zdrowotnej świadczą usługi zarówno płatne jak i bezpłatne dla osób podlegających ubezpieczeniu NFOZ. Świadczenia usług bezpłatnych jest uzależnione od zawarcia przez placówkę umowy z NFOZ i jest limitowane. Brak umowy oznacza konieczność finansowania usługi przez pacjenta, lub niezwykle długie oczekiwanie na usługę w innej placówce medycznej (posiadającej umowę z NFOZ), co rzutuje na stan zdrowia pacjentów oraz dalsze rokowania w leczeniu.

W ten sposób niska skuteczność zarządzania oraz ograniczone środki finansowe przekładają się mogą na jakość życia społeczeństwa, życie gospodarcze i jego procesy oraz podwyższenie kosztów pomocy społecznej.

Placówki stacjonarnej opieki społecznej wyszczególniono w rozdziale Pomoc społeczna.

W Piekarach Śl. funkcjonuje aktualnie 29 aptek.

Pomoc doraźna

Wojewódzkie Pogotowie Ratunkowe w Katowicach jest dysponentem jednostek systemu Państwowe Ratownictwo Medyczne i realizuje Wojewódzki Plan Działania Systemu - Państwowe Ratownictwo Medyczne w zakresie ratownictwa medycznego na terenie miasta Piekary Śl.

Podstacja Pogotowia Ratunkowego, należąca do regionu operacyjnego Bytom, Radzionków, Tarnowskie Góry ulokowana jest w Piekarach Śl. przy ul. K. Miarki 14, posiadając 2 zespoły - sekcje wyjazdowe: 1 specjalistyczny S i 1 podstawowy P.

Żłobek Miejski od 2011r. jest jednostką budżetową, wcześniej funkcjonował jako dział MOPR-u pod nazwą Dzienny Ośrodek Opiekuńczy dla dzieci do lat 4.

Pomimo zwiększania od 2010r. liczby miejsc do 70 placówka nadal nie zaspakaja potrzeb pod względem ilościowym.

2.5.9.2 OŚWIATA I EDUKACJA.

Edukacja obejmuje różny poziom nauki o odmiennym charakterze. Do osiągnięcia pełnoletniości występuje zarówno obowiązek szkolny jak i obowiązek nauki. Kształcenie w tym wieku jest więc obowiązkowe, a po tym okresie istnieje możliwość kształcenia nieobowiązkowego.

Obiektami służącymi systemowi edukacji są przedszkola, szkoły podstawowe, gimnazja, licea ogólnokształcące i profilowane, technika zawodowe i zasadnicze szkoły zawodowe.

Przedszkola:

W 2010r. w Piekarach Śl. funkcjonowało 15 placówek przedszkolnych publicznych o liczbach miejsc 1600 ogółem, z czego 2 przedszkola w zespołach szkolno-przedszkolnych (szkoła podstawowa + przedszkole). Na przestrzeni lat 2000 – 2010 zlikwidowano 2 placówki mimo to liczba dzieci na 1 oddział nie uległa większej zmianie – z 22 na 23 dzieci w grupie.

Aktualny poziom obsługi zaspakaja istniejące potrzeby, 7 placówek wyposażonych jest we własne zaplecze terenowe w postaci placów zabaw.

Szkoły podstawowe:

W 2010r. funkcjonowało 10 placówek szkolnictwa podstawowego – przy stopniowej likwidacji 4 szkół podstawowych i przekształceniu ich w gimnazja od 2000r.

W Piekarach wybrano korzystny sposób likwidacji szkół tzw. wygaszanie co pozwoliło na dokończenie nauki w danej placówce tym uczniom, którzy już ją rozpoczęli. Ostateczna likwidacja tych szkół nastąpiła w 2004r.

Baza szkolnictwa podstawowego w 2010r. obejmowała zatem 10 szkół o 122 oddziałach i 162 pomieszczeniach do nauki.

W 2010r. do szkół podstawowych uczęszczało 2990 uczniów. Zagęszczenie izb lekcyjnych na przełomie 2000 - 2010 nie uległo zmianie i nadal wynosi 24 uczniów na 1 oddział. Wyposażenie placówek jest stosunkowo zadawalająca – 9 sal gimnastycznych, 8 boisk szkolnych i placów zabaw, 1 pływalnia, 172 komputery w pracowniach.

Gimnazja:

Miasto posiada 4 placówki gimnazjalne do których w 2010r. uczęszczało 1630 uczniów (w 2005r. – 2143 uczniów). Przeciętne zagęszczenie na oddział 26 uczniów.

Gimnazja posiadają sale gimnastyczne i boiska szkolne oraz wyposażenie pracowni komputerowych w ilości 86 sztuk.

Szkolnictwo ponadgimnazjalne

W Piekarach Śl. obecnie istnieją 3 szkoły / zespoły ponadgimnazjalne:

1. I Liceum Ogólnokształcące.
2. Zespół Szkół nr 1 w skład którego wchodzi:
  - Technikum nr 1,
  - II Liceum Ogólnokształcące,
  - Szkoła Policealna.
3. Zasadnicza Szkoła Zawodowa – o różnych specjalnościach.

Do 31 sierpnia 2011 r. funkcjonował także Zespół Szkół nr 2 w skład którego wchodziły następujące szkoły:

1. Technikum nr 2 (likwidacja z dniem 31-08-2012).
2. II Liceum Ogólnokształcące (od 1 września 2011 weszło w skład Zespołu szkół nr 1).
3. Licea uzupełniające dla Dorosłych (od 1 września weszło w skład Zespołu Szkół nr 1); ze względu na brak uczniów zostanie zlikwidowane z dniem 31 sierpnia 2012r.).

lp	lata	Liczba szkół/ zespołów	Liczba uczniów	Liczba oddziałów/ klas	Ilość komputerów w pracowniach komputerowych	Ilość pomieszczeń do nauki w tym		
						klas	Sal gimnastycznych	Basenów
1	2000	4	2440	88	70	76	3	0
2	2005	4	1915	72	137	77	3	0
3	2010	4	1372	52	210	78	3	0

Źródło: Wydział Edukacji UM Piekary Śl.

Obecnie dwie szkoły posiadają boiska szkolne: ZS nr 1 oraz LO, w tym I LO posiada kompleks boisk sportowych Moje boisko ORLIK (rok budowy 2012) ZSZ nie posiada ani boiska ani sali gimnastycznej.

Szkolnictwo policealne.

W latach 2000-2010 funkcjonowały dwie szkoły policealne:

1. Policealna Szkoła Informatyki i Ekonomii przekształcona z dniem 1 września 2005r. w Szkołę Policealną nr 1 – szkoła ta wchodzi w skład Zespołu Szkół nr 1.

2. Szkoła Policealna wchodząca w skład Zespołu nr 2, przekształcona w Szkołę Policealną nr 2 za względu na brak uczniów szkoła ta została zlikwidowana z dniem 31 sierpnia 2008r.

Szkolnictwo dla dorosłych.

1. Przy zespole Szkół nr 2 funkcjonowało Technikum Uzupełniające dla Dorosłych; ze względu na brak uczniów – zostało zlikwidowane z dniem 31 sierpnia 2008r.
2. Przy Zespole Szkół nr 2 funkcjonowało Liceum Uzupełniające dla Dorosłych; z dniem 1 września 2011r. włączone w skład Zespołu Szkół nr 1 ze względu na brak uczniów zostało przeznaczone do likwidacji z dniem 31 sierpnia 2012r.

Publiczne szkolnictwo dla dorosłych w Piekarach Śl. pomimo ciekawej oferty nie cieszyło się zainteresowaniem wśród uprawnionych uczniów.

Szkolnictwo specjalne – oddziały integracyjne.

W Piekarach funkcjonuje także Zespół Szkół im. Marii Grzegorzewskiej. Zespół ten składa się ze szkoły podstawowej (specjalnej), gimnazjum (specjalnego) oraz utworzonej z dniem 1 września 2011 Szkoły Przystosowania do Pracy.

Lp	lata	Liczba uczniów	Liczba oddziałów/klas	Ilość komputerów w pracowniach komputerowych	Ilość pomieszczeń do nauki w tym		
					klas	Sal gimnastycznych	Basenów
1	2000	166	13	11	26	0	0
2	2005	121	12	11	26	0	0
3	2010	100	13	11	26	0	0

Źródło: Wydział Edukacji UM Piekary Śl.

Szkolnictwo wyższe w Piekarach Śl. nie istnieje.

Piekary Śl. nie dysponują własną bazą szkoleniową typu ośrodka kształcenia ustawicznego, umożliwiającego szybkie zdobywanie zawodu. Dla uzupełnienia kwalifikacji Powiatowy Urząd Pracy kieruje bezrobotnych na kursy zawodowe m.in. organizowane na terenie miasta w wynajmowanych lokalach.

Poziom wykształcenia mieszkańców Piekar Śl.

Poziom, rodzaj i jakość kształcenia pozwala dostosować się do zmieniających się warunków na rynku pracy dlatego głównie struktura kształcenia wyznacza dalsze możliwości rozwoju gospodarczego.

Jedynym i najpełniejszym źródłem informacji o wykształceniu społeczeństwa są dane sprzed 10 lat – wynik Narodowego Spisu Powszechnego 2002 r., a punktem odniesienia była liczba ludności w wieku 15 i więcej lat.

Porównywanie wyników spisów powszechnych na przestrzeni 42 lat daje obraz bardzo wolnych lecz zauważalnych pozytywnych zmian w poziomie wykształcenia:

Ludność w wieku 15 i więcej lat wg poziomu wykształcenia w %:

Wykształcenie	Rok NSP			
	1970	1978	1988	2002
Wyższe	1,1	1,9	3,4	6,3
Średnie	9,2	15,3	21,2	30,1
Zasadnicze zawodowe	18,6	28,9	35,3	32,3
podstawowe	67,2	52,3	39,3	27,3

Źródło: dane NSP 2002r. – opracowanie własne.

W 2002 r. nadal odsetek osób z wykształceniem poniżej średniego był wysoki – powyżej 60%, a udział osób legitymujących się wykształceniem wyższym, mimo podwojenia był niewysoki, wynoszący w Piekarach 6% (w Woj. Śląskim 9%).

Kierunki kształcenia technicznego i zawodowego nadal nie są operatywnie dostosowywane do zmieniających się warunków i potrzeb na rynku pracy.

Ludność w wieku 15 i więcej lat wg poziomu wykształcenia – 2002r.

Wykształcenie	ogółem		Z ogółem kobiety	
	Ilość osób	%	Ilość osób	%
Wyższe	3232	6,2	1772	6,6
Policealne	1631	3,2	1218	4,6
Średnie	3257	6,4	2574	9,6

Ogólnokształcące				
Średnie zawodowe	10497	20,5	4789	17,9
Zasadnicze zawodowe	16544	32,3	6553	24,5
Podstawowe ukończone	13970	27,3	8697	32,5
Podstawowe nieukończone i bez wykształcenia szkolnego	2089	4,1	1129	4,2
ogółem	51220	100	26732	100

Źródło: dane NSP 2002r.

Pomimo przeciętnie wyższego wykształcenia kobiet niż mężczyzn w wieku produkcyjnym, relatywnie dotknięte są wyższą stopą bezrobocia. Szansą na rozwój lokalnego rynku pracy, zmniejszenia bezrobocia i skali pomocy społecznej jest ustawiczne podnoszenie poziomu edukacji i dostosowanie podaży zawodów do popytu na rynku pracy.

Operatywnym zmianom kształcenia i doksztalcenia ma służyć wprowadzany monitoring podaży i popytu na konkretne kwalifikacje zasobów siły pracowniczej.

2.5.9.3 KULTURA

Oferta usług związanych z kulturą na terenie Piekar Śląskich ogranicza się do działalności domów kultury, świetlic oraz bibliotek.

Sieć biblioteczna w 2010r. składała się z 10 placówek w tym:

- Filia Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. J. Lompy w Katowicach mieszcząca się przy ul. I Armii Wojska Polskiego, której księgozbiór obejmuje ponad 21000 woluminów.
- Miejska Biblioteka Publiczna wraz z 8 filiami o łącznym księgozbiorze wynoszącym 167,4 tys. woluminów. W 2008 r. likwidacji uległa filia nr 8 przy ul. Curie - Skłodowskiej.

Na przestrzeni lat 2000 - 2010 nastąpił wyraźny spadek liczby czytelników (o ok. 1200 osób) mimo to wskaźnik czytelnictwa określany ilością wypożyczeń na osobę utrzymał się na niezmiennym poziomie (27,2) i jest znacznie wyższy niż średnia dla woj. Śląskiego (19,7).

Od 2008r. podwojeniu uległo wyposażenie bibliotek w komputery i w 2010r. wyniosło 29 sztuk.

Ośrodkami życia kulturalnego o stosunkowo bogatym i zróżnicowanym zakresie działalności są domy kultury a w tym:

- Miejski Dom Kultury przy ul. Bytomskiej 73 wraz z filią w Kozłowej Górze,
- Dom Kultury w Brzezinach,
- Dzielnicowy Dom Kultury w Dąbrówce Wielkiej,
- Spółdzielczy Dom Kultury przy ul. Kazimierza Wlk.,
- Ośrodek Kultury Andaluzja w Kamieniu.

Placówki te prowadzą działalność zaspakajając zróżnicowane zapotrzebowania środowiskowe organizując wystawy, prelekcje, spotkania, wykłady i kursy poprzez koła zainteresowań do imprez artystycznych i typowo rozrywkowych.

Dwa funkcjonujące Młodzieżowe Domy Kultury przy ul. Bytomskiej zaspakajają natomiast potrzeby kulturalno-artystyczne dzieci i młodzieży w prowadzonych licznych kołach zainteresowań: plastycznych muzycznych, technicznych, językowych, komputerowych. W organizowanych zajęciach uczestniczy nieprzerwanie od 2000r. ok. 900 osób.

Domy Kultury są także głównym inicjatorem i organizatorem cyklicznych imprez artystycznych i kulturalnych w tym również plenerowych.

Organizacja życia kulturalnego i jego potrzeby rozwojowe wymagają rozbudowy zbyt skromnej już bazy materialnej.

Piekary Śląskie od 1996r. są siedzibą bardzo popularnej regionalnej rozgłośni radiowej „Radio Piekary” promującej regionalną kulturę.

Z inicjatywy Urzędu Miasta działa również telewizja internetowa www.Piekary.tv oraz wydawana jest lokalna bezpłatna prasa pod nazwą „Twoje Piekary” natomiast Miejski Dom Kultury wydaje bezpłatne czasopismo „Głos Piekarski”.

2.5.9.4 ZIELEŃ SPORT I REKREACJA

Ważnym elementem zagospodarowania wpływającym na jakość życia mieszkańców są tereny zieleni oraz ich wielkość, struktura i dostępność przestrzenna. Układ terenów zieleni powinien zapewniać właściwe warunki zdrowotne, klimatyczne i rekreacyjne niezbędne dla zaspokajania potrzeb mieszkańców związanych z zamieszkaniem, pracą i wypoczynkiem

Największą powierzchnię zajmują lasy (Dioblina, Lipka), które są ogólnodostępne, pod zarządem Lasów Państwowych i zajmują łączną powierzchnię 214ha. Miasto charakteryzuje się niskim wskaźnikiem lesistości wynoszącym 5,3% jego obszaru.

Piekary Śl. są miastem stosunkowo słabo wyposażonym w zielenią miejską (komunalną) o funkcji rekreacyjno-wypoczynkowej będącej pod zarządem miasta. Piekary Śl. dysponują 7 terenami powszechnie i tradycyjnie określanymi jako parki:

1. Park Miejski przy ulicy Bytomskiej i Gen. Ziętka o powierzchni 0,7ha,
2. Park w Brzezinach przy ul. Drzymały o powierzchni 1,2ha,
3. Park w Brzozowicach- Kamieniu przy ul. Wyspiańskiego o powierzchni 5,86ha,
4. Park międzyosiedlowy przy Armii Krajowej na osiedlu Wieczorka o powierzchni 4,12ha,
5. Park przy ul. Powstańców w Kozłowej Górze o powierzchni 1,4ha,
6. Park w Dąbrówce Wielkiej przy ul. Sikorskiego o powierzchni 0,4ha,
7. Park w Brzozowicach przy ulicy Oświęcimskiej o powierzchni 0,5ha.

Łączna powierzchnia zieleni miejskiej tj. parków, zieleńców i skwerów, które utrzymuje i pielęgnuje miasto wynosi blisko 40ha, co w przeliczeniu na 1 mieszkańca daje wielkość niespełna 6,5m² i świadczy o niedoborze tego typu zieleni.

Tereny wypoczynku i rekreacji wzbogacają powierzchnie zieleni ogólnodostępnej towarzyszącej usługom, w tym sportu lecz przede wszystkim wypielęgnowany teren w zespole Sanktuaryjnym.

Liczącym się elementem systemu zieleni wypoczynkowej jest 16 rodzinnych ogrodów działkowych o łącznej powierzchni blisko. 100ha.

Mała ilość atrakcji wypoczynkowo-rozrywkowych jest aktualnie uzupełniana w obszarach bezpośrednio sąsiadujących z miastem jak: Park Radzionkowski i Świerklaniec, będących w zasięgu bliskiej osiągalności przestrzenno-czasowej.

Deficyt zieleni lokalnej - miejskiej został uwzględniony w planach rozwoju miasta jako rozbudowa i urządzenie terenów spacerowo - rekreacyjnych pn. „Kopiec Wyzwolenia jako obiekt dziedzictwa kulturowego”, oraz rewaloryzacja i rewitalizacja terenów zdegradowanych.

Możliwość czynnej rekreacji umożliwia w Piekarach Śl. baza sportowo - rekreacyjna obejmująca:

Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji założony w 1994r. w kompleks którego wchodzi zlokalizowane przy ul. Olimpijskiej obiekty: stadion, pływalnia otwarta, korty tenisowe, bulodrom – zespół boisk.

Poza Ośrodkiem znajdują się:

1. zespoły boisk i pawilony sportowe przy ul. Curie - Skłodowskiej i ul. Szymanowskiego, hala sportowa przy ul. Szkolnej, sala gimnastyczna przy ul. Drzymały oraz skatepark przy ul. Popiełuszki,
2. korty tenisowe i stadion na terenie klubu Andaluzja Piekary Śl.,
3. orlik przy Liceum Ogólnokształcącym,
4. basen kryty i siłownia na terenie byłej „KWK Julian”,
5. basen kryty przy MSP nr 5.

Na obszarze miasta działa 14 klubów sportowych zrzeszających głównie młodzież, ale także dzieci i dorosłych w tym:

- „Olimpia” „Piekary Śl.,
- „Orkan” Dąbrówka Wielka,
- „Orzeł Biały” Brzeziny Śl.,
- DKS „Czarni” Kozłowa Góra,
- „Caslovia” Kozłowa Góra,
- „Andaluzja” Piekary Śl. – Brzozowice Kamień,
- IUKS „Master” Piekary Śl.,
- Ośrodek Sztuki Walki „Triada”,
- UKS Net SKOK Skarbiec,
- UKS La-Basket Piekary Śl.,
- MOSiR Piekary Śl. (drużyny juniorskie),
- KS Piekary,

- UKS „Dojo”,
- UKS „Orzeł Biały” – Piekary Śl.

Ze względu na funkcje pielgrzymkowe miasto bardzo istotne jest posiadanie odpowiednio zróżnicowanej oferty miejsc noclegowych.

Baza noclegowa Piekar Śl. w przeciągu ostatnich 10 lat uległa poważnej rozbudowie. W roku 2000 miasto dysponowało 1 hotelem i Domem Pielgrzyma o łącznej liczbie 128 miejsc.

W 2010r., 3 turystyczne obiekty noclegowe zbiorowego zakwaterowania o liczbie 100 miejsc udzieliły 11251 noclegów.

Na bazę noclegową składają się oprócz Domu Pielgrzyma przy ul. Ks. Popiełuszki również:

- hotel „Apogeu” – ul. Żwirki,
- hotel „Komfort Inn” – ul. Inwalidów Wojennych(Dwór),
- hotel „Imperium” – ul. Curie – Skłodowskiej,
- hotel „Orawa” – ul. Bytomska,
- hotel „Stara Kamienica” – ul. Bytomska,
- hotel „Galeria” ul. Jagiellońska,
- hotel „Wiktoria” ul. Podmiejska,
- hotel „Pałac Wiśniewski” ul. Popiełuszki,
- hotel „Rezydencja” ul. Stara.

Od 2006r. działa w Piekarach Śl. Miejskie Centrum Informacji i Turystyki (ul. Bytomska 157) ułatwiające zarówno pielgrzymom jak i turystom indywidualnym organizowanie pobytu w mieście i regionie. Oferta Centrum obejmuje również promocję turystyczną oraz organizację imprez rekreacyjno - turystycznych.

Na terenie miasta wyznaczone są 2 ścieżki rowerowe oraz oznakowanych 5 szlaków turystycznych o łącznej długości 34,9km. Z historią miasta Piekary Śl. są związane 3 szlaki, 1 z historią górnictwa Górnego Śląska i 1 o długości 0,7km pełniący funkcję łącznikową.

2.5.9.5 USŁUGI HANDLOWE

Targowisko stałe i wielko powierzchniowe obiekty handlowe

Na terenie Piekary Śl. w 2010r. funkcjonowały 3 targowiska o łącznej powierzchni 3024m² w tym 2138m² powierzchni sprzedażowej o 72 stałych punktach sprzedaży drobnodetalicznej.

Obiekty te zlokalizowane są:

- Targowisko miejskie na osiedlu Wieczorka przy ul. Waculika,
- Targowisko prywatne Brzeziny Śl. przy ul. Bednorza,
- Targowisko prywatne Szarlej, ul. Sienkiewicza.

Na terenie miasta funkcjonują 10 supermarketów i 1 hipermarket (o powierzchni ponad 2000m²) – Kaufland – zlokalizowany przy ul. Bytomskiej 41, oraz realizowane Centrum Handlowe „Marcredo” w rejonie Obwodnicy i ul. Karola Miarki.

2.5.10 ADMINISTRACJA

Administracja publiczna to całokształt działań prowadzonych przez różne podmioty, organy i instytucje na rzecz realizacji interesu publicznego i w celu zaspakajania potrzeb zbiorowych społeczeństwa.

Funkcje administracji publicznej:

- Porządkowo-reglamentacyjna związana z ochroną porządku publicznego i bezpieczeństwa zbiorowego.
- Świadczenie usług publicznych lub za pośrednictwem instytucji należących do sektora publicznego (przedsiębiorstw użyteczności publicznej i zakładów administracyjnych).
- Funkcja regulatora rozwoju gospodarczego w postaci zezwoleń, kontyngentów i w zarządzaniu gospodarką narodową.

Administracja publiczna zaliczana jest do zakresu usług nierynkowych (niekomercyjnych).

Od 1999 r. Piekary Śl. są miastem na prawach powiatu grodzkiego i w związku z tym na jego terenie pojawiły się nowe dotychczas nieobecne funkcje:

- Zamiejscowy Wydział VI Karny Sądu Rejonowego w Tarnowskich Górach.
- Zamiejscowy Oddział Prokuratury w Tarnowskich Górach.
- Miejskie Centrum Zarządzania Kryzysowego.
- Powiatowy Urząd Pracy.

Organem administracji publicznej w Piekarach Śl. jest Urząd Miasta realizujący zadania własne.

Administracja gospodarcza to dział administracji publicznej zajmujący się przedsiębiorcami i prowadzoną przez nich działalnością gospodarczą a regulowaną prawem administracyjnym gospodarczym.

Organy administracji gospodarczej:

- Naczelnicy ministerstw.
- Terenowe organy administracji ogólnej.
- Wojewodowie.
- Jednostki samorządu terytorialnego.
- Jednostki administracji niezespólonej.

Funkcje administracji gospodarczej:

- Ochrona życia i zdrowia ludzkiego oraz środowiska naturalnego.
- Zapewnienie spokoju, porządku i bezpieczeństwa publicznego.
- Reglamentacja i ochrona rynku wewnętrznego.
- Przeciwdziałanie praktykom monopolistycznym i nieuczciwej konkurencji.
- Stabilizacja rynku.
- Zapewnienie bezpieczeństwa obrotu gospodarczego.
- Pieczęć administracyjna.
- Zapewnienie ludności odpowiednich świadczeń materialnych i niematerialnych.
- Zarząd mieniem publicznym.
- Opieka nad majątkiem powszechnego użytku (np. drogi publiczne).
- Opieka nad mieniem podmiotów użyteczności publicznej (np. szkoły, szpitale).
- Zarząd publicznym majątkiem produkcyjnym.
- Prowadzenie działalności gospodarczej.
- Utrzymywanie przedsiębiorstw o niskiej rentowności, ale niezbędne ze względu na interesy zbiorowe.

Najważniejszymi instrumentami osiągnięcia celów administracji gospodarczej są:

- Wydawanie aktów administracyjnych.
- Pomoc finansowa (dotacje, subwencje).
- Pomoc finansowa (np. w zakresie doradztwa i szkoleń, promocja eksportu).

- Interwencja na rynku (np. zakupy interwencyjne w razie załamania cen na rynku).

W myśl zacytowanej wyżej definicji wraz z określonym zakresem funkcji do obszaru działania administracji gospodarczej można zaliczyć w Piekarach Śl. następujące organy, podmioty oraz jednostki organizacyjne Urzędu Miasta:

- Komenda Miejska Policji.
  - Komenda Straży Miejskiej.
  - Komenda Miejska Powiatowej Straży Pożarnej.
- są to jednostki organów administracji rządowej – zespolonej o szczególnych kompetencjach, funkcjonujące w strukturze samorządowej.
- Urząd Skarbowy – państwowa jednostka budżetowa (organizacyjna) obsługująca organ administracji rządowej – niezespolonej.
  - Powiatowy Urząd Pracy.
  - Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie.
  - Miejskie Centrum Zarządzania Kryzysowego.
  - Wydział Bezpieczeństwa Publicznego UM.
  - Miejski Rzecznik Konsumentów.
  - Wydział Gospodarki Nieruchomościami UM.
  - Wydział Inwestycji i Remontów.

Na terenie miasta funkcjonują również jednostki o działalności nie zaliczanej do administracji publicznej, którymi są:

- Prokuratura i sądownictwo - państwowe jednostki samorządne w założeniu niezależne i niezawisłe.
- Banki – aktualnie 8 placówek – przedsiębiorstwa prowadzące działalność komercyjną (rynkową).

2.5.11 BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

Elementem mającym wpływ na standard życia jest poczucie bezpieczeństwa zarówno pod względem zagrożeń dla życia i mienia jak również bezpieczeństwa socjalnego i ekonomicznego. Poczucie bezpieczeństwa i porządku publicznego należą do zasadniczych zadań państwa i w szczególny sposób do organu powiatowego samorządu terytorialnego, któremu z mocy prawa zostało powierzone.

Na terenie miasta Piekary Śląskie problemami z zakresu bezpieczeństwa i porządku publicznego zajmują się:

- Państwowa Straż Pożarna.
- Komenda Miejska Policji.
- Miejskie Centrum Zarządzania Kryzysowego.
- Straż Miejska.

Tematyka bezpieczeństwa publicznego obejmuje szereg rodzajów zagrożeń, dla których celowe jest planowanie reagowania kryzysowego a w tym zagrożenia:

1. powodziowe,
2. pożarowe,
3. od czynników atmosferycznych,
4. katastrofy budowlane,
5. katastrofy komunikacyjne,
6. awarie techniczne w tym:
  - systemu energetycznego,
  - systemu zasilania w wodę,
  - systemu zasilania w gaz,
  - systemu ciepłowniczego,
7. zakłócenia bezpieczeństwa i porządku publicznego,
8. zagrożenia terrorystyczne.

W przypadku wystąpienia któregokolwiek z ww. zagrożeń automatycznie zostaje uruchomione działanie właściwych służb w systemie szybkiego reagowania. Koordynatorem tych działań jest Miejskie Centrum Zarządzania Kryzysowego w Piekarach Śl. i odpowiednio Prezydent jako szef zespołu zarządzania kryzysowego.

Zagrożenie powodziowe

Piekary Śl. nie posiadają obiektów szczególnie ważnych dla bezpieczeństwa i obronności kraju, ale mogą być zagrożone katastrofalnym zalaniem w przypadku ataku terrorystycznego polegającego na zniszczeniu zapory wodnej w Kozłowej Górze. Powstanie wyrwy w koronie zbiornika z jakichkolwiek przyczyn spowodować może falę powodziową która zaleje obiekty wzdłuż doliny Brynicy.

Przy założeniu, iż szerokość wyrwy wyniesie 300 m, Piekary mogą się znaleźć w obszarze dwóch pierwszych, najbardziej groźnych stref. Pierwsza, z czasem dojścia fali do 15 min., obejmuje tereny poniżej zbiornika do wysokości ujścia do Brynicy potoku rozdzielającego osiedla Wieczorka. Tak krótki czas, całkowicie uniemożliwia ewakuację zagrożonych budynków. Druga strefa, z czasem dojścia fali do 60 min., obejmuje pozostały pas wokół doliny Brynicy. W obrębie tej strefy znajdują się domy mieszkalne w Brzozowicach-Kamieniu, na osiedlu Andaluzja i na osiedlu Powstańców Śląskich oraz przedszkole w Brzozowicach, ośrodek zdrowia, dom kultury.

W strefach tych zamieszkuje ok. 5200 osób.

Fala awaryjna będzie całkowitym zaskoczeniem dla ludności zagrożonej tą powodzią. W takim przypadku można się spodziewać największych strat w ludziach i strat materialnych. Przeciwnie niż w okresie przejścia w normalnych stanach zagrożenia powodziowego, gdzie jest ogłoszona akcja przeciwpowodziowa.

Zagrożenie od TŚP

Przez teren Piekar wiodą ponadto dwie trasy przewozu TŚP. Są to trasy tranzytowe DK4 (Wrocław - Kraków) i drogi 911 (Częstochowa - Bytom). Niesprecyzowane są natomiast trasy przewozu materiałów wybuchowych do kopalń węgla kamiennego. Toksyczne środki przemysłowe mogą zostać uwolnione podczas ich transportu. Szlaki kolejowe są miejscem szczególnie niebezpiecznym, natomiast transport drogowy ze względu na mniejszą pojemność cystern samochodowych, stanowi na ogół mniejsze zagrożenie. Znacznie mniejsze zagrożenie powoduje składowanie środków niebezpiecznych. W mieście nie występuje żaden większy magazyn tych materiałów. Niewielkie zagrożenie wiąże się jedynie z materiałami wybuchowymi składowanymi na terenie kopalń oraz magazynami paliw płynnych związanymi ze stacjami paliw na terenie Piekar Śląskich. Wyeliminowano natomiast prawie całkowicie składowanie chloru w stacji uzdatniania wody Kozłowa Góra oraz na terenie ujęcia wody w Dąbrówce Wielkiej.

Znajdująca się w Radzionkowie przy ul. Nałkowskiej stacja paliw, dla której promień ewakuacji od epicentrum zdarzenia wynosi 800m. spowoduje objęcie swym zasięgiem terytorium Piekar Śl. w którym znajduje się niewielki fragment ul. Obwodowej. Ponieważ nie są to tereny mieszkaniowe nie zajdzie więc potrzeba ewakuacji ludzi.

Zagrożenie pożarowe lasów jest o tyle bardziej niebezpieczne, że w bezpośrednim ich sąsiedztwie są usytuowane obiekty zabudowy jednorodzinnej w Kozłowej Górze i w rejonie Osiedla Józefka.

Zakłady o dużym ryzyku wystąpienia awarii przemysłowych.

Na terenie miasta Piekary Śląskie znajduje się jeden zakład o dużym ryzyku wystąpienia awarii przemysłowych jest nim Orzeł Biały S.A. przy ul. Roździeńskiego 24. Potencjalne zagrożenie wynikające z działalności zakładu nie wykracza poza jego teren.

Porządek publiczny.

W życiu codziennym najbardziej dotkliwym dla mieszkańców miasta jest naruszenie porządku publicznego w zależności od ilości i rodzaju przestępstw występujących na danym terenie oraz od wykrywalności ich sprawców. Wskaźnik wykrywalności określany jest stosunkiem liczby przestępstw wykrywanych danym roku do liczby przestępstw stwierdzonych w tym czasie.

Przestępstwa stwierdzone w zakończonych postępowaniach przygotowawczych w 2010r. w Piekarach Śl.

Przestępstwa ogółem	2791
Przestępstwa kryminalne w tym przeciwko:	1561
Życiu i zdrowiu	65
mieniu	1271
Przestępstwa gospodarcze	967
Przestępstwa drogowe	210
Przestępstwa inne	53

Źródło: Rocznik statystyczny woj. śląskiego US K-ce.

Wskaźniki wykrywalności sprawców przestępstw w 2010r. w Piekarach Śl. w %.

	Piekary Śl.	Woj. śląskie	m. Katowice
Ogółem w tym:	78,5	63,6	46,3
kryminalne	62,3	50,5	36,5

gospodarcze	99,8	97,2	97
drogowe	100	99,2	98,7

Źródło: Rocznik statystyczny woj. śląskiego US K-ce.

Wskaźniki wykrywalności przestępstw w Piekarach Śl. w 2010r. były jednymi z najwyższych i najkorzystniejszych w województwie oraz w zespole miast aglomeracji górnośląskiej.

Liczba przestępstw ogółem w poszczególnych rejonach Piekar Śl. w latach 2005 – 2010.

Przestępstwa ogółem	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Kozłowa Góra	39	42	32	37	64	62
Os. Wieczorka	711	642	576	422	366	324
Centrum (Szarlej +Piekary +Oś. Wyzwolenia)	682	643	604	445	525	622
Brzozowice-Kamień	281	278	273	210	93	101
Brzeziny Śląskie	168	139	158	96	106	127
Dąbrówka Wielka	77	61	62	43	53	57

Źródło: Program przeciwdziałania przestępczości oraz ochrony bezpieczeństwa obywateli i porządku publicznego w latach 2011 – 2013.

Pod względem zagrożenia przestępczością Piekary Śląskie w 2001r. znajdowały się w czołówce miast województwa śląskiego. Od 2002r. liczba przestępstw na terenie miasta sukcesywnie spada.

Najbardziej zagrożonymi przestępczością obszarami w Piekarach Śl. są rejon centralny miasta, oś Wieczorka oraz Brzeziny Śl. i Brzozowice Kamień.

Przestępstwa kryminalne w Piekarach Śl. w latach 2002 – 2010.

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Przestępstwa stwierdzone	2007	1977	1909	1958	1805	1663	1253	1313	1561
Wykrywalność w Piekarach Śl. w %	41,2	41,6	44,0	48,6	53,0	65,5	64,6	63,7	62,6
Wykrywalność w woj. śl.%	36,1	35,7	37,0	40,7	42,7	46,6	47,8	48,5	50,5

Źródło: Program przeciwdziałania przestępczości oraz ochrony bezpieczeństwa obywateli i porządku publicznego w latach 2011 – 2013.

W kategorii przestępstw kryminalnych stwierdzono na koniec 2008r. 1.253 przestępstwa tj. prawie 63% mniej niż w roku 2002. Jest to także zdecydowanie najmniejsza ilość przestępstw w okresie ostatnich 9 lat. Od tego roku obserwujemy stały wzrost przestępstw kryminalnych.

Wykrywalność w 2010r. wyniosła 62,3% tj. o 2,3% mniej niż w roku 2008 ale o 21,1% więcej niż w roku 2002. Wykrywalność była zdecydowanie wyższa niż średnia dla województwa.

Przestępstwa rozbójnicze.

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Przestępstwa stwierdzone	69	78	60	52	53	53	43	44	37
Wykrywalność w Piekarach Śl. w %	75,4	65,8	60,0	63,6	74,1	83	84,4	75	76,3
Wykrywalność w woj. śl.%	47,9	46,2	48,1	52,2	28,2	60,4	62,6	65,6	69,6

Źródło: Program przeciwdziałania przestępczości oraz ochrony bezpieczeństwa obywateli i porządku publicznego w latach 2011 – 2013.

W 2010 r. zanotowano najniższy od 9 lat poziom rozbójów o (41% mniej niż w roku 2003), a wykrywalność tych zdarzeń wyniosła blisko 80% i była wyższa od poziomu wojewódzkiego.

Przestępstwa przeciwko mieniu – kradzieże.

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Przestępstwa stwierdzone	591	666	708	637	537	428	331	330	377
Wykrywalność w Piekarach Śl. w %	19,1	17,3	23,7	26,4	29,2	32,2	39,3	41,4	33,6
Wykrywalność w woj. śl.%	16,3	14,6	16,0	18,9	17,9	20,4	22,5	21,1	24,4

Źródło: Program przeciwdziałania przestępczości oraz ochrony bezpieczeństwa obywateli i porządku publicznego w latach 2011 – 2013.

Spadek wykrywalności i wzrost przestępstw nastąpił w wyniku kradzieży na nowobudowanej autostradzie, co zmieniło tendencję malejącą w tej kategorii.

Wnioski zawarte w opracowanym przez miasto „Programie przeciwdziałania przestępczości oraz ochrony bezpieczeństwa obywateli i porządku publicznego w latach 2011-2013” wskazują, iż problemy społeczne mają bezpośredni wpływ na utrzymujący się poziom przestępstw kryminalnych. Wskazują też rejony, które wymagają prowadzenia bardziej skutecznych działań prewencyjnych ograniczających rozmiary przestępczości.

Oprócz działań „wymuszających” postępowanie zgodne z normami obowiązującymi w społeczności (przepisy prawa) istnieją również możliwości i narzędzia zapobiegania zagrożeniom dotyczącym sfery współżycia obywateli w środowisku lokalnym:

- monitoring zagrożeń – wykrywanie i rozpoznawanie symptomów oraz definiowanie ich przyczyn i sięganie do stosownych środków zapobiegania i eliminowania aspołecznych, agresywnych zachowań i zagrożeń,
- monitoring wizyjny umożliwiający szybkie reagowanie na działania sprawców wymagające interwencji policji, uruchomiony w 2006 r. i przynoszący już efekty w postaci spadku ilości incydentów w newralgicznych rejonach miasta,
- programy jednostek organizacyjnych niosących codzienną pomoc ludności (MOPR PUP) mających szczegółowe rozpoznanie problemów socjalnych,
- edukacja – kształcenie,
- aktywizacja społeczności i uruchamianie inicjatyw społecznych w sferze dotyczącej zachowań niezgodnych z obowiązującymi zasadami.

Zapobieganie przyczynom naruszania porządku i bezpieczeństwa publicznego zostało wpisane jako zadania dla działań powiatowego organu samorządowego.

Rada Miasta Piekary Śl. dokonuje oceny stanu bezpieczeństwa publicznego na podstawie wyników monitoringu zagrożeń i skonstruowanego programu ich zapobiegania, podejmuje uchwały, które stanowią o kierunkach działania Prezydenta. Przygotowanie programu należy do Komisji Bezpieczeństwa i Porządku powołanej w celu realizacji przez Prezydenta zadań wynikających z jego zwierzchnictwa nad powiatowymi służbami i strażami oraz z ustaw o bezpieczeństwie i porządku obywateli. Zatem Komisja Bezpieczeństwa i Porządku

jako ustawowy zespół posiada znaczący wpływ na realizowanie przez odpowiednie służby i jednostki samorządu zadań z zakresu bezpieczeństwa i porządku.

Dla poprawy ogólnego poziomu jakości życia w mieście opracowany został „Lokalny Program Rewitalizacji Piekar Śl. na lata 2008-2015 dla obszarów miejskich i przemysłowych”, który określa potrzeby oraz zakres przestrzenny i rzeczowy dla działań odnowy i waloryzacji tkanki miejskiej w rejonach najbardziej newralgicznych dla środowiska społecznego.

2.6 ZAGROŻENIA BEZPIECZEŃSTWA LUDZI I MIENIA

2.6.1 TERENY ZALEWOWE

Zagrożenie powodziowe wywołane wezbraniem wód. Wezbrania są efektem intensywnych i długotrwałych opadów, gwałtownego topnienia pokrywy śnieżnej oraz zatorów lodowych.

Powodzią jest wezbranie, podczas którego woda po przekroczeniu linii brzegowej lub poziomu korony wałów ochronnych zalewa dolinę, powodując zniszczenia mienia i straty finansowe.

W granicach Piekar Śląskich na niebezpieczeństwo powodzi narażone są: obszary szczególnego zagrożenia powodzią – tj. tereny położone w międzywałach Brynicy i Szarlejki zgodnie z zasięgiem wskazanym przez Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Gliwice (RZGW) oraz obszary potencjalnego zagrożenia – obejmujące tereny narażone na zalanie w sytuacji przelania się wód przez koronę wału przeciwpowodziowego lub uszkodzenia bądź zniszczenia wału.

W procedurze planistycznej uwzględnia się poziom wód o prawdopodobieństwie wystąpienia raz na 100 lat.

Na tych terenach należy stosować odpowiednie ustalenia planistyczne gwarantujące bezpieczeństwo istniejących i planowanych obiektów o szczególnym znaczeniu społecznym, gospodarczym i kulturowym.

Według opracowania pn. „Studium określające obszary bezpośredniego zagrożenia powodzią dla obszarów nieobwałowanych w zlewni rzeki Przemszy na terenie działania Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej Gliwice” na podstawie danych z 2003r. wody zalewowe rzeki Szarlejki o prawdopodobieństwie przewyższenia $p = 1\%$ oraz $p = 0,5\%$ na obszarze objętym obwałowaniem pozostają w międzywałach. Na pozostałej długości rzeki przewiduje się,

iż wody zalewowe pozostaną w korycie. Także dla terenów położonych w dolinie rzeki Brynicy (w tym dla części w pobliżu Osiedla Powstańców Śląskich), brak jest bezpośredniego zagrożenia powodzią, gdyż wody o prawdopodobieństwie przewyższenia $p = 1\%$ oraz $0,5\%$ pozostaną w międzywalu. Potencjalne ryzyko powodzi może wystąpić w wyniku awarii urządzenia hydrotechnicznego wału przeciwpowodziowego.

Według informacji uzyskanych w RZGW Gliwice, do końca 2011r. nie zostało zatwierdzone „Studium określające obszary potencjalnego zagrożenia powodzią w zlewni rzeki Przemszy”. W związku z nowelizacją ustawy Prawo Wodne prace nad ww. dokumentem nie są kontynuowane.

Prezes Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej w dniu 21 grudnia 2011r. zatwierdził wstępną ocenę ryzyka opracowanej w ramach projektu „Informatyczny system osłony kraju przed nadzwyczajnymi zagrożeniami” (ISOK) finansowanego z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka. Dokument obejmujący między innymi zlewnię rzeki Przemszy został opracowany przez Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej PIB - Centra Modelowania Powodziowego w konsultacji z Krajowym Zarządem Gospodarki Wodnej.

Wstępna ocena ryzyka powodziowego (WORP) jest pierwszym z czterech dokumentów planistycznych wymaganych Dyrektywą 2007/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 r. w sprawie oceny ryzyka i zarządzania nim (Dyrektywa Powodziowa) i art. 88b i 88c ustawy Prawo wodne (Dz.U. z 2005 r. Nr 239 poz. 2019 z późn. zm.).

Celem wstępnej oceny ryzyka powodziowego jest wyznaczenie obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi, czyli obszarów, na których istnieje znaczące ryzyko powodziowe lub na których wystąpienie dużego ryzyka jest prawdopodobne. Wstępną ocenę wykonuje się w oparciu o dostępne lub łatwe do uzyskania informacje.

Obszary wyznaczone we wstępnej ocenie ryzyka powodziowego nie stanowią podstawy do planowania przestrzennego. Dla rzek wskazanych we wstępnej ocenie ryzyka powodziowego zostanie wykonane matematyczne modelowanie hydrauliczne, w wyniku którego wyznaczone zostaną precyzyjne obszary, przedstawione na mapach zagrożenia powodziowego. Dopiero te obszary będą podstawą do prowadzenia polityki przestrzennej na obszarach zagrożenia powodziowego. Zgodnie z art. 88d ust. 2 ustawy Prawo wodne granice przedstawione na mapach zagrożenia powodziowego będą uwzględniane w koncepcji przestrzennego

zagospodarowania kraju, planie zagospodarowania przestrzennego województwa, miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego oraz w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego lub decyzji o warunkach zabudowy.

Według map zagrożenia powodziowego i map ryzyka powodziowego opublikowanych na stronie KZGW, projektowane tereny zagrożenia powodziowego o prawdopodobieństwie 1% - raz na 100 lat, występują na obszarze rzeki Brynica objętym obwałowaniem, więc pozostają w międzywalu.

2.6.2 OBSZARY NATURALNYCH ZAGROŻEŃ GEOLOGICZNYCH

Tereny i obszary górnicze, osuwiska oraz zagrożenia wynikające z historycznej płytkiej eksploatacji zostały opisane w rozdziale 2.10.

2.7 POTRZEBY I MOŻLIWOŚCI ROZWOJU GMINY

2.7.1 POTRZEBY

MIESZKANIOWE

- Zwiększenie podaży terenów mieszkaniowych w mieście,
- Niski zasób nowych mieszkań w budynkach wielorodzinnych,
- Rozdzielenie zabudowy niskiej intensywności od zabudowy wysokiej intensywności,
- Rewitalizacja zdegradowanych terenów mieszkaniowych,

USŁUGOWE

- Zwiększenie bazy żłobków,
- Poprawa funkcjonowania bazy zdrowotnej oraz opiekuńczej,
- Rozwinięcie usług centrotwórczych,
- Ukształtowanie centralnej przestrzeni miejskiej,
- Utworzenie bazy sportowo - rekreacyjnej,
- Utworzenie sceny plenarnej na organizację imprez dostępnych dla wszystkich mieszkańców,
- Rozwinięcie bazy kulturowej w mieście,

PRZEMYSŁOWE I PRODUKCYJNE

- Zwiększenie konkurencyjności inwestycyjnej w mieście w stosunku do sąsiadujących miast w Aglomeracji,

- Zwiększenie potencjału terenów inwestycyjnych,
- Rekultywacja terenów poprzemysłowych,
- Przygotowanie bazy dla małych i średnich przedsiębiorstw,
- Przygotowanie strefy inwestycyjnej dla dużych przedsiębiorców,
- Koncentracja terenów produkcyjnych i przemysłowych,
- Ukształtowanie parku technologicznego,
- Utworzenie bazy obsługującej inwestorów,

KOMUNIKACYJNE

- Rozbudowa układu komunikacyjnego miasta – nowe połączenia drogowe,
- zwiększenie przepustowości na trasach wylotowych z miasta,
- usprawnienie ruchu w ścisłym centrum miasta,
- Polepszenie parametrów dróg,
- Zwiększenie zasobu miejsc parkingowych dla mieszkańców,
- Budowa zaprojektowanych ścieżek rowerowych,

POZOSTAŁE

- Rewitalizacja historycznej przestrzeni miejskiej,
- Zmniejszenie emisji zanieczyszczeń powietrza pochodzenia przemysłowego i komunikacyjnego,
- Modernizacja i budowa nowych sieci infrastruktury technicznej,
- Zachowanie i poprawa stany technicznego budynków i obiektów proponowanych do ujęcia w Gminnej Ewidencji Zabytków,
- Zachowanie terenów otwartych - biologicznie czynnych,
- Ochrona zasobów środowiska przyrodniczego,
- Potrzeba opracowania planu rozwoju systemu zieleni w mieście,

2.7.2 MOŻLIWOŚCI

- Bliskość bazy oświatowej - liczne uczelnie o zróżnicowanych specjalizacjach i jednostkach badawczo - rozwojowych,

MIESZKANIOWE

- Zwiększenie podaży terenów mieszkaniowych - jedno i wielorodzinnych konkurencyjnych dla miast sąsiadujących z rozbudowaną bazą usługową (usługi zdrowia, edukacji jak żłobki, przedszkola, szkoły), zielenią urządzoną itp.,
- Przygotowanie szerokiej oferty mieszkaniowej w oparciu o wielkość działek, dostępność komunikacyjną, walory krajobrazowe i otoczenie,
- Poprawienie standardów zamieszkania w istniejących budynkach (termomodernizacja budynków, remonty generalne budynków, instalacje wodno - kanalizacyjne),
- Utworzenie parkingów zbiorowych dla zespołów zabudowy wielorodzinnej,
- Zachowanie i utworzenie nowych terenów zielonych i rekreacyjnych w tkance mieszkaniowej,

USŁUGOWE

- Przekształcenie centrum miasta (ul. Bytomska) w wielofunkcyjny nowoczesny obszar usługowy (usługi handlu detalicznego, gastronomii, kultury, administracji, obsługi ludności lub przedsiębiorstw),
- Stworzenie strefy usługowej i wielkopowierzchniowych obiektów handlowych przy węźle autostradowym w celu przyciągnięcia przejeżdżających przez miasto,
- Rozwój oferty turystycznej w oparciu o obiekty dziedzictwa kulturowego (Kalwaria, Kopiec Wyzwolenia obiekty wpisane do rejestru zabytków, Miejsca Pamięci, Schrony Bojowe Obszaru Warownego Śląska itp.)
- Zadania służące rozwojowi bazy kulturowej w mieście,
- Rozwinięcie bazy sportowej na terenie całego miasta,
- Utworzenie głównej bazy sportowej w mieście (hala sportowa, basen, wielofunkcyjne boiska),
- Aktywności kulturalne związane z działalnością Sanktuarium Maryjnego,

PRZEMYSŁOWE I PRODUKCYJNE

- Rozwój Strefy Aktywności Gospodarczej,
- Rozwój działalności Parku Przemysłowo - Technologicznego,
- Utworzenie bazy logistycznej w oparciu o dogodną lokalizację komunikacyjną - węzeł autostradowy,
- Przyciągnięcie inwestorów w oparciu o małe i średnie przedsiębiorstwa,
- Przygotowanie terenów inwestycyjnych dla dużych przedsiębiorców,

- Rekultywacja terenów przemysłowych pod tereny inwestycyjne,
- Rewitalizacja istniejących stref i zakładów przemysłowych,

KOMUNIKACYJNE

- Bezpośrednia dostępność do autostrady A1 (łatwa dostępność do autostrady A4 poprzez Węzeł Sośnica), i innych dróg krajowych,
- Bliskość lotniska w Pyrzowicach,
- Wykorzystanie dostępności komunikacyjnej poprzez węzeł autostradowy,
- Stworzenie rozbudowanego układu ścieżek rowerowych,

POZOSTAŁE

- Pozyskiwanie środków finansowych z różnego rodzaju programów operacyjnych - w oparciu o środki unijne, krajowe i samorządowe,
- Zaakcentowanie głównej strefy w mieście o charakterze reprezentacyjnym,
- Organizacja imprez kulturowych o znaczeniu ponadlokalnym,
- Realizacja działań proekologicznych z wykorzystaniem środków unijnych.

2.8 STAN PRAWNY GRUNTÓW

Analiza stanu prawnego gruntów na obszarze opracowania wskazuje, iż zdecydowanie przeważają grunty będące we władaniu prywatnym, które stanowią 36,8% obszaru objętego studium. Duży obszar obejmujący 19,5% powierzchni opracowania stanowią grunty należące do Gminy Piekary Śląskie. Własność Skarbu Państwa zajmuje prawie 23% (z czego 13,5% znajduje się w użytkowaniu wieczystym). Dostyc duże powierzchnie zajmują także grunty Państwowych Gospodarstw Leśnych 5,4% oraz grunty Archidiecezji 4,9%.

Szczegółowy podział stanu prawnego gruntów zawiera poniższe zestawienie tabelaryczne.

WŁASNOŚĆ	POWIERZCHNIA (w hektarach)	POWIERZCHNIA (w %)
Skarb Państwa	277.6968	6,8
Skarb Państwa – zarząd, użytkowanie, władanie	100.3242	2,5
Skarb Państwa – użytkowanie wieczyste	548.0958	13,5
Gmina Piekary Śląskie	791.4125	19,5

Gmina Piekary Śląskie – zarząd, użytkowanie, władanie	30.6025	0,7
Gmina Piekary Śląskie – użytkowanie wieczyste	235.1873	5,8
Agencja Nieruchomości Rolnych	38.5773	0,9
Państwowe Gospodarstwo Leśne – Lasy Państwowe	218.8283	5,4
Polskie Koleje Państwowe	53.2614	1,5
Archidiecezja	201.2959	4,9
Parafie	72.7224	1,8
Własność prywatna	1498.3283	36,8

(Urząd miasta Piekary Śląskie - stan na lipiec 2012)

2.9 WYSTĘPOWANIE OBIEKTÓW I TERENÓW CHRONIONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODREBNYCH

2.9.1 OCHRONA KONSERWATORSKA

(opisane w rozdziale 2.4)

2.9.2 OCHRONA ŚRODOWISKA

(opisane w rozdziale 2.3)

2.9.3 TERENY ZAMKNIĘTE

Na terenie miasta Piekary Śląskie zlokalizowane są tereny zamknięte które zostały ustalone decyzją nr 3 Ministra Infrastruktury i Rozwoju z dnia 24.03.2014r. w sprawie ustalenia terenów, przez które przebiegają linie kolejowe, jako terenów zamkniętych.

Tereny zamknięte stanowią istniejące tereny kolejowe o łącznej powierzchni ok. 37,6432 ha. Przebiegają one przez: Brzeziny, Brzozowice Kamień, Dąbrówka Wielka, Piekary Wielkie.

2.10 WYSTĘPOWANIE OBSZARÓW NATURALNYCH ZAGROŻEŃ GEOLOGICZNYCH

2.10.1 TERENY I OBSZARY GÓRNICZE

Tereny i obszary górnicze zostały opisane w rozdziale 2.12.1.

2.10.2 ZAGROŻENIA WSTRZĄSAMI GÓROTWORU

Wstrząsy górnicze wytwarzają fale które rozchodzą się w górotworze. Fale te są przyczyną drgań gruntu na powierzchni ziemi. Miasto Piekary Śląskie znajduje się w obrębie Synkliny Bytomia, jednostki geologicznej zaliczanej do 5 regionów GZW o szczególnie dużym zagrożeniu tąpnięciami. Efektem działalności górniczej, na terenie miasta Piekary Śląskie jest sejsmiczność towarzysząca działalności górniczej - notowano tu maksymalne wstrząsy o energiach sejsmicznych rzędu 10^5 - 10^6 J. Na terenie miasta Piekary Śląskie występowały maksymalne przyspieszenia drgań powierzchni, które wynosiły do 320mm/s^2 . Maksymalna amplituda przyspieszenia lub prędkość cząstek gruntu są tymi elementami, które bezpośrednio wpływają na obiekty powierzchniowe. Rejony, gdzie koncentruje się większość wstrząsów, można wiązać z rejonami prowadzonej eksploatacji, a ogniska wstrząsów posuwają się zgodnie z postępującymi frontami eksploatacji. Wstrząsy o energii przekraczającej poziom 10^7 J rozpatruje się w kategorii oddziaływań na takie elementy środowiska jak: obiekty budowlane, inżynierskie i przyrodę a zjawiska sejsmiczne o energii ponad 10^5 J odczuwalne są przez mieszkańców.

Dla uwidocznienia wielkości niekorzystnego oddziaływania wstrząsów, na powierzchniowe obiekty budowlane, ludzi, przyrodę, miasta Piekary Śląskie warto przedstawić inną skalę. Wiąże ona poziom przyspieszeń drgań podłoża ze stopniem intensywności drgań oraz z ich skutkami w obiektach budowlanych. Skala MSK – 64 określa jakościowy podział budynków:

- grupa A – słabej trwałości – zwykle budynki o najprostszej konstrukcji z kamienia łamanego, cegły wypalanej,
- grupa B – średniej trwałości – zwykle budynki z cegły, z elementów prefabrykowanych, kamienia pasowanego,
- grupa C – wysokiej trwałości – budowle o konstrukcji monolitycznej, żelbetowe i betonowe oraz domy wzmocnione.

STOPIEŃ INTENSYWNOŚCI	OPIS	PRZYSPIESZENIA DRGAŃ [mm/s ²]
I	NIEZAUWAŻALNE	5-12
II	BARDZO SŁABE	12-25
III	SŁABE	25-50
IV	MIERNE	50-120
V	DOŚĆ SILNE	120-250
VI	SILNE (LEKKIE USZKODZENIA)	250-500
VII	BARDZO SILNE (SZKODY W BUDYNKACH)	500-1000

2.10.3 OSUWISKA

Osuwanie się mas ziemnych stanowi element zjawiska ruchów masowych ziemi, przez które należy rozumieć również inne rodzaje przemieszczania się gleby i ziemi: obrywy, spłyzywania oraz wszelkie inne przemieszczenia powierzchniowe skał wywołane grawitacją. Wystąpienie osuwisk wiąże się z podatnością podłoża skalnego, znacznym nachyleniem powierzchni terenu, lokalnym zawodnieniem przypowierzchniowych warstw skalnych, gwałtownymi opadami deszczu, intensywnym topnieniem śniegu oraz wezbrania rzek i potoków. Aktywacja procesów osuwiskowych może nastąpić ponad to wskutek „czynnika ludzkiego”, podcinania zboczy przy budowie dróg oraz budynków, nadmiernego obciążenia stoku zabudową, zakłócenia powierzchniowego odpływu wód lub dopuszczenia do infiltracji wód opadowych lub powierzchniowych w odsłonięte warstwy ilaste, wycinki drzew na stokach w ramach intensywnej eksploatacji lasów.

- Formy osuwiskowe związane z uwarunkowaniami geologiczno - geomorfologicznymi

Ruchy masowe związane są z budową geologiczną, warunkami geomorfologicznymi oraz czynnikami inicjującymi. Obszarami predysponowanymi do ruchów masowych są najczęściej zbocza dolin, stoki form glacialnych i wzniesienia zbudowane ze skał przedczwartorzędowych w powiązaniu z występowaniem ilastych serii miocenkich i czwartorzędowych oraz lessowych. Na ich rozwój wpływ mają intensywne opady

atmosferyczne, infiltracja wód opadowych i roztopowych, erozja zboczy dolin i wąwozów, a także działalność antropogeniczna.

- Formy osuwiskowe związane z terenami antropogenicznymi

Zjawiska osuwiskowe w obrębie budowli ziemnych, występują zarówno na zboczach stanowiących ich otoczenie, np. powstałych wskutek wykonanych przekopów przez wzniesienia morfologiczne, jak i na skarpach uformowanych obiektów, np. nasypów pod drogi i torowiska oraz nadpoziomowych składowisk odpadów.

Osuwiska zagrażające budowlom ziemnym związane są głównie z lokalnymi warunkami gruntowo - wodnymi oraz błędami budowlanymi.

Formy osuwiskowe terenów antropogenicznych związane są głównie ze skarpami utworzonymi wskutek działalności człowieka. Tego typu formy morfologiczne kwalifikują się jako tzw. skarpy form antropogenicznych.

Wśród skarp form antropogenicznych wyróżnia się:

- skarpy nasypów (drogowych, kolejowych, hałd, odkładów, wysypisk),
  - skarpy wykopów (drogowych, kolejowych),
  - skarpy wyrobisk.
- Formy osuwiskowe związane z terenami występowania płytkiego kopalnictwa węgla kamiennego

Za płytkie kopalnictwo stwarzające potencjalne zagrożenie dla powierzchni deformacjami nieciągłymi uznano zroby zawalowe, położone na głębokościach nie przekraczających 100m. Stosowany w przeszłości system eksploatacji na zawał i małe ciśnienia górotworu występujące na tej głębokości, powodują że nawet po kilkudziesięciu latach wyrobiska poeksploatacyjne pozostają nie zaciśnięte, generując przemieszczanie się pustki w górę, która w sprzyjających okolicznościach np. pod wpływem wiosennych roztopów lub długotrwałych i ulewnych deszczów, może zmanifestować się na powierzchni powstaniem zapadliska lub innej formy nieciągłe.

Na analizowanym obszarze miasta Piekary Śląskie, występują obszary predysponowane do wystąpienia ruchów masowych ziemi:

- zbocza dolin rzecznych,

- zbocza dolin cieków okresowych,
- skarpy form antropogenicznych:
  - zwałowiska,
  - nasypy (m.in. komunikacyjne),
  - wykopy,
  - wyrobiska.

2.10.4 ZAGROŻENIA WYNIKAJĄCE Z HISTORYCZNEJ, PŁYTKIEJ EKSPLOATACJI GÓRNICZEJ

Największy wpływ na deformację powierzchni terenu ma dawna, płytka eksploatacja górnicza. Płytką eksploatacją to działalność górnicza prowadzona na małych głębokościach. Według J. Sachsa płytka eksploatacja to eksploatacja prowadzona na głębokości 100 - 120m, w ocenie H. Łabanowicza do płytkiej eksploatacji zalicza się działalność górniczą na niedużych głębokościach rzędu 70 – 100m. Górnictwo rud cynku, ołowiu, srebra i żelaza na terenie miasta Piekary Śląskie datuje się od XII wieku. Mapy miernicze będące udokumentowaniem tejże eksploatacji pochodzą z 1840 roku. Po roku 1945 eksploatację rudną prowadziły kopalnie zgrupowane w Zakładach Górniczo – Hutniczych „Orzeł Biały”. Były to kopalnie Waryński, Orzeł Biały i Dąbrówka na terenie miasta Piekary Śląskie. Z dniem 31 grudnia 1989 roku zamknięto kopalnię Dąbrówka, zakończyła się wielowiekowa eksploatacja rudna na przedmiotowym terenie.

Najwcześniejsze górnictwo rudne rozwinęło się w rejonie wychodni dolomitów kruszczośnych, z uwagi na łatwość dostępu. Północne skrzydło wychodni – wzdłuż rzeki Szarlejki i dalej na wschód, wzdłuż ul. Prymasa Stefana Wyszyńskiego oraz wzdłuż rzeki Brynicy. Południowe skrzydło wychodni lokalizuje się wzdłuż ul. Harcerskiej i drogi prowadzącej do miasta Siemianowice Śląskie. Następnie prostymi metodami górnictwa podziemnego (szybiki, chodniki) eksploatowano te partie złoża, które leżały powyżej zwierciadła wody podziemnej do głębokości od kilkunastu do trzydziestu metrów. W XVI i XVII wieku eksploatację rud prowadzono nieco poniżej zwierciadła wód - do głębokości 50m. W połowie XIX wieku nastąpił przełom w technice odwodnieniowej w związku z czym w niecce bytomskiej eksploatacja górnicza sięgała głębokości ok. 110m.

Na terenie miasta Piekary Śląskie eksploatacja galmanu prowadzona była od roku 1859 w rejonie:

- pomiędzy ulicami Czołgistów i Reymonta oraz wzdłuż ulicy Oświęcimskiej,
- na zachód od skrzyżowania ul. Solidarności z ulicą Bytomską i na południe od ulicy 1-go Maja.

Po eksploatacji tej pozostało 130 szybików i szybów o różnych głębokościach od 10,0m do 78,0m.

W pierwszej połowie XX wieku, centrum eksploatacji rudnej, przesunęło się w kierunku południowym. Od 1935 przystąpiono do eksploatacji złoża zalegające w filarach ochronnych, chroniących ówczesną zabudowę przemysłową, mieszkalną (stosowano podsadzkę suchą). Od 1955 prowadzono eksploatację w złożu, w zrobach pierwotnych wyrobisk. W Szarleju złożo wybierano na głębokości od kilkunastu do prawie 10m, rejon płytszej eksploatacji to rejon wychodni, zaś na większych głębokościach w rejonie południowej granicy miasta, wzdłuż szlaku PKP relacji Chorzów Stary – Radzionków. Złożo wybierano na dwie warstwy: ława górna i ława dolna. Eksploatacja prowadzona była na głębokości od 55m do 90m. Wysokość wybieranych warstw była w granicach od 2,0m do 6,0m. Od początku lat 70 zeszłego wieku, nastąpił stopniowy zanik eksploatacji, którą zakończono 31 grudnia 1989 r.

W obszarze górniczym “Piekary”, obejmującym południową część Szarleja i pn. - wsch. część Bytomia, działała do 1981 roku kopalnia “Waryński” (wcześniej “Nowa Helena”). W obszarze górniczym “Brzeziny” pracowała kopalnia “Orzeł Biały” (wcześniej “Biały Szarlej”), a w latach 1968 -1989 także kopalnia “Dąbrówka”. Grubość wybieranego złoża wynosiła 2 - 6m, a miejscami do 10m. Obszary górnicze “Piekary” i “Brzeziny” zostały wykreślone z rejestru obszarów górniczych decyzjami Min. OŚZNiL z dn. 8.05.1996. odpowiednio: SG/MW/1131/96 i SG/MW/1137/96.

Na podstawie „Inwentaryzacji szybów i szybików porudnych o nieudokumentowanym sposobie likwidacji” mgr. inż. Paula stwierdza się, w granicach miasta Piekary Śląskie istnienie 207 szybów o nieudokumentowanej likwidacji. Głębokość tychże szybów wynosi od 7,0m do 108,7m. Na podstawie dokonanej analizy aż 22 szyby mogą stanowić zagrożenie, do grupy o małym prawdopodobieństwie wystąpienia zagrożenia zaliczono 4 szyby, a 38 szybów nie przewiduje się zagrożenia.

Możliwość długoletniego pozostawiania pustek poeksploatacyjnych w górotworze zależy od warunków geologicznych i hydrogeologicznych złoża i nadkładu, sposobu prowadzenia wydobywania rud oraz późniejszej eksploatacji węgla z niżej leżących warstw karbońskich. Pozostałością dawnej eksploatacji jest obecność w górotworze starych, płytkich wyrobisk, w tym wyrobisk mających połączenie z powierzchnią (szybiki), znacząco ograniczających lub wykluczających możliwość zabudowy powierzchni terenu bez uprzedniego uzdatnienia podłoża. Część wyrobisk nie została udokumentowana, stanowiąc słabo rozpoznane, potencjalne zagrożenie dla zabudowy terenu. Na terenach eksploatacji węgla kamiennego, aktualnie prowadzonej i planowanej w przyszłości, ruchy obniżeniowe terenu i drgania parasejsmiczne, mogą powodować reaktywację starych wyrobisk porudnych, prowadzącą do powstawania deformacji nieciągłych na powierzchni. Na terenach wolnych od wpływów, obecnie i w przyszłości, deformacje nieciągłe mogą pojawić się w przypadku obciążenia gruntu zabudową bez likwidacji płytkich wyrobisk lub na skutek wypłukiwania rozluźnionego materiału skalnego z zaciśniętych wyrobisk, w przypadku przenikania do nich wód z powierzchni w sposób skoncentrowany (np. wskutek awarii wodociągów lub kanalizacji). Podatność terenu na wystąpienie deformacji nieciągłych w takich przypadkach wzrasta w miejscach, gdzie wyrobiska osiągały sumarycznie dużą wysokość, a najpłytsze znajdują się blisko powierzchni terenu.

Wyrobiska porudne mające połączenie z powierzchnią (szyby, szybiki) stwarzają istotne utrudnienie dla zabudowy terenu, mimo ich likwidacji. W wielu przypadkach likwidacja wyrobiska nie była udokumentowana. Zasypanie szybu nie skutkuje powstaniem nośnego podłoża budowlanego, a materiał zasypowy może być wypłukiwany przez wodę. Grunt wokół szybu może osuwać się w odnowione pustki. Ewentualna zabudowa terenów, na których występują wyrobiska mające połączenie z powierzchnią, wymaga sporządzenia specjalistycznego opracowania określającego warunki zabudowy. Analogiczne opracowania powinny być sporządzane w przypadku istotnej rozbudowy obiektów istniejących lub wprowadzania nowych w miejsce wyburzanych. Ograniczoną przydatność do zabudowy mają również tereny, pod którymi występują płytkie wyrobiska rud cynku i ołowiu. Wymagają one uprzedniego uzdatnienia terenu – zależnie od głębokości występowania wyrobisk, stopnia wypełnienia pustek oraz rodzaju planowanej zabudowy.

Reasumując ze względu na stosunkowo płytkie zaleganie dolomitów kruszonośnych, stosowaną technologie, brak odpowiedniej dokumentacji dotyczącej likwidacji niektórych

szybów i pustek poeksploatacyjnych stare zroby mogą stanowić zagrożenie dla powierzchni terenu i co związane z tym dla obiektów powierzchniowych.

W 1992 roku dokonano oceny zakresu i skuteczności robót likwidacyjnych, podziemnych wyrobisk górniczych ZGH "Orzeł Biały", w aspekcie ochrony powierzchni. Wydzielone zostały następujące klasy terenu z uwagi na zagrożenie spowodowane zrobami rudnymi:

- tereny uspokojone, gdzie o przydatności terenu do zabudowy decyduje oddziaływanie górnictwa węglowego,
- tereny z możliwością reaktywacji zrobów pod wpływem eksploatacji węgla, bądź samoczynnej,
- tereny z możliwością wystąpienia deformacji nieciągłych.

2.11 WYSTĘPOWANIE UDOKUMENTOWANYCH ZŁOŻ KOPALIN ORAZ ZASOBÓW WÓD POWIERZCHNIOWYCH I PODZIEMNYCH

2.11.1 ZŁOŻE NIE BĘDĄCE WŁASNOŚCIĄ GÓRNICZĄ

Na terenie Piekar Śląskich, w rejonie Lipki, na zachód od ul. Bytomskiej położone jest złożo karbońskich iłolupków i gliny stanowiących surowiec ceramiki budowlanej "Kozłowa Góra II". Powierzchnia złoża wynosi 127,76 tys. m², a zasoby udokumentowane 2 736 tys. m³.

Złożo nie jest aktualnie eksploatowane.

2.11.2 ZŁOŻA BĘDĄCE WŁASNOŚCIĄ GÓRNICZĄ

Na terenie Piekar Śląskich występuje 12 udokumentowanych złóż kopalni będących własnością górnictw są to złoża węgla kamiennego.

Tab. 2.11.2.a. Wykaz zasobów udokumentowanych złóż kopalni objętych własnością górnictw w granicach Piekar Śląskich [w tys. ton], stan na grudzień 2013r. przedstawia się następująco:

Lp.	Nazwa złoża	Zasoby geologiczne bilansowe
		Razem
1.	Piekary	45096
2.	Bytom II - I	20651
3.	Brzeziny	29305
4.	Siemianowice	44765

5.	Rozalia	51361
6.	Rozbark	82020
7.	Powstańców Śląskich	32271
8.	Julian	8168
9.	Wojkowice	19430
10.	Centrum	213328
11.	Bytom I	29308
12.	Bytom II	47576

2.11.3 WODY POWIERZCHNIOWE I PODZIEMNE

2.11.3.1 WODY POWIERZCHNIOWE

Dominująca część obszaru Piekar Śląskich leży w dorzeczu Wisły, w obrębie dorzecza Brynicy, jedynie południowo-zachodni kraniec odwadniany jest za pośrednictwem Bytomki do Odry. Dział wodny I rzędu między Odrą i Wisłą wyznaczony pierwotnie wzdłuż ulicy Roździeńskiego ma niepewny przebieg z uwagi na duże deformacje terenu związane ze skutkami eksploatacji górniczej.

Głównym ciekim odwadniającym obszar Piekar Śląskich jest Brynica. Rzeka o charakterze nizinnym ma 59km długości i niewielki 1,5 % spadek. Jej dolina w latach 1933-1939 została przegrodzona zaporą ziemną w 28km rzeki. Powstał Zbiornik Kozłowa Góra, który odbiera wody ze zlewni o powierzchni 184,1km². Koryto Brynicy jest uregulowane, obwałowane, a na obszarach górniczych także uszczelnione i zabezpieczone przed niekorzystnymi wpływami górniczymi. Brynica stanowi wschodnią granicę miasta Piekar Śląskich (od Kozłowej Góry aż do Dąbrówki Wielkiej).

Dopływami rzeki Brynicy z terenu Piekar Śląskich są: wylot rowu otwartego z terenu Kozłowa Góra, wylot kanału z Kolonii Józefka, wylot rowu z Osiedla Wieczorka, wylot z oczyszczalni ścieków "Pólnoc" na Osiedlu Wieczorka, wylot kolektora deszczowego Ø1000 z Os. Buczka – ul. Damrota, wylot Szarlejki – z Szarleja, wylot rowu "Orzeł Biały" w Brzozowicach - Kamień, wylot Ø 1000 z przepompowni ścieków "Brzechwy" – Brzozowice - Kamień, wylot kanału Ø 1000 z Os. Powstańców Śl., wylot Ø 150 z przepompowni ścieków "Brzózka" w Brzozowicach - Kamieniu, wylot rowu z "Dąbrówki" - Dąbrówka Wielka.

Szarlejka jest głównym prawobrzeżnym dopływem Brynicy. Ma ona 11,5km długości, powierzchnia jej zlewni wynosi ok. 36km². Prowadzi głównie wody ściekowe, komunalne oraz wody dołowe ZG "Bytom I". Wpływ eksploatacji górniczej na koryto rzeki utrudnia grawitacyjne odprowadzanie wód opadowych do rzeki w obrębie administracyjnym miasta Piekary Śląskie. Deformacje terenu i zła jakość wód spowodowały konieczność skanalizowania cieków powierzchniowych. Koryto Szarlejki na obszarze Piekar Śl. jest skanalizowane i zabezpieczone na wpływy górnicze. Nie posiada łączności hydraulicznej z wodami podziemnymi. W dolnym biegu koryto zostało w II połowie XIX wieku przełożone poza dolinę i na odcinku 508m wprowadzone do tunelu na głębokość 1,2-11m pod powierzchnią terenu. W połowie lat 90-tych zakryto dalszy 600-metrowy odcinek poniżej tunelu, biegnący dotąd w głębokim wykopie. Odcinek ujściowy, poniżej zabudowań KWK "Piekary", jest obwałowany.

Skutki zmian antropogenicznych

Brak łączności hydraulicznej z osadami wodonośnymi, bardzo duży udział ścieków w wodach płynących, zdrenowanie wód podziemnych oraz deformacje koryt cieków wymuszających ich przebudowę pozwalają stwierdzić, że stosunki wodne w Piekarach Śląskich zostały całkowicie zaburzone, a ich sanacja będzie procesem długotrwałym i kosztownym.

Wg danych WIOŚ za 2010r. w Piekarach Śląskich stan czystości wód powierzchniowych nieco się polepszył, ale nadal zarówno Brynica jak i Szarlejka zakwalifikowane są do IV klasy (stan słaby) czystości wód pod względem potencjału ekologicznego rzek.

Wody stojące na terenie Piekar Śląskich to oczka wodne w zapadliskach związanych z eksploatacją rud, zalewiska powstałe wskutek ciągłych deformacji powierzchni. Ze względu na ich bezodpływowy charakter wymagają odprowadzania wód celem utrzymania stabilnego poziomu lustra wody.

2.11.3.2 ZASOBY WÓD PODZIEMNYCH

Warunki hydrogeologiczne na obszarze Piekar Śląskich związane są z piętrami wodonośnymi:

- czwartorzędowym,
- triasowym,
- karbońskim.

Czwartorzędowe piętro wodonośne jest nieciągłe i nie ma stałego charakteru. Związane jest z występowaniem soczew i warstw osadów słaboprzepuszczalnych, na których tworzą się lokalne poziomy wód zawieszonych o swobodnym zwierciadle. Zasilanie odbywa się poprzez infiltrację wód opadowych. Utwory czwartorzędowe są mało zasobne, w dużej mierze z powodu drenażu związanego z dawną eksploatacją rud cynku i ołowiu. Nieco większą zasobnością charakteryzują się osady rzeczne w dolinie Brynicy.

Triasowe piętro wodonośne stanowią trzy poziomy wodonośne w utworach:

- dolnego wapienia muszlowego,
- retu,
- dolnego pstrego piaskowca.

Poziom wodonośny wapienia muszlowego związany jest z silnie porowatymi, skrasowiałymi i spękany dolomitami kruszonośnymi. W spągu zalegają nieprzepuszczalne ily witriolowe i margliste wapienie gogolińskie. Poziom wodonośny retu tworzą spękane i skrasowiałe wapienie, wapienie margliste i dolomity margliste. Zwierciadło wody jest przeważnie napięte. Warstwę izolującą w spągu stanowią margle, ily i łupki ilaste dolnych ogniw retu. Prawdopodobnie istnieje ograniczona więź hydrauliczna z poziomem wodonośnym wapienia muszlowego. Wody poziomu wodonośnego retu wykorzystywane są gospodarczo.

Poziom wodonośny dolnego pstrego piaskowca występuje w piaskach, żwirach i słabozwięzłych piaskowcach zalegających na stropie skał karbońskich. Zwierciadło wód ma charakter napięty. Poziom ten posiada kontakt hydrauliczny z przepuszczalnymi utworami karbońskimi.

Karbońskie piętro wodonośne stanowią poziomy związane z piaskowcami w warstwach rudzkich, siodłowych i brzeźnych. Poziomy wodonośne w obrębie warstw rudzkich zasilane są poprzez infiltrację wód z poziomu wodonośnego dolnego pstrego piaskowca. W rejonach długotrwałej eksploatacji węgla wodonośne piaskowce w warstwach rudzkich i siodłowych zostały częściowo lub całkowicie odwodnione. W warstwach brzeźnych zawodnienie piaskowców jest bardzo słabe.

2.11.3.3 OCENA ORAZ GOSPODARCZE WYKORZYSTANIE ZASOBÓW WODNYCH

Na terenie miasta Piekary Śląskie występują piętra wodonośne, które spełniają kryteria ilościowe i jakościowe, by zaliczyć je do użytkowych poziomów wód podziemnych (UPWP), jak również do głównych zbiorników wód podziemnych (GZWP). Główne piętro wodonośne

związane jest z węglanowymi utworami triasu. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 27 czerwca 2006 roku (Dz. U. Nr 126 poz. 878) w sprawie przebiegu granic obszarów dorzeczy i regionów wodnych zawiera wykaz Zbiorników Wód Podziemnych przyporządkowanych do obszarów dorzeczy.

Zgodnie z wydzieleniami sporządzonymi przez Państwowy Instytut Geologiczny i zamieszczony na stronie internetowej Państwowej Służby Hydrogeologicznej oraz materiałami będącymi w posiadaniu Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Gliwicach (maj 2012), w obrębie Piekar Śląskich położone są triasowe GZWP przyporządkowane do dorzecza Wisły i dorzecza Odry, leżące w obrębie działania RZGW w Gliwicach:

- DORZECZE WISŁY:
  - 329 Bytom, T1.
- DORZECZE ODRY
  - 327 Zbiornik Lubliniec-Myszkow T1, 2,
  - 330 Zbiornik Gliwice T1, 2.

Zbiornik 330 jest zbiornikiem udokumentowanym.

Decyzja zatwierdzająca dokumentację geologiczną przedłożoną przez GPW w Katowicach, zawierająca ustalenie zasobów dyspozycyjnych wód podziemnych rejonu triasu gliwickiego GZWP Gliwice nr 330 (wg stanu na 31-10-1995r.), o znaku GKkdh/BJ/489-6099/98, wydana została w dniu 23 kwietnia 1998 r. przez Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa.

Dnia 30 marca 2006r. Minister Środowiska pismem o znaku DgiK DGKdH/4791-6555-8/2654/OGJED wydał zawiadomienie o przyjęciu bez zastrzeżeń „Dokumentacji hydrogeologicznej dla ustanowienia obszaru ochronnego zbiornika wód podziemnych GZWP Gliwice nr 330”.

Natomiast dnia 27 stycznia 2012r. wydane zostało zawiadomienie Ministra Środowiska (znak DgiKGhg-4731-496908/3776/11/MJ) o przyjęciu bez zastrzeżeń „Dodatku do dokumentacji hydrogeologicznej dla ustanowienia obszaru ochronnego zbiornika wód podziemnych Gliwice GZWP nr 330”.

Łączna powierzchnia zbiornika wód podziemnych GZWP Gliwice nr 330 wynosi: 399,9km² z czego w obrębie granic administracyjnych miasta Piekary Śląskie znajduje się 3,28km².

Łączna powierzchnia proponowanego obszaru ochronnego całego zbiornika GZWP 330 wynosi 192,3km².

Na terenie Piekar Śląskich proponowany obszar ochronny zbiornika obejmuje cały obszar zbiornika wraz ze strefą leżącą w obrębie obszaru na którym stwierdzono brak izolacji wód podziemnych. Zatwierdzenie obszaru ochronnego w trybie ustanowienia prawa miejscowego wymaga przeprowadzenia stosownej procedury efektem czego będzie weryfikacja wyznaczonych wstępnie granic.

Dla zbiornika nr 329 Bytom ukończenie dokumentacji geologicznej planowane jest na koniec 2015.

Z informacji uzyskanych w RZGW wynika, iż pod północno - wschodnią częścią Piekar Śląskich występuje karbońskie piętro wodonośne, Użytkowy Poziom Wód Podziemnych (UPWP - C). Pozostała część miasta z wyjątkiem południowego krańca zajmują triasowy Użytkowy Poziom Wód Podziemnych UPWP – T.

Zbiorniki wód podziemnych charakteryzują się zróżnicowaną podatnością na zanieczyszczenia. W północno zachodniej, środkowej i południowo-wschodniej części miasta brak jest izolacji zbiorników wód podziemnych. Stopień zagrożenia jakości wód oceniany tu jest jako bardzo wysoki.

W obrębie karbońskiego UPWP izolacja jest bardzo słaba natomiast stopień zagrożenia oceniany jest jako niski.

Przestrzenny zapis granic zbiorników wodnych, zasięgu stopnia ich izolacji oraz stref zagrożenia jakości wody sporządzano na podstawie publikacji Państwowej Służby Hydrogeologicznej (www.pgi.gov.pl). Pod znaczną częścią obszaru Piekar Śląskich występuje zerodowane wyrobisko górnicze głównego poziomu wód triasowych.

2.11.3.4 UJECIA WÓD PODZIEMNYCH

Na terenie Piekar Śląskich nie eksploatuje się wody podziemnej przeznaczonej dla celów pitnych.

Ujęcia wód podziemnych zlokalizowane na terenie Piekar Śląskich korzystają z wód triasowych. Są to :

- ujęcie ZG “Piekary” korzysta z wód poziomów wodonośnych wapienia muszlowego i retu. Składa się z sześciu studni o głębokości 60 - 90 m. Łączne zatwierdzone zasoby ujęcia wynoszą 312m³/h,
- ujęcie ZG “Andaluzja” z poziomu wodonośnego retu składa się z dwóch ukośnie biegnących odwiertów wykonanych z szybu “Dołki” oraz nieużywanego obecnie z powodu niskiej wydajności, otworu studziennego z powierzchni,
- ujęcie dwuotworowe “Rozalia” z poziomów wodonośnych wapienia muszlowego i retu było eksploatowane do 1991r. przez ówczesne Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji. Obecnie, ze względu na złą jakość wód i niską wydajność nie jest eksploatowane.

Na terenie miasta Piekary Śląskie zlokalizowane są strefy ochrony pośredniej ujęć wody pitnej zlokalizowanych poza terenem Piekar Śl.:

- dla ujęcia wody Kozłowa Góra ustanowiona decyzjami administracyjnymi Orzeczenie Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Katowicach z dnia 14 listopada 1951r. Nr RM-b-22/5 i z dnia 1 czerwca 1954r. Nr DW 14/69/54,
- dla ujęcia wody Staszic decyzja Wojewody Śląskiego o ustanowieniu strefy bezpośredniej i pośredniej dla ujęcia Staszic z dnia 5 czerwca 2000r. o znaku Śr-I7211/5/2000.

Ujęcie Rozalka, dla którego także wyznaczono strefę ochronną nie jest eksploatowane z uwagi na wyczerpanie zasobów i złą jakość wody.

Na mocy art. 21 zmiany ustawy Prawo Wodne z dnia 9 stycznia 2011r. ważność ww. stref wygasła po 31 grudnia 2012r.

2.11.3.5 GOSPODARKA WODNO - ŚCIEKOWA

Tab. 11 Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności

rok	ogółem	przemysł	Eksploatacja sieci wodociągowej	przemysł	Eksploatacja sieci wodociągowej
	<i>w hm³</i>			<i>w odsetkach ogółem</i>	
2007	4,2	1,7	2,4	41,1	58,9

2008	3,9	1,5	2,4	38,7	61,3
2009	3,6	1,4	2,2	38,9	61,1
2010	3,4	1,2	2,2	36,5	63,5

Od 2000 roku następuje powolny spadek zużycia wody szczególnie wyraźny w zakresie zaspokojenia potrzeb przemysłu, który zaopatrywany jest w wodę z ujęć własnych.

Tab. 12 Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczania odprowadzane do wód lub do ziemi

Rok	ogółem	oczyszczone		nieoczyszczone		Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ogółu ludności	
		razem	W tym biologicznie i z podwyższonym usuwaniem biogenów	razem	W tym odprowadzone siecią kanalizacyjną		
							<i>w hm³</i>
2007	4,2	4,2	100	51,8	-	-	81,3
2008	4,4	4,1	94,0	41,0	0,3	0,3	81,6
2009	5,2	5,0	95,7	34,1	0,2	0,2	90,6
2010	4,9	4,8	98,2	37,2	0,1	0,1	84,1

źródło: urząd statystyczny w Katowicach

Tab. 13 Ścieki przemysłowe odprowadzane wg. rodzaju odbiornika

rok	Ogółem	Do sieci kanalizacyjnej	Bezpośrednio do wód lub do ziemi
	<i>w dm³</i>		
2007	2205	-	2205

2008	2423	-	2423
2009	3323	-	3323
2010	3042	-	3042

źródło: urząd statystyczny w Katowicach

Zaopatrzenie w wodę pitną

Gospodarkę wodno – ściekową na terenie miasta prowadzi od 1995 Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Piekarach Śląskich. Istniejąca sieć wodociągowa Gminy Piekary Śląskie pokrywa 100% istniejącego zapotrzebowania na wodę pitną i daje możliwość zaopatrzenia w wodę nowych odbiorców. Miasto nie posiada własnych ujęć wody komunalnej. Woda pitna dostarczana jest z ujęć położonych poza terenem miasta: ujęcie głębinowe „Bibiela” oraz powierzchniowe „Kozłowa Góra”, „Dzieckowice”.

Kozłowa Góra i Piekary Centrum korzystają z ujęcia wody głębinowej „Bibiela”. Dąbrówka Wielka korzysta z ujęcia wody „Dzieckowice”, natomiast z ujęcia „Kozłowa Góra” zasilane są: Brzozowice Kamień i Brzeziny Śląskie.

Awaryjnym źródłem zaopatrzenia w wodę pitną mieszkańców Gminy Piekary Śląskie są ujęcia wody KWK „Piekary” przy ul. Gen. Ziętka.

Gospodarka ściekowa:

Na terenie miasta funkcjonują dwie nowoczesne oczyszczalnie ścieków (nowo wybudowana oczyszczalnia ścieków „Południe” przy ul. Przyjaźni i zmodernizowana oczyszczalnia „Północ” przy ul. Śląskiej), które spełniają normy w zakresie ochrony oczyszczania ścieków, określone przepisami prawodawstwa polskiego i Unii Europejskiej. Zlewnię oczyszczalni ścieków „Południe” o przepustowości 1545m³/d stanowią: Brzeziny Śląskie i Dąbrówka Wielka. Proces oczyszczania ścieków oparty jest o metodę nieobciążonego osadu czynnego z jednoczesną tlenową stabilizacją osadu. Zmodernizowana oczyszczalnia „Północ” jest oczyszczalnią typu mechaniczno – biologicznego o przepustowości 8563 m³/d. Do oczyszczalni doprowadzane są ścieki z: Piekar Śląskich, Brzozowic, Brzozowic – Kamień, Kamień, Kolonia Józefa, Kozłowa Góra, Lipka i Szarlej. Proces oczyszczania ścieków oparty jest o metodę niskoobciążonego osadu czynnego z wydzieloną tlenową stabilizacją osadu i usuwaniem związków węgla, azotu oraz fosforu na drodze biologicznej.

Wg danych urzędu statystycznego w Katowicach (tabela 2 i 3) – w zakresie lat 2000-2010 nastąpił ilościowy przyrost ścieków ogółem wymagających oczyszczenia. Wyjaśnienia wymaga wyraźna i równoległe zaznaczająca się tendencja spadkowa udziału ścieków oczyszczonych.

Dla gminy została sporządzona „Wielowariantowa koncepcja programowo przestrzenna uporządkowania gospodarki ściekowej gminy Piekary Śląskie odpowiadająca wymogom funduszy polskich i Unii Europejskiej”, która pozwoli na: minimalizację strat na sieci poprzez modernizację wodociągów, ograniczenie zrzutu ścieków nieoczyszczonych do wód powierzchniowych poprzez rozbudowę i modernizację kanalizacji sanitarnej, budowy rozdzielczego systemu kanalizacji, likwidację dopływu do kanalizacji deszczowej ścieków sanitarnych poprzez budowę kanalizacji rozdzielczej, konserwację i zapobieganie uszkodzeniom sieci wodnokanalizacyjnej wraz z utrzymaniem bieżącym.

Koncepcja zakłada, iż docelowo na obszarze Gminy Piekary Śląskie funkcjonować będzie rozdzielczy system kanalizacji, jedynie niewielką część zlewni w Kozłowej Górze proponuje się pozostawić jako ogólnospławną. Zakres zlewni ogólnospławnej obejmować będzie obszar o pow. ok. 6ha. W zakresie kanalizacji deszczowej przewiduje się utrzymanie dotychczasowych kierunków odprowadzania wód deszczowych, z budową nowych kanałów przy zagospodarowywaniu poszczególnych zlewni. Generalnie dla kanalizacji deszczowej nie przewiduje się oczyszczania wód deszczowych przed wprowadzeniem ich do odbiornika.

2.12 WYSTĘPOWANIE TERENÓW GÓRNICZYCH WYZNACZONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH

2.12.1 TERENY GÓRNICZE I OBSZARY GÓRNICZE

Na terenie miasta Piekary Śląskie działa jedno przedsiębiorstwo górnicze: Kompania Węglowa S.A z oddziałami: KWK „Piekary” i KWK "Bobrek - Centrum". Eksploatacja prowadzona jest w oparciu o projekty zagospodarowania złoża, na podstawie których zakłady otrzymały koncesje na eksploatację.

Aktualnie w granicach miasta Piekary Śląskie, eksploatacja węgla kamiennego prowadzona jest w granicach obszarów górniczych. KWK „Piekary” prowadzi wydobywanie w obrębie obszarów górniczych: „Piekary Śląskie II”, „Brzeziny Śląskie V” i „Rozbark V”, natomiast KWK "Bobrek - Centrum" w obszarze górniczym „Bytom Centrum I”.

Minister Środowiska udzielił Kompani Węglowej SA koncesji na wydobywanie do 31 grudnia 2017 r. węgla kamiennego z następujących złóż:

Złoże „Brzeziny” – koncesja 10/2003 z dnia 23 października 2003 r. oraz decyzja z dnia 13 grudnia 2006 r. L.dz. Dge-4771-26/26/9540/06Mwo, zmieniającą ww. koncesję w obszarze i terenie górniczym „Brzeziny Śląskie V”.

Złoże „Bytom II-1” – koncesja 13/2004 z dnia 29 września 2004 r. oraz decyzje z 31 października 2007r. L.dz. Dge-4771-3/9402/07/KO oraz 21 października 2010 r. L.dz. DgiKGe-4771-14/50525/10/KO zmieniające ww. koncesję w obszarze i terenie górniczym „Rozbark V”.

Złoże „Piekary” – koncesja 1/2007 z dnia 11 stycznia 2007 r. w obszarze i terenie górniczym „Piekary Śląskie II”.

Do 31 grudnia 2040 na podstawie udzielonej przez Ministra Środowiska koncesji nr 6/2008 z 10 kwietnia 2008 r. eksploatowane może być złoże „Centrum” – w obszarze i terenie górniczym „Bytom - Centrum I”.

Poza robotami eksploatacyjnymi ujętymi w posiadanych koncesjach Kompania Węglowa Oddział KWK „Piekary” prowadzi w złożu „Bytom II-1” roboty badawcze i udostępniające pokład 615, który aktualnie jest zaliczany do zasobów nieprzemysłowych. Po dokładniejszym rozpoznaniu przedmiotowej części złoża, KW S.A. Oddział KWK „Piekary” zamierza wystąpić do Ministra Środowiska o przeklasyfikowanie tych zasobów do zasobów przemysłowych z zamiarem podjęcia jego eksploatacji.

Eksploatacja złoża odbywa się w granicach obszarów górniczych ustalonych w wydanych koncesjach

Tab. 14 Obszary i tereny górnicze na terenie Piekar Śl.

Nazwa obszaru górniczego	Piekary Śląskie II	Brzeziny Śląskie V	Rozbark V	Bytom - Centrum I
Nr rejestru	1/1/114	1/1/108a		1/1/116
Uwagi		ww. decyzja zmienia koncesję [wcześniej OG: "Brzeziny Śląskie IV"	DGe-4771-3/9402/07/KO	

Decyzja	nr 1/2007	DGe-4771- 26/9540/06/MWo	DGIKGe-4771- 14/50525/10/KO	nr 6/2008
z dnia	2007-01-11	2006-12-13	2007-10-31	2008-04-10
wydana przez	Minister Środowiska	Minister Środowiska	Minister Środowiska	Minister Środowiska
Termin ważności	2017-12-31	2017-12-31	2017-12-31	2040-12-31
Status OG	aktualny	aktualny	aktualny	aktualny
Koncesja eksploatacyjna	nr 1/2007	nr 10/2003	nr 13/2004 r.	nr 6/2008
wydana przez	Minister Środowiska	Minister Środowiska	Minister Środowiska	Minister Środowiska
Data wydania koncesji	2007-01-11	2003-10-23	2004-09-29	2008-04-10
Termin ważności	2017-12-31	2017-12-31	2017-12-31	2040-12-31
Teren górniczy	Piekary Śląskie II	Brzeziny Śląskie V	Rozbark V	Bytom - Centrum I
Data wpisu	2007-03-08	2004-02-11	2010-10-21	2008-07-02

Źródło: ekofizjografia

2.12.2 PLANOWANA EKSPLOATACJA WĘGLA KAMIENNEGO

Działalność wydobywcza KWK „Piekary”, w obszarze górniczym „Piekary Śląskie II”, „Brzeziny Śląskie V” i „Rozbark V”, podobnie jak dotychczas prowadzona będzie systemem ścianowym poprzecznym i podłużnym z zawałem stropu oraz z podsadzką hydrauliczną. Skoncentrowana będzie głównie pod terenami niezabudowanymi, rejon byłego zakładu „Andaluzja”. Projektowana eksploatacja górnicza spowoduje powstanie na powierzchni deformacji mieszczących się w granicach od I do V kategorii, powodując powstanie niecki obniżeniowej w rejonie byłego zakładu górniczego „Andaluzja”, gdzie możliwe jest obniżenie terenu do 7m oraz powiększenie się już istniejących częściowo połączonych ze sobą lokalnych niecek obniżeniowych.

KWK "Bobrek-Centrum" prowadzić będzie wydobywanie na terenie Piekar Śląskich, w rejonie na południe od autostrady A1, przy granicy z miastem Bytom. Teren podlegać będzie wpływom maksymalnie III kategorii odkształceń terenu, a obniżenia przekroczą 8m.

2.13 STAN SYSTEMÓW KOMUNIKACJI I INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ, W TYM STOPNIA UPORZĄDKOWANIA GOSPODARKI WODNO – ŚCIEKOWEJ, ENERGETYCZNEJ ORAZ GOSPODARKI ODPADAMI

2.13.1 KOMUNIKACJA

2.13.1.1 ZEWNĘTRZNY UKŁAD KOMUNIKACYJNY

Dzięki przebiegającej autostradzie A1 przez Piekary Śląskie miasto stało się bardzo atrakcyjne pod względem dostępności komunikacyjnej. Autostrada A1 ma bardzo duże znaczenie krajowe jak i międzynarodowe. Pod względem krajowym autostrada A1 łączy północ z południem Polski (relacji - Gdańsk - Toruń - Łódź - Częstochowa - Gliwice - Rybnik - Gorzyce). Autostrada A1 wchodzi w skład dróg międzynarodowych i pozwala na dogodną komunikację z Czechami, Austrią oraz pozostałymi państwami Europy Południowej. Dzięki dogodnej lokalizacji węzła autostradowego Sośnica w Gliwicach (bezpośrednie połączenie poprzez autostradę A1) Piekary Śląskie mają bardzo dobre połączenie z autostradą A4 relacji Legnica - Wrocław - Opole - Katowice - Kraków (jak również z Niemcami i Ukrainą). Dzięki autostradzie poprawiła się także dostępność Międzynarodowego Lotniska w Pyrzowicach.

Autostrada A1 przebiega przez centralną część miasta w rejonie Szarleja i Brzozowic Kamień dzieląc miasto na dwie części. Dostęp do autostrady A1 zapewniony jest poprzez węzeł autostradowy w Szarleju połączony z ul. Bytomską i Obwodnicą Piekar Śląskich (droga wojewódzka nr 911).

Do drugiego ważniejszego połączenia drogowego na terenie miasta należy Zachodnia Obwodnica Miasta wchodząca w skład drogi wojewódzkiej Nr 911 biegnąca z Bytomią przez Szarlej oraz zachodnią część Piekar i Kozłowej Góry do Świerklańca gdzie łączy się z drogą krajową nr 78 relacji Siewierz - Tarnowskie Góry.

Ważniejszą drogą przebiegającą przez miasto jest także droga krajowa nr 94 biegnąca wzdłuż południowej granicy miasta relacji Wrocław - Kraków (Bytom - Siemianowice - Będzin).

Do układu sieci drogowej łączącej Piekary Śląskie z miastami i gminami sąsiednimi należą:

- ulica Tarnogórska łącząca Kozłową Górę z Świerklańcem,
- ulica Radzionkowska łącząca Kozłową Górę z Radzionkowem,
- ulica Brynicka łącząca Kozłową Górę z Bobrownikami,
- ulica Józefiska łącząca Osiedle Wieczorka z Bobrownikami,
- ulica Pod Lipami łącząca Piekary Śląskie z Radzionkowem,
- ulica Podmiejska łącząca Szarlej z Bytomiem,
- ulica Czołgistów łącząca Szarlej z Bobrownikami,
- ulica Sadowskiego łącząca Dąbrówkę Wielką z Wojkowicami,
- ulica Sadowskiego łącząca Dąbrówkę Wielką z Siemianowicami,
- ulica Roździeńskiego łącząca Brzeziny Śląskie z Bytomiem,
- ulica Kluczborska łącząca Brzeziny Śląskie z Chorzowem.

Powyższe powiązania komunikacyjne zapewniają dogodną komunikację między Piekarami Śląskimi z miastami i gminami sąsiednimi. Niektóre z wymienionych ulic wymagają jednak działań poprawiających stan techniczny i bezpieczeństwo użytkowników.

2.13.1.2 WEWNĘTRZNY UKŁAD KOMUNIKACYJNY

Wewnętrzny układ komunikacyjny stanowi najważniejszą część funkcjonowania miasta. Dobrze rozprowadzone potoki ruchu oraz ich natężenie pozwalają na dogodne poruszanie się w zurbanizowanych jednostkach osadniczych jak i między dzielnicami miasta. Dobrze rozbudowany układ komunikacyjny miasta pozwala na rozwój miasta.

Do najważniejszych ulic stanowiących wewnętrzny układ komunikacyjny miasta należą:

- ulica Bytomska łącząca Centrum z Kozłową Górą i Szarlejem,
- ulica Papieża Jana Pawła II łącząca Centrum z Osiedlem Wieczorka,
- ulice: Oświęcimska, Partyzantów, Bednorza i Roździeńskiego łącząca ze sobą Brzozowice Kamień, Brzeziny Śląskie i Dąbrówkę Wielką,
- ulice: Bytomska, Solidarności, Wyszyńskiego i Obwodnica Zachodnia stanowiące połączenie komunikacyjne z węzłem autostradowym.

Łączna długość dróg gminnych i powiatowych na terenie miasta liczy 130,5 km, z czego 35,93 km to drogi powiatowe a 94,57 km stanowią drogi gminne.

Do ulic administrowanych przez gminę na terenie miasta Piekary Śląskie należą:

NAZWA ULICY	TYP NAWIERZCHNI	NUMER DROGI	KLASA DROGI	KATEGORIA DROGI
Mickiewicza	MB	S280166	D	Gminna
Traugutta	MB	S280165	D	Gminna
Wolności	MB	S280154	D	Gminna
Prym. S. Wyszyńskiego	MB	S9200	L	Powiatowa
Droga Wojewódzka Nr 911	MB	911	G	Wojewódzka
Astrów	GR	S280044	D	Gminna
Boczna V	GR	12	D	Gminna
Chopina	MB	S280121	L/D	Gminna
Gajowa	GR	S280034	D	Gminna
Górzysta	KP	S280112	D	Gminna
Grabowa	GR	S280127	D	Gminna
Jesienna	GŻ	S280257	L	Gminna
Jordana	GR	S280504	D	Gminna
Kawalca	GR	S280114	D	Gminna
Konarskiego	MB	S280177	D	Gminna
Makowa	GR	S280047	D	Gminna
Orzeszkowej	GR	S280030	D	Gminna
Parkowa	MB	S280163	D	Gminna
Pod Gajem	MB	S280033	D	Gminna
Polna	KP	S280039	D	Gminna
Rolnicza	MB	S280224	D	Gminna
Różana	GR	S280045	D	Gminna
Skłodowskiej	MB	S280187	Z/D	Gminna
Słowackiego	MB	S280091	L	Gminna
Stawowa	GR	S280035	L	Gminna
Ustronna	GR	S280036	D	Gminna
Wodna	KP	S280185	D	Gminna
Zaciszna	GR	S280256	D	Gminna
Papieża Jana Pawła II	MB	S9214	Z	Powiatowa
Azalii	GŻ	S280040	D	Gminna
Brata Alberta	MB	S280116	D	Gminna
Braterstwa	MB	S280251	D	Gminna
Bratków	GŻ	S280041	D	Gminna
Cicha	MB/GŻ	S280080	L	Gminna
Czwartaków	GŻ	S280175	D	Gminna
Darwina	GŻ	S280110	D	Gminna
Kościelna	KP/GŻ	S280037	D	Gminna
Ligonia	GŻ	4	D	Gminna
Liliowa	GŻ	S280048	D	Gminna
Łokietka	GŻ	S280229	D	Gminna
Maciejków	GŻ	S280043	D	Gminna
Modrzejewskiej	GŻ/MB	S280225	D	Gminna
Powstańców Śląskich	MB	1	Z	Gminna
Przyjaźni	MB	S280249	Z/D	Gminna

Skalista	GŻ	S280115	D	Gminna
Słonecznikowa	GŻ	S280026	D	Gminna
Światowida	GŻ	3	D	Gminna
Trautmana	GŻ	S280210	D	Gminna
Bpa. Herberta Bednorza	MB	S9200	Z	Powiatowa
Bytomska	MB	S9209	Z	Powiatowa
Przyjaźni	MB	S9212	Z	Powiatowa
Bazarowa	KP	S280062	D	Gminna
Boczna I	KP	8	D	Gminna
Boczna II	KP	9	D	Gminna
Boczna III	KP	10	D	Gminna
Boczna IV	GŻ		D	Gminna
Bukowa	KP	S280125	D	Gminna
Chrobrego	KP	S280234	D	Gminna
Dębowa	KP	S280131	D	Gminna
Diaamentowa	KP	S280057	D	Gminna
Długosza	MB	S280184	D	Gminna
Ficka	KP	S280104	D	Gminna
Fiołków	KP	S280042	D	Gminna
Gen. Hallera	MB/KP	S280067	D	Gminna
Gimnazjalna	MB	S280145	D	Gminna
Goździków	KP	S280059	D	Gminna
Grunwaldzka	KP	S280023	D	Gminna
Gwarków	KP	S280226	D	Gminna
Inwalidów Wojennych	MB	S280111	D	Gminna
Jagiellońska	MB	S280246	Z	Gminna
Jaracza	MB	S280235	D	Gminna
Jarzębinowa	KP	S280129	D	Gminna
Jesionowa	KP	S280140	D	Gminna
Kamienna	KP	S280050	D	Gminna
Karłowicza	MB	S280223	D	Gminna
Kasztanowa	KP	S280132	L	Gminna
Klonowa	KP	S280130	D	Gminna
Komunardów	KP	S280195	D	Gminna
Krupy	KP	S280193	D	Gminna
Ks. J. Czempieła	KP	S280058	D	Gminna
ks. J. Popiełuszki	MB	S280105	D	Gminna
Lenartowicza	KP	S280199	D	Gminna
Łukowa	KP	S280024	D	Gminna
Łużyczan	KP	S280233	D	Gminna
M. Kopernika	KP	S280085	D	Gminna
Mała	KP	S280228	D	Gminna
Mirtowa	KP	S280060	D	Gminna
Mochackiego	KP	S280200	D	Gminna
Nankera	MB	S280190	L	Gminna
Okrzei	KP	S280149	D	Gminna
Orkana	KP	S280240	D	Gminna
Piastów	KP	S280207	D	Gminna

Piekarska	MB	S280167	D	Gminna
Plebiscytowa	KP	S280013	D	Gminna
Podmiejska	KP	S280500	Z	Gminna
Pożarna	KP	S280176	D	Gminna
Równoległa	KP	S280046	D	Gminna
Słoneczna	KP	S280038	D	Gminna
Słowiańska	KP	S280231	D	Gminna
Sobieskiego	KP	S280120	D	Gminna
Studzienne	KP	S280103	D	Gminna
Szafranka	KP	S280025	D	Gminna
Szparagowa	KP	S280056	D	Gminna
Szymanowskiego	KP	S280222	D	Gminna
Szymonka	KP	S280238	D	Gminna
Śląska	MB	S280071	D	Gminna
Tuwima	KP	S280248	D	Gminna
Wesoła	KP	S280144	D	Gminna
Wieniawskiego	KP	S280170	D	Gminna
Wierzbowa	KP	S280128	D	Gminna
Wołodyjowskiego	KP	S280239	D	Gminna
Wyspiańskiego	KP	S280189	D	Gminna
Wyzwolenia	KP	S280118	L/D	Gminna
Zapolskiej	KP	S280172	D	Gminna
Zbożowa	KP	7	D	Gminna
Oświęcimska	MB	S9200	Z	Powiatowa
Tarnogórska	MB	S9209	Z	Powiatowa
Wojska Polskiego	MB	S280119	D	Gminna
1-Maja	MB	S280161	D	Gminna
3 Maja	MB	S280012	D	Gminna
Akacyjowa	MB	S280139	L	Gminna
Alojzjanów	MB	S280075	D	Gminna
Armii Krajowej	MB	S280078	L/D	Gminna
Asnyka	MB	S280005	D	Gminna
Baczyńskiego	MB	S280503	D	Gminna
Barbary	MB	S280183	D	Gminna
Batorego	MB	S280237	D	Gminna
Bazaltowa	MB	S280054	D	Gminna
Bończyka	MB	S280159	D	Gminna
Brzechwy	MB	S280192	L/D	Gminna
Bursztynowa	MB	S280072	D	Gminna
Ceramiki	MB	S280032	D	Gminna
Czarneckiego	MB	S280124	D	Gminna
Damrota	MB	S280090	L/D	Gminna
Daszyńskiego	MB	S280196	D	Gminna
Dąbrowskiego	MB	S280133	D	Gminna
Dąbrówki	MB	S280255	D	Gminna
Didura	MB	S280101	D	Gminna
Drzymały	MB	S280204	D	Gminna
Dzierżonia	MB	S280011	D	Gminna

Fredry	MB	S280180	D	Gminna
Gagarina	MB	S280243	D	Gminna
Gałczyńskiego	MB	S280203	D	Gminna
Gen. Bema	MB	S280094	D	Gminna
Gen. F. Kleeberga	MB	S280068	D	Gminna
Gen. J. Ziętka	MB	S280082	L	Gminna
Gen. Roweckiego	MB	S280064	D	Gminna
Gen. S. Maczka	MB	S280066	L	Gminna
Gen. W. Andersa	MB	S280065	D	Gminna
Głęboka	MB	S280102	D	Gminna
Główna	MB	S280227	L	Gminna
Gojawczyńskiej	MB	S280173	D	Gminna
Górna	MB	S280016	D	Gminna
Górnicza	MB	S280208	D	Gminna
Górnośląska	MB	S280010	D	Gminna
Granitowa	MB	S280055	D	Gminna
Grzybowa	MB	S280029	D	Gminna
Harcerska (gminna)	MB	2	D	Gminna
Hutnicza	MB	S280216	D	Gminna
J. Daaba	MB	S280002	D	Gminna
J. Roczkowskiego	MB	S280074	D	Gminna
Jagodowa	MB	S280028	D	Gminna
Janty	MB	S280148	D	Gminna
Jasionowskiego	MB	S280138	D	Gminna
Jaworowa	MB	S280126	D	Gminna
K. Miarki	MB	S280158	Z/D	Gminna
K. Odnowiciela	MB	S280142	D	Gminna
Kalwaryjska	MB	S280147	D	Gminna
Kanałowa	MB	S280160	D	Gminna
Kazimierza Wielkiego	MB	S280099	D	Gminna
Kłosowa	MB	S280017	D	Gminna
Kmicica	MB	S280206	D	Gminna
Kochanowskiego	MB	S280123	D	Gminna
Kocota	MB	S280250	D	Gminna
Kołatąja	MB	S280218	D	Gminna
Konopackiej	MB	S280198	D	Gminna
Konopnickiej	MB	S280031	D	Gminna
Konstytucji	MB	S280253	D	Gminna
Konstytucji 3 Maja	MB	S280092	L	Gminna
Korczaka	MB	S280219	D	Gminna
Korfantego	MB	S280197	D	Gminna
Kosynierów	MB	S280221	D	Gminna
Kościuszki	MB	S280155	D	Gminna
Kotuchy	MB	S280220	Z/D	Gminna
Królowej Jadwigi	MB	S280096	D	Gminna
Krótka	MB	S280088	D	Gminna
Kruszcowa	MB	S280098	D	Gminna
Ks. Kpt. G. Waculika	MB	S280061	D	Gminna

Kukuczki	MB	S280212	D	Gminna
Kusocińskiego	MB	S280205	D	Gminna
Kwiatowa	MB	S280015	D	Gminna
L. Nerlicha	MB	S280087	D	Gminna
Lelewela	MB	S280169	D	Gminna
Leśna	MB	S280081	L	Gminna
Lompy	MB	S280153	D	Gminna
Londnera	MB	S280122	D	Gminna
Lortza	MB	S280137	D	Gminna
Lotników	MB	S280178	D	Gminna
Ludygi	MB	S280076	D	Gminna
Łakowa	MB	S280021	D	Gminna
Makowskiego	MB	S280182	D	Gminna
Makuszyńskiego	MB	S280186	D	Gminna
Mastalerza	MB	S280079	D	Gminna
Matejki	MB	S280232	D	Gminna
Michałowskiego	MB	S280201	D	Gminna
Mieleckiego	MB	S280217	D	Gminna
Miła	MB	S280214	D	Gminna
Moniuszki	MB	S280093	D	Gminna
Morcinka	MB	S280007	D	Gminna
Nałkowskiej	MB	S280202	D	Gminna
Niepodległości	MB	S280019	D	Gminna
Norwida	MB	S280209	D	Gminna
Ofiar Katynia	MB	S280084	D	Gminna
Ogrodowa	MB	S280146	D	Gminna
Okulickiego	MB	S280063	D	Gminna
Olimpijska	MB	S280069	D	Gminna
P. Skargi	MB	S280095	L	Gminna
Paderewskiego	MB	S280009	D	Gminna
Perłowa	MB	S280052	D	Gminna
Piaskowa	MB	S280003	D	Gminna
Piłsudskiego	MB	S280141	D	Gminna
Podchorążych	MB	S280502	D	Gminna
Podgórna	MB	S280113	D	Gminna
Pokoju	MB	S280004	D	Gminna
Poniatowskiego	MB	S280213	D	Gminna
Poprzeczna	MB	S280014	D	Gminna
Powstańców Warszawskich	MB	S280164	D	Gminna
Prusa	MB	S280008	D	Gminna
Purkopa	MB	S280117	D	Gminna
Reja	MB	S280143	D	Gminna
Rewolucjonistów	MB	S280022	D	Gminna
Reymonta	MB	S280168	D	Gminna
Rozalki	MB	S280254	D	Gminna
Rubinowa	MB	S280053	D	Gminna
Rychła	MB	S280242	D	Gminna

Rymera	MB	S280236	D	Gminna
Sabały	MB	S280194	D	Gminna
Sienkiewicza	MB	S280152	D	Gminna
Sikorek	MB	S280106	D	Gminna
Sikorskiego	MB	S280252	D	Gminna
Słowików	MB	S280107	D	Gminna
Sokołów	MB	S280083	D	Gminna
Solskiego	MB	S280215	D	Gminna
Sowińskiego	MB	S280157	D	Gminna
Spokojna	MB	S280135	D	Gminna
Sportowa	MB	S280109	D	Gminna
Spółdzielcza	MB	S280136	D	Gminna
Stalmacha	MB	S280245	D	Gminna
Staszica	MB	S280134	D	Gminna
Szeptyckiego	MB	S280076	D	Gminna
Szkolna	MB	S280027	D	Gminna
Szmaragdowa	MB	S280073	D	Gminna
Szpaków	MB	S280108	D	Gminna
Szpitalna	MB	S280156	D	Gminna
Szybowa	MB	S280230	D	Gminna
T. Heneczka	MB	S280077	D	Gminna
Tetmajera	MB	S280244	D	Gminna
Trzech Bohaterów	MB	S280174	D	Gminna
Turkusowa	MB	S280051	D	Gminna
Tysiąclecia	MB	S280018	D	Gminna
W. Hajdy	MB	S280086	D	Gminna
Wajdy	MB	S280247	D	Gminna
Westerplatte	MB	S280171	D	Gminna
Węglowa	MB	S280097	D	Gminna
Wigury	MB	S280150	D	Gminna
Wiosenna	MB	S280049	L	Gminna
Witkiewicza	MB	S280188	D	Gminna
Z. Jankego	MB	S280070	D	Gminna
Zamkowa	MB	S280006	D	Gminna
Zawiszy Czarnego	MB	S280241	D	Gminna
Zgrzebnioka	MB	S280020	D	Gminna
Związkowa	MB	S280179	D	Gminna
Zygmunta Starego	MB	S280100	D	Gminna
Źródlana	MB	S280001	D	Gminna
Żeromskiego	MB	S280211	D	Gminna
Żwirki	MB	S280151	D	Gminna
Harcerska	MB	94	G	Krajowa
Ks. Jana Frenzla	MB	94	G	Krajowa
Brynicka	MB	S9202	Z	Powiatowa
Gen. Sadowskiego	MB	S9207	Z	Powiatowa
I Armii Wojska Polskiego	MB	S9206	D	Powiatowa
Józefska	MB	S9203	Z	Powiatowa
Kluczborska	MB	S9208	L	Powiatowa

Partyzantów	MB	S9200	Z	Powiatowa
Pod Lipami	MB	S9204	Z	Powiatowa
Radzionkowska	MB	S9201	Z	Powiatowa
Roździeńskiego	MB	S9212	Z	Powiatowa
Rycerska	MB	S9213	L/D	Powiatowa
Solidarności	MB	S9215	Z	Powiatowa
Stara	MB	S9211	D	Powiatowa
Demarczyka	PB	S280181	D	Gminna
Wandy	PB	S280191	D	Gminna
Boczna	TŁ	5	L	Gminna
Czołgistów	MB	S9205	D	Gminna

OZNACZENIA:

RODZAJ NAWIERZCHNI:

- ŻW - Nawierzchnia żwirowa
- TŁ - Nawierzchnia tłuczniowa
- PB - Prefabrykaty betonowe
- MB - Masa bitumiczna
- KP - Kostka prefabrykowana
- KL - Kostka klinkierowa
- KK - Kostka kamienna
- IN - Inne
- GŻ - Nawierzchnia gruntowa wzmocniona
- GR - Nawierzchnia gruntowa naturalna
- BT - Nawierzchnia betonowa
- BR - Nawierzchnia brukowa

KLASA DROGI:

- G - Główna
- Z - Zbiorcza
- L - Lokalna
- D - Dojazdowa

2.13.1.3 KOMUNIKACJA PUBLICZNA

Na terenie miasta Piekary Śląskie głównymi organizatorami komunikacji pasażerskiej są:

- KZK GOP - Komunikacyjny Związek Komunalny Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego,
- MZKP - Międzygminny Związek Komunikacji Pasażerskiej.

Powyżsi przewoźnicy zapewniają bezpośredni dojazd do stolicy Górnego Śląska jak do z większością miast Aglomeracji. Najliczniejsze połączenia autobusowe posiada Centrum jak i Szarlej. Główny przystanek autobusowy (pętla autobusowa) znajduje się na Osiedlu Wieczorka w rejonie skrzyżowania ulic Jana Pawła II i Śląskiej.

Lokalizację przystanków autobusowych przedstawiono na załączniku graficznym nr 10.

Na terenie Piekar Śląskich nie funkcjonują już połączenia tramwajowe (linia łącząca Bytom z Dąbrówką Wielką oraz Brzeziny Śląskie została zlikwidowana).

Połączenia komunikacyjne ponadlokalne (dalekobieżne) zapewnia PKS (obecnie tylko kilka połączeń).

2.13.1.4 KOMUNIKACJA KOLEJOWA

Piekary Śląskie nie posiadają połączeń pasażerskich kolejowych. Najbliższe dworce kolejowe znajdują się w miastach sąsiednich Chorzowie i Bytomiu, a największy o znaczeniu ponadlokalnym w Katowicach zapewniający połączenia kolejowe o znaczeniu lokalnym, regionalnym jak i międzynarodowym.

Przez Piekary Śląskie przebiega linia kolejowa nr 145 relacji Katowice Szopienice - Chorzów Stary - Piekary Śląskie - Radzionków stanowiąca północną małą obwodnicę towarową aglomeracji. Pozostałe linie kolejowe to linie służące obsłudze przemysłu. Sieć ta jest jednak stopniowo likwidowana ze względu na restrukturyzację przemysłu surowcowego w regionie.

2.13.1.5 ŚCIEŻKI ROWEROWE

Do układu komunikacyjnego miasta należą także trasy ścieżek rowerowych. Do ważniejszych przebiegów ścieżek rowerowych na terenie Piekar Śląskich możemy zaliczyć:

- ścieżka rowerowa wzdłuż ulicy Jana Pawła II od Obwodnicy do ulicy Bytomskiej,
- ścieżka rowerowa wzdłuż ulicy Bytomskiej od ulicy Jana Pawła II do ulicy Józefskiej,

- ścieżka rowerowa wzdłuż ulicy Tarnogórskiej od ulicy Pokoju do granicy miasta,
- ścieżka rowerowa od Osiedla Wieczorka I do zbiornika Kozłowa Góra (w rejonie Jaroszowej Góry),
- ścieżka rowerowa wzdłuż ulicy Kotuchy od ulicy Harcerskiej do ulicy Roździeńskiego.

Obecnie trwają prace projektowe nad ścieżką rowerową biegnącą od Kopca Wyzwolenia do granic miasta z Siemianowicami Śląskimi o następującym przebiegu: ul. Jana Pawła II, Inwalidów Wojennych, Wyzwolenia, Popiełuszki, Ziętka, Gimnazjalną, Okrzei, Szpitalnej, Wyszyńskiego, Oświęcimskiej, Reymonta, wzdłuż Brynicy w rejonie Brzozowic, Osiedla Andaluzja, Osiedla Powstańców Śląskich następnie ul. Curie – Skłodowskiej, Sadowskiego, Jordana i Przyjaźni, aż do granic miasta z Siemianowicami Śląskimi.

2.13.2 INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

2.13.2.1 WODOCIĄGI

Na terenie Piekary Śląskich gospodarkę wodno – ściekową prowadzi Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Piekarach Śląskich przy ul. Roździeńskiego 38. Gospodarkę ściekową w zakresie wód opadowych prowadzi również Wydział Inwestycji i Remontów Urzędu Miasta Piekary Śląskie.

Woda pitna na terenie miasta Piekary Śląskie dostarczana jest poprzez magistrale wodociągowe Górnośląskiego Przedsiębiorstwa Wodociągowego w Katowicach poprzez 18 odgałęzień magistralnych. Woda ta jest dostarczana z następujących ujęć:

- ujęcie głębinowe „Bibiela”,
- ujęcie powierzchniowe „Dzieńkowice”,
- ujęcie powierzchniowe „Kozłowa Góra”,

Awaryjnym źródłem zaopatrzenia w wodę pitną mieszkańców Gminy Piekary Śląskie są ujęcia wody KWK „Piekary” przy ul. Gen. Ziętka.

Z ujęcia wody głębinowej „Bibela” korzystają:

- Kozłowa Góra,
- Piekary Centrum,
- Brzozowice Kamień,
- Brzeziny Śląskie.

Dąbrówka Wielka korzysta z ujęcia wody „Dzieńkowice” oraz z magistrali GPW Katowice.

Na terenie miasta znajdują się następujące zakładowe ujęcia wód podziemnych:

- ujęcie ZG “Piekary”, składa się z pięciu studni: S-1a, S-1b, S-2, S-3, S-4 i S-5 o głębokości 60 - 90m. całkowita wydajność $Q_{\max} = 312\text{m}^3/\text{godz}$.
- ujęcie ZG “Andaluzja”, składa się z dwóch studni: S-1 w rejonie szybu „Dołki” oraz z ujęcia w szybie „Dołki”.
- ujęcie dwuotworowe “Rozalia” - obecnie, ze względu na złą jakość wód i niską wydajność nie jest używane.

Rozmieszczenie głównych sieci wodociągowych przedstawia plansza nr 11 Wodociągi.

Duża część inwestycji od roku 2005 była realizowana w ramach Funduszu Spójności dla Projektu pn. "Zaopatrzenie w wodę i kanalizacja Piekar Śląskich". Wartość projektu wynosiła 40 419 000,00€ z czego 16 297 503,00€ pochodziło ze środków unijnych.

2.13.2.2 KANALIZACJA

Na terenie miasta Piekary Śląskie sieć kanalizacyjną stanowią:

- sieci kanalizacji deszczowej,
- sieci kanalizacji sanitarnej,
- sieci kanalizacji ogólnospławnej,
- przepompownie ścieków.

OGÓLNE DANE STATYSTYCZNE

Na terenie Piekar Śląskich funkcjonują następujące 26 przepompowni ścieków:

- "Kamienna",
- "Czołgistów",
- "Brzechwy",
- "Reymonta",
- "Sikorskiego",
- "Różdzieńskiego-Północ",
- "Różdzieńskiego-Południe",
- "K. Miarki",
- "Józefka I",

- "Józefka II",
- "Pod Lipami",
- "Harcerska Wschód",
- "Harcerska Zachód",
- "Dąbrówka",
- "Dołki",
- "Sabały",
- "Trautmana",
- "Drzymały",
- "Oświęcimska",
- "Piekarska",
- "Brzozka",
- "Brzechwy",
- "Solidarności",
- "1-Go Maja",
- "Diablina",
- "Wschód".

Na obszarze Gminy obecnie funkcjonują 2 **oczyszczalnie ścieków**:

- **Oczyszczalnia Północ**

Poddana modernizacji oczyszczalnia Północ zlokalizowana jest w północno – wschodniej części miasta w rejonie Os. Wieczorka. Jest to oczyszczalnia typu mechaniczno – biologicznego. W zlewni oczyszczalni Północ znajduje się: Kozłowa Góra, Piekary Centrum, Osiedle Wieczorka, kolonia Józefka, Szarlej oraz Brzozowice-Kamień. Dotychczas pracująca oczyszczalnia Północ eksploatowana jest od roku 1983. Modernizacja oczyszczalni zaprojektowana została na średniodobowy dopływ ścieków na poziomie ok. 8 563m³/dobę, obciążenie ładunkiem wyrażonym w RLM określono na poziomie ok. 53 342 mk. Modernizacja oczyszczalni była na tyle utrudniona, ponieważ realizacja inwestycji trwała podczas ciągłej pracy oczyszczalni. Jednym z najważniejszych celów realizacyjnych było czystsze i zdrowsze środowisko.

- **Oczyszczalnia Południe**

Nowo wybudowana oczyszczalnia Południe zlokalizowana jest na północ od ulicy Przyjaźni w kierunku rzeki Brynicy ok. 400m od ujścia w Dąbrówce Wielkiej. Rzeka Brynica stanowi

odbiornik ścieków zarówno z oczyszczalni Północ i Południe. Zakładana przepustowość oczyszczalni $Q_{\text{std}}=1\ 523\text{m}^3/\text{dobę}$, o ładunku zanieczyszczeń wyrażonym w RLM = 9 487mk, przewidziano biologiczne oczyszczanie ścieków metodą osadu czynnego i tlenowej stabilizacji osadu czynnego nadmiernego. W zlewni oczyszczalni Południe znajduje się: Dąbrówka Wielka i Brzeziny Śląskie.

2.13.2.3 SKŁADOWISKA ODPADÓW

- **ODPADY KOMUNALNE**

Na terenie miasta Piekary Śląskie w roku 2006 zamknięto składowisko odpadów komunalnych (składowisko było eksploatowane od lat pięćdziesiątych i w momencie zamknięcia zdeponowano tam około 717 tys. m³ odpadów). Nieczynne składowisko leżące w Szarleju jest obecnie na etapie prac kończących rekultywację.

Obecnie odpady komunalne są kierowane na składowiska odpadów w gminach sąsiednich - Bytomiu i Siemianowicach.

Od 1994 roku na terenie miasta Piekary Śląskie funkcjonuje system selektywnej zbiórki odpadów, w ten sposób ograniczono ilości odpadów trafiających na wysypisko miejskie i jednocześnie odzyskano cenne surowce wtórne. Wyselekcjonowane i zebrane odpady – surowce wtórne (plastik, szkło, makulatura) są regularnie odbierane przez Zakład Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. w Piekarach Śląskich zgodnie z opracowanym harmonogramem dla mieszkańców gminy.

System selektywnego zbierania w gminie polega na:

- gromadzeniu przez mieszkańców odpadów przeznaczonych do selektywnej zbiórki w workach i ich okresowy odbiór przez ZGK,
- gromadzeniu na terenie miasta odpadów zbieranych selektywnie w rozstawionych pojemnikach 240 l obsługiwanych przez ZGK i pojemnikach typu dzwon o pojemności 1500 l obsługiwanych przez ZGK,
- zbieraniu odpadów zielonych: trawy, liści do specjalnych worków i zbieraniu przez ZGK w indywidualnie ustalonych terminach, które są poddawane procesowi odzysku przez P.P.H.U. „Sowex” Sp. z o.o. z siedzibą w Sosnowcu. Plastikowe worki na liście i trawę o pojemności 120 l można zakupić w siedzibie ZGK

lub bezpośrednio u kierowcy w cenie 5,00zł za worek. W cenie mieści się koszt worka, wywóz i zagospodarowanie odpadu.

W listopadzie 2009 roku na terenie miasta pojawiły się nowe pojemniki, przeznaczone do selektywnej zbiórki odpadów. Są to pojemniki na plastik, szkło i makulaturę. 33 pojemniki zawierają specjalną szufladę do zbiórki zużytych baterii. Łącznie w Piekarach Śląskich znajduje się już 111 pojemników tego typu.

Poniższa tabela przedstawia bilans odpadów uzyskanych z selektywnej zbiórki.

<i>Lp.</i>	<i>Rok</i>	<i>Rodzaj zebranych odpadów [Mg/rok]</i>					<i>Ogółem [Mg]</i>
		<i>szkło</i>	<i>makulatura</i>	<i>tworzywa sztuczne</i>	<i>odpady wielkogabarytowe</i>	<i>odpady ulegające biodegradacji</i>	
1.	2009	411,19	168,35	95,56	288,23	718,12	1681,45
2.	2010	454,14	94,48	117,13	256,37	601,12	1523,24
3.	2011	401,10	99,90	171,10	211,40	681,00	1564,50

Zwiększenie ilości zebranych odpadów komunalnych związane jest ze wzrostem ilości mieszkańców objętych zorganizowanym odbiorem odpadów komunalnych. Rzeczywisty bilans zebranych odpadów komunalnych w 2011r. przypadający na 1 mieszkańca gminy Piekary Śląskie tj. 338,5kg/Mieszkańca/rok. Ze sprawozdań oraz informacji od podmiotów zajmujących się wywozem odpadów wynika, że w 2011 roku na terenie Piekar Śląskich zebrano łącznie 19078,3Mg odpadów komunalnych.

Bilans odpadów komunalnych zebranych na terenie całego miasta przedstawia poniższa tabela.

Kod odpadu	Nazwa odpadu	Odpady zebrane				
		Masa [Mg]/rok				
		Rok 2007	Rok 2008	Rok 2009	Rok 2010	Rok 2011
200101	Papier i tektura	93,80	210,48	168,35	94,48	128,73

200102	Szkło	312,60	401,02	411,19	454,14	387,67
200139	Tworzywa sztuczne	51,30	62,11	95,56	117,13	166,74
200201	Odpady ulegające biodegradacji	226,86	1245,10	718,12	601,12	518,84
200301	Niesegregowane odpady komunalne	16333,52	16469,54	19704,44	18139,02	17663,43
200303	Odpady z czyszczenia ulic i placów	1120,00	1179,00	616,00	623,50	0
20 03 07	Odpady wielkogabarytowe	138,00	213,90	288,23	256,37	212,89
Ogółem		18276,08	19781,15	22001,89	20285,76	19078,30

Poniższa tabela przedstawia punkty zbierania odpadów na terenie Piekar Śląskich

Lp	Nazwa podmiotu	Punkt skupu	Rodzaj zbieranych odpadów	Uwagi
1	"RAF-MEX" Rafał Pawłowski	ul. Związkowa 19 Piekary Śląskie	żłom, metale	Zezwolenie na zbieranie odpadów
2	Firma "CHAMAR" Marian Chałupa	ul. Bytomska 198 Piekary Śląskie	żłom, metale, papier i tektura	Zezwolenie na zbieranie odpadów
3	Grzegorz Kolbusz	ul. Bednorza 73 Piekary Śląskie	żłom, metale, papier i tektura, tworzywa sztuczne, szkło	Zezwolenie na zbieranie i transport odpadów
4	P.H.U "TRANS-SZER" Piotr Flajszer	ul. Zakładowa 3 Piekary Śląskie	żłom, metale, papier i tektura, tworzywa sztuczne	Zezwolenie na zbieranie odpadów
5	P.U.H. "HEKTOR" Jacek Górecki	ul. Kruszcowa 6 Piekary Śląskie	żłom, metale, papier i tektura, tworzywa sztuczne, szkło	Decyzja zatwierdzająca program gospodarki odpadami niebezpiecznymi oraz zezwolenie na: zbieranie odpadów transport odpadów

6	FRANIELCZYK-MANOWSKI Spółka Jawna	ul. Roździeńskiego 23 Piekary Śląskie	złom, metale, tworzywa sztuczne, opony, akumulatory	Decyzja zatwierdzająca program gospodarki odpadami niebezpiecznymi oraz zezwolenie na: zbieranie odpadów transport odpadów
7	Zakład Wielobranżowy "KOLMER" Ryszard Kicka	ul. Stalowa 9 Piekary Śląskie	złom, metale, papier i tektura, tworzywa sztuczne, szkło	Zezwolenie na zbieranie odpadów
8	P.H.U. "MEGAMET" Adrianna Baranowska	ul. Długosza 3A Piekary Śląskie	złom, metale, papier i tektura, tworzywa sztuczne, szkło	Zezwolenie na zbieranie i transport odpadów
9	„MEGATRANS” Piotr Przewłocki	ul. Wyszyńskiego 85 Piekary Śląskie	złom, metale, papier i tektura	Zezwolenie na zbieranie odpadów
10	Przedsiębiorstwo Usługowo-Handlowe „MAK” Jerzy Maniura	ul. Wentylacyjna 16 Piekary Śląskie	papier i tektura, złom, metale, tworzywa sztuczne, szkło, drewno	Zezwolenie na zbieranie odpadów
11	METKOM Sp. z o.o.	ul. Zakładowa 3 Piekary Śląskie	złom, metale	Zezwolenie na zbieranie odpadów
12	WBS-ZŁOM Sp. z o.o.	ul. Stalowa 12 Piekary Śląskie	złom	Zezwolenie na zbieranie odpadów

Źródło: www.bip.piekary.pl

Zezwolenie na odbieranie odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości z terenu miasta Piekary Śląskie posiada 31 podmiotów gospodarczych (z tego 5 znajduje się na terenie miasta których zestawienie przedstawiono w poniższej tabeli)

NAZWA FIRMY	ADRES (kod pocztowy, miejscowość, ulica, numer domu)	PRZEDMIOT DZIAŁALNOŚCI odpady stałe / nieczystości ciepłe	DATA WYGAŚNIĘCIA POZWOLENIA
Przedsiębiorstwo Usługowo - Produkcyjno-Handlowe „	41-940 Piekary	Nieczystości	29.04.2017 r.

Ekorobud” Spółka Cywilna Wróbel & Werner Drzyzga	Śląskie ul. Bytomska 145	ciekłe	
„EKOL” Zakład Zieleni Małej Architektury S.C. Leszek Kostur –Halina Kostur-Sławomir Kostur	41-940 Piekary Śląskie ul. Inwalidów Wojennych 70	Odpady stałe	06.01.2018 r.
Przedsiębiorstwo Robót Budowlanych i Komunalnych „EKOL” Kostur sp.j.	41-940 Piekary Śląskie ul. Inwalidów Wojennych 70	Odpady stałe	16.01.2018 r.
Przedsiębiorstwo Budowlano –Remontowe „BUD – REM” Sp. z o.o.	41-940 Piekary Śląskie ul. Brzechwy 13	Odpady ciekłe	31.12.2014 r.
Zakład Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. w Piekarach Śląskich	41-946 Piekary Śląskie Ul. Kotuchy 3	Odpady stałe i odpady ciekłe	12.06.2018 r.

Źródło: www.bip.piekary.pl

W gminnym planie gospodarki odpadami zidentyfikowano następujące problemy w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi:

- brak objęcia 100% mieszkańców zorganizowanym odbiorem odpadów komunalnych,
  - selektywna zbiórka surowców wtórnych na terenie gminy nie pozwala w chwili obecnej ograniczyć w zadowalającym stopniu ich unieszkodliwiania poprzez składowanie,
  - brak wdrożonej selektywnej zbiórki odpadów ulegających biodegradacji nie nadających się do zagospodarowania na kompostownikach przydomowych,
  - brak zorganizowanej na większą skalę zbiórki odpadów niebezpiecznych wydzielonych ze strumienia odpadów komunalnych,
  - spalanie odpadów w paleniskach domowych,
  - „dzikie wysypiska” odpadów.
- **SORTOWNIA ODPADÓW KOMUNALNYCH**

Zarządcą sortowni jest Prywatny Zakład Oczyszczania Miasta Waldemar Strach z siedzibą firmy w Konopiskach przy ul. Spółdzielczej 1/1. Natomiast instalacja zlokalizowana jest w Piekarach Śląskich na ul. Zakładowej. Działalność prowadzona jest na podstawie decyzji nr 65 Prezydenta Miasta Piekary Śląskie z dnia 10.06.2005r. na wytwarzanie odpadów z późniejszymi zmianami uwzględniającej odzysk odpadów metodą R14. Zdolność przerobowa sortowni wynosi 76 200Mg odpadów/rok.

- **KOMPOSTOWNIA ODPADÓW ORGANICZNYCH SELEKTYWNIE ZBIERANYCH**

Na terenie Piekar Śląskich działa Stacja Rewaloryzacji Masy Zielonej administrowana przez Przedsiębiorstwo Produkcyjno – Handlowo – Usługowe „SOWEX” Sp. z o.o. z siedzibą w Sosnowcu przy ul. Stalowej 3/6a. Działalność prowadzona jest w Piekarach Śląskich przy ul. Sadowskiego na podstawie decyzji nr 60 Prezydenta Miasta Piekary Śląskie wydanej w dniu 16.04.2007r. na odzysk odpadów metodą R3. Do odzysku przyjmowane są odpady o kodach: 19 08 05 – Ustabilizowane komunalne osady ściekowe w ilości 5000 Mg/rok i 20 02 01 – Odpady ulegające biodegradacji w ilości 5000 Mg/rok. Odzysk ww. odpadów prowadzony jest metodą kompostowania pryzmowego. Odpady ulegające biodegradacji: trawy i liście są wykorzystywane bezpośrednio, a gałęzie - po zrębkowaniu wraz z osadem ściekowym. Komunalny osad ściekowy jest po przywiezieniu bezpośrednio użyty do formowania pryzm w osadniku o pojemności 1000m³. W tym procesie osad ściekowy jest zaszczerpiony specjalistycznymi bakteriami, które przyspieszają proces technologiczny odzysku odpadów oraz powodują likwidację uciążliwego zapachu. Proces kompostowania pryzmowego jest prowadzony w sposób ciągły i trwa ok. 3 - 4 miesięcy. Wydzielane odcieki są łapane w wydzielonej części osadnika i zwracane do procesu poprzez polewanie pryzm kompostowych. Po przekompostowaniu pryzma jest przewożona na plac i osiana na osiewarce bębnowej.

- **ODPADY PRZEMYSŁOWE I NIEBEZPIECZNE**

Składowisko odpadów niebezpiecznych zlokalizowane jest w Piekarach Śląskich przy ul. Roździeńskiego na terenach poprzemysłowych. Zarządcą składowiska jest "Orzeł Biały" S.A. Powierzchnia składowiska wynosi około 1 ha. Składowane na składowisku odpady o kodzie 10 04 01* (żuzle z produkcji pierwotnej i wtórnej) pochodzą z Wydziału Hutniczego Orzeł Biały S.A. w Piekarach Śląskich - Brzezinach Śląskich. Składowisko posiada pozwolenie zintegrowane nr ŚR-II-6618/34/06/8/07 z dnia 27.04.2007r. wydane przez

Wojewodę Śląskiego z późniejszymi zmianami ważne do 27.04.2017r. Działalność objęta pozwoleniem dotyczy unieszkodliwiania (przez składowanie) odpadów niebezpiecznych – żużła pochodzącego z wytopu ołowiu w instalacji pn.: składowisko żużła hutniczego z wytopu ołowiu w Piekarach Śląskich.

W sąsiedztwie składowiska odpadów niebezpiecznych znajduje się składowisko odpadów ebonitowych. Składowisko jest eksploatowane od 1996r. Powierzchnia składowiska to około 0,8ha. Przeznaczone jest pod składowanie odpadów tworzyw sztucznych i gumy o kodzie 19 12 04. Składowane odpady pochodzą z przerobu złomu akumulatorowego w Wydziale Przerobu Złomu Akumulatorowego w Bytomiu oraz „Baterpol” Sp. z o.o. z Świętochłowic. Obiekt posiada pozwolenie zintegrowane nr ŚR-II-6618/31/06/14/07 z 11.09.2007r. wydane przez Wojewodę Śląskiego z późniejszymi zmianami ważne do 11.09.2017r.

2.13.2.4 ENERGETYKA

Sieci elektroenergetyczne na terenie miasta Piekary Śląskie eksploatowane są przez:

- Polskie Sieci Elektroenergetyczne – Południe S.A.
- TAURON Dystrybucja S.A. oddział w Gliwicach

Przez teren miasta przebiegają linie elektroenergetyczne najwyższych napięć będące w eksploatacji Polskich Sieci Elektroenergetycznych – Południe S.A.:

- 400kV relacji Wielopole – Joachimów,
- 400kV relacji Łagisza - Rokitnica,
- 220kV relacji Łagisza – Blachownia.

Pozostałe sieci pozostają w zarządzie Tauron Distribution S.A. do których należą:

- Napowietrzne linie elektroenergetyczne wysokiego napięcia 110kV jedno i dwutorowe relacji:
  - Bolko – Rozalia wraz z odczepem do SE Pogoda,
  - Dymitrow – Bolko,
  - Julian – Łagisza,
  - Radzionków – Julian wraz z odczepem do SE Pogoda,
- Linie napowietrzne i kablowe średniego napięcia 6 i 20kV,
- Linie napowietrzne i kablowe niskiego napięcia,
- Linie napowietrzne i kablowe niskiego napięcia oświetlenia ulicznego,

Na terenie Piekar Śląskich zlokalizowane są następujące stacje elektroenergetyczne WN, WN/SN, SN/SN:

- SE Julian 110/20kV,
- SE Rozalia 110/20/6kV,
- RS Brzeziny 20/6kV,

oraz stacje rozdzielcze SN/SN i stacje transformatorowe SN/nN.

Obecny system elektroenergetyczny miasta zaspakaja potrzeby wszystkich mieszkańców i odbiorców. Liczba odbiorców energii niskiego napięcia w roku 2010 wynosiła około 25050 odbiorców. Stan sieci elektroenergetycznej w mieście jest zadowalający. Wyeksploatowane sieci elektroenergetyczne są na bieżąco wymieniane, przebudowywane i modernizowane (zgodnie z założonymi zadaniami inwestycyjnymi zarządców sieci) a na nowych terenach zainwestowanych prowadzi się budowę nowych odcinków sieci i przyłączy.

Zużycie energii elektrycznej niskiego napięcia przedstawia poniższa tabela:

Zużycie energii niskiego napięcia w latach 2005 - 2010 w MWh.

ROK	2005	2006	2007	2008	2009	2010
ZUŻYCIE	44697	46124	46598	44967	50930	47709
MWh						

Przebieg sieci elektroenergetycznych przedstawia plansza nr 13.

2.13.2.5 GAZOWNICTWO

Na terenie miasta Piekary Śląskie zarządcą sieci gazowych jest Polska Spółka Gazownicza sp. z o.o. oddział w Zabrze. Długość sieci gazowych w mieście liczy 133,3km, z czego 4,99km to sieci przesyłowe a 128,3km to sieci rozdzielcze.

Przez miasto przebiegają gazociągi wysokiego ciśnienia:

DN 150 CN 6,3 MPa relacji Tworzeń – Tworóg,

DN 150 CN 2,5MPa relacji Tworzeń – Łagiewniki.

Gaz dostarczany jest do indywidualnych odbiorców poprzez stacje redukcyjno – pomiarowe I stopnia:

SRP I^o Wieczorka zasilana z sieci relacji Tworzeń – Tworóg,

SRP I^o Dąbrówka Wielka zasilana z sieci Tworzeń – Łagiewniki

a następnie do stacji redukcyjno – pomiarowych II stopnia:

SRP II° Wieczorka,

SRP II° Popiełuszki,

SRP II° Ogrodowa,

SRP II° Montomet,

SRP II° Andaluzja Park,

SRP II° Brzozowie Kamień.

Charakterystyka stacji redukcyjno pomiarowych I i II stopnia:

L.p.	Rodzaj i nazwa stacji	Ciśnienie wlotowe (MPa)	Ciśnienie wylotowe (kPa)	Przepustowość m ³ /h
	Stacje I stopnia			
1	SRP I ^o Wieczorka	5,5	0,3	10000
2	SRP I ^o Dąbrówka Wielka	2,5	0,3	6000
	Stacje II stopnia			
3	SRP II ^o Wieczorka,	0,35	2,5	1600
4	SRP II ^o Popiełuszki,	0,35	2,5	400
5	SRP II ^o Ogrodowa,	0,35	2,5	3000
6	SRP II ^o Montomet,	0,35	2,5	600
7	SRP II ^o Andaluzja Park,	0,35	2,5	400
8	SRP II ^o Brzozowie Kamień,	0,35	2,5	400

W roku 2010 zainstalowanych było 3097 przyłączy. Liczba odbiorców gazu wynosiła 11 872, a liczba mieszkańców korzystających z gazu liczyła 29760. Liczba zużytego gazu w 2010 roku liczyła 4 492tys. m³.

2.13.2.6 CIEPŁOWNIE

Piekary Śląskie nie posiadają jednolitego systemu źródła i dystrybucji energii cieplnej. Największym dostawcą energii cieplnej na terenie miasta Piekary Śląskie jest Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Piekarach Śląskich (MPEC) z siedzibą przy ul. Generała Ziętka 19. Przedsiębiorstwo to produkuje energię ciepłą do podgrzewania ciepłej wody użytkowej jak również w okresie zimowym do celów grzewczych - centralnego ogrzewania.

W skład MPEC wchodzi:

- Ciepłownia Ziętek - Julian,
- Ciepłownia Andaluzja II.

Głównymi odbiorcami energii cieplnej na terenie miasta Piekary Śląskie są:

- Spółdzielnia Mieszkaniowa Piekary Śląskie,
- Zakład Gospodarki Mieszkaniowej,
- KWK „Piekary”,
- Wspólnoty Mieszkaniowe na terenie Miasta Piekary Śląskie,
- Obiekty użyteczności publicznej i prywatne przedsiębiorstwa.

Do licznych kotłowni na terenie objętym studium możemy zaliczyć kotłownie lokalne. Wytwarzają one ciepło dla potrzeb własnych obiektów wytwórczych, użytku publicznego, handlowych i usługowych jak również wielorodzinnych budynków mieszkaniowych.

W chwili obecnej na terenie miasta pozostało stosunkowo dużo obiektów opalanych węglem kamiennym, chociaż procesem ciągłym w mieście jest modernizacja lokalnych kotłowni węglowych związanych z przejściem na paliwo ekologiczne np.: gaz ziemny sieciowy, olej opałowy, gaz płynny, lub także na ekologiczne spalanie węgla i drewna w nowoczesnych wysokosprawnych kotłach.

2.14 ZADANIA SŁUŻĄCE REALIZACJI PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH

2.14.1 PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO

Realizacja polityki przestrzennej wyrażona w Planie Zagospodarowania Przestrzennego

Województwa Śląskiego wina doprowadzić do:

- osiągnięcia trwałej i wysokiej konkurencyjnej pozycji województwa śląskiego (po przebudowie struktury przestrzennej), jako jednego z kilku centrów rozwoju cywilizacyjnego Polski XXI wieku, ważnego i atrakcyjnego regionu Środkowej Europy,
- uzyskania wizerunku województwa o przestrzennych warunkach realizujących zasady zrównoważonego rozwoju, sprawiedliwości i efektywności oraz bezpieczeństwa,
- uzyskania przestrzeni o wysokich walorach estetycznych architektury i krajobrazu, czerpiących z dziedzictwa przyrody i kultury oraz nadający przestrzeni indywidualny wyraz.

Podstawowe zasady polityki przestrzennej województwa:

- zasada kształtowania regionu jako zrównoważonego policentrycznego systemu przestrzennego, tak aby eliminować nadmierną centralizację i marginalizację oraz zapewniać zrównoważony rozwój regionalny,
- zasada kształtowania efektywnej sieci infrastruktury, przyjaznej dla środowiska i tworzącej udogodnienia we współdziałaniu dla osiągnięcia celów rozwoju regionu,
- zasada ochrony innych wartości wysoko cenionych o podstawowym znaczeniu dla racjonalnego gospodarowania przestrzenią, takich jak: wymagania ładu przestrzennego; walory architektoniczne i krajobrazowe; wymagania ochrony środowiska (w tym gospodarowania wodami i ochrony gruntów rolnych i leśnych); wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej; wymagania ochrony zdrowia oraz bezpieczeństwa ludzi i mienia, a także osób niepełnosprawnych; walory ekonomiczne przestrzeni; prawa własności; potrzeby obronności i bezpieczeństwa państwa; potrzeby interesu publicznego.

Celem generalnym polityki przestrzennej województwa jest kształtowanie harmonijnej struktury przestrzennej województwa śląskiego sprzyjającej wszechstronnemu rozwojowi województwa.

CELE POLITYKI PRZESTRZENNEJ:

I. DYNAMIZACJA I RESTRUKTURYZACJA PRZESTRZENI WOJEWÓDZTWA

- **Wspieranie tworzenia warunków przestrzennych rozwoju przedsiębiorczości, innowacji gospodarczej i transferu technologii**

tworzenie centrów zaawansowanych technologii, obejmujące;

tworzenie parków przemysłowych, obejmujące między innymi zagadnienia aktywizacji działalności przedsiębiorców, w szczególności małych i średnich firm, przy wykorzystaniu terenów poprzemysłowych;

tworzenie inkubatorów przedsiębiorczości;

kreowanie parków technologicznych;

tworzenie stref aktywizacji gospodarczej, obejmujące między innymi zagadnienia wykreowania kompleksowo zagospodarowanych strategicznych obszarów dla rozwoju innowacyjnej gospodarki;

- **Rozwój i wspieranie restrukturyzacji wybranych dziedzin usług publicznych**

zwiększanie i podniesienie standardu bazy edukacyjnej regionu - obejmujące między innymi zagadnienia tworzenia i rozwoju szkół wyższych i pomaturalnych;

rozwój sieci ośrodków kształcenia ustawicznego i doksztalcania zawodowego – obejmujący między innymi zagadnienia zbudowania innowacyjnej struktury kształcenia i przekwalifikowywania, zorientowanej programowo na potrzeby rynku pracy;

rozwój sieci ośrodków doradczych i informacyjnych - obejmujący między innymi zagadnienia zwiększania możliwości realizacyjnych programów rozwojowych;

restrukturyzacja sieci placówek ochrony zdrowia;

- **Przeciwdziałanie największym zagrożeniom i poprawa bezpieczeństwa publicznego**

wykluczanie lokalizacji zagrożających katastrofami budowlanymi;

realizacja zabezpieczeń przeciwpowodziowych na terenach zalewowych oraz na obszarach narażonych na niebezpieczeństwo powodzi;

poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego - obejmująca między innymi zagadnienia organizacji ruchu (segregacja ruchu tranzytowego i lokalnego) w tym z uwzględnieniem przewozu ładunków niebezpiecznych, podniesienie standardu technicznego dróg oraz budowy ciągów pieszych i rowerowych a także modernizacja przejazdów kolejowych, w tym budowa wiaduktów;

poprawa stanu technicznego infrastruktury kolejowej;

tworzenie sieci lądowisk spełniających wymogi UE obejmujących między innymi zagadnienia lądowisk dla helikopterów przy szpitalach;

rozbudowa infrastruktury przeciwpożarowej w lasach;

rozwój systemów monitoringu wizyjnego.

- **Wykreowanie zintegrowanego regionalnego produktu turystycznego**

podnoszenie rangi obiektów dziedzictwa kulturowego (uznanie za pomnik historii, wpis na listę światowego dziedzictwa kultury UNESCO), w tym zabytków sakralnych, przemysłowych, rezydencjonalnych, budownictwa drewnianego;

tworzenie markowych produktów turystycznych, obejmujących między innymi zagadnienia koncentracji działań wokół tych produktów, które mają największą szansę na odniesienie sukcesu rynkowego, w tym na przykład dotyczących: turystyki rekreacyjnej, aktywnej i specjalistycznej;

tworzenie tematycznych szlaków turystycznych - obejmujące między innymi zagadnienia turystyki przemysłowej, turystyki miejskiej, pielgrzymkowej, turystyki kulturowej związanej z architekturą militarną oraz uwzględnieniem promocji ruchu pieszego, samochodowego, rowerowego i turystyki konnej;

- **Rozwój infrastruktury technicznej i transportowej poprawiającej warunki inwestowania**

inwestycje z zakresu poprawy jakości środowiska - obejmujące między innymi zagadnienia poprawy jakości powietrza, czystości wód, jakości gleb i klimatu akustycznego, w tym na przykład rekultywacji terenów zdegradowanych i zdewastowanych;

budowa i poprawa parametrów technicznych dróg - obejmująca między innymi zagadnienia usprawnienia połączeń z węzłami drogowymi, stacjami kolejowymi, centrami logistycznymi, lotniskami, ośrodkami miejskimi;

realizacja strategicznych elementów systemu transportowego - obejmująca między innymi zagadnienia decydujące o międzynarodowych połączeniach regionu, w tym na przykład dotyczących: autostrad, dróg ekspresowych, linii kolejowych AGC i AGTC oraz LHS;

- **Rozwijanie potencjału wewnętrznego obszarów zagrożonych marginalizacją**

wykorzystanie dla gospodarczego rozwoju lokalnego walorów środowiska przyrodniczego i kulturowego - obejmujące między innymi zagadnienia zagospodarowania turystycznego i rekreacyjnego;

poprawa dostępności komunikacyjnej do korytarzy transportowych i węzłów sieci osadniczej;

stymulowanie wielofunkcyjnego rozwoju obszarów;

inwestycje w zakresie poprawy jakości środowiska;

II. WZMOCNIENIE FUNKCJI WĘZŁÓW SIECI OSADNICZEJ

Wizja przestrzenna systemu województwa tworzy cztery obszary metropolitarne gdzie Piekary Śląskie wchodzi w skład centralnej Aglomeracji Górnośląskiej z 24 miastami.

- **Promowanie zwartych miast efektywnie wykorzystujących teren**

rewitalizacja terenów zdegradowanych i przemysłowych w miastach - obejmująca między innymi zagadnienia wzmocnienia systemu ekologicznego miast oraz adaptacji zabytków przemysłu i techniki;

kształtowanie struktur przestrzennych sprzyjających tworzeniu alternatywnych sposobów transportu w stosunku do samochodu i bardziej przyjaznych środowisku;

rozwój miast i osiedli skoncentrowanych w węzłach transportu zbiorowego;

rozwój osiedli o „skali człowieka”, obejmujący między innymi zagadnienia zmniejszania dystansu pomiędzy miejscami zamieszkania, pracy i wypoczynku oraz budowy ulic i ciągów ruchu pieszego i rowerowego;

promowanie transportu zbiorowego w miastach i na obszarach aglomeracji, obejmujące między innymi zagadnienia preferencji dla transportu szynowego;

organizowanie zintegrowanego systemu transportowego, szczególnie w obszarach aglomeracji;

- **Wspieranie rozwoju funkcji metropolitalnych**

rozwój urządzeń infrastruktury społecznej wzmacniających funkcje metropolitalne miast aglomeracji miejskich;

kształtowanie obszarów śródmiejskich o wysokiej jakości rozwiązań urbanistyczno - architektonicznych obejmujące między innymi zagadnienia eksponowania ich walorów historyczno – zabytkowych i tworzenia atrakcyjnych przestrzeni publicznych, podkreślających tożsamość kulturową miast;

stopniowa eliminacja usług niskostandardowych;

modernizacja i rozwój urządzeń sportu, rekreacji - obejmująca między innymi zagadnienia rozwoju międzynarodowych kontaktów i wydarzeń,

tworzenie warunków przestrzennych dla rozwoju ośrodków kultury, nauki i szkolnictwa wyższego - obejmujące między innymi zagadnienia innowacji i postępu technicznego, rozwijane na bazie istniejącego w aglomeracjach potencjału naukowego, badawczo – rozwojowego i technologicznego;

- **Rewitalizacja miejskich dzielnic**

rewaloryzacja dzielnic śródmiejskich - obejmująca między innymi zagadnienia zabytkowych układów urbanistycznych historycznych miast;

rewaloryzacja (humanizacja) współczesnych osiedli mieszkaniowych;

rewaloryzacja osiedli patronackich;

rewaloryzacja terenów zdegradowanej zabudowy;

kształtowanie otwartych terenów zieleni miejskiej;

III. OCHRONA ZASOBÓW ŚRODOWISKA, WZMOCNIENIE SYSTEMU OBSZARÓW CHRONIONYCH I WIELOFUNKCYJNY ROZWÓJ TERENÓW OTWARTYCH

respektowanie według właściwości określonych standardów jakości środowiska, kontrolę ich osiągania oraz podejmowanie działań służących ich nieprzekraczaniu;

ochrona powietrza, obejmująca między innymi zagadnienia redukcji negatywnego oddziaływania na jakość powietrza emisji komunikacyjnej, przemysłowej i komunalnej, w tym przede wszystkim przez wprowadzanie proekologicznych źródeł ciepła, eksploatację instalacji i urządzeń zgodnie z wymogami ochrony środowiska oraz preferowanie wykorzystywania energii ze źródeł odnawialnych, takich jak:

- obszary produkcji biomasy na cele energetyczne,
- małe hydroelektrownie,
- energetyka wiatrowa,
- obszary zasilania energią geotermalną.

Ochrona zasobów wód - obejmująca między innymi zagadnienia ochrony Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (GZWP) oraz stref ochronnych ujęć wód podziemnych i powierzchniowych poprzez uregulowanie gospodarki ściekowej i gospodarki odpadami, likwidację istniejących źródeł zanieczyszczeń, w szczególności na obszarach GZWP o najwyższym stopniu zagrożenia;

ochrona zasobów wód pitnych dla zaopatrzenia mieszkańców regionu - obejmująca między innymi zagadnienia wykluczenia form zagospodarowania stwarzających zagrożenie dla pełnienia funkcji podstawowych (zbiornika Kozłowa Góra);

ochrona powierzchni ziemi i gleby - obejmująca między innymi zagadnienia dotyczące uwarunkowań wynikających z dokonanej płytkiej eksploatacji górniczej w granicach czynnych i zlikwidowanych obszarów górniczych oraz zagadnienia obowiązkowego przeprowadzania rekultywacji terenów, na których występuje zanieczyszczenie lub niekorzystne przekształcenie ukształtowania terenu, w wyniku działalności przemysłowej i górniczej (szkody górnicze), w tym szczególnie w środkowej części województwa śląskiego;

ochrona gleb o najwyższej wartości bonitacyjnej (I – IV klasy bonitacyjnej użytków rolnych oraz gleby pochodzenia organicznego) i gruntów leśnych - obejmująca między innymi zagadnienia zapobiegania ich nieuzasadnionemu przeznaczaniu na cele nierolnicze i nieleśne, utrzymania jakości co najmniej na poziomie wymaganych standardów, oraz zachowania możliwości ich produkcyjnego wykorzystania;

ochrona terenów wzdłuż cieków wodnych, obejmująca między innymi zagadnienia prawidłowego funkcjonowania systemów melioracyjnych w dolinach cieków, ochrony biologicznej i poprawy stanu sanitarnego wód z uwzględnieniem umożliwienia wędrówki ryb

dwuśrodowiskowych, zakazu zabudowy naturalnych terenów zalewowych, w tym w obrębie dolin rzecznych oraz stopniowym wycofywaniem z nich zabudowy istniejącej;

ochrona terenów leśnych - obejmująca między innymi zagadnienia ograniczenia chaotycznego i nieskoordynowanego przeznaczenia gruntów leśnych pod zainwestowanie;

ochrona krajobrazu - obejmująca między innymi zachowanie wartości kulturowych, z uwzględnieniem archeologicznych dóbr kultury oraz charakterystycznych krajobrazów kulturowych, w tym objęcie ochroną historycznych kompozycji krajobrazowych oraz układów ruralistycznych;

ochrona kopalni - obejmująca zagadnienia racjonalnego gospodarowania ich zasobami oraz kompleksowego wykorzystania kopalni, ochrony terenów występowania udokumentowanych złóż surowców mineralnych przed trwałym zainwestowaniem uniemożliwiającym ich późniejsze wykorzystanie oraz ograniczenie działalności górnictwa odkrywkowego do złóż mało konfliktowych, położonych poza zasięgiem obszarów chronionych lub o unikalnych walorach przyrodniczo – krajobrazowych;

ochrona zwierząt i roślin - obejmująca między innymi zagadnienia tworzenia systemu obszarów chronionych przyrody i krajobrazu z uwzględnieniem wdrożenia elementów projektowanej europejskiej sieci Natura 2000 oraz Krajowej Sieci Ekologicznej ECONET - Polska;

utrzymanie powiązań ekologicznych i przeciwdziałanie degradacji struktury ekologicznej, prowadzenie proekologicznej polityki w zakresie użytkowania i zagospodarowania obszarów w oparciu o miejscowe planowanie przestrzenne, w tym na przykład:

eliminowanie kolizji pomiędzy działalnością gospodarczą, rozwojem osadnictwa a środowiskiem;

koncentrowanie rozwoju osadnictwa w sąsiedztwie już wykształconych jednostek osadniczych;

usuwanie barier infrastrukturalnych poprzez prawidłowe rozwiązanie ograniczenie nowej działalności która może stanowić poważne zagrożenie dla środowiska przyrodniczego gospodarki ściekowej i gospodarki odpadami;

kształtowanie terenów otwartych w obrębie terenów zainwestowania miejskiego w powiązaniu z siecią regionalnych i ponadregionalnych korytarzy ekologicznych i obszarów chronionych;

tworzenie obszarów stanowiących miejsca upraw roślin dla celów dydaktycznych i naukowo - badawczych;

zalesianie, zadrzewianie lub tworzenia skupień roślinności i sieci powiązań z istniejącymi kompleksami leśnymi na predysponowanych do tego gruntach rolnych o niekorzystnych warunkach dla produkcji rolnej i niskich walorach przyrody i krajobrazu;

obejmowanie ochroną obszarów i obiektów cennych przyrodniczo, na przykład stanowiących biocentra, wyspy ekologiczne oraz ostoje flory i fauny jak i korytarzy ekologicznych;

ochrona przed hałasem - obejmująca między innymi zagadnienia wielofunkcyjnego rozwoju obszarów i uznawania za dopuszczalny poziom hałasu taki, który pośród różnych rodzajów użytkowania danego terenu dopuszczalny poziom hałasu ma najniższy;

ochrona przed polami elektromagnetycznymi - obejmująca między innymi zagadnienia ich uwzględniania przy wyznaczaniu terenów pod zabudowę mieszkaniową i pod miejsca dostępne dla ludności, w tym ze szczególnym uwzględnieniem przebiegu linii energetycznych wysokiego napięcia.

IV. ROZWÓJ PONADLOKALNYCH SYSTEMÓW INFRASTRUKTURY

- **Wspieranie rozwoju infrastruktury komunikacyjnej o znaczeniu ponadregionalnym i regionalnym**

Budowa i rozbudowa infrastruktury drogowej - obejmująca między innymi zagadnienia:

kształtowanie systemu autostrad i dróg ekspresowych - A1 Gdańsk - Piotrków Trybunalski - Częstochowa - Gliwice – Gorzyczki - granica państwa – Ostrawa;

wzmacnianie sieci powiązań obszaru województwa z terenami sąsiednimi;

kształtowanie systemu powiązań wewnętrznych opartych na ciągach dróg krajowych i wojewódzkich, w tym np.:

modernizacja drogi krajowej 94 (powiązanie z centrum logistycznym Sławków – Sosnowiec, a docelowo poprzez „Maczki – Bór” z drogą S1),

usprawnienie połączeń Międzynarodowego Portu Lotniczego „Katowice” z miastami Aglomeracji Górnośląskiej poprzez budowę nowych połączeń (postulowane połączenie DK 81- Katowice – DTŚ - Siemianowice Śląskie – Piekary Śląskie - MPL/A1 oraz DK-81 – Katowice – Chorzów - Piekary Śląskie - MPL),

modernizacja istniejących tras i realizacja nowych połączeń wschód - zachód i północ - południe dla tworzenia alternatywnych połączeń wewnątrzaglomeracyjnych, w tym na przykład:

- budowa drogi tzw „północna obwodowa” Dąbrowa Górnicza - Wojkowice – Piekary Śl. Bytom,

- przedłużenie DK 94 w kierunku zachodnim z rejonu Będzin - Sosnowiec przez Czeladź - Siemianowice Śląskie - Chorzów do Bytomia (DTS-bis),

segregacja ruchu samochodowego tranzytowego i lokalnego z wyprowadzeniem przejazdów tranzytowych poza tereny o gęstej zabudowie, budowa obwodnic miejscowości w ciągach dróg krajowych;

przebudowa i budowa dróg w tym m.in. dróg wojewódzkich pomiędzy węzłami na autostradach, w tym na przykład - na drodze S11 - z projektowanego węzła w rejonie Chechła poprzez DW 908 i DK 78 oraz nowy odcinek DW 911 do Piekar Śląskich (obejście Orzecha),

przebudowa dróg wyznaczonych do przewozu ładunków niebezpiecznych, a także uwzględnienie w projektach dotyczących przebudowy i budowy dróg parkingów strategicznych,

- **Budowa i rozbudowa infrastruktury kolejowej,**
- **Promowanie rozwoju pasażerskiego transportu zbiorowego**

tworzenie centrów i węzłów przesiadkowych transportu zbiorowego;

prowadzenie monitoringu potrzeb i symulacji rozwojowych w zakresie transportu publicznego;

tworzenie warunków dla zwiększenia roli transportu zbiorowego – obejmujące między innymi zagadnienia lokalizacji nowych terenów mieszkaniowo - usługowych z uwzględnieniem istniejących lub projektowanych tras transportu zbiorowego.

- **Wspieranie rozwoju infrastruktury technicznej:**

budowa i modernizacja urządzeń gospodarki wodno-ściekowej - obejmująca między innymi zagadnienia:

modernizacji i remontów magistralnej sieci wodociągowej oraz stacji uzdatniania wody (Kozłowa Góra);

przygotowania i wdrożenia programu rozwoju małej retencji, w tym: budowa nowych zbiorników oraz remonty istniejących;

budowy systemów kanalizacji sanitarnej i oczyszczalni ścieków oraz rozbudowy i modernizacji istniejących obiektów dla poprawy funkcjonowania gospodarki ściekowej na terenie całego województwa, w tym priorytetowo na terenach występowania użytkowych zasobów wodnych w strefach ochronnych ujęć wód i w obszarach występowania Głównych Zbiorników Wód Podziemnych wymagających szczególnej ochrony;

realizacji nowych oraz remontów istniejących zabezpieczeń przeciwpowodziowych;

- **prorowadzenie gospodarki odpadami zgodnie z zasadami „Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Śląskiego” - obejmujące między innymi zagadnienia:**

budowy systemu gospodarki odpadami komunalnymi opartego na selektywnej zbiórce;

tworzenia regionalnych obiektów gospodarki odpadami komunalnymi – zakładów odzysku, recyklingu i unieszkodliwiania oraz rozbudowa i modernizacja składowisk;

budowy instalacji termicznego przekształcania odpadów komunalnych w skojarzeniu z energetyką z wykluczeniem spalania odpadów niebezpiecznych;

stopniowego zamykanie składowisk lokalnych;

rekultywacji składowisk nieczynnych i zamykanych;

wdrażania regionalnego systemu gospodarki odpadami niebezpiecznymi;

utworzenia wojewódzkiej jednostki ds. koordynacji, monitorowania i wdrażania ustaleń „Planu Gospodarki Odpadami” w gminach;

- **rozwój systemów energetycznych - obejmujący między innymi zagadnienia:**

modernizacja źródeł wytwarzania energii elektrycznej i sieci przesyłowych;

rozbudowy systemu gazowniczego;

promowania produkcji „czystej” energii, w tym ze źródeł odnawialnych;

- **promowanie rozwoju zintegrowanych systemów łączności - obejmujące między innymi zagadnienia:**

promowania nowoczesnych systemów gromadzenia i przesyłu danych;

tworzenia systemów teleinformatycznych, w tym na przykład infostrady śląskiej.

2.14.2 ZAMIERZENIA GMIN SĄSIEDNICH W ZAKRESIE PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO

Główne zamierzenia określające kierunki rozwoju gmin sąsiednich zawarte są w studiach uwarunkowań i kierunkach zagospodarowania przestrzennego. Do nich należą:

Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego **Gminy Bytom** (Uchwała nr XVI/204/11 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 24 sierpnia 2011 roku),

Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego **Gminy Radzionków** (Uchwała nr XLVI/403/2009 Rady Miasta Radzionków z dnia 26 listopada 2009 roku),

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego **Gminy Świerklaniec** (Uchwałą Nr XI/89/99 Rady Gminy Świerklaniec z dnia 30 czerwca 1999 roku), obecnie gmina jest na etapie sporządzania nowego Studium (Uchwała Nr XXV/238/08 Rady Gminy Świerklaniec z dnia 9 maja 2008 roku w sprawie przystąpienia do sporządzenia studium),

Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego **Gminy Bobrowniki** (Uchwała nr XII/116/11 Rady Gminy Bobrowniki z dnia 27 października 2011 roku),

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego **Miasta Wojkowice** (Uchwała nr XLIV/217/2006 Rady Miasta Wojkowice z dnia 21 sierpnia 2006 roku),

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego **Miasta Siemianowice Śląskie** (Uchwała nr 720/2006 Rady Miasta Siemianowice Śląskie z dnia 22 czerwca 2006 roku),

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego **Miasta Chorzów** (Uchwała nr XIX/308/12 Rady Miasta Chorzów z dnia 29 marca 2012 roku).

2.15 WYMAGANIA DOTYCZĄCE OCHRONY PRZECIWPOWODZIOWEJ

Opis w rozdziale 2.6.1 TERENY ZALEWOWE.

2.16 OBSZARY WYMAGAJĄCE PRZEKSZTAŁCEN, REHABILITACJI I REKULTYWACJI

Tereny przemysłowe na terenie Piekar Śląskich zajmują bardzo dużą powierzchnię.

Pozostałe obszary przemysłowe wymagające interwencji to nieużytki przyległe do zwałowisk, lub urządzeniach kopalń jak zlikwidowane szyby.

Na mapie oznaczono zasięg terenów przemysłowych zgodny z poniższym opisem.

1. Zwałowisko skały płonnej „A” o powierzchni 13,1 ha położone w Brzozowicach Kamieniu w Piekarach Śląskich rekultywowane przez Spółkę Restrukturyzacji Kopalń Sp. z o.o.

2. Teren C1 o powierzchni 6,2275 ha położony w Brzozowicach Kamieniu w Piekarach Śląskich rekultywowany przez KW S.A. oddział KWK „Piekary”.

3. Wyrobisko po osadniku mułowym o powierzchni 7,3 ha położone między rowem a rzeką Brynicą w okolicy ul. Szmaragdowej (poprzednio Os. Wieczorka) w Piekarach Śląskich. Rekultywowane przez Spółkę Restrukturyzacji Kopalń Sp. z o.o.

4. Wyrobisko o powierzchni 11,8 ha (grunty zabrane pod ul. Solidarności i autostradę) w Szarleju na południe od ul. Wyszyńskiego w Piekarach Śl. Rekultywowane przez KW S.A. oddział KWK „Piekary”.

5. Zwałowisko nadpoziomowe odpadów pohutniczych O/H/87 o powierzchni 18 ha położone w Brzezinach (Energopol).

6. ZGH „Orzeł Biały”;

osadnik poflotacyjny O/G/88,

osadnik popłuczkowy O/G/86,

zwał skały płonnej O/G/89 w Brzezinach Śląskich ,

teren po osadnikach wodnych,

teren byłej kopalni „Orzeł Biały” w Brzezinach Śląskich,

teren po szybie Dąbrówka,

Teren częściowo przeznaczony pod składowisko odpadów ebonitowych.

7. ZGH „Orzeł Biały”:

- zwał odpadów pohutniczych W/H/68 o powierzchni 6,25 ha,

- zwal odpadów pohutniczych W/H/69 o powierzchni 7,5 ha,
- nieczynne składowisko żużla z wytopu ołowiu o powierzchni 2,5 ha,
- wyrobisko po zwale i zwal skały płonnej W/G/3 o powierzchni 1,5 ha,
- teren byłej „Huty Waryński”.

8. Teren po wyeksploatowanym zwale O/G/85 wraz z terenami przyległymi o łącznej powierzchni 4,6 ha położony w Dąbrówce Wielkiej.

9. Teren po zwale skały płonnej OB-6 o powierzchni 1,2 ha położony w Dąbrówce Wielkiej.

10. Grunty po osadniku poflotacyjnym nr O/G/81 wraz z przyległymi terenami o powierzchni 10,25 ha położone w Brzezinach (częściowo wykorzystane jako składowisko żużli z wytopu ołowiu).

11. Tereny tzw. „Trójkąta Piekarskiego.” o powierzchni 4,85 ha położone w Piekarach Śląskich rekultywowane przez KW S.A. oddział KWK „Piekary”.

Niezrekultywowane obszary stanowią źródło uciążliwości dla środowiska, a w szczególności powodują zanieczyszczanie wód, zanieczyszczanie gleby i powietrza. Dlatego znaczna ich powierzchnia przewidziana została do nadania jej nowych właściwości użytkowych poprzez wdrożenie działań naprawczych. Część zwałowiska została zrehabilitowana, inne są w trakcie rozbiórki. W związku z budową autostrady A1 cały pas terenów przemysłowych leżący w jej obrębie w tym składowiska przemysłowe i komunalne - został zaadaptowany na cele komunikacyjne.

Tereny przeznaczone do przekształceń oraz program ich rewitalizacji i rehabilitacji wyznaczone zostały w przyjętym jako Załącznik do Uchwały Nr LVI/589/10 z dnia 12 sierpnia 2010 Rady Miasta w Piekarach Śląskich Lokalnym Programie Rewitalizacji Piekar Śląskich na lata 2008-2015 dla obszarów miejskich i przemysłowych z 2008 r. (aktualizacja – 2010r.).

Program Rewitalizacji podzielono na dwa podprogramy:

- Podprogram rewitalizacji społeczno – gospodarczej obszarów miejskich Piekar Śląskich.

Obejmuje on: Osiedle Wieczorka, Piekary Centrum, Szarlej, Brzeziny Śląskie.

- Podprogram rewitalizacji społeczno – gospodarczej obszarów przemysłowych w Piekarach Śląskich.

Zasięg niniejszego Programu obejmuje obszar ok. **650 ha** (ok. 16% powierzchni gminy), natomiast oddziaływanie jego projektów bezpośrednio obejmie 59.807 mieszkańców.

Tereny miejskie

Do wyznaczenia granic obszaru rewitalizacji w Piekarach Śląskich zastosowano następujące kryteria:

- Wysoka stopa bezrobocia.
- Wysoki poziom ubóstwa.
- Wysoki poziom przestępczości.
- Niski poziom wykształcenia mieszkańców.
- Wysoki poziom wykluczenia społecznego.

Po przeprowadzeniu analiz, i zebraniu odpowiednich danych z instytucji takich jak Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Piekarach Śląskich, Komenda Miejska Policji w Piekarach Śląskich, Powiatowy Urząd Pracy w Piekarach Śląskich oraz Zakład Gospodarki Mieszkaniowej w Piekarach Śląskich, wyznaczono cztery obszary, ze względu na ich położenie oraz nagromadzenie problemów w nich występujących. Należą do nich:

- Obszar M I – tzw. Osiedle Wieczorka,
- Obszar M IIa – fragment Centrum Miasta,
- Obszar M IIb – teren wokół Kopca Wyzwolenia,
- Obszar M III – fragment Szarleja, (w sąsiedztwie obszarów przemysłowych P I i P II),
- Obszar M IV - fragment Brzezin Śląskich, (w sąsiedztwie obszarów przemysłowych P III).

Tereny przemysłowe

Tereny pogórnice i pohutnicze zlokalizowane w: Szarleju, Brzozowicach - Kamień i Brzezinach Śląskich:

- Obszar P-I – Szarlej, ul. Solidarności,
- Obszar P-II – Szarlej, ul. Miarki,
- Obszar P-III – Brzeziny Śląskie, Brzozowice – Kamień.

Obszar o powierzchni ok. 550 ha. Na ww. terenach w ostatnich latach wydobycie węgla kamiennego prowadziły następujące zlikwidowane i nieczynne już kopalnie:

- KWK „Julian” (ZG Piekary),
- KWK „Andaluzja” (ZG Brzeziny),
- KWK „Rozbark” (ZG „Bytom II”),
- KWK „Powstańców Śląskich” i wydzielony z tej kopalni ZG „Bytom I”.

Wydobycie rud cynku i ołowiu prowadziła do roku 1981 kopalnia „Waryński”, do 1990 „Orzeł Biały” i do 1989 roku kopalnia „Dąbrówka”. Intensywna działalność wydobywcza na terenie Piekar Śląskich wywołała przekształcenia środowiska przyrodniczego w bardzo wysokim stopniu. Pas terenów od Szarleja po Brzozowice – Kamień i Brzeziny Śląskie uległ kilkunastometrowym obniżeniom wskutek ciągłych deformacji terenu. Odwadnianie górotworu w celu udostępnienia złóż spowodowała wyczerpanie zasobów wodnych poziomów wodonośnych triasu i czwartorzędu. Spowodowało to pogorszenie jakości wód. Do wód powierzchniowych wprowadzane były duże ilości odpompowywanych wód dołowych, zawierających jony cynku i ołowiu, co skutkowało koncentracją tych metali w osadach dennych. Deformacje terenu i zła jakość wody spowodowały konieczność skanalizowania cieków powierzchniowych. Część małych dolin, a także dolny odcinek doliny Szarlejki zostało zupełnie zdeformowanych. W trakcie działalności górniczej wytworzono także ogromne ilości odpadów (obszar kilkudziesięciu ha) w przeważającej części składowanych na powierzchni terenu, niektóre z nich zawierały substancje toksyczne, część zawiera odpady górnictwa cynku i ołowiu, w przeważającej mierze są to jednak odpady górnictwa węglowego.

Zakładane kierunki działań wg programu:

- renaturalizacja i rewitalizacja terenów przemysłowych w kierunkach przyrodniczych. Działania na tym obszarze powinny objąć zabiegi odtworzenia urodzajnej warstwy gleby, wprowadzenie wielopiętrowej roślinności oraz szereg działań mających wspierać naturalną sukcesję. Istotną jest konieczność pozostawienia oraz powiększania istniejących zbiorników wodnych stanowiących już cenne miejsce bytowania i rozrodu wielu gatunków zwierząt. Obszar ten w części powinien stanowić kompleks przyrodniczy o zróżnicowanej strukturze siedlisk, stanowiący istotny element przyrodniczy oraz rekreacyjny dla mieszkańców.

- rewitalizacja terenów wytwórczości poprzez nadanie im nowych funkcji społeczno – gospodarczych: wykorzystanie obiektów infrastruktury technicznej znajdujących się na tych terenach, adaptacja do nowych potrzeb i działań, wykorzystanie rezerw terenowych w postaci terenów nieczynnych, opuszczonych i nieefektywnie wykorzystanych, działania w kierunku nadania rentowności tym terenom i przywrócenia im funkcji miastotwórczych. Przykładem tych działań są: rozwój utworzonej Strefy Aktywności Gospodarczej przy ul. Podmiejskiej, zagospodarowanie obszaru Brzeziny Śląskie pod Park Przemysłowy w Piekarach Śląskich oraz obszarów położonych wzdłuż ulicy Solidarności.

Poza terenami wyznaczonymi w Lokalnym Programie Rewitalizacji znalazła się grupa obszarów zidentyfikowana jako wymagająca przekształceń w obowiązującym aktualnie Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego miasta Piekary Śląskie:

- teren pogórnicy w rejonie Osiedla Wieczorka i Brynicy o powierzchni 13 ha,
- teren pogórnicy w dolinie Brynicy na wysokości Dąbrówki Wielkiej o powierzchni 16 ha,
- odłogi przemysłowe po zlikwidowanej kopalni „Andaluzja” (bocznice, budynki przemysłowe, place manewrowe, dojazdy, sieci i urządzenia infrastruktury technicznej) o powierzchni 48 ha).

Przewidywane procesy zmiany dotychczasowych funkcji i sposobów użytkowania terenów poprzemysłowych i przeciwdziałające ich dalszej degradacji:

- Neutralizacja skażenia gleby i wód powierzchniowych, neutralizacja szkodliwego oddziaływania odpadów.
- Likwidacja zbędnej infrastruktury, rozbiórka zabudowy ruderalnej, uporządkowanie terenu z ewentualnym wykorzystaniem robót publicznych.
- Rekultywacja terenów zdegradowanych.
- Adaptacja terenów poprzemysłowych do podjęcia nowych funkcji społeczno – gospodarczych:
- Pakiet działań i aktywizacji przywracających wartość użytkową i przyrodniczą terenom poprzemysłowym.
- Adaptacja infrastruktury technicznej i obiektów do lokalizowania się nowych funkcji i działalności.

2.17 ANALIZA PLANÓW MIEJSCOWYCH ORAZ WYDANYCH POZWOLEŃ NA BUDOWĘ

2.17.1 ANALIZA PLANÓW MIEJSCOWYCH

Miasto Piekary Śląskie pokryte jest w większości planami miejscowymi. Jedynymi 2 obszarami nieposiadającymi planów zagospodarowania przestrzennego są tereny w rejonie ZGH „Orzeł Biały” oraz byłej KWK „Andaluzja”.

Obecnie na terenie Piekar Śląskich funkcjonuje 15 planów.

Do obowiązujących planów miejscowych na terenie miasta należą:

1. zmiana miejscowego planu ogólny zagospodarowania przestrzennego miasta Piekary Śląskie (uchwała Nr XLII/233/98 Rady Miejskiej w Piekarach Śląskich z dnia 19.02.1998r.),
2. miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w południowo – wschodniej części Szarleja, ograniczonego od północy ulicą Wyszyńskiego, od zachodu ulicą Bytomską, od strony południowej i wschodniej torami kolejowymi PKP i kolei piaskowej (uchwała Nr XXXIX/364/05 Rady Miasta w Piekarach Śląskich z dnia 9 czerwca 2005r.),
3. miejscowy plan ogólny zagospodarowania przestrzennego miasta Piekary Śląskie we fragmencie obejmującym teren położony w południowej części Szarleja przy Al. Papieża Jana Pawła II (uchwała Nr XXXIII/301/2001 Rady Miasta w Piekarach Śląskich z dnia 27 września 2001r.),
4. miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Miasta Piekary Śląskie w obszarze pierwszym (uchwała Nr LIII/517/06 Rady Miasta w Piekarach Śląskich z dnia 31 maja 2006r.),
5. miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w północnej części dzielnicy Brzeziny Śląskie w Piekarach Śląskich (uchwała Nr VIII/81/07 Rady Miasta w Piekarach Śląskich z dnia 26 kwietnia 2007r.),
6. miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego na północ od ulicy Roździeńskiego do nasypu byłej boczniczy kolejowej w dzielnicy Brzeziny Śląskie w Piekarach Śląskich (uchwała Nr XXXII/349/08 Rady Miasta w Piekarach Śląskich z dnia 29 grudnia 2008r.),

7. miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Miasta Piekary Śląskie dla terenu położonego w rejonie ulic: Wyzwolenia-Jasionowskiego w Piekarach Śląskich (uchwała Nr XXXIV/376/09 Rady Miasta w Piekarach Śląskich z dnia 26 lutego 2009r.),
8. miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Miasta Piekary Śląskie dla terenów położonych w rejonie ulicy Stalowej w dzielnicy Dąbrówka Wielka w Piekarach Śląskich (uchwała Nr XXXIX/431/09 Rady Miasta w Piekarach Śląskich z dnia 18 czerwca 2009r.),
9. miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Miasta Piekary Śląskie dla terenów położonych w rejonie ulic: Solidarności i Żwirki w Piekarach Śląskich (uchwała nr LI/544/10 Rady Miasta w Piekarach Śląskich z dnia 28 kwietnia 2010r.)
10. miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenów położonych w rejonie ulicy Tarnogórskiej w Piekarach Śląskich (uchwała Nr XIX/274/12 Rady Miasta w Piekarach Śląskich z dnia 28 czerwca 2012r.),
11. miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenów położonych w rejonie ulicy M. Skłodowskiej-Curie w Piekarach Śląskich (uchwała Nr XXI/298/12 Rady Miasta w Piekarach Śląskich z dnia 27 września 2012r.),
12. miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenów położonych w rejonie ul. Roździeńskiego, Harcerskiej, Kotuchy w Piekarach Śląskich (uchwała nr XXV.371.13 Rady Miasta Piekary Śląskie z dnia 31 stycznia 2013r.),
13. miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenów położonych w rejonie ul. Wentylacyjnej w Piekarach Śląskich (uchwała nr XXVI/377/13 Rady Miasta Piekary Śląskie z dnia 14 marca 2013r.),
14. miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenów położonych przy ul. Gimnazjalnej w Piekarach Śląskich (uchwałą NR XXVII/399/13 Rady Miasta Piekary Śląskie z dnia 25.04.2013.),
15. miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenów położonych w rejonie ul. Bpa. Bednorza, Ks. Frenzla w Piekarach Śląskich(uchwałą nr XXXVIII/506/14 Rady Miasta Piekary Śląskie z dnia 27 marca 2014r.)

Plany w trakcie realizacji:

1. miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenów położonych w rejonie ulic: Bytomska, Sobieskiego, Wyzwolenia w Piekarach Śląskich,
2. miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenów położonych w rejonie ul. Papieża Jana Pawła II w Piekarach Śląskich,
3. miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenów położonych w rejonie ul. Konarskiego w Piekarach Śląskich,
4. miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenów położonych w rejonie ulic: Roździeńskiego, Harcerskiej, Kotuchy w Piekarach Śląskich a obszar II tereny na północ od ul. Roździeńskiego,
5. miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenów położonych w rejonie ul. Ziętka w Piekarach Śląskich.

2.17.2 ANALIZA WYDANYCH POZWOLEŃ NA BUDOWĘ

Na terenie miasta Piekary Śląskie ruch budowlany przedstawia poniższa tabela z liczbą wydanych pozwoleń na budowę. W przeciągu 6 lat wydano ich ponad 1726 co daje około 290 pozwoleń na rok. Przeważająca liczba pozwoleń wydawana jest na wewnętrzne instalacje (infrastruktura gazownicza, wodociągowa, kanalizacyjna) oraz nowe odcinki infrastruktury technicznej jak wodociągi, kanalizacje, sieci energetyczne i gazowe. Liczne pozwolenia wydawane są także na przebudowę jak i rozbudowę budynków wraz ze zmianą sposobu użytkowania (przeważnie pomieszczenia mieszkalne na usługowe), adaptacje poddaszy na pomieszczenia mieszkalne itp. Pozostałe pozwolenia dotyczą termomodernizacji budynków, zmiany konstrukcji dachów. Zdecydowanie mniej pozwoleń od wcześniej wymienionych wydaje się na nowe budynki mieszkalne, gospodarcze, biurowe, usługowe i produkcyjne oraz magazynowe. Z analizy wydanych pozwoleń na budowę wynika że bardzo zahamowane jest budownictwo mieszkalne indywidualne oraz zbiorowe. Średnio na rok (w latach 2006-2011) wydaj się około 27 pozwoleń na budowę budynków jednorodzinnych.

ROK	Liczba wydanych pozwoleń (ogółem)	Liczba wydanych pozwoleń na budowę budynków jednorodzinnych
2006	224	15

2007	277	25
2008	318	39
2009	299	25
2010	337	32
2011	271	27
Do końca maja 2012	159	---

Źródło: Gus 2006-2011

Poniższa tabela przedstawia liczbę oddanych w latach 2006 – 2011 do użytku mieszkań w tym budynków w budownictwie indywidualnym.

ROK	Liczba nowych oddanych mieszkań (ogółem)	Liczba nowych oddanych mieszkań w budownictwie indywidualnym
2006	26	14
2007	35	16
2008	84	18
2009	44	26
2010	59	29
2011	28	28

Źródło: Gus 2006-2011